

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

1 10 2014 р.

м. Київ

№ 1121

Про програми зовнішнього
незалежного оцінювання для осіб, які
бажають здобувати вищу освіту на основі
повної загальної середньої освіти

Відповідно до статті 45 Закону України «Про вищу освіту», з метою організованого проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, для осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити:

- 1) Перелік програм зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, що додається;
- 2) програми зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти, з української мови і літератури, історії України, математики, біології, географії, фізики, хімії, російської мови, іноземних мов (англійська, іспанська, німецька, французька), що додаються.

2. Українському центру оцінювання якості освіти (Лікарчук І. Л.):

- 1) забезпечити відповідно до частини третьої статті 45 Закону України «Про вищу освіту» погодження проекту цього наказу з громадськими об'єднаннями керівників вищих навчальних закладів, зареєстрованими в установленому порядку;

2) під час розроблення та укладення тестів для проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти для осіб, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів України, забезпечити відповідність тестових завдань змісту програм зовнішнього незалежного оцінювання, затверджених пунктом 1 цього наказу.

3. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства освіти і науки України від 03.12.2013 № 1689 «Про затвердження програм для проведення зовнішнього незалежного оцінювання».

4. Управлінню зв'язків з громадськістю та забезпечення діяльності Міністра (патронатній службі) (Загоруйко Ю. А.) зробити відмітку у справах архіву.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Полянського П. Б.

Міністр

Сергій Квіт

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

1 10 2014 року № 1121

Перелік

**програм зовнішнього незалежного оцінювання для осіб, які бажають
здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти**

1. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

2. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

3. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з математики для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

4. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з біології для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

5. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з географії для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

6. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з фізики для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

7. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з хімії для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

8. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з російської мови для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

9. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов (англійська, іспанська, німецька, французька) для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

АРКУШ ПОГОДЖЕННЯ
проекту наказу
Міністерства освіти і науки України
«Про програми зовнішнього незалежного
оцінювання для осіб, які бажають
здобувати вищу освіту на основі повної
загальної середньої освіти»

Президент

Спілки ректорів вищих
навчальних закладів України

Л. В. Губерський

1.10.

2014 року

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З МАТЕМАТИКИ
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Мета зовнішнього незалежного оцінювання з математики

Оцінити ступінь підготовленості учасників тестування з математики з метою конкурсного відбору для навчання у вищих навчальних закладах.

Завдання зовнішнього незалежного оцінювання з математики
полягає у тому, щоб оцінити знання та вміння учасників:

- будувати математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ та досліджувати ці моделі засобами математики;
- виконувати математичні розрахунки (виконувати дії з числами, поданими в різних формах, дії з відсотками, складати та розв'язувати задачі на пропорції, наближені обчислення тощо);
- виконувати перетворення виразів (розуміти змістове значення кожного елемента виразу, знаходити допустимі значення змінних, знаходити числові значення виразів при заданих значеннях змінних тощо);
- будувати й аналізувати графіки найпростіших функціональних залежностей, досліджувати їхні властивості;
- розв'язувати рівняння, нерівності та їх системи, розв'язувати текстові задачі за допомогою рівнянь, нерівностей та їхніх систем;
- знаходити на рисунках геометричні фігури та встановлювати їхні властивості;
- знаходити кількісні характеристики геометричних фігур (довжини, величини кутів, площин, об'ємі);
- розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі та обчислювати ймовірності випадкових подій;
- аналізувати інформацію, що подана в графічній, табличній, текстовій та інших формах.

Назва розділу, теми	Учень повинен знати	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	АЛГЕБРА І ПОЧАТКИ АНАЛІЗУ Розділ: ЧИСЛА І ВИРАЗИ	
Дійсні числа (натуральні, цілі, раціональні та іrrаціональні), їх порівняння та дії з ними. Числові множини та співвідношення між ними	- властивості дій з дійсними числами; - правила порівняння дійсних чисел; - ознаки подільності натуральних чисел на 2, 3, 5, 9, 10; - правила округлення цілих чисел і десяткових дробів;	- розрізняти види чисел та числових проміжків; - порівнювати дійсні числа; - виконувати дії з дійсними числами; - використовувати ознаки подільності; - знаходити неповну частку та остачу від

	- означення кореня n-го степеня та арифметичного кореня n-го степеня; - властивості коренів; - означення степеня з натуральним, цілим та раціональним показниками, їхні властивості; - числові проміжки; - модуль дійсного числа та його властивості	ділення одного натурального числа на інше; - перетворювати звичайний дріб у десятковий та нескінчений періодичний десятковий дріб – у звичайний; - округлювати цілі числа і десяткові дроби; - використовувати властивості модуля до розв'язання задач
Відношення та пропорції. Відсотки. Основні задачі на відсотки. Текстові задачі	- відношення, пропорції; - основна властивість пропорції; - означення відсотка; - правила виконання відсоткових розрахунків	- знаходить відношення чисел у вигляді відсотка, відсоток від числа, число за значенням його відсотка; - розв'язувати задачі на відсоткові розрахунки та пропорції - розв'язувати текстові задачі арифметичним способом
Раціональні, ірраціональні, степеневі, показникові, логарифмічні, тригонометричні вирази та їхні перетворення	- означення області допустимих значень змінних виразу зі змінними; - означення тотожно рівних виразів, тотожного перетворення виразу, тотожності; - означення одночлена та многочлена; - правила додавання, віднімання і множення одночленів та многочленів; - формули скороченого множення; - розклад многочлена на множники; - означення алгебраїчного дробу; - правила виконання дій з алгебраїчними дробами; - означення та властивості логарифма, десятковий і натуральний логарифми; - основна логарифмічна тотожність; - означення синуса, косинуса, тангенса, котангенса числового аргументу; - основна тригонометрична тотожність та наслідки з неї; - формули зведення;	- виконувати тотожні перетворення раціональних, ірраціональних, степеневих, показниковых, логарифмічних, тригонометричних виразів та знаходити їх числове значення при заданих значеннях змінних

	- формули додавання та наслідки з них Розділ: РІВНЯННЯ, НЕРІВНОСТІ ТА ЇХ СИСТЕМИ	
Лінійні, квадратні, раціональні, ірраціональні, показникові, логарифмічні, тригонометричні рівняння, нерівності та їх системи. Застосування рівнянь, нерівностей та їх систем до розв'язування текстових задач	- рівняння з однією змінною, означення кореня (розв'язку) рівняння з однією змінною; - нерівність з однією змінною, означення розв'язку нерівності з однією змінною; - означення розв'язку системи рівнянь з двома змінними та методи їх розв'язань; - рівносильні рівняння, нерівності та їх системи; - методи розв'язування раціональних, ірраціональних, показникової, логарифмічних, тригонометричних рівнянь і нерівностей	- розв'язувати рівняння і нерівності першого та другого степенів, а також рівняння і нерівності, що зводяться до них; - розв'язувати системи рівнянь і нерівностей першого і другого степенів, а також ті, що зводяться до них; - розв'язувати рівняння і нерівності, що містять степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні вирази; - розв'язувати ірраціональні рівняння і нерівності, а також їх системи; - застосовувати загальні методи та прийоми (розкладання на множники, заміна змінної, застосування властивостей функцій) у процесі розв'язування рівнянь, нерівностей та систем; - користуватися графічним методом розв'язування і дослідження рівнянь, нерівностей та систем; - застосовувати рівняння, нерівності та системи до розв'язування текстових задач; - розв'язувати рівняння і нерівності, що містять змінну під знаком модуля; - розв'язувати рівняння, нерівності та системи з параметрами
Лінійні, квадратичні, степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні функції, їх основні властивості. Числові послідовності	Розділ: ФУНКЦІЇ - означення функції, область визначення, область значень функції, графік функції; - способи задання функції, основні властивості та графіки функцій, указаних у назві теми; - означення функції, оберненої до заданої;	- знаходити область визначення, область значень функції; - досліджувати на парність (непарність), періодичність функцію; - будувати графіки елементарних функцій,

	- означення арифметичної та геометричної прогресій; - формули n-го члена арифметичної та геометричної прогресій; - формули суми n перших членів арифметичної та геометричної прогресій; - формула суми нескінченної геометричної прогресії зі знаменником $q < 1$	вказаних у назві теми; - встановлювати властивості числових функцій, заданих формуллою або графіком; - використовувати перетворення графіків функцій; - розв'язувати задачі на арифметичну та геометричну прогресії
Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст. Похідні елементарних функцій. Правила диференціювання	- рівняння дотичної до графіка функції в точці; - означення похідної функції в точці; - фізичний та геометричний зміст похідної; - таблиця похідних елементарних функцій; - правила знаходження похідної суми, добутку, частки двох функцій; - правило знаходження похідної складеної функції	- знаходить кутовий коефіцієнт і кут нахилу дотичної до графіка функції в точці; - знаходить похідні елементарних функцій; - знаходить числове значення похідної функції в точці для заданого значення аргументу; - знаходить похідну суми, добутку і частки двох функцій; - знаходить похідну складеної функції; - розв'язувати задачі з використанням геометричного та фізичного змісту похідної
Дослідження функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій	- достатня умова зростання (спадання) функції на проміжку; - екстремуми функції; - означення найбільшого і найменшого значень функції	- знаходити проміжки монотонності функції; - знаходити екстремуми функції за допомогою похідної, найбільше та найменше значення функції; - досліджувати функції за допомогою похідної та будувати їх графіки; - розв'язувати прикладні задачі на знаходження найбільших і найменших значень
Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла до обчислення площ криволінійних трапецій	- означення первісної функції, визначеного інтеграла, криволінійної трапеції; - таблиця первісних функцій; - правила знаходження первісних; - формула Ньютона - Лейбніца	- знаходити первісну, використовуючи її основні властивості; - застосовувати формулу Ньютона-Лейбніца для обчислення визначеного інтеграла; - обчислювати площу плоских фігур за

		допомогою інтеграла; - розв'язувати найпростіші прикладні задачі, що зводяться до знаходження інтеграла
	Розділ: ЕЛЕМЕНТИ КОМБІНАТОРИКИ, ПОЧАТКИ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ ТА ЕЛЕМЕНТИ СТАТИСТИКИ	
Перестановки, комбінації, розміщення (без повторень). Комбінаторні правила суми та добутку. Ймовірність випадкової події. Вибіркові характеристики	- означення перестановки, комбінації, розміщення (без повторень); - комбінаторні правила суми та добутку; - класичне означення ймовірності події, найпростіші випадки підрахунку ймовірностей подій; - означення вибіркових характеристик рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення); - графічна, таблична, текстова та інші форми подання статистичної інформації	- розв'язувати найпростіші комбінаторні задачі; - обчислювати в найпростіших випадках ймовірності випадкових подій; - обчислювати та аналізувати вибіркові характеристики рядів даних (розмах вибірки, мода, медіана, середнє значення)
	ГЕОМЕТРІЯ	
	Розділ: ПЛАНІМЕТРІЯ	
Найпростіші геометричні фігури на площині та їх властивості	- поняття точки і прямої, променя, відрізка, ламаної, кута; - аксіоми планіметрії; - суміжні та вертикальні кути, бісектриса кута; - властивості суміжних та вертикальних кутів; - властивість бісектриси кута; - паралельні та перпендикулярні прямі; - перпендикуляр і похила, серединний перпендикуляр, відстань від точки до прямої; - ознаки паралельності прямих; - теорема Фалеса, узагальнена теорема Фалеса	- застосовувати означення, ознаки та властивості найпростіших геометричних фігур до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Коло та круг	- коло, круг та їх елементи; - центральні, вписані кути та їх властивості; - властивості двох хорд, що перетинаються; - дотичні до кола та її властивості	- застосовувати набуті знання до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту

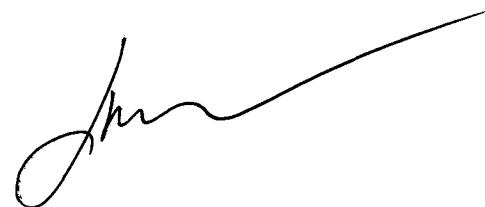
Трикутники	- види трикутників та їх основні властивості; - ознаки рівності трикутників; - медіана, бісектриса, висота трикутника та їх властивості; - теорема про суму кутів трикутника; - нерівність трикутника; - середня лінія трикутника та її властивості; - коло, описане навколо трикутника, і коло, вписане в трикутник; - теорема Піфагора, пропорційні відрізки прямокутного трикутника; - співвідношення між сторонами і кутами прямокутного трикутника; - теорема синусів; - теорема косинусів	- класифікувати трикутники за сторонами та кутами; - розв'язувати трикутники; - застосовувати означення та властивості різних видів трикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту; - знаходити радіуси кола, описаного навколо трикутника, і кола, вписаного в трикутник
Чотирикутник	- чотирикутник та його елементи; - паралелограм та його властивості; - ознаки паралелограма; - прямокутник, ромб, квадрат, трапеція та їх властивості; - середня лінія трапеції та її властивість; - вписані в коло та описані навколо кола чотирикутники	- застосовувати означення, ознаки та властивості різних видів чотирикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Многокутники	- многокутник та його елементи, опуклий многокутник; - периметр многокутника; - сума кутів опуклого многокутника; - правильний многокутник та його властивості; - вписані в коло та описані навколо кола многокутники	- застосовувати означення та властивості многокутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Геометричні величини та їх вимірювання	- довжина відрізка, кола та його дуги; - величина кута, вимірювання кутів; - периметр многокутника; - формули для обчислення площі трикутника,	- знаходити довжини відрізків, градусні та радіанні міри кутів, площині геометричних фігур; - обчислювати довжину кола та його дуг,

	паралелограма, ромба, квадрата, трапеції, правильного многокутника, круга, кругового сектора	площу круга, кругового сектора; - використовувати формули площ геометричних фігур до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Координати та вектори на площині	- прямокутна система координат на площині, координати точки; - формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка; - рівняння прямої та кола; - поняття вектора, довжина вектора, колінеарні вектори, рівні вектори, координати вектора; - додавання, віднімання векторів, множення вектора на число; - розклад вектора за двома неколінеарними векторами; - скалярний добуток векторів та його властивості; - формула для знаходження кута між векторами, що задані координатами; - умови колінеарності та перпендикулярності векторів, що задані координатами	- знаходить координати середини відрізка та відстань між двома точками; - складати рівняння прямої та рівняння кола; - виконувати дії з векторами; - знаходить скалярний добуток векторів; - застосовувати координати і вектори до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Геометричні перетворення	- основні види та зміст геометричних перетворень на площині (рух, симетрія відносно точки і відносно прямої, поворот, паралельне перенесення, перетворення подібності, гомотетія); - ознаки подібності трикутників; - відношення площ подібних фігур	- використовувати властивості основних видів геометричних перетворень, ознаки подібності трикутників до розв'язування планіметричних задач та задач практичного змісту
Розділ: СТЕРЕОМЕТРІЯ		
Прямі та площини у просторі	- аксіоми і теореми стереометрії; - взаємне розміщення прямих у просторі, прямої та площини у просторі, площин у просторі;	- застосовувати означення, ознаки та властивості паралельних і перпендикулярних прямих і площин до

	- ознаки паралельності прямих, прямої і площини, площин; - паралельне проектування; - ознаки перпендикулярності прямої і площини, двох площин; - проекція похилої на площину, ортогональна проекція; - пряма та обернена теореми про три перпендикуляри; - відстань від точки до площини, від точки до прямої, від прямої до паралельної їй площини, між паралельними прямими, між паралельними площинами, між мимобіжними прямими; - ознака мимобіжності прямих; - кут між прямими, правою та площею, площинами	розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту; - знаходити зазначені відстані та величини кутів у просторі
Многогранники, тіла і поверхні обертання	- двогранний кут, лінійний кут двогранного кута; - многогранники та їх елементи, основні види многогранників: призма, паралелепіпед, піраміда, зрізана піраміда; - тіла і поверхні обертання та їх елементи, основні види тіл і поверхонь обертання: циліндр, конус, зрізаний конус, куля, сфера; - перерізи многогранників та тіл обертання площею; - комбінації геометричних тіл; - формули для обчислення площ поверхонь, об'ємів многогранників і тіл обертання	- розв'язувати задачі на обчислення площ поверхонь та об'ємів геометричних тіл; - встановлювати за розгорткою поверхні вид геометричного тіла; - застосовувати означення та властивості основних видів многогранників, тіл і поверхонь обертання до розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту
Координати та вектори у просторі	- прямокутна система координат у просторі, координати точки; - формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат	- знаходити координати середини відрізка та відстань між двома точками; - виконувати дії з векторами;

	середини відрізка; - поняття вектора, довжина вектора, колінеарні вектори, рівні вектори, координати вектора; - додавання, віднімання векторів, множення вектора на число; - скалярний добуток векторів та його властивості; - формула для знаходження кута між векторами, що задані координатами; - умови колінеарності та перпендикулярності векторів, що задані координатами	- знаходити скалярний добуток векторів; - застосовувати координати і вектори до розв'язування стереометричних задач та задач практичного змісту

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Пояснювальна записка

Програму зовнішнього незалежного оцінювання з української мови (далі - програма ЗНО) розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів та програм для профільного навчання учнів 10-11 класів (рівень стандарту, наказ Міністерства освіти і науки України № 1021 від 28.10.2010 р.).

Матеріал програми ЗНО розподілено за такими розділами: «Фонетика. Графіка», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Орфоепія», «Орфографія», «Розвиток мовлення».

Українська мова

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Фонетика. Графіка	Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, е, і, ү</i> . Склад. Складоподіл. Наголос, наголошенні й ненаголошенні складі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>	Учасник ЗНО повинен уміти: <i>Визначати</i> в словах голосні, тверді і м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошенні й наголошенні голосні; ділити слово на склади; <i>визначати</i> звукове значення букв у слові. <i>Визначати</i> місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; <i>розвізнавати</i> явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполучки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми	<i>Пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні. Знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні</i>
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах	<i>Відділяти закінчення слів від основи, членувати основу на значущі частини, добирати спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у мовленні; визначати способ творення слів</i>
4. Морфологія. 4.1. Іменник	Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істотні й неістотні. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільногороду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-a(-я), -y(-ю)</i> в закінченнях	<i>Розпізнавати іменники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; визначати основні способи творення іменників; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їхніми виражальними можливостями</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові	
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: <i>вищий</i> і <i>найвищий</i>, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)	<i>Розпізнавати</i> прикметники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; <i>розділяти</i> прикметників за значенням; <i>утворювати</i> форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; <i>розділяти</i> основні способи творення відносних і присвійних прикметників; <i>відмінювати</i> прикметники; <i>відрізяти</i> правильні форми прикметників від помилкових
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) <i>один, одна;</i> 2) <i>два, три, чотири;</i> 3) <i>від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят;</i> 4) <i>сорок, дев'яносто, сто;</i> 5) <i>двісті – дев'ятсот;</i> 6) <i>нуль, тисяча, мільйон, мільярд;</i> 7) <i>збірні;</i> 8) <i>дробові.</i> Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.	<i>Розпізнавати</i> числівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізяти</i> правильні форми числівників від помилкових; <i>добирати</i> потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; <i>визначати</i> сполучуваність числівників з іменниками

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Особливості правопису числівників	
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників	<i>Розпізнавати</i> займенники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми займенників від помилкових, правильно <i>добирати</i> потрібні форми займенників і <i>використовувати</i> їх у мовленні
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідміновані, відміновані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>.	<i>Розпізнавати</i> дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни; <i>використовувати</i> один час і способ у значенні іншого; <i>роздізняти</i> основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; <i>відрізняти</i> правильні форми дієслів від помилкових. <i>Розпізнавати</i> дієприкметники (зокрема відрізнати їх від дієприслівників), <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприкметників від помилкових; <i>добирати</i> й

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот	комунікативно доцільно <i>використовувати</i> дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. <i>використовувати</i> дієприкметники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно <i>будувати</i> речення з дієприслівниковими зворотами
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників:вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу	<i>Розпізнавати</i> прислівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; <i>відрізняти</i> правильні форми прислівників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прислівники в мовленні
4.7. Службові частини мови	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямими відмінками іменника. Правопис прийменників Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості,	<i>Розпізнавати</i> прийменники, <i>визначати</i> їхні морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> форми прийменників у мовленні <i>Розпізнавати</i> сполучники, <i>визначати</i> групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> сполучники в мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	складні, складені). Правопис сполучників Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток	<i>Розпізнавати</i> частки, <i>визначати</i> групи часток за значенням і вживанням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> частки в мовленні
4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків	<i>Розпізнавати</i> вигуки, <i>визначати</i> групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> вигуки в мовленні
5. Синтаксис 5.1. Словосполучення.	Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені	<i>Розрізняти</i> словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; <i>визначати</i> головне й залежне слово в підрядному словосполученні; <i>визначати</i> поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)	<i>Розрізняти</i> речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження	Визначати структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення узгаджене й неузгаджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)	Розпізнавати види другорядних членів та їхні типи й різновиди, визначати способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці, порівняльному звороті
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні	Розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в	Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	у складненому реченні	мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в них
5.2.5. Складне речення	Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникovi й безсполучниковi. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	<i>Розпізнавати</i> складні речення різних типів, <i>визначати</i> їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. <i>Добирати</i> й <i>конструювати</i> складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті. Правильно <i>розставляти</i> розділові знаки, <i>будувати</i> схему такого речення
5.2.5.1. Складносурядне речення	Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення	<i>Розпізнавати</i> складносурядні речення, <i>визначати</i> смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно <i>використовувати</i> його виражальні можливості в мовленні
5.2.5.2. Складнопідрядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю	<i>Розпізнавати</i> складнопідрядні речення, <i>визначати</i> їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, <i>відображати</i> її в схемі складнопідрядного речення; <i>визначати</i> основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Типи безсполучниковых складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).	<i>Розпізнавати</i> безсполучниковые складні речення; <i>визначати</i> смислові відношення між їхніми частинами-реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучниковых складних речень; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні	виражальні можливості безсполучниківих складних речень у мовленні
5.2.5.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	<i>Визначати структуру складних речень з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості речень цього типу в мовленні</i>
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог	<i>Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати; правильно вживати розділові знаки в конструкціях із прямою мовою та діалогом</i>
6. Стилістика	Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції	<i>Розпізнавати стилі мовлення, визначати особливості кожного з них; користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування</i>
7. Орфоепія	Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків: 1) [дж], [ձ], [ձ']; 2) [г]; 3) [ж], [ч], [ш], [дж]; 4) груп приголосних (уподібнення, спрошення); 5) м'яких приголосних; 6) подовжених приголосних. Вимова слів з апострофом	<i>Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків; наголошувати слова відповідно до орфоєпічних норм</i>
8. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошенні голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрошення в групах приголосних.	<i>Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати</i>

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Солучення <i>йо</i>, <i>ъо</i>. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>нн</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	слова з вивченими орфограмами, <i>знаходити</i> й <i>вправляти</i> орфографічні помилки на вивчені правила
9. Розвиток мовлення	Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення	Уважно читати, усвідомлювати й запам'ятовувати зміст прочитаного, диференціючи в ньому головне та другорядне. Критично оцінювати прочитане. <i>Аналізувати</i> тексти різних стилів, типів і жанрів. <i>Будувати</i> письмове висловлення, логічно викладаючи зміст, підпорядковуючи його темі й основній думці, задуму, обраному стилю та типу мовлення, досягати визначеної комунікативної мети. <i>Уміти</i> формулювати, добирати доречні аргументи і приклади, робити висновок, висловлювати власну позицію, свій погляд на ситуацію чи обставин; правильно <i>структурувати</i> текст, використовуючи відповідні мовленнєві звороти. <i>Знаходити</i> й <i>вправляти</i> похибки та помилки в змісті, побудові й мовному оформленні власних висловлювань, спираючись на засвоєні знання

Українська література

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
1.Усна народна творчість	Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових та родинно-побутових пісень. Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченky» Історичні пісні. «Ой Морозе, Морозенку», «Чи не той то Хміль». Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Балада «Бондарівна»	Учасник ЗНО повинен уміти: <i>Аналізувати літературний твір чи його уривок.</i> <i>Розрізняти види і жанри усної творчості.</i> <i>Розрізняти і називати різновиди календарно-обрядових пісень.</i> <i>Аналізувати зміст, образи, настрої суспільно-побутових і родинно-побутових пісень.</i> <i>Визначати провідні мотиви історичних пісень, характеризувати образи героїв їх – історичних осіб.</i> <i>Визначати тематику й художні особливості балад і дум, пісень Марусі Чурай.</i> <i>Виділяти у фольклорних творах анафори, рефrenи, постійні епітети, персоніфікацію, символи, гіперболу, визначати їхню художню роль.</i>
2. Давня українська література	«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів) «Слово про похід Ігорів» Григорій Сковорода. «De libertate», «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми	<i>Знати основні теоретико-літературні поняття:</i> художній образ, • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • сюжет і композиція літературного твору; • позасюжетні елементи; <i>Знати та вміти визначати в літературному творі тропи:</i> • епітет, • порівняння; • метафору, • алегорію, • гіперболу; • метонімію, • оксиморон. <i>Знати характерні риси бароко.</i>

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
3. Література кінця XVIII — початку ХХ ст.	Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка» Г. Квітка-Основ'яненко. «Маруся» Тарас Шевченко. «До Основ'яненка», «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненародженним...», «Заповіт», «Мені однаково» Пантелеймон Куліш. «Чорна рада» Марко Вовчок. «Максим Гримач» Іван Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я» Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Іван Карпенко-Карий. «Мартин Боруля» Іван Франко. «Гімн», «Чого являється мені у сні», «Мойсей»	Знати основні теоретико-літературні поняття: • сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; • епос, новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману; • лірика,сонет, гімн, послання, поема, тематичні різновиди лірики; • драма, комедія, трагікомедія, власне драма, містерія, драма-феєрія. • Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія. Визначати дво- і трискладові віршові розміри.
4. Література ХХ ст.	Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Intermezzo» Ольга Кобилянська. «Земля» Леся Українка. «Contra spem spero!», «Лісова пісня» Василь Стефаник. «Камінний хрест» Микола Вороний. «Блакитна Панна» Олександр Олесь. «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...» Володимир Винниченко. «Момент» Павло Тичина. «О панно Інно», «Арфами, арфами...», «Ви знаєте, як липа шелестить...» Максим Рильський «Молюсь і вірю...» Микола Хвильовий. «Я (Романтика)» Юрій Яновський. «Подвійне коло», «Шаланда в морі» Володимир Сосюра. «Любіть Україну» Валер'ян Підмогильний. «Місто» Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом» Микола Куліш. «Міна Мазайло» Богдан-Ігор Антонич. «Різдво» Олександр Довженко. «Україна в огні», «Зачарована Десна»	Визначати місце і роль митця в літературному процесі. Знати основні теоретико-літературні поняття: • український модернізм і його особливості; • модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; Знати основні теоретико-літературні поняття: • поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антitezа, анафора, епіфора, паралелізм); • риторичні звертання і запитання, • алітерація, асонанс; • різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); • кіноповість; • усмішка. Вміти пояснювати поняття: • «Розстріляне відродження»; • психологізм; • асоціативність.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	Андрій Малишко «Пісня про рушник» Василь Симоненко. «Лебеді материнства» Олесь Гончар. «За мить щастя» Григорій Тютюнник. «Три зозулі з поклоном» Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!..» Іван Драч. «Балада про соняшник» Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфresco», «Маруся Чурай»	
5. Твори українських письменників-емігрантів	Іван Багряний. «Тигролови» Євген Маланюк. «Стилет чи стилос?»	<i>Орієнтуватися в основних тенденціях функціонування української літератури за кордоном і творчості українських письменників-емігрантів.</i> <i>Знати особливості пригодницького роману.</i>
6. Сучасний літературний процес	Загальний огляд, основні тенденції. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»). Творчість Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука. Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Література елітарна і масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Сучасні часописи та альманахи.	<i>Орієнтуватися в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; знати літературні угруповання 80-90-х років, найвизначніших представників літератури.</i> <i>Визначати найхарактерніші ознаки постмодернізму</i>

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Метою зовнішнього незалежного оцінювання з історії України є оцінювання рівня сформованості історичної компетентності випускника школи, визначення відповідності навчальних досягнень учня освітньому стандарту.

Пропоновану **Програму зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з історії України** складено враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в школі, закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України для 11-річної школи. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 31 теми.

Вона передбачає перевірку сформованих в учнів знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформованості в учнів загальнопредметних історичних умінь. Тестові завдання мають перевіряти такі знання й уміння учнів:

- вказувати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури;
- визначати хронологічні межі соціально-економічних і політичних подій, їх послідовність та синхронність, встановлювати відповідність між явищами, процесами, подіями та періодами, епохами;
- локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти (події, явища, процеси) на карті;
- розрізновати та визначати хід, зовнішні ознаки подій, пам'ятки культури різних епох;
- характеризувати (визначати істотні характерні риси, складові, етапи, віхи) подій, явищ і процесів минулого, діяльність видатних історичних постатей;
- встановлювати відповідність між одиночними фактами і типовими загальними явищами, групувати (класифіковати) факти за вказаною ознакою;
- розпізнавати найвидатніші історико-культурні пам'ятки, описувати їх, визначати архітектурно-стильові та мистецько-стильові відмінності пам'яток різних періодів історії України, розкривати їхнє значення в українській історико-культурній спадщині;

- визначати найважливіші зміни, що відбувалися в житті людства, значення найважливіших подій в історії України;
- встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їх значення;
- давати визначення історичних понять й термінів, пояснювати їх і доречно вживати;
- працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа та певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та визначати основні ідеї, які він висвітлює.

Програмі ЗНО надано вигляду таблиці, яка складається з двох колонок. У першій колонці викладено зміст історичного матеріалу, у якому виокремлено факти, дати, персоналії, поняття та терміни. Це мінімум, з якого випускники повинні мати певні знання та уявлення. Термін «знання» стосується конкретних дат, подій, персоналій. Термін «уявлення» – історичних процесів, загальних характеристик певних ідей і понять.

Якщо про якийсь факт згадано у цій колонці таблиці, то це означає, що він може бути використаний розробниками тесту ЗНО для перевірки знань і умінь. Якщо у програмі вказано дату, то це означає, що учень має знати її та встановлювати відповідність між нею та історичною епохою чи процесами суспільного життя минулого, діяльністю історичної постаті.

Названі в програмі ЗНО історичні персоналії учень повинен вміти розпізнати за портретними рисами (автентичними пам'ятками – живописними портретами, фотографіями тощо), характеризувати діяльність цієї людини та визначати її етапи, встановлювати відповідність між цією діяльністю та певними політичними силами чи обставинами, історичною епохою, оцінювати її вплив на хід історичних подій. Кожна з персоналій названа в програмі лише один раз, проте, якщо людина впливала на перебіг історичного процесу довгий час, завдання, пов'язані з її діяльністю можуть траплятися в кількох темах.

Поняття та терміни, зазначені у програмі ЗНО, учні повинні визначати, оперувати ними, встановлювати відповідність з епохою, діяльністю певних політичних сил чи історичних діячів тощо. Кожне поняття чи термін згадані в програмі лише один раз, проте можуть бути конкретизовані й під час перевірки інших тем (окрім тієї, де вони безпосередньо зустрічаються). Отже, учні мають знати не тільки загальне визначення терміна, але і його конкретно-історичне значення.

У другій колонці програми вказані предметні вміння та навички, у яких конкретизуються загальні уміння, перелічені вище. Їх розподілено на такі: *розділени на картосхемі, характеризувати, визначати причини та наслідки, пояснювати, у чому значення тих або інших подій та явищ.*

Невід'ємною складовою програми ЗНО з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

1. ВСТУП. СТАРОДАВНЯ ИСТОРИЯ УКРАЇНИ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Історія України як наука. Загальна періодизація. Джерела з історії України. Історико-географічні регіони України. Поява та розселення людей на території України. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Кочовики за раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Велике переселення народів. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян. Дати: IV – середина III тис. до н. е. – розселення племен трипільської культури на території України; VIII–VI ст. до н. е. – Велике грецька колонізація; IV–VI ст. – Велике переселення народів; V–VII ст. – Велике розселення слов'ян. Поняття та терміни: «історія», «періодизація», «лінія часу», «історичні джерела», «археологія», «археологічна культура», «палеоліт», «мезоліт», «неоліт», «енеоліт», «бронзовий вік», «ранній залізний вік», «привласнювальне господарство», «відтворювальне господарство», «колонізація», «кочівники (номади)», «курган»	Розпізнавати на картосхемі історико-географічні регіони України (Закарпаття, Північна Буковина, Східна Галичина, Поділля, Полісся, Волинь, Правобережна і Лівобережна Україна, Слобожанщина, Запоріжжя, Південна Україна, Крим), місця основних стоянок людей кам'яного віку на теренах сучасної України (Королеве, Киїк-Коба, Кирилівка, Межиріч, Мізин); території розселення трипільців, кіммерійців, скіфів і сарматів, місцерозташування античних міст-колоній Північного Причорномор'я та Криму (Тира, Ольвія, Пантікапей, Херсонес), Боспорське царство, напрямки розселення слов'ян під час Великого переселення народів. Характеризувати суспільне, господарське та духовне життя носіїв трипільської культури, кіммерійців, скіфів, сарматів, населення міст-колоній Північного Причорномор'я та Криму, давніх слов'ян. Визначати основні риси археологічних періодів, неолітичної революції, причини та наслідки занепаду Великої Скіфії, особливості грецької колонізації Північного Причорномор'я та Криму. Вказувати, у чому наслідки та значення Великої грецької колонізації, Великого переселення народів та Великого розселення слов'ян для розвитку українських земель

2. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗКВІТ КІЇВСЬКОЇ РУСІ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Розселення східнослов'янських племінних союзів (поляни, древляни, сіверяни, волиняни, уличі, тиверці, білі хорвати). Руська земля (Куявія). Утворення Київської Русі. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність князів/княгині:	Розпізнавати на картосхемі території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII–IX ст., шлях «із варягів у греки», шлях полюдя, походи князів на Константинополь, походи князя Святослава, територіальні межі Київської Русі за Олега та Ярослава Мудрого.

Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Запровадження християнства як державної релігії. Спорудження Десятинної церкви та Софійського собору. Дати: 860 р. – укладення першого відомого договору Русі з Візантією; 860, 907, 911, 941, 943–944 pp. – походи князів на Константинополь; 882 р. – об'єднання північних (Славія) та південних руських (Куявія) земель Олегом; 988 р. – запровадження християнства як державної релігії; 1019–1054 pp. – князювання Ярослава Мудрого в Києві. 1036 р. – розгром печенігів князем Ярославом Мудрим. Персоналії: Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир Великий, Ярослав Мудрий. Поняття та терміни: «племінний союз», «князь», «полюддя», «язичництво», «християнство», «шлюбна дипломатія», «Червенські міста»	Характеризувати внутрішню та зовнішню політику Аскольда, Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Пояснювати, у чому полягає значення та наслідки внутрішньо-та зовнішньополітичної діяльності князів доби. Визначати передумови та історичне значення запровадження християнства як державної релігії, утворення Київської Русі, наслідки походів князів

3. Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Правління Ярославичів (Ізяслав, Святослав, Всеволод). Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Князювання Володимира Мономаха та його сина Мстислава Великого в Києві. Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Князювання Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Галицько-Волинська держава за нащадків Данила Романовича.	Розпізнавати на картосхемі Київське, Чернігівське, Переяславське князівства за доби роздробленості; Галицько-Волинську державу за правління Данила Романовича; напрямки походів монголів на південно-західні землі Русі. Характеризувати розвиток Київського, Чернігівського, Переяславського князівств, Галицько-Волинської держави, внутрішню та зовнішню політику Володимира Мономаха, його сина Мстислава, Данила Романовича, Юрія I Львовича, Юрія II Болеслава, залежність українських князівств від Золотої Орди,

Дати: 1097 р. – Любецький з'їзд (снем) князів; 1111 р. – «хрестовий похід» руських князів проти половців; 1187 р. – перша згадка назви «Україна» в писемних джерелах; 1199 р. – утворення Галицько-Волинської держави; 1238–1264 pp. – правління Данила Романовича; 1240 р. – захоплення Києва монголами; 1242 р. – утворення Золотої Орди. Персоналій: Володимир Мономах, Ярослав Осмомисл, Роман Мстиславович, Данило Романович, Юрій I Львович, Юрій II Болеслав. Поняття та терміни: «політична роздробленість», «снем»	наслідки золотоординського панування. Пояснювати значення та наслідки Любецького з'їзду князів, причини та сутність політичної роздробленості Київської Русі, особливості процесу формування та значення утворення Галицько-Волинської держави

4. ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК КІЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В IX–XIV СТ.

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. «Руська правда». Поширення писемності. Розвиток культури й освіти Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Дати: 989 р. – заснування першої школи в Києві 1056–1057 pp. – створення Остромирового Євангелія; 1113 р. – укладення «Повісті минулих літ»; 1187 р. – створення «Слова о полку Ігоревім. Персоналій: літописець Нестор, митрополит Іларіон, іконописець Алімпій, лікар Агапіт.	Характеризувати політичний і соціальний устрій Київської Русі та Галицько-Волинської держави, становище представників різних соціальних станів, розвиток господарства та торгівлі, здобутки в галузі писемності, освіти, літератури, архітектури та образотворчого мистецтва. Пояснювати, у чому значення Київської Русі та Галицько-Волинської держави в історії українського народу та в загальноєвропейській історії

Поняття та терміни: «віче», «вотчинне землеволодіння», «бояри», «смерди», «ізгой», «закупи», «ікони», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра», «билини», «літопис»	

5. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIV – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVI СТ.)

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Боротьба Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу інших держав. Кревська унія. «Велике князівство Руське». Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Виникнення українського козацтва. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти. Дати: 1362 р. – битва на р. Сині Води; 1385 р. – укладення Кревської унії; 1410 р. – Грюнвальдська битва; 1449 р. – утворення Кримського ханства; 1471 р. – остаточна ліквідація Київського князівства; 1478 р. – визнання Кримським ханством васальної залежності від Османської імперії 1489 р. – перша згадка про українських козаків у писемних джерелах; 1514 р. – битва під Оршею. Персоналії: Ольгерд, Вітовт, Свидригайло, Хаджі-Гірей, Костянтин Іванович Острозький, Юрій Дрогобич, брати Коріатовичі.	Розпізнавати на картосхемі українські землі у складі різних держав; територію Кримського ханства. Характеризувати політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського до і після Кревської унії, соціально-економічний розвиток українських земель, становище суспільних станів, здобутки в галузі освіти та культури, архітектури. Визначати особливості суспільно-політичного життя українських земель у складі Великого князівства Литовського, причини та наслідки Кревської унії, причини виникнення українського козацтва, наслідки татарських набігів

Поняття та терміни: «шляхта», «магдебурзьке право», «магістрат», «цехи», «Дике поле», «козак», «Шипинська земля»	

6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Повстання 90-х рр. XVI ст. (К. Косинського та С. Наливайка). Братський рух. Утворення греко-католицької церкви. Розвиток культури й освіти. Дати: 1556–1561 р. – створення Пересопницького Євангелія; 1556 р. – заснування князем Д. Вишневецьким на о. Мала Хортиця першої відомої Січі; 1569 р. – Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої; 1586 р. – утворення першої братської (слов'яно-греко-латинської) школи; 1596 р. – Берестейська церковна унія. Утворення греко-католицької церкви. Персоналії: Василь-Костянтин Острозький, Дмитро Вишневецький, Герасим Смотрицький, Іван Федоров. Поняття та терміни: «воєводство», «українська шляхта», «українське козацтво», «реєстрове козацтво», «повстання», «Запорозька Січ», «старшина», «клейноди», «греко-католицька церква», «братьство», «полемічна література»	Розпізнавати на картосхемі територіальні зміни, що відбулися внаслідок Любленської унії, польські воєводства на українських землях та їхні центри, райони охоплені козацькими повстаннями 90-х рр. XVI ст. Характеризувати соціальну структуру українського суспільства, становище різних верств населення українського суспільства XVI ст., суспільно-політичні зміни, які відбулися на українських землях внаслідок Любленської унії, здобутки в галузі освіти та науки; військово-політичну організацію козацтва; становище православної церкви, діяльність видатних діячів періоду, православних братств. Визначати причини та наслідки Любленської та Берестейської уній, перших козацьких повстань

7. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Зміни в соціально-економічному житті. Розвиток міст. Вплив Берестейської унії на розвиток церковного життя в Україні. Відновлення церковної православної ієрархії 1620 р. Розвиток культури та освіти. Морські походи козаків. Участь українського козацтва в Хотинській війні. Козацькі повстання 1620–1630-х рр. «Ординація Війська Запорозького...» Дати: 1616 р. – взяття запорозькими козаками фортеці Кафа; 1618 р. – похід козаків під проводом гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного на Москву; 1621 р. – Хотинська битва; 1625 р. – Куруківська угода; 1632 р. – «Пункти для заспокоєння руського народу», легалізація ієрархії православної церкви; утворення Києво-Могилянської колегії; 1637–1638 рр. – повстання під проводом Павла Павлюка, Якова Острянина, Дмитра Гуні. Персоналії: Марко Жмайло, Тарас Трясило, Іван Сулима, Петро Конашевич-Сагайдачний, Петро Могила, Михайло Рогоза, Іпатій Потій, Йов Борецький, Іван Вишенський. Поняття та терміни: «панщина», «фільварки», «Золотий спокій»	Розпізнавати на картосхемі українські землі у складі різних держав; воєводства Речі Посполитої на українських землях. Характеризувати соціально-економічне та політичне становище в українських землях, становище православної та греко-католицької церков. Визначати наслідки «доби героїчних походів козацтва» перших десятиліть XVII ст., козацьких повстань 20–30-х рр. XVII ст.

8. НАЦІОНАЛЬНО-ВІЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Національно-візвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорозького. Зовнішньо-політична діяльність уряду Б. Хмельницького. Дати: 1648 р. – Жовтоводська, Корсунська та Пилявецька битви; 1649 р. – Зборівська битва. Укладення Зборівського договору; 1651 р. – Берестецька битва. Укладення Білоцерківського договору; 1652 р. – Батоцька битва; 1654 р. – Переяславська рада; укладення українсько-московського договору («Березнєві статті»); 1656 р. – укладення московсько-польського Віленського перемир'я. Персоналії: Б. Хмельницький, І. Богун. Поняття та терміни: «Національно-візвольна війна», «Військо Запорозьке», «Гетьманщина», «покозачення»	Розпізнавати на картосхемі територіальні зміни, що відбулися внаслідок Національно-візвольної війни, територію української козацької держави за Зборівським і Білоцерківським договорами, місця основних подій війни. Характеризувати відносини Війська Запорозького з Польщею, Кримським ханством, Молдовою, Московією, Швецією та Трансильванією; умови мирних угод українців з польським урядом, українсько-московського договору 1654 р. Визначати причини та наслідки Національно-візвольної війни, місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Пояснювати, у чому наслідки й значення найважливіших битв війни та договорів у розгортанні національно-візвольної боротьби

9. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ 50-Х – У 80-ТИ РР. XVII СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Гетьманування І. Виговського. Ухвалення Гадяцького договору (1658). Московсько-українська війна 1658–1659 рр. Гетьманування Ю. Хмельницького. Поділ Гетьманщини. Гетьманування П. Тетері, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного,	Розпізнавати на картосхемі території, під владні гетьманам Лівобережної та Правобережної України; території, що перебували під контролем Московського царства, Османської імперії, Польщі. Характеризувати зовнішню та внутрішню політику гетьманів,

I. Самойловича. Чигиринські походи турецько-татарського війська (1677–1678 рр.). Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

Дати:

1659 р. – Конотопська битва;

1667 р. – укладення Андрушівського перемир’я;

1669 р. – укладення Корсунської угоди, визнання Гетьманчиною протекторату Османської імперії;

1681 р. – укладення Бахчисарайського мирного договору;

1686 р. – укладення «Вічного миру».

Персоналії:

І. Виговський, П. Тетеря, П. Дорошенко, І. Брюховецький, І. Сірко, Ю. Хмельницький, Д. Многогрішний, І. Самойлович.

Поняття та терміни:

«Руїна», «Великий згін»

зміст політичних угод того часу, що стосувалися українських земель, особливості господарського та церковного життя.

Визначати причини та наслідки Руїни; укладення гетьманськими урядами угод з державами-сусідами, найважливіших угод між іноземними державами, що стосувалися українських земель; особливості адміністративно-політичного устрою Слобідської України та Лівобережної Гетьманщини

10. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ XVII – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Північна війна і Україна. Гетьманування І. Мазепи, І. Скоропадського, Д. Апостола. Обмеження автономії Гетьманщини. «Правління Гетьманського уряду» 1734 р. Розвиток культури та освіти. Повстання під проводом С. Палія (1702–1704 рр.). Дати: 1708–1709 рр. – повстання гетьмана І. Мазепи; 1709 р. – зруйнування російськими військами Чортомлицької Січі; Полтавська битва; 1710 р. – ухвалення Конституції Пилипа Орлика; 1713 р. – ліквідація козацтва на Правобережній Україні; 1734 р. – заснування Нової (Підпільненської) Січі.	Розпізнавати на картосхемі українські землі, у складі різних держав; території, під владні гетьманам Лівобережної України, територію, охоплену повстанням С. Палія, події Північної війни на території України. Характеризувати внутрішню та зовнішню політику гетьманів у зазначеній період, діяльність Першої Малоросійської колегії, «Правління Гетьманського уряду»; зміст основних положень Конституції Пилипа Орлика; перебіг подій повстання гетьмана І. Мазепи. Визначати причини укладення українсько-шведського союзу в роки Північної війни; наслідки Полтавської битви для українських земель; причини та наслідки повстання під проводом С. Палія.

Персоналії:

І. Мазепа, К. Гордієнко, І. Скоропадський, П. Полуботок, Д. Апостол, П. Орлик, Ф. Прокопович.

Поняття та терміни:

«Конституція», «Малоросія», «Малоросійська колегія», «козацьке бароко», «козацькі літописи», «Паліївщина»

11. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Заснування нових міст (Одеса, Херсон, Миколаїв, Катеринослав, Севастополь). Розгортання гайдамацького та опришківського рухів. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.); реформи Марії Терезії та Йосифа II та українські землі. Розвиток культури, науки, освіти. Дати: 1764 р.– остаточна ліквідація гетьманства; 1768 р. – Коліївщина; 1775 р. – остаточна ліквідація царським урядом Запорозької Січі; 1780–1782 рр. – ліквідація особистої залежності селян в Австрійській імперії; 1783 р. – царський указ про закріпачення селян Лівобережної та Слобідської України. Персоналії: К. Розумовський, П. Калнишевський, О. Довбуш, М. Залізняк, І. Гонта, Г. Сковорода, А. Ведель, М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ковнір, І. Григорович-Барський.	Розпізнавати на картосхемі українські землі у складі різних держав; територіальні зміни, що відбулися на українських землях унаслідок поділів Речі Посполитої, російсько-турецьких війн (1768–1774, 1787–1791 рр.), ліквідації Кримського ханства (1783), території охоплені гайдамацьким і опришківським рухами, Коліївщиною. Характеризувати основні напрями політики Російської імперії щодо України, особливості гайдамацького та опришківського рухів, територіально-адміністративний устрій та господарське життя Нової (Підпільненської) Січі, політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель, її наслідки, реформи Марії Терезії та Йосифа II. Визначати причини та наслідки гайдамацького та опришківського рухів, скасування гетьманства та ліквідації Запорозької Січі, поділів Речі Посполитої, приєднання земель Правобережної України та Кримського ханства до Росії. Пояснювати значення Запорозької Січі та Гетьманщини в історії України

Поняття та терміни:

«Нова (Підпільненська) Січ», «паланка», «зимівник»,
 «Задунайська Січ», «Колївщина»

12. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ XVIII – У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії. Початок промислового перевороту. Початок українського національного відродження. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів. Повстання під проводом У. Кармалюка (1812–1835 рр.). Дати: 1798 р. – видання в Петербурзі трьох частин «Енеїди» І. Котляревського; 1806–1812, 1828–1829 рр. – російсько-турецькі війни; 1829 р. – ліквідація Задунайської Січі; 1812 р. – російсько-французька війна; грудень 1825 – січень 1826 рр. – повстання Чернігівського полку; 1830–1831 рр. – польське визвольне повстання; 1840 р. – перше видання «Кобзаря» Т. Шевченка; 1846–1847 рр. – діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Персоналії: Й. Гладкий, М. Гулак, І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко. Поняття та терміни: «промисловий переворот», «нація», «національне відродження», «національна ідея», «масонство», «декабристи»	Розпізнавати на картосхемі адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Російської імперії, територіальні зміни, що відбулися внаслідок російсько-турецьких війн (1806–1812, 1828–1829 рр.), території, охоплені антикріпосницьким рухом. Характеризувати політику Російської імперії щодо України, початок національного відродження, форми соціального протесту українського населення (повстання, бунти), поширення на Україну російського та польського суспільних рухів, програмні засади, документи та діяльність Кирило-Мефодіївського братства, економічний розвиток і соціальні відносини. Визначати причини та пояснювати, у чому значення антикріпосницького руху в українських землях у складі Російської імперії, діяльності Кирило-Мефодіївського братства

13. Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Приєднання західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії, адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель. Початок національного відродження. Діяльність «Руської трійці». Альманах «Русалка Дністровая». Західноукраїнські землі в європейській революції 1848–1849 рр. Діяльність Головної руської ради (1848–1851 рр.). Перший досвід парламентської діяльності. Дати: 1816 рр. – створення освітнього товариства галицьких греко-католицьких священиків; 1833–1837 рр. – діяльність «Руської трійці»; 1848 р. – скасування панщини в Галичині; видання першої україномовної газети «Зоря Галицька». Персоналії: М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький, В. Подолинський, Л. Кобилиця, І. Могильницький. Поняття та терміни: «революція», «Весна народів»	Розпізнавати на картосхемі українські землі у складі Австрійської імперії. Описувати перебіг українського національного руху під час революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії. Характеризувати політику Австрійської імперії щодо західноукраїнських земель, її наслідки; початок національного відродження, форми соціального протесту населення. Визначати наслідки та пояснювати, у чому значення подій 1848–1849 рр., причини та значення антикріпосницького руху в західноукраїнських землях

14. КУЛЬТУРА УКРАЇНИ КІНЦЯ XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Початок національного відродження. Відкриття університетів. Зміни в освіті. Поява «Історії русів». Розвиток літератури, архітектури, мистецтва. Дати: 1805 р. – відкриття університету в Харкові; 1834 р. – відкриття університету в Києві. 1839 р. – ліквідація царською владою греко-католицької церкви на Правобережжі.	Характеризувати основні явища і процеси розвитку культури цього періоду, творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців. Визначати умови та особливості розвитку культури кінця XVIII – першої половини XIX ст., причини культурних зрушень у першій половині XIX ст.

Персоналії:

П. Гулак-Артемовський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Максимович, М. Остроградський, В. Каразін.

Поняття та терміни:

«романтизм», «класицизм»

15. НАДДНІПРЯНСЬКА УКРАЇНА В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Події Кримської війни 1853–1856 рр. на території України (оборона Севастополя). Селянські виступи («Київська козаччина», «Похід у Таврію за волею»). Реформи 60–70-х рр. XIX ст. і процеси модернізації в Україні. Українські підприємці. Родини Яхненків і Симиренків. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадівського руху. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства» (1873–1876 рр.). Журнал «Громада» (1878–1879, 1880, 1882 рр.). Дати: 19 лютого 1861 рр. – царський маніфест про скасування кріпосного права в Російській імперії; 1863 рр. – Валуєвський циркуляр; 1863–1864 рр. – польське національно-визвольне повстання; 1865 р. – завершення будівництва першої залізниці Одеса–Балта; 1876 р. – Емський указ; 1877 р. – «Чигиринська змова». Персоналії: В. Антонович, М. Драгоманов, Б. Грінченко, П. Чубинський. Поняття та терміни: «земства», «громадівський рух», «Братство тарасівців», «народники»	Розпізнавати на картосхемі події Кримської війни, територіальні зміни, що відбулися внаслідок Кримської війни, території, охоплені соціальними виступами часів Кримської війни. Характеризувати основний зміст реформ 1860–1870-х рр., особливості проведення реформ на українських землях, зміни в соціальному складі населення в другій половині XIX ст., процеси модернізації, національний рух на українських землях у складі Російської імперії, національну політику Росії, основні погляди та напрямки діяльності громадівців. Визначати наслідки Кримської війни для України, реформ 1860–70-х рр., прийняття Валуєвського циркуляру та Емського указу

16. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Політика австрійського уряду щодо західноукраїнських земель. Розвиток кооперативного руху, трудова еміграція. Політизація національного руху та утворення перших політичних партій: Русько-української радикальної партії (РУРП), Української Національно-демократичної партії (УНДП), Української соціал-демократичної партії (УСДП). Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Дати: 1868 р. – створення у Львові товариства «Просвіта»; 1873 р. – створення у Львові Літературного товариства ім. Т. Шевченка (від 1892 р. – Наукове товариство ім. Т. Шевченка); 1890 р. – створення Русько-української радикальної партії (РУРП); 1899 – створення Української Національно-демократичної партії (УНДП). Персоналії: І. Франко, Ю. Бачинський, М. Павлик, В. Нагірний. Поняття та терміни: «трудова міграція», «партія», «українофіли», «московофіли», «народовці», «радикали», «нова ера»	Характеризувати особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст., зміни в соціальному складі населення, основні течії суспільно-політичного руху (московофіли та народовці); діяльність «Просвіт» та Наукового товариства ім. Т. Шевченка, процес утворення українських політичних партій у Галичині. Визначати причини та наслідки трудової еміграції українців, зародження кооперативного руху; особливості українського національного руху, напрями діяльності та здобутки провідних діячів західноукраїнських земель у національному русі другої половини XIX ст.

17. КУЛЬТУРА УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Піднесення української культури. Освіта. Розвиток науки. Розвиток літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва. Українські підприємці-благодійники.	Характеризувати основні культурні явища, процеси другої половини XIX – початку ХХ ст., розвиток літератури, образотворчого, музичного мистецтва, архітектури, процес становлення професійного театру, діяльність меценатів та їхній вплив на розвиток культури.

Дати: 1865 р. – відкриття Новоросійського університету; 1875 р. – відкриття Чернівецького університету. Персоналії: С. Васильківський, С. Гулак-Артемовський, Д. Заболотний, М. Заньковецька, І. Мечников, А. Кримський, Леся Українка, І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Лисенко, М. Пимоненко, М. Леонтович, М. Садовський, С. Крушельницька, Д. Яворницький, М. Терещенко, Б. Ханенко. Поняття та терміни: «меценат», «професійний театр», «реалізм», «модернізм»	Визначати умови розвитку культури в другій половині XIX – на початку ХХ ст., творчі здобутки видатних вітчизняних науковців та митців

18. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Становлення й консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька й автономістська течії в національному русі. Події революції 1905–1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад в І та ІІ Державних Думах. Щоденна газета «Рада». Посилення національного гніту в Наддніпрянській Україні в 1907–1914 рр. Діяльність «Просвіти» у Наддніпрянській Україні. Земельна реформа П. Століпіна та її вплив на Україну. Дати: 1900 р. – створення Революційної української партії (РУП), першої політичної партії Наддніпрянської України; 1908 р. – створення Товариства українських поступовців (ТУП); 1911–1913 рр. – «справа Бейліса»; 1913 р. – утворення Холмської губернії.	Характеризувати особливості економічного та соціального розвитку Наддніпрянської України (процес монополізації, розвиток сільського господарства, процес утворення українських політичних партій, розвиток самостійницької і автономістської течій в національному русі), національно-визвольний рух України в роки російської революції 1905–1907 рр., діяльність українських парламентських громад в І та ІІ Державних Думах Росії, «українські питання» у ІІІ і ІV Державних Думах, проведення Століпінської аграрної реформи, особливості її запровадження в Україні. Визначати основні тенденції соціально-економічного та політичного розвитку українських земель у складі Російської імперії на початку ХХ ст., причини та наслідки посилення національного гніту в 1907–1914 рр., напрями діяльності й здобутки діячів національного руху на українських землях у складі Російської імперії

Персоналії: С.Чикаленко, М. Міхновський. Поняття та терміни: «монополія», «хутір», «відруб», «чорносотенці», «страйк»	

19. ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ АВСТРО-УГОРСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив Української греко-католицької церкви (УГКЦ) на піднесення національної свідомості населення західноукраїнських земель. Боротьба політичних партій західноукраїнських земель за реформу виборчої системи. Дати: 1900 р. – обрання А. Шептицького митрополитом Української греко-католицької церкви (УГКЦ); 1902 р. – селянський страйк в Галичині; 1907 р. – впровадження в Австро-Угорській імперії загального виборчого права для чоловіків. Персоналії: А. Шептицький, І. Боберський, К. Трильовський, Д. Донцов. Поняття та терміни: «Народне віче»	Характеризувати економіку західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії, розвиток кооперативного руху, діяльність західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., національних і спортивно-фізкультурних організацій «Сокіл», «Січ», «Пласт». Визначати причини активізації західноукраїнського політичного руху на початку ХХ ст., його результати, роль А. Шептицького в піднесенні національного життя на західноукраїнських землях

20. УКРАЇНА В ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Позиції українських політичних сил Наддніпрянської України та західноукраїнських земель щодо війни. Перебіг воєнних дій на території України. Діяльність австрійської та російської адміністрацій у Галичині. Бойовий шлях Українських січових стрільців (УСС). Дати: серпень 1914 р. – утворення Головної української ради, формування легіону Українських січових стрільців, створення Союзу визволення України. 1914 р. – Галицька битва; 1915 р. – утворення Загальної української ради; 1916 р. – Брусиловський прорив. Персоналії: К. Левицький. Поняття та терміни: «світова війна», «Українські січові стрільці», «Галицько-Буковинське генерал-губернаторство»	Розпізнавати на картосхемі військові події на території України в 1914–1917 рр. Галицько-Буковинське генерал-губернаторство. Характеризувати територіально-політичні плани та наміри ворогуючих держав щодо українських земель, еволюцію позиції українських політичних сил щодо війни, суспільно-політичне життя та соціально-економічне становище населення в роки війни, динаміку змін у свідомості різних соціальних верств українського суспільства. Визначати соціально-економічні та політичні наслідки війни для українського суспільства

21. УКРАЇНСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Революційні події в Україні в 1917 – на початку 1918 р. Українізація армії. Еволюція поглядів політичних сил України в питанні самовизначення українців: Універсалі Української Центральної Ради (УЦР). Політика УЦР в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення Української Народної Республіки (УНР). Війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР.	Розпізнавати на картосхемі територію Української Народної Республіки, заявлену III Універсалом УЦР; напрямки наступу більшовиків під час першої війни УНР з радянською Росією. Характеризувати процес утворення та еволюції Української Центральної Ради, діяльність українських партій, політичних діячів в історії періоду, основні положення I, II, III та IV Універсалів УЦР, особливості соціально-економічного становища, взаємовідносин УЦР з Тимчасовим урядом,

Дати: березень 1917 р. – утворення Української Центральної Ради; квітень 1917 р. – Всеукраїнський Національний конгрес; червень 1917 р. – ухвалення I Універсалу УЦР; липень 1917 р. – ухвалення II Універсалу УЦР; листопад 1917 р. – ухвалення III Універсалу УЦР; січень 1918 р. – ухвалення IV Універсалу УЦР; бій під Крутами. Персоналії: М. Грушевський, В. Винниченко, С. Єфремов. Поняття та терміни: «автономізація», «самостійники», «Універсали УЦР», «Генеральний Секретаріат», «Народний секретаріат», «вільне козацтво»	перебіг та результати боротьби за владу в Києві в жовтні – листопаді 1917 р., перебіг першої війни радянської Росії з УНР. Визначати причини Української революції, її характер, місце різних політичних сил у подіях періоду; місце і роль Всеукраїнських з'їздів рад у Києві та Харкові, Ультиматуму Раднаркому в політиці більшовиків щодо усунення УЦР; причини та наслідки першої війни радянської Росії з УНР, здобутки і прорахунки УЦР в державотворчому процесі; причини ухвалення Універсалів УЦР, пояснювати, у чому їхнє історичне значення

22. УКРАЇНА В БОРОТЬБІ ЗА ЗБЕРЕЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1918–1921 рр.)

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Брестський мирний договір між УНР та державами Четверного союзу. Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Ухвалення Конституції УНР. Гетьманський переворот й утворення Української Держави. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Прихід до влади Директорії. Акт Злуки УНР та ЗУНР. Окупація військами Антанти півдня України. Повстання М. Григор'єва. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Друга радянсько-українська війна. Ухвалення Конституції УСРР 1919 р. «Чортківська офензива». Перший «Зимовий похід» Армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Другий «Зимовий похід» Армії УНР.	Розпізнавати на картосхемі хід воєнних дій на території України в 1918–1921 рр., територію УНР за Брестським мирним договором, територію Української Держави П. Скоропадського. Характеризувати внутрішню та зовнішню політику урядів гетьмана П. Скоропадського, Директорії УНР, ЗУНР, УСРР, зміст Варшавської угоди між УНР та Польщею, Ризького мирного договору, культурне життя в Україні в 1918–1920 рр. Визначати причини гетьманського перевороту та падіння режиму гетьмана П. Скоропадського; особливості внутрішньої та зовнішньої ситуації в УНР часів Директорії; причини та наслідки українсько-польської війни та підписання С. Петлюрою Варшавської угоди; причини поразки національно-визвольних змагань (національно-демократичної

Дати: січень (лютий) 1918 р. – Брестський мирний договір між УНР та державами Четверного союзу; 29 квітня 1918 р. – державний переворот і прихід до влади П. Скоропадського; 1 листопада 1918 р. – «Листопадовий зрыв» у Львові; 14 листопада 1918 р. – утворення Директорії; листопад 1918 р. – проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР); 22 січня 1919 р. – проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР; 30 серпня 1919 р. – «Київська катастрофа»; грудень 1919 – травень 1920 р. – Перший «Зимовий похід» Армії УНР; квітень 1920 р. – укладення Варшавської угоди; березень 1921 р. – укладення Ризького мирного договору; листопад 1921 р. – Другий «Зимовий похід» Армії УНР. Персоналії: П. Скоропадський, Є. Петрушевич, Д. Вітовський, С. Петлюра, Н. Махно, М. Григор'єв, Х. Раковський, Ю. Тютюнник, М. Щорс, Г. Нарбут. Поняття та терміни: «Директорія», «отаманщина», «Українська Галицька армія», «УССР», «воєнний комунізм»	революції в Україні). Пояснювати, у чому історичне значення відновлення української державності на східно- та західноукраїнських землях та об'єднання українських держав (Акт Злуки УНР та ЗУНР)

23. УКРАЇНСЬКА ССР В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921–1929 рр.)

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Входження УССР до складу СРСР. Голод у південних губерніях УССР. Антицерковна кампанія. Неп в УССР. Відбудова народного господарства. Політика «коренізації» в УССР («українізація»). Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське національне відродження 1920-х рр.	Розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої УССР у 1921–1928 рр. Характеризувати неп та її складові, процес стабілізації економічного та соціального життя в Україні, політику більшовиків щодо релігії та церкви в Україні, політику «коренізації» та її наслідки, особливості розвитку української

Дати: 1921–1923 рр. – голод в Україні; 1921 р. – утворення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ); 1922 р. – входження УСРР до складу СРСР; 1923 р. – початок політики «коренізації» в УСРР; 1925 р. – завершення відбудови промисловості, проголошення курсу на індустриалізацію; 1925 р. – утворення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки у складі УСРР. Персоналії: О. Шумський, М. Скрипник, М. Волобуєв, М. Хвильовий, Л. Курбас, Г. Юра, М. Бойчук, О. Довженко, В. Липківський. Поняття та терміни: «безробіття», «трест», «індустриалізація», «коренізація», «автокефальна церква»	культури в цей період. Визначати причини та наслідки «коренізації», її вплив на українську культуру й ментальність населення УСРР, вступу УСРР в СРСР; причини та особливості впровадження непу в Україні

24. РАДЯНСЬКА МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНИ (1929–1938 рр.)

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Радянська модернізація в Україні. Суспільно-політичне, соціально-економічне, культурне та релігійне життя. Масові репресії. Ідеологізація суспільного життя, культ особи. Згортання українізації. Антицерковна кампанія. Дати: 1928/1929–1932 рр. – перша п'ятирічка; 1928 р. – судовий процес у «Шахтинській справі»; 1929 р. – рік «великого перелому», початок суцільної колективізації; 1930 р. – судовий процес у справі «Спілки визволення України» (СВУ); 1932–1933 рр. – Голодомор в Україні; 1934 р. – перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва;	Розпізнавати на картосхемі основні індустриальні об'єкти, побудовані за часів модернізації, райони, що найбільш постраждали від Голодомору. Характеризувати сутність і наслідки політики форсованої індустриалізації та колективізації в Україні; взаємозв'язок між різними складовими політики сталінського режиму (індустриалізація, колективізація, «культурна революція», масові репресії); зміни в соціальній структурі населення, особливості суспільно-політичного та культурного життя періоду. Визначати причини, джерела та наслідки політики форсованої індустриалізації та колективізації, зв'язки між радянською модернізацією та зміною соціальної структури українського радянського суспільства, масовими репресіями в Україні; причини та наслідки Голодомору 1932–1933 рр.

1937 р. – ухвалення Конституції УРСР;

1937–1938 рр. – «Великий терор».

Персоналії:

Й. Сталін, П. Постишев, С. Косюр, Л. Каганович, О. Стаканов, М. Рильський, П. Тичина, М. Бажан, В. Сосюра, П. Вірський, Г. Вербовка, О. Богомолець, М. Стражеско, В. Філатов, Ю. Кондратюк.

Поняття та терміни:

«форсована індустриалізація», «стаханівський рух», «колективізація», «розкуркулення», «закон про п'ять колосків», «Голодомор», «чорна дошка», «розстріляне відродження», «п'ятирічка», «ГУЛАГ», «машино-тракторна станція» (МТС), «паспортна система», «соціалістичний реалізм (соцреалізм)»

25. Західноукраїнські землі (1921–1939 рр.)

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Економіка українських земель. Різні течії в суспільно-політичному русі, радикалізація політичного життя в 1930-х рр. Дати: 1920 р. – підписання Бессарабського протоколу, визнання країнами Антанти входження Бессарабії до складу Румунії; 1923 р. – визнання країнами Антанти входження Східної Галичини до складу Польщі; 1923–1938 рр. – діяльність Комуністичної партії Західної України (КПЗУ); 1924 р. – Татарбунарське повстання; 1925 р. – утворення Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО); 1929 р. – утворення Організації українських націоналістів (ОУН);	Розпізнавати на картосхемі українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини, територіальні межі Карпатської України. Характеризувати вплив міжнародної ситуації 1920–1930-х рр. на становище західноукраїнських земель, політику урядів Польщі, Румунії, Чехословаччини в українських землях, стан економіки, життя населення, освіти та культури, різні течії національного руху, діяльність політичних партій західноукраїнських земель у 1930-х рр. Визначати міжнародні фактори, що спричинили розподіл українських земель між іншими державами у 1920–1930-ті рр. та його наслідки для населення; причини та наслідки діяльності політичних сил у західноукраїнських землях за цього періоду

1930 р. – проведення польською владою політики «пацифікації»;
1938 р. – надання автономії Підкарпатській Русі у складі Чехо-Словаччини;

15 березня 1939 р. – проголошення незалежності Карпатської України.

Персоналії:

Є. Коновалець, С. Бандера, А. Мельник, В. Мудрий,
В. Залозецький, А. Волошин.

Поняття та терміни:

«східні креси», «осадництво», «пацифікація», «русофільство»,
«русинство», «Таємний університет»

26. УКРАЇНА ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939–1945 рр.)

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Початок Другої світової війни. Приєднання Західної України, Південної та Північної Бессарабії та Північної Буковини до складу УРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Оборона Києва, Одеси, Севастополя. Оточення і поразки Червоної армії. Встановлення нацистського окупаційного режиму. Розгортання радянського партизанського руху. Діяльність ОУН. Утворення УПА. Трагедія Волині 1943 р. Операції з визволення України. Депортация кримських татар та інших народів Криму (травень 1944 р.). Перемога у Великій Вітчизняній війні. Участь українців у визволенні від фашизму народів Європи. Дати: 23 серпня 1939 р. – радянсько-німецький договір про ненапад і таємний протокол до нього («пакт Молотова–Ріббентропа»); 1 вересня 1939 р. – початок Другої світової війни; 17 вересня 1939 р. – вступ Червоної армії на територію Західної України;	Розпізнавати на картосхемі українські землі, приєднані до УРСР в результаті реалізації радянсько-німецьких договорів 1939 р.; місця, пов’язані з початком та завершенням визволення України від німецьких загарбників, битв і військових операцій; окупаційні зони, на які була поділена Україна; території поширення та активних дій різних течій руху Опору. Характеризувати суть гітлерівського плану «Ост», нацистський «новий порядок» в Україні, діяльність радянського партизанського та українського визвольного рухів. Визначати наслідки радянсько-німецьких договорів 1939 р. для українських земель, політики радянізації новоприєднаних до УРСР територій, причини поразок Червоної армії у 1941 р., основні результати та наслідки війни для України й українського народу, внесок українського народу в перемогу над Німеччиною та її союзниками.

листопад 1939 р. – включення Східної Галичини та Волині до складу УРСР;

серпень 1940 р. – включення Південної та Північної Бессарабії й Північної Буковини до складу УРСР;

22 червня 1941 р. – початок Великої Вітчизняної війни;

червень 1941 р. – танкова битва в районі міст Ровно–Дубно–Броди–Луцьк;

30 червня 1941 р. – проголошення Акта відновлення Української Держави;

1942 р. – створення Українського штабу партизанського руху (УПШР);

14 жовтня 1942 р. – створення Української повстанської армії (УПА);

грудень 1942 р. – початок звільнення України;

6 листопада 1943 р. – визволення Києва;

січень – лютий 1944 р. – Корсунь-Шевченківська наступальна операція;

вересень – жовтень 1944 р. – Карпатсько-Ужгородська наступальна операція;

28 жовтня 1944 р. – визволення всієї території України;

9 травня 1945 р. – завершення Великої Вітчизняної війни, День Перемоги.

Персоналії:

С. Тимошенко, М. Кирпонос, М. Ватутін, С. Ковпак, О. Федоров, О. Сабуров, Я. Стецько, Т. Бульба (Боровець), Р. Шухевич, О. Теліга, О. Берест, Р. Маліновський, І. Черняхівський, К. Дерев'янко.

Поняття та терміни:

«радянізація», «новий порядок», «план «Ост», «Голокост», «колабораціонізм», «рух Опору», «похідні групи», «Поліська Січ», «Східний вал», «випалена земля», «депортация»

Вказувати мобілізаційні заходи, процес окупації України, перебіг найважливіших військових подій 1941–1945 рр., депортацию кримських татар та інших народів Криму

27. ПОВОЄННА ВІДБУДОВА ТА РОЗВИТОК УКРАЇНИ В 1945 – НА ПОЧАТКУ 1950-Х РР.

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Зовнішньополітична діяльність УРСР. Адміністративно-територіальні зміни. Відбудова промисловості. Голод в Україні 1946–1947 рр. Радянізація західних областей України. Боротьба ОУН та УПА. Розгортання ідеологічних кампаній. Дати: 1945 р. – входження Закарпаття до складу УРСР; квітень 1945 р. – Україна стає співзасновницею Організації Об’єднаних Націй (ООН); березень 1946 р. – «саморозпук» Української греко-католицької церкви (УГКЦ); 1946–1947 рр. – голод в Україні; квітень–липень 1947 р. – проведення польською владою операції «Вієсла»; 1949 р. – ліквідація греко-католицької церкви в Закарпатті. Персоналії: Д. Мануїльський, О. Гончар, Й. Сліпий. Поняття та терміни: «п’ятирічка відбудови», «операція «Вієсла», «Велика блокада», «Закерзоння», «ждановщина», «лісенківщина»	Розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої України. Характеризувати зовнішньополітичну діяльність УРСР у повоєнні роки та політику влади щодо економічного, соціально-політичного, релігійного, культурного та повсякденного життя населення, хід операції «Вієсла», процеси радянізації західних областей України. Визначати особливості та наслідки радянізації західних областей у повоєнні роки, причини та наслідки проведення операції «Вієсла», розгортання ідеологічних кампаній, голоду в Україні, «саморозпуску» УГКЦ

28. УКРАЇНА В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ (1953–1964 РР.)

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Лібералізація суспільно-політичного життя УРСР в середині 1950–1960-х рр.: припинення масових репресій, реабілітація. Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Зміни в промисловості та сільському господарстві, соціальній сфері.	Розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої України. Характеризувати сутність процесу лібералізації, реформи управління економікою в середині 1950–1960-х рр., здобутки та особливості розвитку культури, сутність опозиційного руху.

Реформування управління економікою. Виникнення руху «шістдесятників», дисидентського руху наприкінці 1950 – на початку 1960-х рр. Дати: лютий 1954 р. – входження Кримської області до складу УРСР; 1956 р. – XX з'їзд КПРС; 1957 р. – запуск першого штучного супутника Землі, початок «космічної ери»; 1961 р. – перший політ людини в Космос. О.Гагарін. Персоналії: М. Хрущов, І. Світличний, А. Горська, І. Дзюба, Л. Костенко, Л. Лук'яненко, Є. Сверстюк, В. Симоненко, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, В. Касіян. Поняття та терміни: «лібералізація», «політична реабілітація», «відлига», «раднаргоспі», «шістдесятники», «дисидентство», «хрущовки»	Визначати наслідки процесу лібералізації, економічних реформ для українського суспільства, причини та наслідки входження Кримської області до складу УРСР, причини виникнення та значення опозиційного руху

29. УКРАЇНА В ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (1965–1985 рр.)

Зміст історичного матеріалу	Предметні вміння та навички
Факти: Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні (середина 1960 – початок 1980-х рр.). Кадрові зміни в політичному керівництві УРСР. Конституція УРСР 1978 р. Спроби економічних реформ у другій половині 1960-х рр. Тенденції розвитку соціальної сфери. Культура та духовне життя. Русифікація. Опозиційний рух. Дати: 1959 р. – утворення Української робітничо-селянської спілки; 1965 р. – реформи в сільському господарстві та промисловості («косигінська реформа»); перша хвиля арештів дисидентів; 1972 р. – зміна політичного керівництва УРСР; масові арешти дисидентів; 1976 р. – утворення Української Гельсінської групи.	Характеризувати зміни в політичному керівництві УРСР на початку 1970-х рр., ключові положення Конституції УРСР 1978 р., стан промисловості та сільського господарства, основні вимоги та напрями опозиційного руху 1960–1970-х рр., явища у сфері культури, політику русифікації. Визначати прояви політико-ідеологічної кризи радянського ладу в Україні, причини активізації опозиційного руху, здобутки та проблеми розвитку соціальної сфери

Персоналій:

Л. Брежнєв, В. Марченко, С. Параджанов, В. Романюк, М. Руденко, В. Стус, В. Чорновіл, П. Шелест, В. Щербицький, Б. Патон, М. Амосов, О. Антонов, Є. Станкович, П. Майборода, Б. Ступка, Л. Биков, В. Івасюк.

Поняття та терміни:

«застій», «розвинений соціалізм», «номенклатура», «дефіцит», «русифікація», «самвидав», «правозахисник»

30. РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ ТА ВІДРОДЖЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Початок «перебудови». Загострення соціально-економічної кризи. Фінансове становище та рівень життя населення. Чорнобильська катастрофа. Зростання соціальної та національної активності українського суспільства наприкінці 1980-х рр. Загальноукраїнський страйк шахтарів. Політичні реформи. Формування багатопартійності, створення Народного руху України за перебудову, перші альтернативні вибори до Верховної Ради УРСР. Створення Автономної Республіки Крим. Ухвалення Декларації про державний суверенітет. Акт проголошення незалежності України. Проведення Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України. Дати: квітень 1985 р. – початок «перебудови»; 26 квітня 1986 р. – вибух на Чорнобильській АЕС; вересень 1989 р. – створення Народного руху України за перебудову; березень 1990 р. – проведення перших альтернативних виборів до Верховної Ради УРСР; 16 липня 1990 р. – ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України;	Характеризувати зміст та основні напрями політики «перебудови», розгортання соціального та національного рухів, падіння авторитету КПУ, формування багатопартійності, зміст Декларації про державний суверенітет України та Акта проголошення незалежності, особливості соціально-економічної ситуації в УРСР. Визначати причини та наслідки поглиблення економічної кризи, погіршення життєвого рівня населення, розпаду СРСР і його наслідки для державотворення в Україні

24 серпня 1991 р. – ухвалення Верховною Радою УРСР Акта проголошення незалежності України;

1 грудня 1991 р. – проведення Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України.

Персоналії:

М.Горбачов, Л. Кравчук.

Поняття та терміни:

«перебудова», «гласність», «плуралізм», «багатопартійність», «суверенітет», «інфляція», «ринкові відносини», «референдум»

31. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

<i>Зміст історичного матеріалу</i>	<i>Предметні вміння та навички</i>
Факти: Початок державотворчих процесів. Заснування Збройних Сил. Дострокові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Прийняття державної символіки, формування інституту громадянства. Ухвалення Конституції 1996 р. та змін до неї. Приватизація засобів виробництва. Лібералізація цін. Грошова реформа. Диференціація суспільства. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство. «Газові» та «торгівельні війни» з Росією. Криза державності 2014 р. Збройна агресія Росії проти України. Соціально-економічне та культурне життя. Дати: 6 грудня 1991 р. – заснування Збройних Сил України; липень 1994 р. – обрання Л. Кучми Президентом України; 1995 р. – обрання України членом Ради Європи (РЄ); 28 червня 1996 р. – ухвалення Конституції України; жовтень–грудень 2004 р. – «Помаранчева революція», обрання Президентом України В. Ющенка; 2008 р. – вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ); січень 2010 р. – обрання В. Януковича Президентом України;	Розпізнавати на картосхемі зміни в адміністративно-територіальному устрої України. Характеризувати державотворчі процеси, соціально-економічні реформи в Україні та її інтеграцію у світове співтовариство, риси економічного, соціального, політичного, національного, культурного життя, здобутки України на шляху інтеграції у європейський, світовий гуманітарний та освітній простір. Визначати основні тенденції суспільного розвитку України за часів незалежності

листопад 2013 – лютий 2014 рр. – «революція Гідності»,
повалення режиму В.Януковича;

2014 р. – підписання Україною Угоди про асоціацію з
Європейським Союзом (ЄС).

Персоналій:

Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович, П. Порошенко.

Поняття та терміни:

«революція на граніті», «Помаранчева революція»,
«Євромайдан», «Небесна сотня», «революція Гідності»,
«сепаратизм», «антитерористична операція», «анексія»,
«тимчасово окупована територія»

ПЕРЕЛІК ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА, ОБОВ'ЯЗКОВИХ ДЛЯ РОЗПІЗНАВАННЯ АБІТУРІЄНТАМИ

Стародавня історія України

- Статуетка з бивня мамонта. Мізинська стоянка.
- Браслет із менандровим орнаментом. Мізинська стоянка.
- Наскельні малюнки з гrotів Кам'яної могили.
- Мальована кераміка трипільської культури. Статуетка жінки.
- Золота пектораль із кургану Товста могила. IV ст. до н. е.
- Золотий гребінь з кургану Солоха. Кінець V – початок IV ст. до н. е.
- Срібна амфора з кургану Чортомлик. Перша половина IV ст. до н. е.
- Заповідник «Херсонес Таврійський» в Севастополі: «Базиліка 1935 року», «Базиліка в базиліці». VI ст. Сучасний вигляд.
- Царський курган (гробниця Митридата) поблизу Керчі. IV ст. до н. е.
- Збрुцький ідол. IX ст. Вигляд з чотирьох боків.

Виникнення та розквіт Київської Русі

- Софійський собор у Києві. Перша половина XI ст. Сучасний вигляд.
- Мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в Києві.
- Спасо-Преображенський собор в Чернігові. 1036. Сучасний вигляд.
- Євангеліст Лука. Мініатюра з Остромирового Євангелія. 1056–1057.
- Родина князя Святослава Ярославича. Мініатюра з «Ізборника». 1073.
- Успенський собор Києво-Печерської лаври. 1073–1078. Реконструкція. Сучасний вигляд.

Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава

- Холмська ікона Богородиці (візантійська традиція). XI ст.
- Свенська ікона Богородиці зі святими Антонієм та Феодосієм Печерськими. Початок XII ст.
- Михайлівський Золотоверхий собор. 1108–1113. Реконструкція. Сучасний вигляд.
- Мозаїчна композиція «Євхаристія» з Михайлівського Золотоверхого собору. 1108–1113.
- Вишгородська ікона Богородиці (візантійська традиція). Перша половина XII ст.
- Успенський собор у Володимири. 1160. Реконструкція. Сучасний вигляд.
- Половецька баба з чашею, «Чорнухинська мадонна» з Парку-музею антропоморфних стел і половецьких кам'яних статуй в Луганську. XII ст.
- П'ятницька церква в Чернігові. Кінець XII – початок XIII ст.
- Церква святого Пантелеймона поблизу Галича. Кінець XII ст.
- Дорогобузька ікона Богородиці. Остання третина XIII ст.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)

- Ікона святого Юрія Змієборця із с. Станилі. Початок XIV ст.
- Ікона Богородиці з пророками з церкви у Підгородцях. Кінець XV – початок XVI ст.
- Вірменський собор у Львові. 1363–1370. Архітектор Дорінг.
- Верхній замок у Луцьку. XIV ст.
- Острозький замок. Вежа Мурівана. XIV ст.
- Кам'янець-Подільська фортеця. XIV–XVI ст.
- Хотинська фортеця. XIII–XVI ст.
- Покровська церква-фортеця в с. Сутківцях. 1467.
- Ханський палац у Бахчисараї. 1532–1764.
- Замок Паланок (Мукачівський замок). XIV–XVII ст.
- Білгород-Дністровська (Аккерманська) фортеця. XIII–XV ст. Майстер Федорко. Сучасний вигляд.
- Генуезька фортеця у Судаку. 1371–1469.
- Меджибізький замок. Друга половина XIV – перша половина XVI ст.

Українські землі в другій половині XVI ст.

- Церква Зішестя Святого Духа в Потеличі. 1502.
- Ікона «Успіння Богородиці». 1547. О. Горошкович.
- Мініатюри Пересопницького Євангелія. 1556–1561.
- Гравюра Євангеліста Луки з Львівського «Апостола». 1574.
- Надгробок князя Костянтина Острозького з Успенського собору Києво-Печерської лаври. 1579. Майстер С. Чешек.
- Ансамбль Успенської церкви у Львові: церква Успіння. 1591–1631. Архітектор П. Римлянин та ін.; вежа Корнякта. 1573–1578.

Архітектор П. Барбон; каплиця Трьох Святителів. 1578. Архітектор П. Красовський.

- Ансамбль площі Ринок у Львові: Чорна Кам'яниця. Кінець XVI ст. Архітектор П. Красовський; будинок Корнякта. 1580.

Архітектор П. Барбон.

- Острозький замок. Кругла (Нова) вежа. Кінець XVI ст.

Українські землі в першій половині XVII ст.

- Ансамбль Кафедрального костелу у Львові: каплиця Боймів. 1609–1617. Архітектор А. Бремер, скульптори Г. Шольц, Я. Пфістер.
- Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». 1622.
- Портрет князя Криштофа Збаразького. Після 1622.

- Ікона «Христос перед Пілатом» з Успенської церкви у Львові. 1630–1638. М. Петрахнович.
- Замок у Підгірцях (Львівська обл.). 1635–1640. Архітектор Андреа дель Аква.
- Троїцький Межиріцький монастир-фортеця поблизу Острога. XV–XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

- Портрет Богдана Хмельницького. Гравюра В. Гондіуса. Середина XVII ст.
- Іллінська церква в Суботові. 1653. Реконструкція.
- Ікона «Покрова Богородиці» (з портретом гетьмана Богдана Хмельницького). Перша половина XVIII ст.

Українські землі наприкінці 50-х – у 80-ті рр. XVII ст.

- Свято-Троїцький собор Густинського монастиря. 1674–1676.
- Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1689. Архітектор І. Баптист.
- Покровський собор у Харкові. 1689.

Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.

- Ікона «Архангел Михаїл» з іконостасу церкви Різдва Христового в м. Жовква. І. Руткович.
- Ікона «Вознесіння Богородиці» з іконостасу церкви Воздвиження Чесного Хреста монастиря Скит Манявський. Й. Кондзелевич.
- Будинок Якова Лизогуба у Чернігові. 1690-ті.
- Портрет Григорія Гамалії. Кінець XVII ст.
- Георгіївський собор Видубицького монастиря в Києві. 1696–1701.
- Гравюра «Іван Мазепа серед своїх добрих справ». 1706. І. Мигура.
- Преображенська церква у Великих Сорочинцях. 1732.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

- Собор святого Юра у Львові. 1746–1762. Архітектор Б. Меретін.
- Скульптурна група святого Юрія Зміборця на фасаді собору святого Юра у Львові. Скульптор Й. Пінзель.
- Андріївська церква у Києві. 1747–1757. Архітектор Ф.-Б. Растреллі.
- Ратуша в Бучачі. 1751. Архітектор Б. Меретін, скульптор Й. Пінзель.
- Ікона Моління з Вознесенської церкви в Березні. Близько 1762.
- Покровська церква в Києві. 1766. Архітектор І. Григорович-Барський.
- Троїцький собор у Новомосковську. 1773–1778. Майстер Я. Погребняк.
- Успенський собор Почаївської лаври. 1771–1783. Архітектор І. Гофман.
- Дендрологічний парк «Олександрія» в Білій Церкві: водоспад «Черепаха», колонада «Відлуння», Китайський місток, композиція «Руїни». 1793 – початок XIX ст. Архітектори Мюффо, Д. Ботані.

- Дендрологічний парк «Софіївка» в Умані: фонтан «Змія», Гrot Тантала, Гrot Сцілли, Партерний амфітеатр, Гrot Венери. 1796–1805. Автор проекту та керівник будівництва Л. Метцель.
- Палац Кирила Розумовського в Батурині. 1799–1803. Архітектор Ч. Камерон. Реконструкція. Сучасний вигляд.

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

- Картина «Дівчина з Поділля». 1816. В. Тропінін.
- Будівля Старої біржі в Одесі. 1829–1837. Архітектори Ф. Боффо, Г. Торрічеллі.
- Будівля Київського університету. 1837–1843. Архітектор В. Беретті.
- Преображенський собор у Дніпропетровську. 1830–1835. Архітектор О. Захаров.
- Картини «Автопортрет» (1840), «Катерина» (1842), офорті з «Живописної України» на історичну тематику. Т. Шевченко.
- Пам'ятник князю Володимиру в Києві. 1850–1853. Скульптори В. Демут-Малиновський, П. Клодт, К. Тон.
- Свято-Успенська Святогірська лавра: Успенський собор, Свято-Покровська церква, Миколаївська церква. Сучасний вигляд.

Українські землі у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст. – початку ХХ ст.

- Резиденція православних митрополитів Буковини і Далмації в Чернівцях. 1864–1873. Архітектор Й. Главка.
- Володимирський собор у Києві. 1862–1896. Архітектори Ю. Бернгардт, К. Масвський.
- Будівля оперного театру в Одесі. 1883–1887. Архітектори Г. Гельмер, Ф. Фельнер.
- Скульптура «Запорожець у розвідці». 1887. Скульптор Л. Позен.
- Пам'ятник Богдану Хмельницькому в Києві. 1888. Архітектор В. Ніколаєв, скульптор М. Микешин.
- Свято-Благовіщенський кафедральний собор у Харкові. 1888–1901. Архітектор М. Ловцов.
- Пальма Мерцалова. 1895. Автори О. Мерцалов, Ф. Шпарін.
- Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султанові». 1880–1891. І. Рєпін.
- Картини «Весняний день в Україні» (1883), «Козаки в степу» (1890). С. Васильківський.
- Картини «Ворожіння» (1893), «Сінокіс» (1900). М. Пимоненко.
- Картина «Дівчина в червоному капелюсі». 1902–1903. О. Мурашко.
- Пам'ятник Адамові Міцкевичу у Львові. 1899–1904. Скульптор А. Попель.
- Будинок з химерами в Києві. 1901–1903. Архітектор В. Городецький.
- Миколаївський костел у Києві. 1899–1909. Архітектори С. Валовський, В. Городецький.
- Будинок Полтавського губернського земства. 1903–1908. Архітектор В. Кричевський.
- Будинок страхового товариства «Дністер» у Львові. 1905–1906. Архітектор І. Левинський та ін.
- Картини «Портрет Лесі Українки» (1900), «Гуцулка з дитиною» (1912). І. Труш.
- Прибутковий будинок Аладьїна у Харкові. 1912. Архітектор Ю. Цауне.

Українське мистецтво ХХ ст.

- Картини «Супрематична композиція» (1916), «Голова селянина (Селянський спас)» (1928). К. Малевич.
- Картина «Еней та його військо». 1919. Г. Нарбут.
- Пам'ятник Григорію Сковороді в Лохвиці. 1922. Скульптор І. Кавалерідзе.
- Літографія «Гуцул з квіткою», естамп «Карпатська маті». 1923. В. Касіян.
- Картина «Життя». Триптих (Любов. Сім'я. Повернення). 1925–1927. Ф. Кричевський.
- Пам'ятник Тарасові Шевченку в Полтаві. 1926. Скульптор І. Кавалерідзе.
- Картина «Пилярі». 1927. О. Богомазов.
- Будівля Держпрому в Харкові. 1925–1929. Архітектори С. Серафімов, М. Фельгер, С. Кравець.
- Картини «Бій Богуна з Чернецьким під Монастирищем в 1653 р.» (1931), «Бій Максима Крилоноса з Ієремією Вишневецьким» (1934). М. Самокиш.
 - Пам'ятник Тарасові Шевченку в Харкові. 1934–1935. Архітектор Й. Лангбард, скульптор М. Манізер.
 - Будівля Ради Міністрів УРСР в Києві. 1935–1937. Архітектори І. Фомін, П. Абросімов.
 - Будівля Верховної Ради УРСР в Києві. 1936–1939. Архітектор В. Заболотний.
 - Будівля оперного театру в Донецьку. 1936–1941. Архітектор Л. Котовський.
 - Будівля готелю «Жовтень» у Луганську. 1944–1947. Архітектор Й. Каракіс.
 - Картини «Колгоспне поле» (1948–1949), «Хата в Богданівці» (1955). К. Білокур.
 - Картина «Тарас Бульба на чолі війська». 1955. М. Дерегус.
 - Картини «Хліб» (1949), «Весілля» (1964). Т. Яблонська.
 - Пам'ятник Тарасові Шевченку в Москві. 1964. Скульптори М. Грицюк, Ю. Синькевич, А. Фуженко.
 - Картини «Синій бик» (1947), «Гороховий звір» (1971), «Дикий чаплун» (1977). М. Приймаченко.
 - Пам'ятник засновникам Києва (Кий, Щек, Хорив і сестра їх Либідь). 1982. Скульптор В. Бородай.
 - Картина «Портрет Василя Стуса». 1989–1990. О. Заливаха.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З БІОЛОГІЇ**
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Програму зовнішнього незалежного оцінювання з біології розроблено на основі чинних програм для загальноосвітніх навчальних закладів: Біологія, 7-11 класи (К.: Перун, 2005) та Біологія, 10-11 класи (Тернопіль, Мандрівець, 2011).

Завданням зовнішнього незалежного оцінювання з біології є:

- перевірити відповідність знань та умінь учнів програмним вимогам;
- виявити рівень навчальних досягнень учнів;
- оцінити ступінь підготовленості випускників загальноосвітніх навчальних закладів до подальшого навчання у вищих навчальних закладах.

Зміст програми зовнішнього незалежного оцінювання структурований за рівнями організації життя й складається з «Вступу» та розділів: «Молекулярний рівень організації життя», «Клітинний рівень організації життя», «Неклітинні форми життя», «Організмовий рівень організації життя», «Надорганізмові рівні організації життя», «Історичний розвиток органічного світу», які в свою чергу розподілено на теми. В кожній темі визначено обсяг вимог до знань та предметних умінь учасників зовнішнього незалежного оцінювання з біології.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання спрямована на виявлення рівня сформованості знань та умінь з шкільного предмета «Біологія» на основі яких учасник зовнішнього незалежного оцінювання зможе:

- характеризувати основні біологічні поняття, закономірності, закони та теорії, біологічні явища і процеси;
- оперувати поняттями, за потреби пояснення процесів та явищ живої природи, підтверджуючи прикладами з життя та діяльності людини, охорони здоров'я, досягнень біологічної науки;
- порівнювати процеси життєдіяльності на різних рівнях організації, (молекулярному, клітинному, організмовому, популяційно-видовому, екосистемному, біосферному) та виявляти взаємозв'язки між ними;
- встановлювати причинно-наслідкові, функціональні, структурні зв'язки та закономірності у живій природі, класифікувати об'єкти;
- виявляти наслідки впливу шкідливих звичок на організм;

- застосовувати біологічні знання для аналізу ситуацій, що виникають у різних сферах життя;
- виконувати розрахунки із використанням математичного апарату;
- застосовувати набуті знання при аналізі біологічної інформації, представленої в різних формах (графічній, табличній, текстовій);
- обґрунтовувати висновки.

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
Вступ	Основні ознаки живого. Рівні організації життя: молекулярний, клітинний, організмовий, популяційно-видовий, екосистемний, біосферний.	<i>Знати</i> основні ознаки живого, рівні організації життя та їх структуру. <i>Оцінювати</i> значення біологічних знань в житті людини і суспільства. <i>Розрізняти</i> рівні організації життя
Молекулярний рівень організації життя		
Елементний склад організмів	Класифікація хімічних елементів за їхнім вмістом в організмах (макроелементи, в тому числі органогенні елементи, мікроелементи). Наслідки недостатнього або надлишкового надходження в організм людини хімічних елементів (I, F, Fe, Ca, K) та способи усунення їх нестачі. Поняття про ендемічні хвороби.	<i>Знати</i> органогенні елементи та мікроелементи. Оцінювати роль органогенних елементів в побудові молекул білків, нуклеїнових кислот, вуглеводів, ліпідів. <i>Застосовувати</i> знання про надлишок або нестачу хімічних елементів (I, F, Fe, Ca, K) для попередження захворювань людини.
Неорганічні сполуки в організмах	Роль води, солей та інших неорганічних сполук в організмі. Гідрофільні сполуки. Гідрофобні сполуки.	<i>Характеризувати</i> біологічну роль води, кисню, йонів Na^+ , K^+ , Cl^- , Ca^{2+} , Mg^{2+} , PO_4^{3-} . <i>Встановлювати</i> взаємозв'язок між фізико-хімічними властивостями та біологічною роллю води.
Органічні сполуки в організмах	Будова, властивості і функції органічних сполук. Поняття про біополімери та їхні мономери. Вуглеводи: моносахариди, олігосахариди, полісахариди. Особливості будови, основні властивості та функції в організмах живих істот. Ліпіди. Особливості будови, основні властивості та	<i>Визначати межи застосування</i> ферментів в господарській діяльності людини. <i>Знати</i> функції органічних сполук (ліпідів, вуглеводів, білків, нуклеїнових кислот, АТФ) та особливості просторової організації білків. Нуклеїнових кислот, полісахаридів (крохмаль, целюлоза).

	функції в організмах. Білки: особливості будови. Амінокислоти, пептиди та поліпептиди. Рівні структурної організації білків. Властивості білків. Денатурація, ренатурація, деструкція білків. Функції білків у живих істотах. Ферменти, їх будова, властивості та застосування у господарській діяльності людини. Нуклеїнові кислоти. Будова, нуклеотиди. Будова, властивості та функції ДНК, принцип комплементарності. Поняття про ген. РНК та їхні типи. АТФ, поняття про макроергічний зв'язок. Біологічно активні речовини (вітаміни, гормони, нейрогормони, фітогормони, алкалоїди, фітонциди), їх біологічна роль.	<i>Визначати</i> роль хімічних зв'язків в структурній організації макромолекул. <i>Порівнювати</i> ДНК і РНК за складом і рівнями структурної організації. <i>Розв'язувати</i> елементарні вправи з молекулярної біології: визначати молекулярну масу речовини за масою одного з її компонентів, довжину молекули нуклеїнової кислоти, її склад; моделювати процеси реплікації. <i>Оцінювати</i> значення біологічно активних речовин у забезпеченні процесів життедіяльності організмів.
Клітинний рівень організації життя		
Організація клітин	Сучасна клітинна теорія. Мембрани, їхня структура, властивості та основні функції. Плазматична мембрана. Транспорт речовин через мембрани. Надмембральні комплекси (клітинна стінка, глікокалікс). Підмембральні комплекси (мікронитки, мікротрубочки). Цитоскелет, його функції. Цитоплазма та її компоненти. Органели. Одномембральні органели: ендоплазматична сітка, апарат Гольджі, лізосоми, вакуолі. Двомембральні органели: мітохондрії, пластиди та їх типи (особливості їхньої будови і функцій). Взаємні перетворення пластид. Автономія мітохондрій та хлоропластів у клітині. Інші органели: рибосоми, полірибосоми, клітинний центр, органели руху. Клітинні включення. Будова та функції ядра. Хромосоми, особливості будови та хімічного складу. Гомологічні хромосоми. Аутосоми та статеві хромосоми	<i>Знати</i> основні положення сучасної клітинної теорії. <i>Розпізнавати</i> механізми транспортування речовин через мембрани. <i>Порівнювати</i> будову і функції поверхневого апарату клітин тварин, рослин, грибів, бактерій. <i>Оцінювати</i> роль мембран в клітинній взаємодії. <i>Характеризувати</i> будову і функції компонентів клітини. <i>Встановлювати</i> зв'язок між будовою та функціями компонентів клітини. <i>Розпізнавати</i> клітини та їх компоненти на схематичних малюнках та мікрофотографіях. <i>Пояснювати</i>: роль ядра у збереженні, передачі та реалізації спадкової інформації; значення стабільності каріотипу для існування виду.

	(гетерохромосоми). Каріотип людини. Хромосомний набір ядра (гаплоїдний, диплоїдний, поліпloidний). Типи організації клітин (прокаріотичний та еукаріотичний).	Знати особливості організації клітин еукаріотів; особливості організації клітин прокаріотів (поверхневий апарат, нуклеоїд, плазміди, рибосоми, джгутики, пілі). Порівнювати прокаріотичні й еукаріотичні клітини. Визначати причини відмінностей у будові клітин прокаріотів та еукаріотів (рослин, тварин, грибів).
Поділ клітин	Клітинний цикл. Інтерфаза. Мітотичний поділ клітин у еукаріотів, його фази. Мейотичний поділ клітин, його фази. Кон'югація гомологічних хромосом. Кросинговер.	Пояснювати сутність і біологічне значення міозу, мейозу, кросинговеру. Порівнювати мітотичний й мейотичний поділи клітини. Розпізнавати (на схемах або схематичних малюнках) клітину на різних фазах мітотичного поділу. Аналізувати етапи клітинного циклу; фази міозу й мейозу.
Обмін речовин та перетворення енергії	Обмін речовин (метаболізм). Пластичний (асиміляція) та енергетичний (дисиміляція) обмін. Джерела енергії для організмів. Автотрофні (фототрофні, хемотрофні) і гетеротрофні організми. Етапи перетворення енергії в організмі: підготовчий, анаеробний (безкисневий) та аеробний (кисневий). Аеробне та анаеробне дихання. Біосинтез білків та його етапи. Генетичний код і його властивості. Кодон, антикодон, старт-кодон, стоп-кодони. Транскрипція. Гени (структурні і регуляторні). Екзони, інtronи. Трансляція. Реакції матричного синтезу (реплікація, транскрипція, трансляція). Фотосинтез. Основні процеси, що відбуваються у світловій та темновій фазах фотосинтезу. Значення	Розпізнавати автотрофні (фото- і хемо-) і гетеротрофні організми. Пояснювати сутність і значення: асиміляції і дисиміляції; біосинтезу білків і нуклеїнових кислот; гліколізу; бродіння; аеробного дихання; фотосинтезу; вплив умов довкілля на інтенсивність процесу фотосинтезу; роль АТФ в енергетичному обміні; роль ферментів у забезпеченні процесів обміну речовин. Записувати сумарні рівняння процесів фотосинтезу та дихання. Порівнювати фотосинтез у про- і еукаріотів, дихання і гліколіз, транскрипцію і реплікацію. Аналізувати процес фотосинтезу, етапи енергетичного та

	фотосинтезу.	пластичного обміну. Моделювати процеси трансляції, транскрипції. Користуватися таблицею «Генетичний код».
Неклітинні форми життя		
Віруси, пріони, віроїди	Віруси, їх хімічний склад, будова та відтворення. Механізм проникнення вірусів в організм та клітини хазяїна. Вплив вірусів на організм хазяїна. Профілактика вірусних захворювань людини. Роль вірусів у природі та житті людини. Пріони. Віроїди.	Знати особливості будови вірусів; механізми проникнення вірусів в клітини людини, тварин, рослин, бактерій; захворювання людини, які спричиняють віруси (поліомієліт, грип, СНІД, гепатити, енцефаліт, кір, паротит, ГРВІ) та пріони (губчаста енцефалопатія); шляхи зараження вірусами та пріонами. Оцінювати вплив вірусів на організм хазяїна; роль вірусів в природі та житті людини; перспективи застосування вірусів у біотехнологіях. Розпізнавати на малюнках і схемах віруси (бактеріофаги; віруси тютюнової мозаїки, грипу, імунодефеціту людини). Застосовувати знання про особливості вірусів та пріонів для профілактики вірусних та пріонних захворювань. Порівнювати властивості вірусів, віроїдів і пріонів.
Організмовий рівень організації життя		
Бактерії	Загальна характеристика прокаріотів (бактерії, ціанобактерії). Особливості будови та процесів життєдіяльності прокаріотів (живлення, дихання, розмноження, спороутворення, інцистування, обмін спадковою інформацією). Взаємозв'язки прокаріотів з іншими організмами (мутуалізм, коменсалізм, паразитизм). Різноманітність та роль прокаріотів у природі та житті людини. Хвороботворні бактерії та захворювання, що ними викликаються. Профілактика бактеріальних захворювань.	Знати приклади захворювань людини, які спричиняють бактерії (ангіна, дифтерія, туберкульоз, холера, тиф, скарлатина, ботулізм, сальмонельоз). Розпізнавати бактерії, ціанобактерії на схемах, малюнках, мікрофотографіях. Виділяти істотні ознаки бактерій, ціанобактерій. Порівнювати будову та життєдіяльність бактерій та ціанобактерій. Визначати взаємозв'язки прокаріотів з іншими організмами. Оцінювати роль прокаріотичних організмів у природі та житті людини; можливості застосування бактерій у біотехнологіях. Використовувати знання про особливості бактерій для профілактики бактеріальних захворювань.

Рослини Будова рослинного організму.	Загальна характеристика царства Рослини. Класифікація рослин. Життєві форми рослин. Особливості організації одноклітинних та багатоклітинних рослин. Нижчі та вищі рослини. Тканини багатоклітинних рослин: твірна (меристема), покривна (епідерма (шкірка), корок), основна (запасаюча, повітроносна, асіміляційна), механічна, провідна, їхня будова і функції. Ксилема. Флоема. Судинно-волокнистий пучок. Вегетативні органи рослин. Корінь та його функції. Види кореня. Коренева система та її типи (стрижнева, мичкувата). Зони кореня та їх функції. Будова кореня. Видозміни кореня (коренеплоди, бульбокорені, дихальні, опорні, чілкі, повітряні, корені – присоски), їх біологічне значення. Поняття пікірування. Пагін та його функції. Будова пагона. Галуження пагона: значення та типи (дихотомічне, моноподіальне, симподіальне). Видозміни пагона (підземні та надземні); видовження та укорочення. Стебло та його функції. Внутрішня будова дерев'янистого стебла. Листок його будова та функції. Видозміни листа. Листопад	<i>Виділяти</i> істотні ознаки царства Рослини; <i>Знати</i> основні одиниці класифікації Рослин (відділ, клас, родина, рід, вид). <i>Розпізнавати</i> за ознаками зовнішньої будови життєві форми рослин. <i>Оцінювати</i> роль рослин у природі та значення в житті людини. <i>Розпізнавати:</i> тканини, органи рослин на схемах і малюнках. <i>Порівнювати</i> вищі та нижчі рослини за організацією тіла. <i>Аналізувати</i> особливості будови рослин як результат пристосування їх до життя на суходолі; принципи організації багатоклітинних рослин. <i>Розпізнавати на схемах та малюнках:</i> види коренів, типи кореневих систем, видозміни коренів, зони кореня, елементи внутрішньої будови кореня на поперечному зрізі. <i>Порівнювати</i> мичкувату та стрижневу кореневі системи. <i>Визначати</i> взаємозв'язок між будовою та функціями кореня. <i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках елементи пагона; типи галуження пагона; видозміни пагона. <i>Визначати</i> біологічне значення видозмін пагона. <i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках особливості внутрішньої будови стебла. <i>Встановлювати</i> взаємозв'язок між внутрішньою будовою та функціями стебла.

	Брунька – зачаток пагона. Будова бруньки. Різновид бруньок за розташування на пагоні (верхівкова та бічна), за будовою (вегетативні та генеративні). Генеративні органи покритонасінних рослин: (квітка, насініна, плід). Квітка – орган статевого розмноження рослин. Будова і функції квітки. Формула квітки. Суцвіття, їх біологічне значення. Типи суцвіть (китиця, початок, головка, кошик, щиток, зонтик, простий колос, складний колос, волоть, складний щиток, складний зонтик). Насініна та плід: будова і функції. Утворення насінини та плоду. Типи плодів (біб, кістянка, коробочка, стручок, стручечок, сім'янка, зернівка, ягода, яблуко, горіх). Супліддя, їх біологічне значення. Період спокою та умови проростання насінини. Живлення рослин (мінеральне живлення, повітряне живлення – фотосинтез). Дихання рослин. Транспірація. Переміщення речовин по рослині. Висхідна та низхідна течії речовин у рослин. Форми розмноження рослин: статеве і нестатеве. Спори.	<i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках елементи зовнішньої та внутрішньої будови листка, типи жилкування та листкорозміщення; прості та складні листки. <i>Встановлювати</i> взаємозв'язок між внутрішньою будовою та функціями листка <i>Визначати</i> біологічне значення видозмін листка, листопада. <i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках елементи будови бруньки; типи бруньок. <i>Порівнювати</i> генеративну і вегетативну бруньки за будовою і функцією. <i>Оцінювати</i> біологічне значення бруньок. <i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках елементи будови квітки; типи суцвіть. <i>Розрізняти</i> двостатеві, одностатеві й нестатеві квітки; однодомні та дводомні рослини; квітки з простою та подвійною оцвітиною; прості та складні суцвіття. <i>Встановлювати</i> взаємозв'язок між будовою та функціями частин квітки. <i>Визначати</i> спосіб запилення за будовою квітки <i>Знати</i> особливості будови: насінини однодольних та дводольних рослин; різних типів плодів. <i>Розрізняти</i> сухі (розкривні й нерозкривні) та соковиті; однонасінні та багатонасінні плоди. <i>Розпізнавати</i> на схемах та малюнках типи плодів. <i>Визначати</i> спосіб поширення плодів за їх будовою. <i>Оцінювати</i> значення періоду спокою насінини. <i>Знати</i> особливості мінерального живлення рослин; фотосинтезу; дихання; транспірації; запліднення у вищих спорових і покритонасінних рослин; росту; переміщення речовин по рослині.

Процеси життєдіяльності, розмноження та розвиток рослин	Запліднення. Запилення та його способи. Ріст і розвиток рослин. Поняття про життєвий цикл вищих рослин (чергування поколінь, спорофіт, гаметофіт). Подразливість та рухи рослин. Регуляція процесів життєдіяльності у покритонасінних рослин. Пристосованість рослин до умов існування.	<i>Розрізняти</i> рухи рослин (тропізми, настії, нутації); форми розмноження рослин; способи вегетативного розмноження (живцювання, щеплення, відводками, кореневими паростками, видозміненими пагонами); висхідну та низхідну течію речовин у рослин. <i>Визначати</i> закономірності процесів життєдіяльності рослин; особливості пристосувань рослин до наземного, водного та паразитичного способу життя.
Різноманітність рослин	Зелені водорості: одноклітинні (хлорела, хламідомонада) та багатоклітинні (спрогира, ульва, улотрікс). Бурі водорості (ламінарія, фукус). Червоні водорості (філофора, порфіра, кораліна). Діatomові водорості (навікула, пінулярія). Мохоподібні (політрих, маршанція, сфагнум). Плауноподібні (селагінела, баранець звичайний, плаун булавовидний). Хвощеподібні (хвощ польовий, хвощ лісовий). Папоротеподібні (щитник чоловічий, страусове перо звичайне, сальвінія). Голонасінні (гінкго, тис ягідний, туя, сосна, ялина, модрина, яловець, кедр, вельвічія, саговник). Покритонасінні. Класифікація покритонасінних рослин. Класи: Однодольні й Дводольні. Родина Капустяні (Хрестоцвіті) (представники: грицики, редька дика, капуста, гірчиця, рапс). Родина Розові (представники: суниця, шипшина, горобина, яблуня, вишня, смородина).	<i>Пояснювати</i> значення подвійного запліднення у покритонасінних рослин; біологічне значення вегетативного розмноження, запилення, фотосинтезу, дихання, транспірації. <i>Оцінювати</i> вплив добрив на ріст і розвиток рослин; роль фітогормонів (ауксинів, цитокінінів, гиббереллінів, абсцизової кислоти) у регуляції життєвих функцій багатоклітинних рослин. <i>Знати</i> істотні ознаки рослин наведених таксонів; органи розмноження вищих спорових рослин (спорангій, гаметангії: антеридії, архегонії). <i>Визначати</i> особливості будови та процесів життєдіяльності водоростей, вищих спорових рослин, голонасінніх та покритонасінніх рослин; особливості будови рослин класів Однодольні та Дводольні, родин Капустяні (Хрестоцвіті), Розові, Бобові, Пасльонові, Айстрові (Складноцвіті), Лілійні, Цибулеві, Злакові; причини, що зумовлюють панування покритонасінних рослин у сучасній флорі та поширення рослин різних таксонів на земній кулі. <i>Розпізнавати</i> на малюнках та схемах представників різних відділів рослин. <i>Розрізняти</i>: представників різних систематичних груп (відділів, родин, класів покритонасінних з числа наведених) рослин за ознаками зовнішньої будови.

	Родина Бобові (представники: горох, квасоля, соя, конюшина, робінія (біла акація), люцерна). Родина Пасльонові (представники: петунія, паслін, тютюн, картопля, томат, перець); Айстрові (Складноцвіті) (представники: соняшник, кульбаба, будяк, ромашка, волошка). Цибулеві (представники цибуля, часник, черемша) Лілійні (представники тюльпан, проліска, гіацинт, лілія) Злакові (представники кукурудза, рис, пшениця, жито, овес, очерет, пирій). Загальна характеристика та особливості поширення рослин різних таксонів.	Пояснювати необхідність створення природоохоронних територій. Порівнювати рослини різних систематичних груп. Оцінювати значення рослин у природі та житті людини.
Гриби. Лишайники	Загальна характеристика царства Гриби. Середовища існування. Особливості будови та процесів життєдіяльності (живлення, розмноження) шапкових, цвілевих грибів, дріжджів, грибів-паразитів. Різноманітність грибів: шапкові (маслюк, підосичник, білий гриб, опеньки, печериця, глива, мухомор, бліда поганка); цвілеві гриби (мукор, пеніцил, аспергіл); гриби-паразити (сажкові, іржасті, борошнисторосяni та трутовики). Мікориза. Значення грибів у природі та житті людини. Лишайники – симбіотичні організми. Будова та особливості життєдіяльності лишайників. Різноманітність лишайників (графіс, пармелія, ксанторія, уснея, ягель, цетрарія). Значення лишайників у природі та житті людини.	Знати особливості будови живлення, росту та розмноження грибів і лишайників. Розпізнавати на малюнках і схемах основні групи грибів і лишайників. Розрізняти шапкові та пластинчасті гриби; накипні, листуваті та кущисті лишайники. Визначати взаємозв'язки грибів і вищих рослин; причини, що зумовлюють витривалість лишайників. Порівнювати принципи організації, особливості будови та процеси життєдіяльності грибів і рослин.
Тварини	Загальна характеристика царства Тварини. Принципи класифікації тварин.	Знати істотні ознаки царства Тварини; основні одиниці класифікації Тварин (тип, клас, ряд, родина, рід, вид). Оцінювати роль тварин у екосистемах. Порівнювати особливості будови і процесів життєдіяльності тварин, рослин та грибів.

Будова і життєдіяльність тварин	Особливості організації одноклітинних та багатоклітинних тварин. Тканини тварин. Загальний план будови організму тварин: симетрія тіла (двобічна, радіальна); покриви тіла; опорний апарат (зовнішній скелет, внутрішній скелет, гідроскелет); порожнина тіла (первинна, вторинна, змішана); органи, системи органів та їх функції. Подразливість, рух, живлення, дихання, виділення, транспорт речовин, розмноження, ріст тварин. Типи розвитку тварин: прямий і непрямий (з повним і неповним перетворенням). Регуляція функцій у багатоклітинних тварин. Особливості поведінки тварин. Поняття про рефлекс та інстинктивну поведінку. Одноклітинні тварини. Загальна характеристика. Особливості будови та процесів життєдіяльності (живлення, дихання, виділення, осморегуляція, рух, подразливість, розмноження, інцистування). Прісноводні (амеба протей, евглена зелена, інфузорія-туфелька) та морські (форамініфири, радіолярії) одноклітинні, їхня роль у природі та житті людини. Роль морських одноклітинних в утворенні осадових порід та як “керівних копалин”. Роль одноклітинних тварин у ґрунтоутворенні. Симбіотичні одноклітинні тварини: мутуалісти, коменсалі, паразити (дизентерійна амеба, трипаносоми, малярійний плазмодій). Захворювання людини та свійських тварин, що викликаються паразитичними одноклітинними тваринами. Роль одноклітинних тварин у природі та	<i>Знати</i> способи живлення, дихання тварин; види руху тварин; реакцію тварин на подразнення; особливості поведінки (умовні, безумовні рефлекси та інстинкти). <i>Розрізняти</i> типи симетрії тіла тварин; покриви тіла тварин; опорний апарат та види рухів тварин; порожнини тіла; системи органів; типи розвитку тварин; форми поведінки (вроджену й набуту). <i>Оцінювати</i> значення прямого та непрямого розвитку тварин. <i>Порівнювати</i> особливості організації одноклітинних та багатоклітинних тварин; тканин тварин і рослин; регуляцію функцій організму рослин і тварин. <i>Розпізнавати</i> на малюнках та схемах тварин наведених таксонів. <i>Знати</i> особливості зовнішньої і внутрішньої будови представників наведених таксонів; шляхи зараження людини паразитичними тваринами; <i>Визначати</i> риси пристосування тварин до умов існування; взаємозв'язки тварин між собою та з іншими організмами. <i>Пояснювати</i> закономірності поширення видів тварин у природі; значення поведінкових реакцій тварин. <i>Вирізняти</i> характерні ознаки тварин наведених таксонів. <i>Порівнювати</i> особливості будови тварин різних систематичних груп. <i>Визначати</i> за ознаками будови представників наведених таксонів, риси ускладнення в будові тварин різних таксонів; причини поширення тварин різних таксонів на земній кулі. <i>Аналізувати</i> зміни в будові, в процесі життєдіяльності
Різноманітність тварин	Загальна характеристика. Особливості будови та процесів життєдіяльності (живлення, дихання, виділення, осморегуляція, рух, подразливість, розмноження, інцистування). Прісноводні (амеба протей, евглена зелена, інфузорія-туфелька) та морські (форамініфири, радіолярії) одноклітинні, їхня роль у природі та житті людини. Роль морських одноклітинних в утворенні осадових порід та як “керівних копалин”. Роль одноклітинних тварин у ґрунтоутворенні. Симбіотичні одноклітинні тварини: мутуалісти, коменсалі, паразити (дизентерійна амеба, трипаносоми, малярійний плазмодій). Захворювання людини та свійських тварин, що викликаються паразитичними одноклітинними тваринами. Роль одноклітинних тварин у природі та	<i>Розпізнавати</i> на малюнках та схемах тварин наведених таксонів. <i>Знати</i> особливості зовнішньої і внутрішньої будови представників наведених таксонів; шляхи зараження людини паразитичними тваринами; <i>Визначати</i> риси пристосування тварин до умов існування; взаємозв'язки тварин між собою та з іншими організмами. <i>Пояснювати</i> закономірності поширення видів тварин у природі; значення поведінкових реакцій тварин. <i>Вирізняти</i> характерні ознаки тварин наведених таксонів. <i>Порівнювати</i> особливості будови тварин різних систематичних груп. <i>Визначати</i> за ознаками будови представників наведених таксонів, риси ускладнення в будові тварин різних таксонів; причини поширення тварин різних таксонів на земній кулі. <i>Аналізувати</i> зміни в будові, в процесі життєдіяльності

житті людини. Багатоклітинні тварини. Характерні риси багатоклітинних тварин, їхня відмінність від одноклітинних. Тип Губки. Загальна характеристика типу. Особливості будови та процесів життєдіяльності. Диференціація клітин, до тканинний тип організації. Різноманітність (бодяга, венерин кошик, грецька губка). Роль у природі та житті людини. Тип Кишковопорожнинні, або Жалкі. Загальна характеристика типу. Особливості будови та процесів життєдіяльності. Різноманітність кишковопорожнинних (медузи та поліпи). Роль кишковопорожнинних у природі та житті людини. Коралові поліпи та формування коралових рифів. Тип Плоскі черви. Загальна характеристика типу. Різноманітність плоских червів: класи Війчасті черви (молочно-біла планарія), Сисуни (печінковий та котячий сисуни), Стьожкові черви (бичачий та свинячий ціп'яки, ехінокок, стъожак широкий); особливості поширення, будови та процесів життєдіяльності. цикли розвитку. Пристосованість плоских червів до паразитичного способу життя. Шкода, якої паразитичні плоскі черви завдають організмові хазяїна. Тип Первиннопорожнинні, або Круглі черви (Нематоди). Загальна характеристика типу. Різноманітність круглих червів та середовища існування. Вільноживучі круглі черви, їхня роль у процесах ґрунтоутворення. Круглі черви – паразити рослин, тварин та людини (аскарида, гострик, трихінела), захворювання, що ними викликаються. Шкідливий вплив гельмінтів на організм хазяїна.	тварин що виникли в результаті пристосування їх до середовищ існування.

	Профілактика захворювань, що викликаються гельмінтами. Тип Кільчасті черви, або Кільчаки. Загальна характеристика типу. Різноманітність кільчастих червів, середовища існування. Клас Багатощетинкові черви (нереїс, піскожил). Клас Малощетинкові черви (дошовий черв'як, трубочник). Середовища існування, спосіб життя. Роль дошових червів у процесах ґрунтоутворення. Клас П'явки (медична п'явка). Роль кільчастих червів у природі та житті людини. Охорона кільчастих червів. Тип Молюски, або М'якуни. Загальна характеристика типу, різноманітність, середовища існування та спосіб життя Класи Черевоногі (ставковик, виноградний слімак), Двостулкові (беззубка, устриці, перлова скойка), Головоногі (кальмари, каракатиці, восьминоги). Характерні риси будови, процесів життєдіяльності, поширення. Роль молюсків у природі та житті людини. Охорона молюсків. Тип Членистоногі. Загальна характеристика типу. Різноманітність членистоногих, середовища їх існування та спосіб життя. Ракоподібні. Загальна характеристика, особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності, середовища існування. Різноманітність ракоподібних (річкові раки, краби, креветки, мокриці, дафнії, щитні, циклопи, коропоїд). Їхня роль у природі та житті людини. Охорона ракоподібних Павукоподібні. Загальна характеристика, особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності, середовища існування.

Різноманітність павукоподібних (ряди павуки, кліщі). Їхня роль у природі та житті людини.	Комахи. Загальна характеристика, середовища існування. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності. Типи ротових апаратів. Функції жирового тіла. Пристосованість комах до польоту. Особливості поведінки комах. Типи розвитку. Фаза лялечки та її біологічне значення. Різноманітність комах. Ряди комах з неповним (Прямокрилі, Воші) та повним (Твердокрилі, або Жуки, Лускокрилі, або Метелики, Перетинчастокрилі, Двокрилі, Блохи) перетворенням. Характеристика рядів, типові представники, роль у природі та житті людини. Свійські комахи. Застосування комах у біологічному методі боротьби. Охорона комах.
Тип Хордові. Загальна характеристика, середовища існування. Різноманітність хордових.	Підтип Безчерепні. Загальна характеристика. Клас Головохордові. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності ланцетників.
Підтип Хребетні, або Черепні. Загальна характеристика. Клас Хрящові риби. Особливості будови, процесів життєдіяльності. Різноманітність хрящових риб (акули і скати). Роль у природі та житті людини.	Клас Кісткові риби. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життедіяльності. Особливості поведінки риб. Нерест, турбота про нащадків. Різноманітність кісткових риб: ряди Осетроподібні, Оセルедцеподібні, Лососеподібні, Окунеподібні, Коропоподібні; підкласи Кистепери та Дводишні. Характеристика та типові

представники. Роль у природі та житті людини. Промисел риб. Раціональне використання рибних ресурсів. Штучне розведення риб. Охорона риб. Клас Земноводні. Загальна характеристика. Особливості будови та процесів життєдіяльності у зв'язку з виходом на суходіл. Різноманітність земноводних: ряди Безхвості, Безногі та Хвостаті. Особливості організації, представники, роль у природі та житті людини. Охорона земноводних. Клас Плазуни. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності. Сезонні явища в житті плазунів. Пристосованість плазунів до життя на суходолі. Різноманітність плазунів: лускаті, черепахи, крокодили; особливості організації, представники, роль у природі та житті людини. Охорона плазунів. Клас Птахи. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови, процесів життєдіяльності. Птахи – теплокровні тварини. Пристосованість птахів до польоту. Сезонні явища у житті птахів. Осілі, кочові та перелітні птахи. Перельоти птахів та способи їхнього дослідження. Розмноження і розвиток птахів: шлюбна поведінка, облаштування гнізд. Будова яйця птахів та його інкубація. Птахи виводкові та нагніздні. Різноманітність птахів: надряди Безкілеві (страуси, казуари, ківі), Пінгвіни, Кілегруді (ряди Дятли, Куроподібні, Гусеподібні, Соколоподібні, Совоподібні, Лелекоподібні, Журавлеподібні, Горобцеподібні); особливості організації, представники, роль у природі та житті людини. Птахівництво. Охорона птахів. Клас Ссавці. Загальна характеристика. Середовища існування. Особливості зовнішньої та внутрішньої будови. Особливості розмноження і	

	розвитку ссавців. Поведінка ссавців. Сезонні явища у житті ссавців. Різноманітність ссавців. Першозвірі – яйцекладні ссавці. Сумчасті. Плацентарні ссавці: ряди Комахоїдні, Рукокрилі, Гризуни, Хижі, Ластоногі, Китоподібні, Парнокопитні, Непарнокопитні, Примати; особливості організації, представники, роль у природі та житті людини. Тваринництво. Охорона ссавців. Спосіб життя, особливості зовнішньої і внутрішньої будови, поширення у природі представників наведених таксонів, їх різноманіття. Значення тварин різних таксонів у природі та житті людини.	
Людина	Положення людини в системі органічного світу. Тканини організму людини (епітеліальна, м'язова, нервова, тканини внутрішнього середовища: сполучні, кров, скелетні) їх будова і функції. Функціональні системи органів. Опорно-рухова система. Кісткові та хрящові тканини. Хімічний склад, будова, ріст і з'єднання кісток. М'язові тканини. Будова та функції скелетних м'язів. Механізм скорочення м'язів. Робота, тонус, сила та втома м'язів. Гіподинамія. Внутрішнє середовище організму людини. Гомеостаз. Склад і функції крові. Будова та функції еритроцитів, лейкоцитів та тромбоцитів. Групи крові. Переливання крові. Зсідання крові. Імунітет, його види. Фагоцитоз. Імунна система. Алергічні реакції організму. Кровотворення та анемія. Функції та будова кровоносної та лімфатичної систем. Кровообіг. Будова серця. Властивості	<i>Знати особливості будови залоз зовнішньої, внутрішньої і змішаної секреції; гормонів ендокринних залоз; травних залоз, травних соків та їх ферментів; вітамінів; безумовних і умовних рефлексів; навичок, звичок, емоцій; біоритмів людини.</i> <i>Розпізнавати на малюнках і схемах тканини, окремі органи і системи органів людини.</i> <i>Характеризувати типи тканин; внутрішнє середовище організму людини; принципи роботи нервової і ендокринної системи; механізми роботи серця, руху крові по судинах; механізми скорочення м'язів, дихальних рухів; захисні реакції організму (імунні, алергічні, зсідання крові, стрес, підтримання температури тіла тощо); процеси травлення, всмоктування, газообміну в клітинах і тканинах, утворення сечі, терморегуляції; роль вітамінів, бактеріальної флори шлунково-кишкового тракту в життєдіяльності людини; фізіологічну природу сну.</i> <i>Пояснювати роль складових внутрішнього середовища організму людини та функціональних систем; сутність і</i>

серцевого м'яза. Автоматія серця. Серцевий цикл. Робота серця та її регуляція. Частота серцевих скорочень, систолічний та хвилінний об'єми крові. Кровоносні судини, їх будова і функції. Коло кровообігу. Рух крові по судинам. Тонус судин. Артеріальний тиск. Лімфообіг. Лімфа, її склад. Лімфатична система її будова та функції. Зовнішнє і клітинне дихання. Функції та будова органів дихання. Газообмін у легенях та тканинах. Дихальні рухи та їх регуляція. Голосовий апарат. Живлення та травлення. Будова та функції органів травлення. Травні залози. Травлення у ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Пристінкове травлення. Всмоктування. Регуляція травлення. Енергетичні потреби організму. Норми і гігієна харчування. Вітаміни, їхні властивості. Авітамінози, гіпо- та гіпервітамінози. Системи, що забезпечують виділення продуктів метаболізму (сечовидільна, дихальна, травна, шкіра). Функції та будова нирок. Утворення та виведення сечі. Будова та функції шкіри. Терморегуляція. Загартування. Регуляція функцій. Гуморальна регуляція. Ендокринна система. Гормони. Функції залоз внутрішньої та змішаної секреції. Наслідки порушення функцій ендокринних залоз. Нервова регуляція. Рефлекс. Рефлекторна дуга. Нервова система: центральна та периферична. Будова та функції спинного мозку та головного мозку. Регуляція рухової активності. Вегетативна нервова система (симпатична та парасимпатична).	значення нерво-гуморальної регуляції; механізми нерво-гуморальної регуляції процесів травлення, дихання, кровообігу, терморегуляції, виділення, опори і руху, обміну речовин й енергії; значення сигнальних систем у сприйнятті навколошнього середовища; біологічне значення сну. <i>Порівнювати</i> будову скелету людини і тварин; нервову і гуморальну регуляцію функцій; механізми безумовні і умовні рефлекси; роботу першої та другої сигнальної системи; типи темпераменту. <i>Визначати</i> фізіологічні причини стомлення м'язів; причини і наслідки гіподинамії; причини гіпертонії й гіпотенози; причини захворювань, що ведуть до порушення функцій і складу крові; захворювань ендокринних залоз, органів кровообігу, дихання, травлення, виділення, опорно-рухового апарату, порушень зору і слуху; чинники, що впливають на формування особистості значення рухової активності; фізіологічні основи раціонального харчування; правила гігієни; шкідливий вплив алкоголю, наркотиків, токсинів та тютюнопуріння на організм людини. <i>Встановлювати</i> взаємозв'язок між будовою та функціями органів, систем органів; зв'язок між основними властивостями нервової системи і темпераменту. <i>Оцінювати</i> роль систем органів в обміні речовин, забезпечені гомеостазу і механізмів його підтримання.

	Вплив вегетативної нервової системи на діяльність організму та її функції. Сенсорні системи їх значення. Функції та будова сенсорних систем. Загальні властивості сенсорних систем. Органи чуття. Рецептори. Будова та функції органів зору, слуху та рівноваги. Сприйняття зображення предметів, світла, кольору, звуку та рівноваги тіла. Гігієна слуху та зору. Вища нервова діяльність людини. Безумовні і умовні рефлекси. Утворення умовних рефлексів. Тимчасовий нервовий зв'язок. Гальмування умовних рефлексів. Динамічний стереотип. Фізіологічні основи мовлення. Перша і друга сигнальні системи. Мислення і свідомість. Відчуття, сприйняття, увага, пам'ять та її види, емоції. Особистість. Типи темпераменту. Характер. Обдарованість, здібності. Сон і його значення. Вплив алкоголю, наркотиків, токсинів та тютюнопікання на організм людини.	
Розмноження організмів	Форми розмноження організмів (нестатеве, статеве). Способи нестатевого розмноження одноклітинних (поділ, шизогонія, брунькування, спороутворення) і багатоклітинних організмів (вегетативне розмноження, спороутворення). Клон. Клонування організмів. Партеногенез. Поліембріонія. Генетична комбінаторика під час розмноження – кон'югація, копуляція. Статеве розмноження. Процеси формування статевих клітин. Запліднення та його форми. Роздільностатеві та гермафродитні організми. Партеногенез. Онтогенез. Періоди індивідуального розвитку організмів. Зародковий (ембріональний) період	<i>Пояснювати сутність і біологічне значення статевого і нестатевого розмноження, партеногенезу, поліембріонії, запліднення.</i> <i>Розрізняти способи розмноження; форми запліднення; способи вегетативного розмноження рослин і тварин.</i> <i>Порівнювати статеве і нестатеве розмноження; будову чоловічих і жіночих гамет.</i> <i>Аналізувати етапи формування статевих клітин.</i> <i>Характеризувати відмінності в будові і процесах формування чоловічих і жіночих гамет.</i> <i>Характеризувати етапи ембріонального розвитку у</i>

Індивідуальний розвиток організмів.	розвитку, його етапи у тварин. Стобурові клітини. Післязародковий (постембріональний) період розвитку, його типи і етапи у тварин і людини. Статеве дозрівання людини. Особливості післязародкового розвитку у рослин. Ріст, його типи та регуляція. Регенерація. Життєвий цикл. Прості та складні життєві цикли. Чергування різних поколінь у життєвому циклі. Ембріотехнології.	тварин (дробіння, утворення морули, бластули, гаструли, диференціація клітин, гістогенез, органогенез, явище ембріональної індукції); механізми росту, статевого дозрівання людини. <i>Пояснювати</i> сутність і біологічне значення: чергування поколінь у життєвому циклі організмів; прямого і непрямого розвитку тварин. <i>Класифікувати</i> типи росту організмів різних Царств. <i>Аналізувати</i> періоди онтогенезу у рослин і тварин; основні життєві цикли у рослин і тварин (на прикладі представників наведених вище таксонів); причини сезонних змін у житті рослин і тварин. <i>Порівнювати</i> прямий та непрямий розвиток багатоклітинних тварин; життєві цикли рослин; можливості і механізми регенерації організму у рослин і тварин. <i>Оцінювати</i> результати дії чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на онтогенез людини; можливості корекції вад розвитку людини.
Спадковість і мінливість	Генетика. Методи генетичних досліджень (у тому числі спадковості людини). Основні поняття генетики: гени (структурні та регуляторні), алель гена, локус гена, домінантний і рецесивний стани ознак, гомозигота, гетерозигота, генотип, фенотип, генофонд, спадковість, мінливість, чиста лінія.	<i>Знати</i> основні методи генетичних досліджень; структуру гена; основні поняття генетики. <i>Розпізнавати</i> алельні і неалельні гени; гомозиготи і гетерозиготи; домінантний і рецесивний стани ознак, типи взаємодії генів.
Закономірності спадковості	Закономірності спадковості, встановлені Г. Менделем та їх статистичний характер. Закон чистоти гамет. Методи перевірки генотипу гібридних особин. Проміжний характер успадкування. Зчеплене успадкування. Хромосомна теорія спадковості. Генетичні основи визначення статі у різних груп організмів. Співвідношення	<i>Пояснювати</i> цитологічні основи законів спадковості Г. Менделя; принципи взаємодії алельних і неалельних генів; вплив летальних алелей; механізми визначення статі; значення зчепленого (у тому числі зі статтю) успадкування; множинну дію генів; основні закономірності функціонування генів у прокаріотів та

Закономірності мінливості.	статей у популяціях. Успадкування, зчеплене зі статтю. Взаємодія генів та її типи. Організація геному у різних груп організмів. Цитоплазматична спадковість. Модифікаційна (неспадкова) мінливість, її властивості і статистичні закономірності. Норма реакції. Варіаційний ряд. Варіаційна крива. Спадкова мінливість та її види: комбінативна і мутаційна. Типи мутацій. Мутагенні фактори. Спонтанні мутації. Закон гомологічних рядів спадкової мінливості.	еукаріотів; біологічне значення цитоплазматичної спадковості. <i>Визначати</i> причини відхилень при розщепленні від типових кількісних співвідношень, встановлених Г. Менделем. <i>Порівнювати</i> гомозиготи і гетерозиготи; генотип і фенотип; геноми різних груп організмів (прокаріот, еукаріот, вірусів). <i>Аналізувати</i> основні положення хромосомної теорії; схеми моногібридного і дигібридного схрещування; родоводи; спадкові ознаки родини. <i>Складати</i> схеми моногібридного і дигібридного схрещування. <i>Розв'язувати</i> генетичні задачі моногібридне і дигібридне схрещування, взаємодію алельних генів: повне і неповне домінування, кодомінування, зчеплене зі статтю успадкування. <i>Обґрунтовувати</i> цілісність генотипу; роль спадковості в еволюції організмів; значення вивчення законів спадковості для практичної діяльності людства. <i>Розпізнавати</i> спадкову і неспадкову мінливість; види спадкової мінливості; типи мутацій. <i>Пояснювати</i> роль взаємодії генотипу та умов довкілля у формуванні фенотипу; адаптивний характер модифікаційних змін; значення комбінативної мінливості; роль мутагенних чинників. <i>Характеризувати</i> закономірності комбінативної та мутаційної мінливості; властивості мутацій. <i>Визначати</i> причини модифікаційної мінливості; джерела комбінативної мінливості; причини виникнення мутацій. <i>Порівнювати</i> мутаційну і модифікаційну мінливість. <i>Аналізувати</i> варіаційний ряд і варіаційну криву. <i>Обґрунтовувати</i> значення мутацій у природі та житті

Селекція	Завдання і методи селекції. Сорт, порода, штам. Штучний добір, його форми. Системи схрещувань організмів: внутрішньовидова гібридизація (споріднене – інбридинг, і неспоріднене – аутбридинг схрещування), міжвидова (віддалена) гібридизація. Гетерозис. Особливості селекції рослин, тварин, мікроорганізмів. Поліплоїдія. Центри різноманітності та походження культурних рослин. Райони одомашнення тварин. Біотехнології, генетична та клітинна інженерія. Генетично модифіковані і химерні організми.	людини; заходи захисту організму від впливу мутагенних чинників; роль мутацій в еволюції організмів; значення закону гомологічних рядів спадкової мінливості. <i>Розрізняти</i> форми штучного добору; системи схрещувань організмів. <i>Характеризувати</i> особливості селекції рослин, тварин, мікроорганізмів; напрямки досліджень та сучасні досягнення біотехнологій; принципи створення та застосування генетично модифікованих і химерних організмів. <i>Порівнювати</i> класичні та новітні методи біотехнологій. <i>Пояснювати</i> значення законів генетики для селекції, біологічне значення явища гетерозису; значення поліплоїдії в селекції рослин; роль досягнень сучасних біотехнологій у житті та господарській діяльності людини. <i>Визначати</i> генетичні наслідки різних систем схрещувань організмів; причини гетерозису; способи подолання стерильності міжвидових гібридів; наслідки застосування сучасних біотехнологій.
Екологічні фактори	Екологічні фактори: абіотичні, біотичні, антропогенні. Поняття про обмежуючий (лімітуючий) фактор. Закон оптимуму. Екологічна валентність виду (межі витривалості). Еврибіонтні та степобіонтні організми. Взаємодія екологічних факторів. Форми біотичних зв'язків (конкуренція, хижакство, виїдання, мутуалізм, коменсалізм, паразитизм). Адаптація. Адаптивні біологічні ритми організмів. Фотоперіодизм. Сезонні зміни у житті рослин і тварин.	<i>Знати</i> екологічні фактори; біологічні ритми. <i>Класифікувати</i> екологічні фактори; форми біотичних зв'язків; адаптивні біологічні ритми організмів. <i>Пояснювати</i> роль обмежуючого фактора у поширенні організмів; залежність змін інтенсивності дії екологічних факторів від особливостей середовища існування; біологічне значення біологічних ритмів, фотоперіодизму. <i>Аналізувати</i> дію екологічних факторів на організми, їх вплив на динаміку і коливання чисельності популяції. <i>Встановлювати</i> причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами у живій природі; причини та значення біологічних ритмів.

Середовище існування	Основні середовища існування організмів: наземно-повітряне, водне, ґрунтове. Організм живих істот як особливое середовище існування. Життєві форми організмів.	<i>Знати</i> пристосованість організмів до умов життя; подібності в пристосуванні різних видів до однакових умов існування; особливості основних середовищ існування. <i>Порівнювати</i> умови різних середовищ існування. <i>Пояснювати</i> шляхи пристосування організмів до середовищ існування.
Популяційно-видовий рівень організації життя	Вид. Критерії виду. Ареал. Екологічна ніша. Структура виду. Популяція. Характеристика популяції. Структура популяції (вікова, просторова, статева). Популяційні хвилі. Гомеостаз популяції. Генофонд популяції.	<i>Визначати</i> фактори, які впливають на чисельність і густоту популяції. <i>Характеризувати</i> критерії виду; показники, що характеризують популяцію (чисельність, густота, біомаса, народжуваність, смертність, приріст); структуру виду і популяції. <i>Пояснювати</i> значення популяційних хвиль; потребу охорони генофонду популяцій.
Екосистеми	Екосистеми, їх склад та різноманіття. Взаємозв'язки між популяціями в екосистемах (прямі і непрямі; антагоністичні, нейтральні і мутуалістичні; трофічні і топічні). Перетворення енергії в екосистемах. Продуценти. Консументи. Редуценти. Ланцюги живлення. Трофічний рівень. Трофічна сітка. Правило екологічної піраміди. Типи екологічних пірамід. Розвиток екосистем. Сукцесії. Саморегуляція екосистем. Агроценози.	<i>Встановлювати</i> взаємозв'язки між популяціями в екосистемах; зміни угруповань в одному місцезнаходженні. <i>Визначати</i> організми, що є продуцентами, консументами, редуцентами. <i>Класифікувати</i> різні екосистеми; типи ланцюгів живлення; види екологічних пірамід. <i>Пояснювати</i> зв'язки між організмами у екосистемах; вплив екологічних факторів на зміни в екосистемах; механізми саморегуляції популяцій та екосистем; особливості функціонування агроценозів, шляхи підвищення їх продуктивності. <i>Визначати</i> причини змін екосистем. <i>Порівнювати</i> природні і штучні екосистеми. <i>Обґрунтовувати</i> потребу охорони генофонду популяцій; роль організмів продуцентів, консументів, редуцентів і людини в штучних і природних екосистемах. <i>Розв'язувати</i> задачі з екології (структурою, продуктивністю

Біосфера	Біосфера. Ноосфера. Жива речовина біосфери її властивості і функції. Кругообіг речовин та потоки енергії в біосфері як необхідні умови її існування. Сучасні екологічні проблеми: ріст населення планети, еrozія та забруднення ґрунтів, ріст великих міст, знищення лісів, нераціональне використання водних та енергетичних ресурсів, можливі зміни клімату, негативний вплив на біологічне різноманіття. Вчення В.І. Вернадського про біосферу та ноосферу, його значення для уникнення глобальної екологічної кризи.	і стійкість різних екосистем). <i>Знати</i> структуру надорганізменного рівня життя; ролі живих організмів у перетворенні оболонок Землі (створенні осадових порід, ґрунтоутворенні, підтриманні сталості газового складу атмосфери). <i>Визначати</i> межі біосфери. <i>Характеризувати</i> властивості і функції живої речовини біосфери; форми забруднення навколошнього середовища. <i>Розкривати</i> взаємозв'язки складових надорганізмових рівнів організації життя. <i>Обґрунтовувати</i> шляхи подолання екологічної кризи (необхідність раціонального природокористування, розвитку альтернативних джерел енергії; необхідність збереження біорізноманіття).
Охорона видового різноманіття організмів	Червона та зелена книги. Природоохоронні території (заповідники (біосферні), заказники, національні та ландшафтні парки). Поняття про екологічну мережу. Природоохоронне законодавство України. Основні документи щодо природоохоронної діяльності людини (Червона Книга, Зелена книга, білий та чорний списки). Міжнародне співробітництво у галузі охорони природи. Роль рослин у природі та в житті людини. Зникаючі види рослин в Україні.	<i>Знати</i> природоохоронні території; форми міжнародного співробітництва у галузі охорони природи. <i>Класифіковати</i> види, занесені до Червоної книги, залежно від стану їх популяцій та ступеня загрози зникнення; природоохоронні території. <i>Пояснювати</i> роль природоохоронних територій у збереженні та відтворенні біологічного різноманіття, рівноваги в біосфері. <i>Обґрунтовувати</i> заходи охорони популяцій, екосистем на основі знань про особливості їхнього функціонування.
Історичний розвиток органічного світу		
Основи еволюційного вчення	Еволюція. Філогенез. Філогенетичний ряд. Еволюційна гіпотеза Ж.-Б. Ламарка. Основні положення еволюційного вчення Ч. Дарвіна. Біогенетичний закон Геккеля-Мюллера. Дивергенція та конвергенція, аналогічні та гомологічні органи,rudimenti та атавізми,	<i>Знати</i> аналогічні та гомологічні органи;rudimenti та атавізми; мімікрію; тварин, які мають захисне, попереджуval'ne забарвлення; внутрішньовидової та міжвидової боротьби за існування; ароморфозів, ідіоадаптації, загальної дегенерації. <i>Характеризувати</i> основні положення синтетичної теорії

Історичний розвиток і різноманітність органічного світу	мімікрія та її види. Синтетична теорія еволюції. Мікроеволюція. Природний добір. Видоутворення. Макроеволюція. Біологічний прогрес і регрес. Сучасні еволюційні погляди (гіпотези адаптивного компромісу, перерваної рівноваги, неокатастрофізму, сальтаціонізму)	еволюції (елементарна одиниця, елементарні фактори, рушійні сили); шляхи біологічного прогресу (ароморфоз, ідіоадаптація та загальна дегенерація); сучасні уявлення про фактори еволюції (синтез екології і еволюційних поглядів). <i>Розрізняти</i> форми природного добору; способи видоутворення. <i>Визначати</i> причини та наслідки боротьби за існування. <i>Пояснювати</i> еволюційне значення популяційних хвиль, ізоляції; творчу роль природного добору; утворення нових видів. <i>Порівнювати</i> еволюційні гіпотези Ламарка і Дарвіна; різні форми боротьби за існування; дарвінізм та синтетичну теорію еволюції; макро- і мікроеволюцію. <i>Аналізувати</i> передумови розвитку еволюційних поглядів та еволюційного вчення; різноманітність адаптацій організмів як результат еволюційного процесу; форми природного добору. <i>Обґрунтовувати</i> відносність пристосованості організмів до умов життя у певному середовищі. <i>Знати</i> основні еволюційні події в протерозойську (вендський період), палеозойську (кембрійський, ордовицький, силурійський, девонський, кам'яновугільний, пермський періоди), мезозойську (тріасовий, юрський, крейдяний періоди), та кайнозойську (палеогеновий, неогеновий, антропогеновий періоди) ери. <i>Аналізувати</i> ускладнення тваринного і рослинного світу в процесі еволюції. <i>Обґрунтовувати</i> єдність органічного світу.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З ГЕОГРАФІЇ**

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Програму зовнішнього незалежного оцінювання з географії розроблено на основі чинної програми з географії для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (основна школа) та програми з географії рівня стандарту, академічного рівня для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (старша школа). Обсяг знань географічної номенклатури, термінів і понять визначається в межах діючої програми чинних підручників.

Мета зовнішнього незалежного оцінювання з географії – оцінити ступінь підготовленості учасників зовнішнього незалежного оцінювання до навчання у вищих навчальних закладах.

Завдання зовнішнього незалежного оцінювання з географії:

- визначити рівень набутих знань і умінь;
- оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів;
- перевірити здатність застосовувати географічні знання та набуті уміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ;
- встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання включає всі розділи програмних курсів з географії відповідно стандартного та академічного рівнів. Окремі теми розділу «Загальна географія», а саме «Географічні дослідження» включає розширене питання дослідження території України. Тема «Способи зображення Землі» доповнена картографічним знаннями і уміннями за темами 8 класу. Тема «Атмосфера і клімат» включає питання, які за змістом є логічним продовження вивчення її в географічних курсах «Географії материків і океанів» та «Фізичної географії України». Питання екологічних проблем окремих материків слід розглядати в темі «Глобальні проблеми людства» в складі переліку екологічних проблем. Особливої уваги в програмі заслуговує розділ «Загальні положення економічної та соціальної географії» в який внесено всі програмові терміни, поняття економічної і соціальної географії. В наступних розділах «Економічна і соціальна географія України» та «Соціальна і економічна географія світу» головна увага акцентована на просторовому характері розміщення економічних і соціальних явищ та причин і наслідків їх формування і розвитку. По завданнях, що пов'язані з програмовими вимогами до знань номенклатури по всіх розділах географії та у випадках детальнішої конкретизації з окремих питань необхідно звертатись до шкільних програм та діючих підручників. Бажаємо успіхів!

№	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
I. Загальна географія			
1.1	Географія як наука, розвиток географічних досліджень	Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.	<i>Знати</i> об'єкт та предмет вивчення географії, місце географічних дисциплін у системі наук, видатних дослідників території України. <i>Розрізняти</i> методи географічних досліджень <i>Порівнювати</i> та виділяти відмінності між джерелами географічних знань. <i>Аналізувати</i> зміни в уявленнях про форму, розміри та рухи Землі, географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи <i>Оцінювати</i> значення географічних відкриттів і досліджень у минулому і та на сучасному етапі розвитку
1.2	Способи зображення Землі	Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта», «азимут». Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Способи вимірювання відстаней на різних географічних і топографічних картах. Орієнтування на місцевості за місцевими ознаками. Значення карт у житті людини	<i>Знати</i> елементи градусної сітки карти, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості. <i>Розрізняти</i> зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, картографічні проекції та види спотворення. <i>Користуватися</i> легендою карт, різними видами масштабу. <i>Визначати</i> на картах напрямки, прямокуті і географічні координати об'єктів, абсолютну та відносну висоту місцевості. <i>Вимірювати</i> відстані на картах за допомогою масштабу та градусної сітки. <i>Оцінювати</i> значення карт у житті і господарській діяльності людини
1.3	Літосфера та рельєф	Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», будова та типи земної кори, породи та мінерали що її складають. Геологічне літопис-лення, геологічний вік, геохронологічна таблиця. Внутрішні процеси в літосфері. Рухи літосферних плит.	<i>Знати</i> внутрішню будову Землі, особливості руху літосферних плит, будову материкової та океанічної земної кори, види корисних копали за походженням, розташування основних форм рельєфу <i>Мати</i> просторове уявлення про сейсмічні пояси, різні форми поверхні суходолу та океанічного дна, їх географічне положення, та геологічний вік за загальногеографічними та

		Походження материків і океанів. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Корисні копалини їх класифікація за походженням. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Рельєф дна Світого океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.	тематичними картами . <i>Пояснювати</i> вплив внутрішніх і зовнішніх процесів літосфери на формування рельєфу, закономірності розміщення основних форм рельєфу та родовищ корисних копалин. <i>Оцінювати</i> значення надр і рельєфу в житті та господарській діяльності людини, вплив на їхні зміни
1.4	Атмосфера та клімат	Поняття «атмосфера», її склад та будова, значення. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск його вимірювання. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість по-вітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття «клімат». Кліматичні пояси та області. Кліматична карта Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до морів, рельєфу, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність	<i>Знати</i> будову і склад атмосфери, компоненти погоди їх характеристику, кліматотвірні чинники, просторове розташування кліматичних поясів та областей за кліматичною картою. <i>Уміти</i> розв'язувати задачі на визначення висоти Сонця над горизонтом, зміни температури та атмосферного тиску з висотою, абсолютної і відносної вологості повітря, читати графічні зображення(моделі) показників погоди <i>Визначати</i> типи клімату за кліматичними діаграмами <i>Пояснювати</i> причини та наслідки змін компонентів погоди та клімату, закономірності розподілу температури, атмосферного тиску й опадів на Землі; особливості атмосферної циркуляції та умови формування циклонів й антициклонів, постійні та сезонні вітри. дію кліматотвірних чинників на формування типів клімату <i>Аналізувати</i> взаємозв'язки між компонентами погоди та клімату та причини їхніх добових і річних змін, наслідки цих змін для природи і людини в різних кліматичних поясах та областях. <i>Прогнозувати</i> погоду за описом місцевих ознак та синоптичною картою. <i>Оцінювати</i> вплив господарської діяльності людини на атмосферу та наслідки зміни клімату
1.5	Гідросфера	Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Суходіл в океані. Властивості	<i>Знати</i> частини Світового океану та вод суходолу, просторове розміщення найважливіших гідрографічних об'єктів за картою, властивості вод.

		вод Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Води суходолу. Річка та її частини. Елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Підземні води. Джерела. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини	<i>Визначати за картою географічне положення водних об'єктів, падіння, похил, витрати води в річці.</i> <i>Розрізняти способи зображення вод суходолу на пані місцевості і на карті водні маси за їхніми характеристиками.</i> <i>Аналізувати схему світового кругообігу води, роль Світового океану в географічній оболонці; причини та наслідки рухів води в океані, річці, залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу, особливості живлення і режиму вод суходолу.</i> <i>Оцінювати роль води в природі та господарській діяльності людини, її вплив на зміни, що відбуваються в гідросфері</i>
1.6	Біосфера	Поняття «біосфера», її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу. Охорона біосфери.	<i>Знати поняття «біосфера», «ґрунт», рослинність, тваринний світ, межі та складові біосфери.</i> <i>Порівнювати закономірності поширення ґрунтів і живих організмів на Землі.</i> <i>Оцінювати вплив біосфери на інші оболонки, роль людини в біосфері.</i>
1.7	Географічна оболонка Загальні закономірності природи Землі	Поняття «географічна оболонка». Загальні закономірності географічної оболонки: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.	<i>Знати суттєві ознаки понять «географічна оболонка», «природний комплекс», «географічний пояс», «природна зона».</i> <i>Розрізняти характеристики просторової організації географічної оболонки, компонентний склад природного комплексу.</i> <i>Виділяти особливості географічних поясів і природних зон, висотних поясів.</i> <i>Пояснювати загальні закономірності географічної оболонки: зміну часу, поширення стійких і рухомих ділянок земної кори та відповідних їм форм рельєфу, кругообігу речовин і енергії, цілісності, ритмічності.</i> <i>Аналізувати взаємодію компонентів природи у природному комплексі на суходолі та океані, наслідки взаємодії оболонок Землі.</i> <i>Оцінювати вплив загальних географічних закономірностей на життедіяльність людини та людини на географічну оболонку</i>
2. Географія материків і океанів			
2.1	Предмет вивчення географії материків і	Значення та завдання курсу «Географія материків і океанів». Поняття «материк» і	<i>Знати значення та завдання курсу географії материків і океанів.</i> <i>Визначати за тематичними картами закономірності формування</i>

	океанів	«частина світу». Основні географічні закономірності розвитку природи Землі: закономірності формування рельєфу, клімату, географічних поясів та природних зон. Формування зональних та азональних природних комплексів на материках	рельєфу, клімату, природних комплексів. <i>Пояснювати зміни природних комплексів на рівнинах та в горах.</i>
2.2	Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан.	План характеристики природного комплексу океану. Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод	<i>Знати</i> послідовність характеристики природного комплексу океану, основні етапи освоєння та дослідження океанів. <i>Визначати</i> особливості фізико-географічного положення океанів, геологічної будови та рельєфу дна океанів. <i>Пояснювати</i> кліматичні умови, властивості водних мас. <i>Аналізувати</i> рухи води в океані та схему океанічних течій. <i>Порівнювати</i> органічний світ різних частин Світового океану. <i>Оцінювати</i> природні ресурси океанів, види господарської діяльності в океанах та їх наслідки.

2.3 Материки

	Африка	План географічної характеристики материка. Особливості фізико-географічного положення. Основні елементи берегової лінії. Дослідження та освоєння. Геологічна будова. Основні форми рельєфу материка. Корисні копалини та закономірності їх розміщення на материкові. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підzemних вод, їх гідрологічні особливості. Природні зони та закономірності їх розміщення. Особливості ґрунтового, рослинного покриву та тваринного світу. Найбільші національні парки. Населення.	<i>Знати</i> алгоритм характеристики материка за типовим планом, дослідників природи. <i>Визначати</i> особливості фізико-географічного положення . <i>Розрізняти</i> основні елементи берегової лінії материка та форми рельєфу. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу та закономірностей розміщення корисних копалин на материкові. <i>Пояснювати</i> загальні особливості кліматичних умов та розподілу внутрішніх вод. <i>Порівнювати</i> природні зони материка за ознакою домінуючих типів ґрунтів, рослинного покриву та типових представників тваринного світу.
2.3.2	Австралія	Своєрідність географічного положення материка. Історія відкриття і дослідження. Formи рельєфу та корисні копалини Австралії. Загальні особливості клімату.	<i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію відкриття та дослідження, основні форми рельєфу та корисні копалини материка. <i>Розрізняти</i> кліматичні умови в різних кліматичних поясах

		Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Природні зони. Своєрідність і унікальність органічного світу материка. Населення, його склад та розміщення.	<i>Аналізувати</i> води суходолу та природні зони материка. <i>Пояснювати</i> унікальність видового складу представників органічного світу. <i>Оцінювати</i> расовий склад та розміщення населення в межах материка.
2.3.3	Південна Америка	Особливості фізико-географічного положення. Дослідження і освоєння материка. Геологічна будова. Основні форми рельєфу. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Своєрідність клімату материка. Кліматичні пояси і області. Вплив клімату на формування і розподіл вод суходолу. Найбільші річки та озера. Природні зони. Ґрунти, рослинний покрив та тваринний світ. Висотна поясність в Андах. Зміна природних комплексів людиною. Походження та формування сучасного населення, його расовий склад та розміщення.	<i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію дослідження та освоєння. <i>Розрізняти</i> основні елементи берегової лінії та форми рельєфу материка. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу та закономірностей розміщення корисних копалин на материкові. <i>Пояснювати</i> особливості кліматичних умов та їх вплив на розподіл внутрішніх вод материка. <i>Порівнювати</i> природні зони материка та висотну поясність в Андах за ознакою домінуючих типів ґрунтів, рослинного покриву та представників тваринного світу. <i>Оцінювати</i> формування сучасного населення.
2.3.4	Антарктида	Своєрідність географічного положення материка. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Географічна будова та рельєф поверхні. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.	<i>Знати</i> особливості географічного положення, відкриття та дослідження материка. <i>Пояснювати</i> своєрідність природних умов та природних ресурсів. <i>Визначати</i> роль України у сучасних дослідженнях природи материка. <i>Оцінювати</i> значення міжнародного співробітництва у наукових дослідженнях.
2.3.5	Північна Америка	Фізико-географічне положення материка. Історія відкриття та освоєння Північної Америки. Геологічна будова та основні форми рельєфу материка. Роль давнього зледеніння у формуванні сучасного рельєфу. Корисні копалини, закономірності їх поширення. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші	<i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію дослідження та освоєння Північної Америки. <i>Розрізняти</i> елементи берегової лінії та основні форми рельєфу материка. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу та закономірностей розміщення корисних копалин на території материка. <i>Пояснювати</i> загальні особливості кліматичних умов та їх вплив

		озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ. Висотна поясність Кордильєр. Природоохоронні території. Найвідоміші національні парки. Особливості заселення Північної Америки. Населення, його расовий і етнічний склад.	на розподіл внутрішніх вод материка. <i>Порівнювати</i> природні зони материка та висотну поясність в Кордильєрах за ознакою доміуючих типів ґрунтів, рослинного покриву та представників тваринного світу. <i>Оцінювати</i> расовий і етнічний склад населення.
2.3.6	Євразія	Фізико-географічне положення материка. Особливості берегової лінії Євразії. Історія відкриття і дослідження окремих територій материка. Геологічна будова. Давні материкові зледеніння. Сейсмічно активні області. Основні форми рельєфу материка. Найбільші рівнини і гори. Корисні копалини, закономірності їх походження. Особливості формування клімату, кліматичні пояси і типи клімату. Внутрішні води. Найбільші річки та озера. Багаторічна мерзлота. Сучасне зледеніння. Природні зони. Особливості їх розміщення на території материка. Ґрунти, рослинний покрив і тваринний світ природних зон. Висотна поясність у горах материка. Зміна природи людиною. Населення. Расовий та етнічний склад. Розміщення населення на материку.	<i>Знати</i> особливості фізико-географічного положення, історію дослідження окремих частин. <i>Розрізняти</i> основні елементи берегової лінії та форми рельєфу материка. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу та закономірностей розміщення корисних копалин на території материка. <i>Визначати</i> вплив давнього материкового зледеніння на форми рельєфу материка. <i>Пояснювати</i> особливості формування кліматичних умов у різних кліматичних поясах та їх вплив на розподіл внутрішніх вод материка. <i>Порівнювати</i> природні зони материка за ознакою доміуючих типів ґрунтів, рослинного покриву та представників тваринного світу. <i>Оцінювати</i> расовий і етнічний склад населення.
2.4	Земля – наш спільний дім	Взаємодія людини і природи. Природні ресурси материків і океанів, їх класифікація. Зміна взаємозв'язків між компонентами природи під впливом господарської діяльності людини. Порушення рівноваги в природних комплексах материків та океанів. Проблема забруднення навколошнього середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Природоохоронні території. Міжнародні організації з охорони природи	<i>Знати</i> класифікацію природних ресурсів, сучасні екологічні проблеми взаємодії суспільства з природою, міжнародні організації з охорони природи. <i>Визначати</i> райони порушення рівноваги на материках та в океанах. <i>Розрізняти</i> різні за статусом природоохоронні території. <i>Аналізувати</i> види забруднення навколошнього середовища та основні джерела їх надходження. <i>Оцінювати</i> можливі наслідки екологічних проблем для природи Землі.

ІІІ. Фізична географія України 3.1 Україна та її географічні дослідження			
3.1.1	Географічне положення, формування території України. Загальні відомості про Україну.	Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони, розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення	<i>Знати</i> розміри держави, країни з якими Україна має кордони, як формувалася територія України, причини територіальних змін України в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій. <i>Аналізувати</i> фізико-географічне та економіко-географічне положення території України, його особливості в Європі та світі. <i>Вміти</i> визначати координати крайніх точок, місцевий час у різних регіонах України, характеризувати поясний та літній час, узгоджувати київський час із часом в інших годинних поясах
3.2 Природні умови і ресурси України			
3.2.1	Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси	Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічні структури, їх будова та рухи. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова. Чинники виникнення несприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Мінерально-сировинні ресурси та їх класифікація. Закономірності поширення, характеристика та господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин	<i>Знати</i> основні орографічні одиниці України: низовини, височини, гірські системи; найвищі точки рівнинної частини, Українських Карпат і Кримських гір, найбільші гірські перевали, найбільші родовища корисних копалин України та їх розміщення на карті. <i>Визначати</i> поняття «платформа», «щит», «плита», «область складчастості», взаємозв'язки між тектонічною, геологічною будовою та рельєфом, закономірності поширення мінерально-сировинних ресурсів, господарське значення. <i>Аналізувати</i> тектонічну карту, умови утворення й закономірності поширення основних типів та дрібних форм рельєфу, приклади впливу господарської діяльності людини на рельєф. <i>Порівнювати</i> особливості природних умов території України в різні геологічні ери. <i>Оцінювати</i> заходи щодо раціонального використання та охорони надр України
3.2.2	Кліматичні умови та ресурси	Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини	<i>Знати</i> основні кліматотвірні чинники та кліматичні показники. <i>Аналізувати</i> розподіл по території та річний хід кліматичних показників і кліматичних ресурсів України. <i>Причини</i> виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення.

		виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Метеоспостереження, прогнози погоди.	<i>Давати господарську оцінку кліматичним умовам і ресурсам України</i>
3.2.3	Внутрішні води та водні ресурси	Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Болота, їх типи і поширення. Озера і водосховища. Підземні води. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони	<i>Знати основні річкові системи, найбільші озера, канали та водосховища на території України, їх розміщення на карті. Розрізняти за характеристиками гідрологічні особливості річок, озер, боліт, водосховищ і підземних вод України, ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод. Аналізувати закономірності в розподілі поверхневих та підземних вод на території України, показники водних ресурсів на території країни, наслідки дії несприятливих процесів, викликаних водними об'єктами в Україні, та шляхи протистояння їм. Встановлювати зв'язок гідрологічного режиму водних об'єктів з кліматичними умовами, геологічною будовою та рельєфом. Оцінювати проблеми забруднення та раціонального використання водних ресурсів України</i>
3.2.4	Грунти, рослинний покрив, тваринний світ	Грунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.	<i>Знати генетичні типи ґрунтів в межах України, найпоширеніші види рослин та тварин. Розрізняти основні чинники ґрунтоутворення, розподіл земельних ресурсів по території України; основні типи рослинного покриву; видовий склад тварин, флористичні та фауністичні ресурси. Оцінювати земельні, рослинні, тваринні ресурси в Україні їх стан та використання.</i>

3.3 Природні комплекси України

	Природно-територіальні комплекси	Умови розвитку та характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення	<i>Знати</i> одиниці фізико-географічного районування. <i>Розрізняти</i> особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. <i>Аналізувати</i> процеси зміни ландшафтів, схему фізико-географічного районування. <i>Оцінювати</i> наукове і практичне значення фізико-географічного районування
3.3.1	Природні комплекси рівнин	Мішані та широколистяні ліси. Лісостеп. Степ. Господарська характеристика природних зон, проблеми використання природних ресурсів та охорони природи.	<i>Знати</i> географічне положення і межі природних зон України, природоохоронні території в межах зон. <i>Розрізняти</i> особливості зон мішаних і широколистяних лісів, лісостепу та степу. <i>Аналізувати</i> взаємозв'язки між компонентами в межах кожної природної зони, розміщення їх на карті. <i>Порівнювати</i> зональні природні комплекси України за типовим планом. <i>Оцінювати</i> природно-ресурсний потенціал природних зон
3.3.2	Гірські природні комплекси	Українські Карпати. Кримські гори. Природногосподарська характеристика гірських областей, проблеми використання ресурсів та охорони природи.	<i>Знати</i> географічне положення Українських Карпат і Кримських гір та їхніх природних областей. <i>Розрізняти</i> особливості гірських природних комплексів України за типовим планом. <i>Аналізувати</i> причини відмінностей природних умов гірських систем, прояви несприятливих процесів і явищ; вплив природних умов на господарювання в горах, роль гірських районів України як рекреаційних комплексів
3.3.3	Природні комплекси морів	Чорне та Азовське моря. Природногосподарська характеристика морів, проблеми використання ресурсів та охорони природи.	<i>Знати</i> розміри, глибину, елементи берегової лінії морів, що омивають територію України. <i>Розрізняти</i> природні умови Чорного та Азовського морів за типовим планом. <i>Порівнювати</i> природні ресурси морів. <i>Оцінювати</i> стан природних ресурсів Чорного та Азовського морів, проблеми їх використання та збереження морських природних комплексів
3.3.4			

3.4 Використання природних умов і ресурсів та їх охорона			
3.4.1	Геоекологічна ситуація	Геоекологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоекологічної ситуації на населення.	<i>Знати</i> поняття «геоекологічна ситуація», законодавчі акти що відображають екологічну ситуацію. <i>Аналізувати</i> зміну природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоекологічної ситуації на здоров'я людини.
3.4.2	Використання й охорона природних умов і ресурсів	Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища	<i>Знати</i> категорії природно-заповідного фонду. <i>-Аналізувати</i> зміст і організацію моніторингу навколишнього середовища. <i>Оцінювати</i> шляхи використання й охорони природних умов і ресурсів, створення національної екомережі
IV. Загальні положення економічної та соціальної географії			
4.1. Вступ			
4.1.1.	Економічна та соціальна географія як наука.	Предмет економічної та соціальної географії. Економічна та соціальна географія в системі географічних наук. Зв'язок економічної та соціальної географії з іншими науками. Методи економіко-географічних досліджень.	<i>Знати</i> предмет вивчення економічної та соціальної географії , її місце у системі географічних наук. <i>Розрізняти</i> методи географічних досліджень . <i>Аналізувати</i> зв'язок економічної та соціальної географії з іншими науками.
4.2. Населення			
4.2.1.	Кількість, розміщення, статева і вікова структури населення	Поняття “природний рух населення”. Відтворення населення. Демографічні процеси і демографічна політика. Механічний рух (міграції) населення. Поняття “еміграція”, “імміграція”, “міграція”, “сальдо міграції”. Внутрішні і зовнішні міграції. Міграційні процеси і міграційна політика держав. Статево-віковий склад населення, його наслідки.	<i>Знати</i> зміст понять: «природний приріст населення», «природний рух», «депопуляція», «еміграція», «імміграція», «сальдо міграції». <i>Характеризувати</i> особливості відтворення населення, демографічні процеси та демографічну політику держав. <i>Аналізувати</i> міграції та їх види; карту густоти населення, діаграми статевої і вікової структури населення.
4.2.2.	Система розселення населення	Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Субурбанізація. Міські агломерації. Типи міст за розмірами та за функціями. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення.	<i>Знати</i> зміст понять «місто», «село», «агломерація», «урбанізація», «субурбанізація», «система розселення». <i>Характеризувати</i> особливості становлення та розвитку агломерацій.

			<i>Розрізняти системи розселення населення та функції міст. Аналізувати причини змін у системі розселення населення .</i>
4.2.3.	Трудові ресурси та зайнятість населення	Поняття “трудові ресурси”, “економічно активне населення”, “зайнятість населення”, “безробіття”.	<i>Знати зміст понять: «трудові ресурси», «економічно активне населення», «зайнятість населення», «безробіття» Характеризувати причини змін у структурі зайнятості. Пояснювати причини і наслідки безробіття.</i>
4.2.4.	Взаємодія суспільства і природи.	Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Ресурсозабезпеченість. Природокористування: раціональне і нерациональне.	<i>Знати зміст понять: «географічне середовище», «ресурсозабезпеченість», «природокористування». Характеризувати взаємозв'язок і взаємовплив суспільства і природи. Оцінювати вплив нерационального природокористування на розвиток суспільства.</i>
4.3. Господарство			
4.3.1.	Загальна характеристика господарства	Поняття про господарство і національний господарський комплекс. Міжнародний географічний поділ праці (МГПП). Поняття “НТР” та її основні риси. Галузева структура господарства. Поняття “галузь” і “міжгалузевий комплекс”. Форми суспільної організації виробництва. Інфраструктура, її види. Поняття про територіальну структуру господарства. Значення зовнішніх економічних зв'язків у господарстві країни.	<i>Знати зміст понять: «господарство», «національний господарський комплекс», «міжнародний географічний поділ праці», «науково-технічна революція», «галузь», «міжгалузевий комплекс», «територіальна структура господарства». Розрізняти форми суспільної організації виробництва, значення та види інфраструктури. Визначати галузеву і територіальну структуру господарства. Оцінювати значення зовнішніх економічних зв'язків для розвитку господарства країни.</i>
4.3.2.	Економічний потенціал	Показники соціально-економічного розвитку. Валовий національний продукт, національний доход .Показники якості життя.	<i>Знати зміст понять: «валовий національний продукт», «національний доход». Аналізувати показники економічного розвитку країни. Оцінювати рівень якості життя країн із різними умовами розвитку господарства.</i>
4.3.3.	Промисловість	Промисловість як сфера матеріального виробництва. Галузева структура паливної промисловості. Сировинна база. Вугільна промисловість. Нафтова промисловість. Нафтопереробна промисловість. Газова промисловість. Електроенергетика як	<i>Знати галузевий склад , структуру галузей, їх типи. Визначати сировинну базу, принципи та фактори розміщення галузей. Аналізувати особливості розвитку галузей промисловості. Оцінювати значення галузей у господарстві, задоволенні матеріальних і духовних потреб населення, наслідки впливу</i>

		складова ПЕК. Основні типи електростанцій. Енергосистема Альтернативні способи одержання енергії. Чорна металургія. Сировинна база. Чинники розміщення. Кольорова металургія. Склад і сировинна база. Чинники розміщення підприємств галузі. Роль машинобудування у господарстві держави. Структура галузі. Міжгалузеві та внутрішньогалузеві зв'язки. Чинники розміщення: наукоємні, трудомісткі і металомісткі галузі. Хімічна промисловість, її галузева структура. Природно-сировинна база хімічної промисловості і використання відходів. Структура та значення лісової та деревообробної промисловості, особливості її розміщення. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво. Галузева структура промисловості будівельних матеріалів. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Галузева структура легкої промисловості. Чинники її розміщення. Галузевий склад харчової промисловості. Чинники розміщення галузей.	промисловості на довкілля.
4.3.4.	Сільське господарство	Значення сільського господарства в економіці держави. Галузева структура сільського господарства. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями. Природно-географічні фактори розвитку сільського господарства. Сільськогосподарські угіддя, їх структура. Меліорація земель. Галузева структура і виробничі особливості рослинництва. Тваринництво, його структура. Кормова база тваринництва.	<i>Знати</i> галузеву і територіальну структуру сільського господарства. <i>Визначати</i> фактори та особливості розвитку рослинництва і тваринництва . <i>Оцінювати</i> причини і наслідки нестабільного розвитку сільськогосподарського виробництва.

4.3.5.	Транспорт	Роль транспорту в розвитку господарства країни. Види транспорту. Залізничний транспорт. Автомобільний транспорт. Водний транспорт. Повітряний транспорт. Трубопровідний транспорт.	<i>Знати</i> основні види транспорту, зміст понять «транспортний комплекс», «транспортний вузол», «вантажообіг», «пасажирообіг». <i>Аналізувати</i> техніко-економічні особливості різних видів транспорту. <i>Визначати</i> роль різних видів транспорту в розвитку господарства країни.
4.3.6.	Соціальна сфера	Галузі соціальної сфери. Сфера послуг. Галузі виробництва товарів народного споживання іх значення.	<i>Знати</i> склад соціальної сфери . <i>Аналізувати</i> особливості розвитку окремих галузей соціальної сфери в ринкових умовах. <i>Оцінювати</i> вплив соціальної сфери на ефективність господарства та задоволення духовних і соціальних потреб населення.

V. Економічна і соціальна географія України

5.1 Населення України

5.1.1	Кількість, розміщення, статева і вікова структури населення	Заселення території України. Кількість, розміщення, статева і вікова структура населення. Територіальні чинники розміщення та густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Міграція населення, її види та причини. Українська діаспора та причини її виникнення	<i>Знати</i> кількість населення в Україні, країни з найбільшою українською діаспорою. <i>Характеризувати</i> процес заселення території України в минулому, територіальні відмінності. <i>Аналізувати</i> причини зміни кількості та нерівномірного розміщення населення в різні історичні періоди. <i>Розраховувати</i> природний приріст, сальдо міграцій
5.1.2	Національний та етнічний склад населення	Національний склад населення. Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї)	<i>Знати</i> національний склад населення України, етнографічні групи. Основні релігійні громади України <i>Аналізувати</i> особливості національного складу населення в різних регіонах України, секторні та стовпчикові діаграми національного складу населення. <i>Визначати на карті</i> розміщення корінних народів та національних меншин.
5.1.3	Система розселення населення	Система розселення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи	<i>Знати</i> міста-мільйонери та інші найбільші міста. <i>Розрізняти</i> типи міст за розмірами та за функціями.

		міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності, соціальні проблеми	<i>Аналізувати</i> особливості розміщення міських агломерацій, сільських поселень їх соціальні проблеми
5.1.4	Трудові ресурси, зайнятість населення	Трудові ресурси. Зайнятість населення у сфері матеріального виробництва та невиробничій сфері. Проблеми зайнятості та її географічні аспекти	<i>Знати:</i> географію трудових ресурсів України. <i>Аналізувати:</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних регіонів України, їхній кількісний та якісний склад, структуру зайнятості. <i>Пояснювати:</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних областей України, причини неповного використання трудових ресурсів. <i>Оцінювати:</i> проблеми зайнятості населення в Україні
5.2 Господарство України			
5.2.1	Загальна характеристика господарства, економічний потенціал	Основні риси структури господарства. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні	<i>Знати:</i> галузі виробничої та невиробничої сфери. <i>Аналізувати:</i> показники економічного розвитку країни. <i>Оцінювати:</i> зміни, що відбуваються в галузевій і територіальній структурі господарства України на сучасному етапі
5.2.2	Промисловість	Загальна характеристика розвитку та розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості. <u>Паливна промисловість.</u> Структура, місце і роль у господарстві. Вугільна промисловість. Райони видобутку бурого і камяного вугілля. Проблеми і перспективи розвитку. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Центри нафтопереробного виробництва. Торф'яна, горючесланцева промисловість. <u>Електроенергетика</u>, її структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій, ліній електропередач. Екологічні проблеми розвитку паливної промисловості та	<i>Знати:</i> найбільші підприємства, їх типи і проблеми функціонування. <i>Аналізувати:</i> статистичні дані розвитку галузей промисловості. Схеми внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків. <i>Оцінювати:</i> просторове розміщення основних районів та найбільших центрів галузей промисловості їх сировинну базу.

	електроенергетики . Енергозбереження, альтернативні джерела енергії. <u>Металургійна промисловість</u>. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку та розміщення. Сировинна база. Географія чорної металургії. Кольорова металургія. Основні галузі та їх розміщення. Проблеми й перспективи розвитку металургійної промисловості <u>Машинобудівна та металообробна промисловість</u>. Значення, місце і роль у господарстві. Структура галузі і принципи розміщення окремих виробництв: важкого, сільськогосподарського, транспортного, електротехнічного та ін. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку. <u>Хімічна промисловість</u>. Значення, місце і роль галузі. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Географія окремих виробництв хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку. <u>Лісова промисловість</u>. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівля). Основні райони заготівлі лісу, проблеми відтворення і раціонального використання лісових ресурсів. <u>Деревообробна промисловість</u>. Целюлозно-паперове та лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку <u>Промисловість будівельних матеріалів</u>. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Географія цементного виробництва	

	<u>Легка промисловість. Художні промисли.</u> Структура, принципи розміщення. Географія текстильної (бавовняної, вовняної, лляної і шовкової), швейної та трикотажної, шкіряно-взуттєвої промисловості. Основні центри художніх промислів. <u>Харчова промисловість.</u> Галузева структура, особливості спеціалізації, принципи розміщення і географія. Проблеми і перспективи розвитку. Лісове господарство (лісозаготівля). Основні райони заготівлі лісу, проблеми відтворення і раціонального використання лісових ресурсів. <u>Деревообробна промисловість.</u> Целюлозо-паперове та лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку	
	-паперове та лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку. <u>Промисловість будівельних матеріалів.</u> Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Сировинна база. Географія цементного виробництва <u>Легка промисловість. Художні промисли.</u> Структура, принципи розміщення. Географія текстильної (бавовняної, вовняної, лляної і шовкової), швейної та трикотажної, шкіряно-взуттєвої промисловості. Основні центри художніх промислів. <u>Харчова промисловість.</u> Галузева структура, особливості спеціалізації, принципи розміщення і географія. Проблеми і	

		перспективи розвитку.	
5.2.3	Сільське господарство	Роль, місце і значення сільського господарства. Земельний фонд. Меліорація земель. Рослинництво. Зернові культури. Вирощування технічних культур, картоплі й овочів. Садівництво, ягідництво і виноградарство. Тваринництво. Рибне господарство.	<i>Знати особливості розвитку рослинництва і тваринництва, проблеми галузі. Аналізувати карту сільськогосподарської спеціалізації, статистичні дані щодо динаміки розвитку галузей рослинництва і тваринництва.</i>
5.2.4	Соціальна сфера	Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Проблеми і перспективи розвитку галузі.	<i>Знати галузі соціальної сфери. Аналізувати рівень розвитку окремих галузей соціальної сфери в різних областях України та їхні проблеми. Оцінювати користуючись статистичними даними, вплив соціальної сфери на ефективність господарства та задоволення духовних і соціальних потреб населення.</i>
5.2.5	Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки України	Основні види транспорту, їх характеристика. Особливості розміщення. Географія перевезень. Залізнична мережа України. Автомобільний транспорт, найважливіші автомагістралі. Трубопровідний транспорт, транзитні шляхи транспортування нафти і газу. Водний транспорт, морські і річкові порти. Повітряний транспорт. Зовнішньоекономічні зв'язки України.	<i>Знати основні види транспорту в Україні, міжнародні транспортні коридори. Аналізувати користуючись статистичними даними, техніко-економічні особливості різних видів транспорту. Визначати за картою розміщення основних транспортних вузлів і найбільших магістралей, трубопровідного транспорту і міжнародних транспортних коридорів. Оцінювати роль української транспортної системи в здійсненні міжнародних перевезень.</i>
5.3 Економіко-географічні райони України			
5.3.1	Характеристика економічних районів	Економіко-географічна характеристика (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки;	<i>Знати зміст поняття „економічний район”, економічні райони України, територіальне розміщення. Розрізняти економічні райони за критеріям їх виділення та спеціалізацією. Аналізувати причини й наслідки господарських відмінностей різних районів України.</i>

		регіональні відмінності). Географічний поділ праці й економічне районування. Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони (коротка економіко-географічна характеристика)	

VI Економічна та соціальна географія світу

6.1.	Загальна економіко-географічна характеристика світу		
6.1.1.	Сучасна політична карта світу	Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн. Показники, що визначають рівень економічного розвитку країн. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн. Сучасна політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії й Океанії. Міжнародні організації.	<i>Знати</i> зміст понять «країна», «держава», «залежна країна » та їх відмінності, етапи формування політичної карти світу, розміщення на карті держав світу та їхніх столиць . <i>Розрізняти</i> основні форми державного устрою та правління країн світу . <i>Аналізувати</i> особливості сучасної соціально-економічної типології та регіонального поділу країн світу . <i>Оцінювати</i> політико-географічне положення країн світу, роль міжнародних організацій для узгодження діяльності громадських і державних структур різних країн.
6.1.2.	Населення	Кількість населення світу та його динаміка. Етнічний (національний) склад населення. Найчисленніші народи і мовні сім'ї . Релігії народів світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі. Міське населення. Агломерації, мегалополіси. Процеси урбанізації Сільське населення світу Міграційні процеси. Трудові ресурси та зайнятість населення в різних сферах господарства країн та регіонів світу.	<i>Знати</i> кількість населення світу і найбільших країн та його густоту в окремих регіонах , розміщення на карті найбільших мегалополісів світу. <i>Розрізняти</i> сутність понять «плем'я», «етнос», «нація», «народ», «народність». <i>Встановлювати</i> причини нерівномірного розміщення населення, особливості вікового та статевого складу населення, напрями основних міграційних потоків, структуру зайнятості населення та відмінність її за регіонами. <i>Порівнювати</i> структуру зайнятості населення в основних сферах господарства країн та регіонах світу. <i>Аналізувати</i> за діаграмами та картограмами демографічні показники населення світу, проблеми зайнятості.
6.1.3.	Географія світових природних ресурсів	Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового	<i>Знати</i> види природних ресурсів та територіальні особливості їх розміщення .

		океану. Ресурсозабезпеченість ресурсозбереження.	i	<i>Аналізувати співвідношення ресурсозабезпеченості в окремих регіонах та країнах світу.</i> <i>Оцінювати рівень ресурсозабезпеченості та політику ресурсозбереження в різних країнах світу.</i>
6.1.4.	Світове господарство	<i>Географія промисловості світу.</i> Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової і газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія світу, основні райони розміщення металургійного виробництва. <i>Машинобудування світу:</i> географія основних галузей. Основні райони розміщення: хімічної, лісової і деревообробної, легкої, харчової промисловості . <i>Географія сільського господарства.</i> Особливості розвитку і розміщення галузей рослинництва і тваринництва. <i>Географія транспорту.</i> Розвиток та розміщення найважливіших видів транспорту: залізничного, автомобільного, водного, повітряного. <i>Міжнародні економічні зв'язки.</i> Основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди.		<i>Знати етапи формування світового господарства.</i> <i>Розрізняти основні райони розміщення провідних галузей промисловості; головні сільськогосподарські райони світу, транспортні системи світу.</i> <i>Аналізувати розміщення провідних галузей промисловості світу; наслідки економічних відносин між країнами та групами країн світу.</i> <i>Оцінювати значення галузей промисловості, сільського господарства, транспорту для розвитку світової економіки, сучасні тенденції розвитку світового господарства та взаємовідносин між країнами.</i>
6.1.5.	Глобальні проблеми людства	Виникнення і суть глобальних проблем людства. Найважливіші проблеми сучасності: демографічна, екологічна, енергетична, продовольча, бідності, війни і мир, освоєння ресурсів Світового океану та шляхи їх розв'язання.		<i>Знати зміст поняття «глобальні проблеми людства ».</i> <i>Аналізувати сутність, причини виникнення, особливості кожної з проблем та можливі шляхи їх розв'язання.</i> <i>Оцінювати наслідки прояву глобальних проблем на сучасному етапі розвитку суспільства, сталість розвитку (як стратегії людства ХХІ століття) в країнах з різним рівнем економіки.</i>
6.2. Регіони та країни світу				
6.2.1.	Економіко-географічна характеристика	Економіко-географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та		<i>Знати склад регіону, особливості розміщення та формування населення, господарства країн та регіонів.</i> <i>Визначати галузеву структуру господарства країн певного</i>

	регіонів та країн світу його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності) <i>Загальна характеристика країн Європи.</i> Німеччина. Велика Британія. Франція. Італія. Польща. Білорусь. Росія. <i>Загальна характеристика країн Азії.</i> Японія. Китай. Індія. <i>Країни Америки.</i> США, Канада. Загальна характеристика країн Латинської Америки. <i>Загальна характеристика країн Африки.</i> <i>Загальна характеристика Австралії та країн Океанії .</i>	регіону. <i>Розпізнавати</i> країни за характеристикою по типовому алгоритму комплексної економіко-географічної характеристики країн. Робити висновки про причини економічного розвитку або спаду різних регіонів та країн. <i>Оцінювати</i> значення інтеграційних процесів та процесів глобалізації на розвиток країн світу.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З ФІЗИКИ**

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Програму зовнішнього незалежного оцінювання з фізики укладено на основі чинних навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з фізики для 7–9 класів (К.; Ірпінь: Перун, 2005, затвердженої МОН: лист від 23.12.2004 № 1/11-6611) та для 10-11 класів (К., 2010, затвердженої МОН: наказ від 28.10.2010 № 1021).

Матеріал програми зовнішнього незалежного оцінювання з фізики поділено на п'ять тематичних блоків: “Механіка”, “Молекулярна фізика та термодинаміка”, “Електродинаміка”, “Коливання і хвилі. Оптика”, “Елементи теорії відносності. Кvantова фізика”, які, в свою чергу, розподілено за розділами і темами.

Метою зовнішнього незалежного оцінювання з фізики є оцінити уміння учасників зовнішнього незалежного оцінювання:

- встановлювати зв’язок між явищами навколошнього світу на основі знання законів фізики та фундаментальних фізичних експериментів;
- застосовувати основні закони, правила, поняття та принципи, що вивчаються в курсі фізики середньої загальноосвітньої школи;
- визначати загальні риси і суттєві відмінності змісту фізичних явищ та процесів, межі застосування фізичних законів;
- використовувати теоретичні знання для розв’язування задач різного типу (якісних, розрахункових, графічних, експериментальних, комбінованих тощо);
- складати план практичних дій щодо виконання експерименту, користуватися вимірювальними приладами, обладнанням, обробляти результати дослідження, робити висновки щодо отриманих результатів;
- пояснювати принцип дії простих пристройів, механізмів та вимірювальних приладів з фізичної точки зору;
- аналізувати графіки залежностей між фізичними величинами, робити висновки;
- правильно визначати та використовувати одиниці фізичних величин.

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
		МЕХАНІКА

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
Основи кінематики. Механічний рух. Система відліку. Відносність руху. Матеріальна точка. Траєкторія. Шлях і переміщення. Швидкість. Додавання швидкостей. Нерівномірний рух. Середня і миттєва швидкості. Рівномірний і рівноприскорений рухи. Прискорення. Графіки залежності кінематичних величин від часу при рівномірному і рівноприскореному рухах. Рівномірний рух по колу.Період і частота.Лінійна і кутова швидкості. Доцентрове прискорення. Основи динаміки. Перший закон Ньютона. Інерціальні системи відліку. Принцип відносності Галілея. Взаємодія тіл. Маса. Сила. Додавання сил. Другий закон Ньютона. Третій закон Ньютона. Гравітаційні сили. Закон всесвітнього тяжіння. Сила тяжіння. Рух тіла під дією сили тяжіння. Вага тіла. Невагомість. Рух штучних супутників. Перша космічна швидкість. Сили пружності. Закон Гука. Сили тертя. Коефіцієнт тертя. Момент сили. Умови рівноваги тіла. Види рівноваги. Закони збереження в механіці. Імпульс тіла. Закон збереження імпульсу. Реактивний рух. Механічна робота. Кінетична та	Явища і процеси: рух, інерція, вільне падіння тіл, взаємодія тіл, деформація, плавання тіл тощо. Фундаментальні досліди: Архімеда, Торрічеллі, Б. Паскаля, Г. Галілея, Г. Кавендиша. Основні поняття: механічний рух, система відліку, матеріальна точка, траєкторія, координата, переміщення, шлях, швидкість, прискорення, інерція, інертність, маса, сила, вага, момент сили, тиск, імпульс, механічна робота, потужність, коефіцієнт корисної дії, кінетична та потенціальна енергія, період і частота. Ідеалізовані моделі: матеріальна точка, замкнена система. Закони, принципи: закони кінематики; закони динаміки Ньютона; закони збереження імпульсу й енергії, всесвітнього тяжіння, Гука, Паскаля, Архімеда; умови рівноваги та плавання тіл; принципи: відносності Галілея. Теорії: основи класичної механіки Практичне застосування теорій: розв'язання основної задачі механіки, рух тіл під дією однієї або кількох сил; вільне падіння; рух транспорту, снарядів, планет, штучних супутників; рівноваги тіл, ККД простих механізмів, передача тиску рідинами та газами, плавання тіл, застосування закону збереження енергії для течії рідин і газів; принцип дії вимірювальних пристріїв та технічних пристрій: терези, динамометр, стробоскоп, барометр, манометр, кульковий	Уміти: розпізнавати прояви механічних явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема відносності руху, різних видів руху, взаємодії тіл, інерції, використання машин і механізмів, умов рівноваги, перетворення одного виду механічної енергії в інший тощо; застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила механіки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів механіки; визначати межі застосування законів механіки; розділяти різні види механічного руху за його параметрами; розв'язувати: 1) розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: рівномірний та рівноприскорений прямолінійні рухи; відносний рух; рівномірний рух по колу; рух тіл під дією однієї або кількох сил, рух зв'язаних тіл; умови рівноваги та плавання тіл; всесвітнє тяжіння; закони Ньютона, Гука, Паскаля, Архімеда; збереження імпульсу й енергії; 2) задачі на аналіз графіків руху тіл і визначення за ними його параметрів, побудову графіка зміни однієї величини за графіком іншої; 3) задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту,

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
потенціальна енергія. Закон збереження енергії в механічних процесах. Потужність. Коефіцієнт корисної дії. Прості механізми Елементи механіки рідин та газів. Тиск. Закон Паскаля для рідин та газів. Атмосферний тиск. Тиск нерухомої рідини на дно і стінки посудини. Архімедова сила. Умови плавання тіл.	підшипник, насос, важіль, сполучені посудини, блоки, похила площа, водопровід, шлюз, гіdraulічний прес, насоси	показаних на фото або схематичному рисунку; 4) комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з кількох розділів механіки;

МОЛЕКУЛЯРНА ФІЗИКА І ТЕРМОДИНАМІКА

Основи молекулярно-кінетичної теорії. Основні положення молекулярно-кінетичної теорії та їх дослідне обґрунтування. Маса і розмір молекул. Стала Авогадро. Середня квадратична швидкість теплового руху молекул. Ідеальний газ. Основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії ідеального газу. Температура та її вимірювання. Шкала абсолютних температур. Рівняння стану ідеального газу. Ізопроцеси в газах. Основи термодинаміки. Тепловий рух. Внутрішня енергія та способи її зміни. Кількість теплоти. Питома теплоємність речовини. Робота в термодинаміці. Закон збереження енергії в теплових процесах (перший закон термодинаміки). Застосування першого закону термодинаміки до ізопроцесів. Адіабатний процес. Необоротність теплових процесів. Принцип дії теплових двигунів. Коефіцієнт	Явища і процеси: броунівський рух, дифузія, стиснення газів, тиск газів, процеси теплообміну (теплопровідність, конвекція, випромінювання), встановлення теплової рівноваги, необоротність теплових явищ, агрегатні перетворення речовини, деформація твердих тіл, змочування, капілярні явища тощо. Фундаментальні досліди: Р. Бойля, Е. Маріотта, Ж. Шарля, Ж. Гей-Люссака. Основні поняття: кількість речовини, стала Авогадро, молярна маса, середня квадратична швидкість теплового руху молекул, температура, тиск, об'єм, концентрація, густина, теплообмін, робота, внутрішня енергія, кількість теплоти, адіабатний процес, ізопроцеси, питома теплоємність речовини, питома теплота плавлення, питома теплота пароутворення, питома теплота згоряння палива, поверхнева енергія, сила поверхневого натягу, поверхневий натяг, насичена та ненасичена пара, відносна вологість повітря, точка роси,	Уміти: • розпізнавати прояви теплових явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема дифузії, використання стисненого газу, зміни внутрішньої енергії (агрегатного стану речовини), видів теплообміну, явища змочування та капілярності, різних видів деформацій, властивостей кристалів та інших матеріалів у техніці й природі, створення матеріалів із заданими властивостями, застосування теплових двигунів на транспорті, в енергетиці, у сільському господарстві, методи профілактики і боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища; • застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила молекулярної фізики та термодинаміки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів молекулярної фізики та термодинаміки; • визначати межі застосування законів молекулярної фізики та термодинаміки;

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
корисної дії теплового двигуна і його максимальне значення. Властивості газів, рідин і твердих тіл. Пароутворення (випаровування та кипіння). Конденсація. Питома теплота пароутворення. Насичена та ненасичена пара, їхні властивості. Відносна вологість повітря та її вимірювання. Плавлення і тверднення тіл. Питома теплота плавлення. Теплота згоряння палива. Рівняння теплового балансу для найпростіших теплових процесів. Поверхневий натяг рідин. Сила поверхневого натягу. Змочування. Капілярні явища. Кристалічні та аморфні тіла. Механічні властивості твердих тіл. Види деформацій. Модуль Юнга.	кристалічні та аморфні тіла, анізотропія монокристалів, пружна і пластична деформації, видовження, механічна напруга. Ідеалізований моделі: ідеальний газ, ідеальна теплова машина. Закони, принципи та межі їхнього застосування: основне рівняння молекулярно-кінетичної теорії, рівняння стану ідеального газу, газові закони, перший закон термодинаміки, рівняння теплового балансу. Теорії: основи термодинаміки та молекулярно-кінетичної теорії. Практичне застосування теорії: окремі випадки рівняння стану ідеального газу та їхнє застосування в техніці, використання стисненого газу та теплових машин, явища дифузії, кипіння під збільшеним тиском, термічна обробка металів, механічні властивості різних матеріалів та використання пружних властивостей тіл у техніці тощо; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристройів: калориметр, термометр, психрометр, теплова машина (теплові двигуни, парова й газова турбіни).	• розрізняти: різні агрегатні стани речовини, насичену та ненасичену пару, кристалічні та аморфні тіла; • розв'язувати: 1) розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: рівняння молекулярно-кінетичної теорії ідеального газу, зв'язку між масою і кількістю молекул; залежність тиску газу від концентрації молекул і температури; внутрішню енергію одноатомного газу; залежність густини та тиску насиченої пари від температури; рівняння стану ідеального газу, газові закони; роботу термодинамічного процесу, перший закон термодинаміки; рівняння теплового балансу; на поверхневі та капілярні явища, пружну деформацію тіл, відносну вологість повітря; 2) задачі на аналіз графіків ізопроцесів та побудову їх у різних системах координат; обчислення за графіком залежності тиску від об'єму; роботи, виконаної газом; аналіз графіків теплових процесів; аналіз діаграми розтягання металів; 3) задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, що показано на фото або схематичному рисунку; 4) комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з кількох розділів

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
		молекулярної фізики, термодинаміки та механіки; складати план виконання експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, зокрема калориметром, термометром, психрометром робити узагальнення щодо властивостей речовин у різних агрегатних станах; розташування, руху та взаємодії молекул залежно від стану речовини.
Основи електростатики. Електричний заряд. Закон збереження електричного заряду. Закон Кулона. Електричне поле. Напруженість електричного поля. Принцип суперпозиції полів. Провідники та діелектрики в електростатичному полі. Робота електричного поля при переміщенні заряду. Потенціал і різниця потенціалів. Напруга. Зв'язок між напругою і напруженістю однорідного електричного поля. Електроемність. Конденсатори. Електроемність плоского конденсатора. З'єднання конденсаторів. Енергія електричного поля. Закони постійного струму. Електричний струм. Умови існування електричного струму. Сила струму. Закон Ома для ділянки кола. Опір провідників. Послідовне та паралельне з'єднання	ЕЛЕКТРОДИНАМІКА Явища і процеси: електризація, взаємодія заряджених тіл, два види електричних зарядів, вільні носії зарядів у провідниках, поляризація діелектриків, дія електричного струму, електроліз, термоелектронна емісія, іонізація газів, магнітна взаємодія, існування магнітного поля Землі, електромагнітна індукція та самоіндукція тощо. Фундаментальні досліди: Ш. Кулона, Г. Ома, Х. Ерстеда, А.-М. Ампера, М. Фарадея. Основні поняття: електричний заряд, елементарний заряд, електростатичне поле, напруженість, лінії напруженості (силові лінії), провідники та діелектрики, діелектрична проникність речовини, робота сил електростатичного поля, потенціальна енергія заряду в електричному полі, потенціал, різниця потенціалів, напруга, електроемність, енергія зарядженого конденсатора, сила струму, опір, електрорушійна сила, надпровідність, вакуум,	Уміти: розвізнавати прояви електромагнітних явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема електростатичний захист, використання провідників та ізоляторів, конденсаторів, дії електричного струму, використання магнітних властивостей речовини, електролізу в техніці (добування чистих металів, гальваностегія, гальванопластика), електромагнітів, електродвигунів, котушок індуктивності, конденсаторів; застосовувати основні поняття та закони, принципи, правила електродинаміки, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів електродинаміки; визначати межі застосування законів Кулона та Ома; розрізняти: провідники та діелектрики, полярні та неполярні діелектрики, види магнетиків, несамостійний і самостійний розряди в газах,

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
проводників. Електрорушійна сила. Закон Ома для повного кола. Робота і потужність електричного струму. Закон Джоуля-Ленца. Електричний струм у різних середовищах. Електричний струм у металах. Електронна провідність металів. Залежність опору металів від температури. Надпровідність. Електричний струм у розчинах і розплавах електролітів. Закони електролізу. Застосування електролізу. Електричний струм у газах. Несамостійний і самостійний розряди. Поняття про плазму. Електричний струм у вакуумі. Термоелектронна емісія. Діод. Електронно-променева трубка. Електричний струм у напівпровідниках. Власна та домішкова електропровідність напівпровідників. Залежність опору напівпровідників від температури. Електронно-дірковий перехід. Напівпровідниковий діод. Магнітне поле, електромагнітна індукція. Взаємодія струмів. Магнітне поле. Магнітна індукція. Закон Ампера. Сила Лоренца. Магнітні властивості речовин. Магнітна проникність. Феромагнетики. Магнітний потік. Явище електромагнітної	термоелектронна емісія, власна та домішкова провідність напівпровідників, електронна провідність металів, дисоціація, хімічний еквівалент, іонізація, рекомбінація, плазма, несамостійний і самостійний розряди, магнітна індукція, сили Ампера і Лоренца, магнітна проникність, електромагнітна індукція, індукційний струм, магнітний потік, ЕРС індукції, електромагнітне поле, самоіндукція, індуктивність, ЕРС самоіндукції, енергія магнітного поля. Ідеалізований моделі: точковий заряд, нескінченно рівномірно заряджена площа. Закони, принципи, правила, гіпотези: закони збереження електричного заряду, Кулона, Ома (для ділянки та повного електричного кола), Джоуля-Ленца, Ампера, електролізу, електромагнітної індукції; принцип суперпозиції електричних полів; правила свердлика (правого гвинта), лівої руки, Ленца; гіпотеза Ампера. Теорії: основи класичної електронної теорії, теорії електромагнітного поля. Практичне застосування теорії: використання електростатичного захисту, ізоляторів та провідників, конденсаторів, дії електричного струму, законів струму для розрахунку електричних кіл, електролізу, плазми в техніці, видів самостійного розряду, руху електричних зарядів в електричному і магнітному полях, магнітних властивостей речовини тощо; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристройів: електроскоп,	власну та домішкову провідність напівпровідників; порівнювати властивості магнітного поля, електростатичного та вихрового електричних полів; розв'язувати: розрахункові задачі, що вимагають застосування функціональних залежностей між основними фізичними величинами, на: взаємодію точкових зарядів (застосування закону Кулона); напруженість поля точкового заряду, провідної кулі, принцип суперпозиції; дію електричного поля на заряд; електроемність плоского конденсатора, з'єднання конденсаторів, енергію зарядженого конденсатора; розрахунок електричних кіл (у т.ч. змішаних з'єднань провідників) із використанням законів Ома; роботу, потужність та теплову дію електричного струму; проходження електричного струму через електроліти; визначення напряму та модуля вектора магнітної індукції; сили Ампера, сили Лоренца, ЕРС індукції в рухомих провідниках, на закон електромагнітної індукції, ЕРС самоіндукції, енергію магнітного поля провідника зі струмом; задачі на аналіз графічного зображення електростатичного та магнітного полів, застосування закону Ома, залежності опору металевого провідника та напівпровідника від температури, вольт-

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
індукції. Закон електромагнітної індукції. Правило Ленца. Явище самоіндукції. Індуктивність. Енергія магнітного поля.	електрометр, конденсатор, джерела струму (акумулятор, гальванічний елемент, генератор), електровимірювальні прилади (амперметр, вольтметр), споживачі струму (двигуни, резистор, електронагрівальні прилади, плавкі запобіжники, реостати), електронно-променева трубка, напівпровідникові прилади, електромагніти, гучномовець, електродинамічний мікрофон.	амперну характеристику діода; 3) задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, показаних на фото або схематичному рисунку; 4) комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності з механіки, молекулярної фізики та електродинаміки; • складати план виконання експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, зокрема електроскопом, електрометром, конденсаторами, джерелами струму, перетворювачами струму, приладами для вимірювання характеристик струму, споживачами струму, електромагнітом, соленоїдом; • робити узагальнення щодо носіїв електричного заряду в різних середовищах; магнітних властивостей різних речовин.

КОЛИВАННЯ І ХВИЛІ. ОПТИКА

Механічні коливання і хвилі. Коливальний рух. Вільні механічні коливання. Гармонічні коливання. Зміщення, амплітуда, період, частота і фаза гармонічних коливань. Коливання вантажу на пружині. Математичний маятник, період коливань математичного маятника. Перетворення енергії при гармонічних коливаннях. Вимушенні механічні коливання. Явище резонансу. Поширення коливань у пружніх середовищах. Поперечні та поздовжні	Явища і процеси: коливання тіла на нитці та пружині, резонанс, поширення коливань у просторі, відбивання хвиль, прямолінійне поширення світла в однорідному середовищі, утворення тіні та півтіні, місячні та сонячні затемнення, заломлення світла на межі двох середовищ, скінченність швидкості поширення світла і радіохвиль тощо. Фундаментальні досліди: Г. Герца; О. Попова та Г. Марконі; І. Ньютона, І. Пуллюя та В. Рентгена. Основні поняття: гармонічні коливання,	Уміти: • розпізнавати прояви коливальних і хвильових (зокрема світлових) явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема поширення поперечних і поздовжніх хвиль, практичне застосування звукових та ультразвукових хвиль у техніці, використання електромагнітного випромінювання різних діапазонів, застосування явищ інтерференції та поляризації світла, використання лінійчастих спектрів; • застосовувати основні поняття та закони для

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
хвилі. Довжина хвилі. Зв'язок між довжиною хвилі, швидкістю її поширення та періодом (частотою). Звукові хвилі. Швидкість звуку. Гучність звуку та висота тону. Інфра- та ультразвуки. Електромагнітні коливання і хвилі. Вільні електромагнітні коливання в коливальному контурі. Перетворення енергії в коливальному контурі. Власна частота і період електромагнітних коливань. Вимушенні електричні коливання. Змінний електричний струм. Генератор змінного струму. Електричний резонанс. Трансформатор. Передача електроенергії на великі відстані. Електромагнітне поле. Електромагнітні хвилі та швидкість їх поширення. Шкала електромагнітних хвиль. Властивості електромагнітного випромінювання різних діапазонів. Оптика. Прямолінійність поширення світла в однорідному середовищі. Швидкість світла та її вимірювання. Закони відбивання світла. Побудова зображень, які дає плоске дзеркало. Закони заломлення світла. Абсолютний і відносний показники заломлення. Повне відбивання. Лінза. Оптична сила лінзи. Формула тонкої лінзи. Побудова зображень, які дає тонка лінза.	зміщення, амплітуда, період, частота і фаза, резонанс, поперечні та поздовжні хвилі, довжина хвилі, швидкість і гучність звуку, висота тону, інфра- та ультразвук, вільні та вимушенні електромагнітні коливання, коливальний контур, змінний струм, резонанс, автоколивання, автоколивальна система, період (частота) вільних електромагнітних коливань в електричному контурі, електричний резонанс, змінний електричний струм, коефіцієнт трансформації, електромагнітні хвилі, оптична сила та фокус лінзи, показник заломлення; повне відбивання, джерела когерентного випромінювання, інтерференція, дифракція, дисперсія, поляризація світла. Ідеалізовані моделі: математичний маятник, ідеальний коливальний контур. Закони, принципи: рівняння незатухаючих гармонічних коливань, закон прямолінійного поширення світла в однорідному середовищі, незалежності поширення світлових пучків, закони відбивання та заломлення хвиль, умови виникнення інтерференційного максимуму та мінімуму; принцип Гюйгенса. Теорія: основи теорії електромагнітного поля. Практичне застосування теорії: передача електричної енергії на відстань, передача інформації за допомогою електромагнітних хвиль, радіолокація, використання електромагнітного випромінювання різних діапазонів, застосування явищ інтерференції	коливального руху і хвильових процесів, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів; визначати межі застосування законів геометричної оптики; порівнювати особливості коливань та хвиль різної природи, спектри випромінювання та поглинання; розвізнити: поперечні та поздовжні хвилі, випромінювання різних діапазонів; розв'язувати: розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: залежність періоду власних коливань від параметрів системи; закон збереження енергії в коливальному процесі; гармонічні коливання, довжину хвилі; закони геометричної оптики, формулу тонкої лінзи; інтерференцію та дифракцію світла; задачі на аналіз графіків незатухаючих (гармонічних) та затухаючих коливань, залежності амплітуди вимушених коливань від частоти зовнішньої періодичної сили, зображення ходу світлових променів на межі двох прозорих середовищ; зображення, отриманих за допомогою плоского дзеркала та тонкої лінзи; комбіновані задачі, для розв'язування яких використовуються поняття і закономірності різних розділів фізики;

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
Інтерференція світла та її практичне застосування. Дифракція світла. Дифракційні гратки та їх використання для визначення довжини світлової хвилі. Дисперсія світла. Неперервний і лінійчатий спектри. Спектральний аналіз. Поляризація світла.	та поляризації світла, використання лінійчатих спектрів, спектральний аналіз; принцип дії вимірювальних приладів та технічних пристройів: генератор на транзисторі, генератор змінного струму, трансформатор, найпростіший радіоприймач, окуляри, фотоапарат, проекційний апарат, лупа, мікроскоп, світловод, спектроскоп.	4) задачі, які передбачають обробку та аналіз результатів експерименту, представлених на фото або схематичному рисунку; • складати план виконання дослідів та експериментів, роботи з вимірювальними приладами та пристроями, (зокрема, тілом на нитці), генератором на транзисторі, трансформатором, джерелами світла, плоским дзеркалом, лінзою, прозорою плоскопаралельною пластиною, дифракційними гратками.

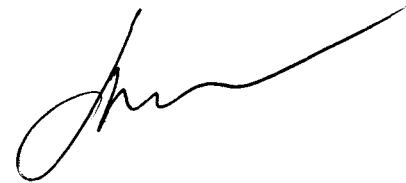
КВАНТОВА ФІЗИКА. ЕЛЕМЕНТИ ТЕОРІЇ ВІДНОСНОСТІ

Елементи теорії відносності. Принципи (постулати) теорії відносності Ейнштейна. Релятивістський закон додавання швидкостей. Взаємозв'язок маси та енергії. Світлові кванти. Гіпотеза Планка. Стала Планка. Кванти світла (фотони). Фотоefект та його закони. Рівняння Ейнштейна для fotoefektu. Застосування fotoefektu в техніці. Тиск світла. Дослід Лебедєва. Атом та атомне ядро. Дослід Резерфорда. Ядерна модель атома. Кvantovі постулати Бора. Випромінювання та поглинання світла атомом. Утворення лінійчастого спектра. Лазер. Склад ядра атома. Ізотопи. Енергія зв'язку атомних ядер. Ядерні реакції. Поділ ядер урану. Ядерний реактор.	Явища і процеси: рух елементарних частинок у прискорювачах, відкриття спектральних ліній, радіоактивності, ізотопи, втрата металами негативного заряду при опроміненні світлом, залежність енергії fotoelектронів від частоти світла і незалежність від його інтенсивності, дифракція фотонів та електронів. Фундаментальні досліди: А. Столетова; П. Лебедєва; Е. Резерфорда; А. Беккереля. Основні поняття: кванти світла (фотони), fotoefekt, червона межа fotoefektu, тиск світла, ізотопи, радіоактивність, альфа- і бета-частинки, гамма-випромінювання, кvantovий характер випромінювання і поглинання світла атомами, індуковане випромінювання, протон, нейtron, ядерні сили, радіоактивний розпад, період напіврозпаду; енергія зв'язку атомних ядер, дефект мас, енергетичний вихід ядерних реакцій, ланцюгова ядерна реакція, критична	Уміти: • розпізнавати прояви квантових явищ і процесів у природі та їх практичне застосування в техніці, зокрема фактів, що підтверджують висновки спеціальної теорії відносності; явищ, що підтверджують корпукулярно-хвильовий дуалізм властивостей світла; використання законів fotoefektu в техніці, методів спостереження і реєстрації мікрочастинок; • застосовувати основні поняття та закони спеціальної теорії відносності, теорії fotoefektu, теорії будови атома та ядра, формули для визначення фізичних величин та їх одиниць; математичні вирази законів; • розрізняти: види спектрів, радіоактивності; • порівнювати особливості треків мікрочастинок у електричному і магнітному полях; утворення різних видів спектрів, загальні особливості процесів, що відбуваються при радіоактивному розпаді ядер, умови виникнення ланцюгової та

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
Термоядерна реакція. Радіоактивність. Альфа-, бета-, гамма-випромінювання. Методи реєстрації іонізуючого випромінювання.	маса. Ідеалізований моделі: планетарна модель атома, протонно-нейтронна модель ядра. Закони, принципи, гіпотези: постулати теорії відносності, закон зв'язку між масою та енергією, закони фотоефекту, рівняння Ейнштейна для фотоефекту, квантові постулати Бора, закон радіоактивного розпаду, гіпотеза Планка. Теорії: основи спеціальної теорії відносності, теорії фотоефекту, корпускулярно-хвильовий дуалізм, теорії будови атома та ядра. Практичне застосування теорії: застосування фотоефекту, будова і властивості атомних ядер, пояснення лінійчастих спектрів випромінювання та поглинання, застосування лазерів, ядерна енергетика, принцип дії вимірювальних пристріїв та технічних пристрій: фотоелемент, фотореле, пристрій для реєстрації заряджених частинок, лазер, ядерний реактор.	термоядерних реакцій; природу альфа-, бета-, гамма-випромінювань; • розв'язувати: 1) розрахункові задачі, застосовуючи функціональні залежності між основними фізичними величинами, на: релятивістський закон додавання швидкостей, застосування формул зв'язку між масою, імпульсом та енергією; застосування квантових постулатів Бора до процесів випромінювання та поглинання енергії атомом; застосування рівняння Ейнштейна для фотоефекту, складання рівнянь ядерних реакцій на основі законів збереження; розрахунок дефекту мас, енергії зв'язку атомних ядер, енергетичного виходу ядерних реакцій; застосування законів збереження імпульсу та енергії до опису зіткнень мікрочастинок; застосування закону радіоактивного розпаду, визначення періоду напіврозпаду; 2) задачі на аналіз графіків зміни кількості радіоактивних ядер із часом, енергетичних діаграм поглинання та випромінювання світла; 1) задачі, які передбачають оброблення та аналіз результатів експерименту, показаних на фото або схематичному рисунку, зокрема щодо визначення характеристик елементарних частинок або ядер за фотознімками їх треків (зокрема в магнітному полі); • складати план виконання дослідів та експериментів, роботи з вимірювальними

Назва розділу, теми	Знання	Предметні уміння та способи навчальної діяльності
		приладами та пристроями, зокрема фотоелемента, фотореле; • робити узагальнення щодо властивостей речовини та поля.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
з хімії**

для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Програма призначена для проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії.

Головною метою проведення зовнішнього незалежного оцінювання є об'єктивне та неупереджене оцінювання рівня навчальних досягнень осіб, які закінчили загальноосвітній навчальний заклад і виявили бажання вступити до вищого навчального закладу України.

Зовнішнє незалежне оцінювання запроваджено з метою забезпечення конституційного права громадян на рівний доступ до вищої освіти.

Зовнішнє незалежне оцінювання з хімії — спосіб перевірки:

- знання учнями найважливіших законів і теорій хімії;
- володіння хімічною мовою, вміння користуватися назвами і символами хімічних елементів, назвами простих і складних речовин;
- вміння складати хімічні формули і рівняння хімічних реакцій, розв'язувати розрахункові та експериментальні задачі;
- розуміння зв'язку між складом, будовою, фізичними і хімічними властивостями речовин, способами їх добування, галузями застосування;
- знань про найважливіші природні та штучні речовини, їх будову, способи добування та галузі застосування;
- розуміння наукових основ певних хімічних виробництв;
- обізнаності з деякими екологічними проблемами, пов'язаними з хімією;
- розуміння ролі хімії у розв'язанні глобальних проблем людства.

Програму для проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії розроблено на основі чинних навчальних програм з хімії для 7—9 класів (К.: Ірпінь: Перун, 2005) та 10—11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Тернопіль: Мандрівець, 2011), електронні версії яких розміщено на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки, молоді та спорту (www.mon.gov.ua).

Програма для проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії орієнтується на досягнення державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів. При цьому важливе не лише засвоєння учнями хімічних понять, законів, теорій, а й осмислене використання ними знань, формулювання оцінних суджень, виявлення власної позиції у різних життєвих ситуаціях.

Матеріал програми для проведення зовнішнього незалежного оцінювання розподілено на чотири тематичні блоки: «Загальна хімія», «Неорганічна хімія», «Органічна хімія», «Обчислення в хімії», які в свою чергу розподілено за розділами і темами. У кожному розділі перелічено знання, якими мають володіти учасники зовнішнього незалежного оцінювання.

У переліку вимог, наведених у колонці «Предметні вміння та способи навчальної діяльності» детально розкрито обсяг вимог до знань та умінь з кожного розділу і теми. У програмі для проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії використано номенклатуру хімічних

елементів і речовин, а також термінологію, які відповідають ДСТУ 2439-94: Елементи хімічні, речовини прості. Терміни та визначення. — К., Держспоживстандарт України — 1994. Цього стандарту буде дотримано і в завданнях тесту з хімії.

Назви органічних сполук відповідають останнім рекомендаціям IUPAC. Із даним матеріалом можна ознайомитися в навчальних посібниках, які мають гриф Міністерства освіти і науки України (див. перелік рекомендованої навчальної літератури).

У програмі для проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії використано скорочення «н. у.» — нормальні умови (температура 0 °C, тиск 101,3 кПа або 760 мм рт. ст.).

Відповідно до міжнародних стандартів для позначення кількості речовини можна використовувати літери *n* або *v*. Для позначення теплового ефекту реакції слід використовувати позначення ΔH .

Під час підготовки до проведення зовнішнього незалежного оцінювання з хімії рекомендовано використовувати довідниківі таблиці, які наведено у додатках «Розчинність кислот, солей, основ та амфотерних гідроксидів у воді за 20—25 °C», «Ряд активності металів», «Найпоширеніші назви та склад деяких неорганічних речовин, сумішей та мінералів», «Найпоширеніші назви та склад деяких органічних речовин та сумішей», «Перелік рекомендованої навчальної літератури».

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Загальна хімія			
1.1	Основні хімічні поняття. Речовина	Поняття речовина, фізичне тіло, матеріал, проста речовина (метал, неметал), складна речовина, хімічний елемент; найдрібніші частинки речовини — атом, молекула, йон (катіон, аніон). Склад речовини (якісний, кількісний). Валентність хімічного елемента. Хімічна (найпростіша, істинна) і графічна (структурна) формули. Фізичне явище. Відносні атомна і молекулярна маси, молярна маса, кількість речовини. Одиниці вимірювання кількості речовини, молярної маси, молярного об'єму; значення температури й тиску, які відповідають нормальним умовам (н. у.); молярний об'єм газу (за н. у.). Закон Авогадро; число Авогадро; середня відносна молекулярна маса суміші газів, повітря. Масова частка елемента у сполуці.	<i>Складати формули сполук за значеннями валентності елементів.</i> <i>Записувати хімічні та графічні (структурні) формули речовин.</i> <i>Розрізняти фізичні тіла і речовини; прості та складні речовини; елементи і прості речовини; метали і неметали; атоми, молекули та йони (катіони, аніони); фізичні та хімічні властивості речовини; фізичні явища та хімічні реакції; найпростішу та істинну формули сполуки.</i> <i>Визначати валентність елементів у бінарних сполуках.</i> <i>Аналізувати якісний (елементний) і кількісний склад речовини за її хімічною формулою.</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1.2	Хімічна реакція	Хімічна реакція, схема реакції, хімічне рівняння. Закони збереження маси речовин під час хімічної реакції, об'ємних співвідношень газів у хімічній реакції. Зовнішні ефекти, що супроводжують хімічні реакції. Поняття окисник, відновник, окиснення, відновлення. Типи хімічних реакцій. Швидкість хімічної реакції. Кatalізатор.	<i>Записувати</i> схеми реакцій, хімічні рівняння. <i>Розрізняти</i> типи реакції за кількістю реагентів і продуктів (реакції сполучення, розкладу, обміну, заміщення), зміною ступеня окиснення елементів (реакції окисно-відновні та не окисно-відновні), тепловим ефектом (реакції екзотермічні, ендотермічні), напрямом перебігу (реакції обертні, необертні). <i>Визначати</i> в окисно-відновній реакції окисник і відновник, процеси окиснення і відновлення. <i>Аналізувати</i> вплив концентрації реагентів, величини поверхні їх контакту, температури, каталізатора на швидкість хімічної реакції. <i>Застосовувати</i> закон збереження маси речовин для перетворення схеми реакції на хімічне рівняння. <i>Використовувати</i> метод електронного балансу для перетворення схеми окисно-відновної реакції на хімічне рівняння.
1.3	Періодичний закон і періодична система хімічних елементів Д. І. Менделєєва	Періодичний закон (сучасне формулювання). Структура короткого і довгого варіантів періодичної системи; періоди, групи, підгрупи (головні, побічні). Порядковий (атомний) номер елемента, розміщення металічних і неметалічних елементів у періодичній системі, періодах і групах; лужні, лужноземельні, інертні елементи, галогени.	<i>Розрізняти</i> в періодичній системі періоди, групи, головні та побічні підгрупи; металічні та неметалічні елементи за їх положенням у періодичній системі. <i>Використовувати</i> інформацію, закладену в періодичній системі, для визначення типу елемента (металічний або неметалічний елемент), максимального значення його валентності, типу простої речовини (метал або неметал), хімічного характеру оксидів, гідроксидів, сполук елементів із Гідрогеном. <i>Аналізувати</i> зміни властивостей простих речовин залежно від розміщення елементів у періодах, підгрупах, при переході від одного періоду до іншого.
1.4	Будова атома	Склад атома (ядро, електронна оболонка). Поняття нуклон, нуклід, ізотопи, протонне число, нуклонне число, орбіталь, енергетичні рівень і підрівень, спарений і неспарений електрони, радіус атома (простого йона); основний і збуджений стани атома. Сутність явища радіоактивності. Форми <i>s</i>- і <i>p</i>-	<i>Записувати</i> електронні та графічні формулі атомів і простих йонів елементів № 1—20, атомів неметалічних елементів 2-го і 3-го періодів у збудженному стані. <i>Визначати</i> склад ядер (кількість протонів і нейtronів у нукліді) і електронних оболонок (енергетичних рівнів та підрівнів) атомів елементів № 1—20. <i>Порівнювати</i> радіуси атомів і простих йонів.

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		орбіталей, розміщення <i>p</i> -орбіталей у просторі. Послідовність заповнення електронами енергетичних рівнів і підрівнів в атомах елементів № 1—20, електронні та графічні формули атомів і простих йонів елементів № 1—20.	<i>Аналізувати</i> зміни радіусів атомів у періодах і підгрупах.
1.5	Хімічний зв'язок	Основні типи хімічного зв'язку (йонний, ковалентний, водневий, металічний). Характеристики ковалентного зв'язку — кратність, енергія, полярність. Типи кристалічних граток (атомні, молекулярні, йонні, металічні); залежність фізичних властивостей речовини від типу кристалічних граток. Електронна формула молекули. Електронегативність елемента. Ступінь окиснення елемента в речовині.	<i>Складати</i> електронні формули молекул, хімічні формули сполук за ступенями окиснення елементів, зарядами йонів. <i>Розрізняти</i> валентність і ступінь окиснення елемента. <i>Обчислювати</i> ступінь окиснення елемента у сполуці. <i>Визначати</i> кратність, полярність чи неполярність ковалентного зв'язку між атомами. <i>Прогнозувати</i> тип хімічного зв'язку в сполуці, фізичні властивості речовини з урахуванням типу кристалічних граток.
1.6	Суміші речовин. Розчини	Суміші однорідні (розвини) та неоднорідні (сусpenзія, емульсія, піна, аерозоль). Масова і об'ємна (для газу) частки речовини в суміші. Методи розділення суміші (відстоювання, фільтрування, центрифугування, випарювання, перегонка). Поняття розчин, розчинник, розчинена речовина, кристалогідрат, електролітична дисоціація, електроліт, неелектроліт, ступінь електролітичної дисоціації, йонно-молекулярне рівняння. Масова частка розчиненої речовини у розчині. Будова молекули води; водневий зв'язок у воді. Забарвлення індикаторів (універсального, лакмусу, фенолфталеїну, метилоранжу) в кислому, лужному і нейтральному середовищах.	<i>Складати</i> схеми електролітичної дисоціації основ, кислот, солей; йонно-молекулярні рівняння за молекулярними рівняннями і молекулярні рівняння за йонно-молекулярними рівняннями. <i>Розрізняти</i> однорідні та неоднорідні суміші різних типів; розбавлені, концентровані, насычені, ненасичені розчини; електроліти й неелектроліти, сильні та слабкі електроліти. <i>Визначати</i> можливість перебігу реакції обміну між електролітами в розчині. <i>Аналізувати</i> вплив будови речовин, температури, тиску (для газів) на їх розчинність у воді; механізми утворення йонів при розчиненні у воді електролітів йонної та молекулярної будови. <i>Застосовувати</i> знання для вибору методу розділення однорідної або неоднорідної суміші речовин.

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		Реакції обміну між електролітами у розчині.	
2. Неорганічна хімія			
2.1. Основні класи неорганічних сполук			
2.1.1.	Оксиди	Визначення, назви, класифікація оксидів, хімічні властивості солетворних оксидів, способи добування оксидів	<i>Складати</i> хімічні формули оксидів; <i>рівняння</i> реакцій, які характеризують хімічні властивості солетворних оксидів (взаємодія з водою, оксидами, кислотами, лугами), способи добування оксидів (взаємодія простих і складних речовин із киснем, розкладання нерозчинних основ, деяких кислот і солей під час нагрівання). <i>Називати</i> оксиди за їхніми хімічними формулами. <i>Визначати</i> формули оксидів серед формул сполук інших вивчених класів. <i>Розрізняти</i> несолетворні (CO, N_2O, NO, SiO) й солетворні оксиди (кислотні, основні, амфотерні). <i>Порівнювати</i> за хімічними властивостями основні, кислотні та амфотерні (на прикладах оксидів Цинку та Алюмінію) оксиди. <i>Встановлювати</i> залежність властивостей оксидів від типу елемента і хімічного зв'язку в сполуці.
2.1.2.	Основи	Визначення (загальне та з погляду електролітичної дисоціації), назви, класифікація, хімічні властивості, способи добування основ	<i>Складати</i> хімічні формули основ; <i>рівняння</i> реакцій, які характеризують хімічні властивості лугів (взаємодія з кислотними оксидами, кислотами та солями в розчині) та нерозчинних основ (взаємодія з кислотами, розкладання під час нагрівання), способи добування лугів (взаємодія лужних і лужноземельних (крім магнію) металів із водою, основних оксидів лужних і лужноземельних елементів із водою) й нерозчинних основ (взаємодія солей із лугами в розчині). <i>Називати</i> основи за їхніми хімічними формулами. <i>Визначати</i> формули основ серед формул сполук інших вивчених класів. <i>Розрізняти</i> розчинні (луги) та нерозчинні основи. <i>Порівнювати</i> хімічні властивості розчинних (лугів) і нерозчинних основ.
2.1.3.	Кислоти	Визначення (загальне та з погляду електролітичної дисоціації), назви,	<i>Складати</i> хімічні формули кислот; <i>рівняння</i> реакцій, які характеризують хімічні властивості кислот (взаємодія з металами,

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		класифікація, хімічні властивості, способи добування кислот	основними оксидами, основами та солями в розчині) та способи їх добування (взаємодія кислотних оксидів із водою, неметалів із воднем, солей із кислотами). <i>Називати</i> кислоти за їхніми хімічними формулами. <i>Визначати</i> формули кислот серед формул сполук інших вивчених класів, валентність кислотного залишку за формулою кислоти. <i>Розрізняти</i> кислоти за складом (оксигеновмісні, безоксигенові), здатністю до електролітичної дисоціації (сильні, слабкі) та основністю.
2.1.4.	Солі	Визначення (загальне та з погляду електролітичної дисоціації), назви, класифікація, хімічні властивості, способи добування солей	<i>Складати</i> хімічні формули середніх та кислих солей; рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості середніх солей (взаємодія з металами, кислотами — хлоридною, сульфатною, нітратною, лугами, солями в розчині) та способи їх добування (взаємодія кислот із металами, основних оксидів із кислотами, кислотних оксидів з лугами, лугів із кислотами, солей із кислотами, солей із лугами, кислотних оксидів з основними оксидами, солей із солями, солей із металами (реакції здійснюють у розчинах), металів із неметалами). <i>Називати</i> середні та кислі солі за їхніми хімічними формулами. <i>Визначати</i> формули середніх та кислих солей серед формул сполук інших вивчених класів. <i>Розрізняти</i> за складом середні та кислі солі.
2.1.5.	Амфотерні сполуки	Явище амфотерності (на прикладах оксидів і гідроксидів); хімічні властивості, способи добування амфотерних гідроксидів	<i>Складати</i> рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості оксидів і гідроксидів Алюмінію та Цинку (взаємодія з кислотами, лугами) та способи добування гідроксидів Алюмінію і Цинку (взаємодія солей цих елементів із лугами в розчині, алюмінатів і цинкатів із кислотами).
2.1.6.	Генетичні зв'язки між класами неорганічних сполук		<i>Складати</i> рівняння реакцій між неорганічними сполуками різних класів. <i>Порівнювати</i> хімічні властивості оксидів, основ, кислот, амфотерних гідроксидів, солей. <i>Установлювати</i> зв'язки між складом і хімічними властивостями оксидів, кислот, основ, амфотерних гідроксидів, солей; генетичні

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
			зв'язки між простими речовинами, оксидами, основами, кислотами, амфoterними гідроксидами, солями.
2.2. Металічні елементи та їхні сполуки. Метали			
2.2.1.	Загальні відомості про металічні елементи та метали	Положення металічних елементів у періодичній системі; особливості електронної будови атомів металічних елементів; особливості металічного зв'язку; загальні фізичні та хімічні властивості металів, загальні способи їх добування; ряд активності металів; явище корозії, способи захисту металів від корозії; сплави на основі заліза (чавун, сталь).	<i>Визначати</i> положення металічних елементів у періодичній системі. <i>Характеризувати</i> металічний зв'язок, металічні кристалічні гратки, фізичні властивості металів. <i>Розрізняти</i> металічні та неметалічні елементи за електронною будовою атомів. <i>Складати</i> електронні формули атомів металічних елементів — Літію, Натрію, Магнію, Алюмінію, Калію, Кальцію, Феруму; рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості металів (взаємодія з киснем, галогенами, сіркою, водою, розчинами кислот, лугів та солей) і способи їх добування (відновлення оксидів коксом, карбон(ІІ) оксидом, воднем, металотермія (алюмотермія)); рівняння реакцій, які відбуваються під час виробництва чавуну і сталі. <i>Пояснювати</i> залежність хімічної активності металів від електронної будови їх атомів; суть корозії металів; хімічні перетворення під час виробництва чавуну і сталі. <i>Прогнозувати</i> можливість перебігу хімічних реакцій металів із водою, розчинами кислот, солей, лугів.
2.2.2.	Лужні та лужноземельні елементи	Хімічні властивості натрію, калію, магнію, кальцію; назви та формули найважливіших сполук лужних і лужноземельних елементів; застосування сполук Натрію, Калію, Магнію, Кальцію; хімічні формули і назви найважливіших калійних добрив; твердість води.	<i>Характеризувати</i> положення Натрію, Калію, Магнію, Кальцію в періодичній системі, фізичні властивості натрію і калію, магнію і кальцію, види твердості води — тимчасову, або карбонатну; постійну, загальну; застосування оксидів Магнію і Кальцію, гідроксидів Натрію, Калію, Магнію і Кальцію. <i>Складати</i> електронні формули атомів і йонів Натрію, Калію, Магнію, Кальцію; рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості натрію, калію, магнію, кальцію (взаємодія з киснем, галогенами, сіркою, водою), оксидів і гідроксидів Натрію, Калію, Магнію, Кальцію; рівняння реакцій, які використовують для зменшення або усунення твердості води (кип'ятінням, додаванням соди або вапна).
2.2.3.	Алюміній	Хімічні властивості, добування та	<i>Характеризувати</i> положення Алюмінію в періодичній системі,

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		застосування алюмінію; назви та формули найважливіших сполук Алюмінію.	фізичні властивості алюмінію, оксиду та гідроксиду Алюмінію, застосування алюмінію. <i>Складати</i> електронні формули атома і йона Алюмінію; рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості алюмінію (взаємодія з киснем, галогенами, сіркою, розчинами кислот, лугів та солей), амфотерність оксиду та гідроксиду Алюмінію (взаємодія з основними та кислотними оксидами, кислотами та лугами).
2.2.4.	Ферум	Хімічні властивості та добування заліза; назви та формули найважливіших сполук Феруму; застосування заліза та сполук Феруму.	<i>Характеризувати</i> положення Феруму в періодичній системі, фізичні властивості заліза, оксидів і гідроксидів Феруму; застосування заліза та сполук Феруму; фізіологічну роль йонів Феруму. <i>Складати</i> електронну формулу атома Феруму; рівняння реакцій, які характеризують хімічні властивості заліза (взаємодія з киснем, хлором, сіркою, водяною парою, розчинами кислот та солей, ржавіння), оксидів і гідроксидів Феруму (взаємодія з кислотами), солей Феруму (взаємодія з розчинами лугів, кислот, солей), взаємоперетворення сполук Феруму(ІІ) і Феруму(ІІІ).
2.3. Неметалічні елементи та їхні сполуки. Неметали			
2.3.1.	Галогени	Хімічні формули фтору, хлору, брому, йоду; хімічні формули, назви та фізичні властивості найважливіших сполук галогенів (гідроген хлориду, галогенідів металічних елементів); способи добування в лабораторії та хімічні властивості гідроген хлориду і хлоридної кислоти; найважливіші галузі застосування хлору, гідроген хлориду, хлоридної кислоти; якісна реакція для виявлення хлорид-іонів.	<i>Складати</i> рівняння реакцій, характерних для хлору (взаємодія з металами, неметалами, водою), гідроген хлориду і хлоридної кислоти (взаємодія з металами, основними оксидами, основами, амфотерними сполуками, солями); рівняння реакцій добування гідроген хлориду в лабораторії. <i>Порівнювати</i> хімічну активність галогенів. <i>Характеризувати</i> найважливіші галузі застосування хлору (як окисника, у виробництві органічних і неорганічних речовин), гідроген хлориду, хлоридної кислоти (у виробництві пластмас, для добування хлоридів), хлоридів (натрій хлориду — харчової пріправи, для добування хлору, натрію, натрій гідроксиду, соди). <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення хлорид-іонів у розчині.
2.3.2.	Оксиген і Сульфур	Хімічні формули кисню, озону, сірки та найважливіших сполук Оксигену і	<i>Складати</i> рівняння реакцій, характерних для кисню (взаємодія з металами, неметалами, сполуками неметалічних елементів з

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		Сульфуру; фізичні та хімічні властивості кисню, озону, сірки, оксидів Сульфуру, сульфатної кислоти, сульфатів; способи добування кисню в лабораторії; найважливіші галузі застосування кисню, озону, сірки, сульфатної кислоти та сульфатів; якісна реакція для виявлення сульфат-іонів.	Гідрогеном), сірки (взаємодія з металами, деякими неметалами), оксидів Сульфуру (взаємодія з водою, основними оксидами, основами), сульфатної кислоти (взаємодія з металами, основними оксидами, основами, амфотерними сполуками, солями); рівняння реакцій добування кисню в лабораторії, утворення і розкладу озону. <i>Порівнювати склад, хімічну активність кисню й озону.</i> <i>Характеризувати</i> найважливіші галузі застосування кисню (як окисника), озону (знезараження води), сірки (добування сульфатної кислоти; виробництво гуми, сірників, протизапальних препаратів, косметичних засобів), сульфатної кислоти (виробництво мінеральних добрив, волокон) та сульфатів (гіпс — у будівництві, медицині; мідний купорос — для боротьби зі шкідниками рослин, проправлення деревини). <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення кисню та сульфат-іонів (у розчині).
2.3.3.	Нітроген і Фосфор	Хімічні формули азоту, білого і червоного фосфору, найважливіших сполук Нітрогену і Фосфору; фізичні та хімічні властивості азоту, білого і червоного фосфору, нітроген(II) оксиду, нітроген(IV) оксиду, фосфор(V) оксиду, амоніаку, солей амонію, нітратної кислоти, нітратів, ортофосфатної кислоти, ортофосфатів; способи добування амоніаку, нітратної та ортофосфатної кислот у лабораторії; найважливіші галузі застосування азоту, амоніаку, нітратної кислоти, нітратів, ортофосфатної кислоти, ортофосфатів; якісні реакції для виявлення йонів амонію та ортофосфат-іонів.	<i>Складати</i> рівняння реакцій, характерних для азоту і фосфору (взаємодія з металами, деякими неметалами), амоніаку (взаємодія з киснем, водою, кислотами), солей амонію (взаємодія з лугами, солями), нітратної кислоти (взаємодія з металами, основними оксидами, основами, амфотерними сполуками, солями), нітроген(IV) оксиду та фосфор(V) оксиду (взаємодія з водою, основними оксидами, основами), ортофосфатної кислоти (взаємодія з металами, основними оксидами, основами, солями); рівняння реакцій, які характеризують взаємоперетворення середніх і кислих ортофосфатів; рівняння реакцій термічного розкладу солей амонію (хлориду, нітрату, карбонату та гідрогенкарбонату) та нітратів; рівняння реакцій добування амоніаку, нітратної та ортофосфатної кислот у лабораторії. <i>Характеризувати</i> склад і будову простих речовин Фосфору (червоного і білого фосфору), найважливіші галузі застосування азоту (виробництво амоніаку, створення низьких температур), амоніаку (добування нітратної кислоти, виробництво добрив,

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
			нашатирного спирту), нітратної кислоти (виробництво добрив, вибухових речовин, нітрогеномісних органічних сполук), нітратів (виробництво добрив, вибухових речовин), ортофосфатної кислоти та ортофосфатів (виробництво добрив). <i>Порівнювати хімічну активність азоту, червоного і білого фосфору.</i> <i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення амоніаку, йонів амонію та ортофосфат-іонів (у розчині).</i>
2.3.4.	Карбон і Силіцій	Прості речовини Карбону; адсорбція, адсорбційні властивості активованого вугілля; хімічні формули найважливіших сполук Карбону і Силіцію; фізичні та хімічні властивості вуглецю, силіцію, оксидів Карбону, карбонатів, силіцій(IV) оксиду, силікатної кислоти, силікатів; способи добування оксидів Карбону в лабораторії; найважливіші галузі застосування алмазу, графіту, активованого вугілля, оксидів Карбону, карбонатів, гідрогенкарбонатів, силіцій(IV) оксиду, силікатів; якісні реакції для виявлення карбонат- і силікат-іонів.	<i>Складати рівняння реакцій, характерних для вуглецю і силіцію (взаємодія з активними металами і неметалами, оксидами металічних елементів), карбон(II) оксиду (взаємодія з киснем, оксидами металічних елементів), карбон(IV) оксиду (взаємодія з водою, основними оксидами, лугами, вуглецем), силіцій(IV) оксиду (взаємодія з основними оксидами, лугами); рівняння реакцій взаємоперетворення середніх і кислих карбонатів, термічного розкладу карбонатів і гідрогенкарбонатів, добування оксидів Карбону в лабораторії.</i> <i>Характеризувати склад, будову і фізичні властивості простих речовин Карбону (графіт, алмаз, карбін), найважливіші галузі застосування алмазу (у різальних і шліфувальних інструментах), графіту (у виробництві олівців, електродів), активованого вугілля (в медицині, у протигазах, для очищення води), оксидів Карбону (CO як відновник, CO_2 — у виробництві соди, цукру, газованих напоїв, наповнювач вогнегасників), натрій гідрогенкарбонату, карбонатів Кальцію та Натрію, силіцій(IV) оксиду (виробництво скла, будівельних матеріалів), силікатів (складові цементу, кераміки, порцеляни, рідке скло).</i> <i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення карбон(IV) оксиду, карбонат- і силікат-іонів (у розчині).</i>
3. Органічна хімія			
3.1.	Теоретичні основи органічної хімії	Найважливіші елементи-органогени, органічні сполуки; природні та синтетичні органічні сполуки. Молекулярна будова органічних сполук. Хімічний зв'язок у молекулах органічних	<i>Визначати найважливіші елементи-органогени (C, H, O, N, S, P).</i> <i>Розрізняти за характерними ознаками неорганічні й органічні сполуки, природні та синтетичні органічні сполуки.</i> <i>Характеризувати кратність, полярність або неполярність ковалентного зв'язку в молекулах органічних сполук, σ- і π-зв'язок</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		сполук: енергія, довжина, просторова напрямленість, полярність. σ -зв'язок і π -зв'язок. Одинарний, кратні (подвійний, потрійний), ароматичний зв'язки.	за способом утворення. <i>Порівнювати</i> одноарні, подвійні, потрійні та ароматичні зв'язки за енергією і довжиною та просторовою напрямленістю. <i>Аналізувати</i> реакційну здатність органічних сполук із різними типами зв'язків.
		Гібридизація електронних орбіталей атома Карбону; sp^3 -, sp^2 -, sp -гібридизації.	<i>Визначати</i> типи гібридизації та просторову орієнтацію гібридних електронних орбіталей атомів Карбону в молекулах органічних сполук.
		Класифікація органічних сполук за будовою карбонового ланцюга і наявністю характеристичних (функціональних) груп.	<i>Класифікувати</i> органічні сполуки за будовою карбонового ланцюга на насичені вуглеводні ациклічної будови – алкани, ненасичені вуглеводні ациклічної будови – алкени, алкіни; циклічні вуглеводні – циклоалкани та арени; за наявністю характеристичних (функціональних) груп на спирти, фенол, галогеноалкани, альдегіди, карбонові кислоти, естери, аміни, амінокислоти.
		Явище гомології; гомологи, гомологічний ряд, гомологічна різниця. Класи органічних сполук. Загальні формули гомологічних рядів і класів органічних сполук.	<i>Визначати</i> гомологи вуглеводнів та їх похідних. <i>Розрізняти</i> гомологічні ряди і класи органічних сполук. <i>Установлювати</i> відповідності між представниками гомологічних рядів та їх загальними формулами, класами органічних сполук та їх характеристичними (функціональними) групами.
		Поняття первинний (вторинний, третинний, четвертинний) атом Карбону.	<i>Визначати</i> у молекулах органічних сполук різної будови первинний, вторинний, третинний, четвертинний атоми Карбону.
		Номенклатура органічних сполук.	<i>Називати</i> органічні сполуки за структурними формулами, використовуючи номенклатуру ІUPAC. <i>Складати</i> структурні формули органічних сполук за назвами згідно з номенклатурою ІUPAC.
		Явище ізомерії, ізомери, структурна та просторова (геометрична, або <i>цис</i> - <i>транс</i> -) ізомерія.	<i>Визначати</i> ізомери за структурними формулами. <i>Розрізняти</i> структурні та просторові (геометричні, або <i>цис</i> - і <i>транс</i> -) ізомери. <i>Установлювати</i> відмінності між ізомерами і гомологами за: якісним і кількісним складом, будовою молекул.
		Взаємний вплив атомів або груп атомів у молекулах органічних сполук.	<i>Установлювати</i> зв'язок між будовою і властивостями органічних сполук з урахуванням перерозподілу електронної густини на

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		Класифікація хімічних реакцій в органічній хімії (реакції приєднання, заміщення, ізомеризації).	прикладах пропену (приєднання галогеноводнів та води згідно із правилом В. Марковникова); спиртів (подібність до кислот); фенолу (кислотні властивості, здатність до реакцій заміщення у бенzenовому кільці); насичених однооснових карбонових кислот (кислотні властивості), амінів (основні властивості, здатність аніліну до реакцій заміщення у бенzenовому кільці). <i>Аналізувати хімічну будову органічних сполук, використовуючи основні положення теорії О. Бутлерова.</i> <i>Прогнозувати реакційну здатність органічних сполук, використовуючи поняття про взаємний вплив атомів або груп атомів у молекулах.</i> <i>Класифікувати реакції за участю органічних сполук (заміщення, приєднання, відщеплення, ізомеризації).</i> <i>Установлювати зв'язки між будовою молекул органічних сполук та їх здатністю вступати в реакції певного типу.</i>
3.2.1.	Алкани	Загальна формула алканів, їх номенклатура, ізомерія, будова молекул, фізичні та хімічні властивості, способи добування, застосування.	<i>Називати перші 10 представників гомологічного ряду алканів за номенклатурою IUPAC.</i> <i>Складати молекулярні та структурні формули алканів; рівняння реакцій, що характеризують хімічні властивості алканів (реакція заміщення на прикладі хлорування метану, повне окиснення алканів або часткове окиснення метану, термічний розклад метану, крекінг, ізомеризація алканів), лабораторний спосіб добування метану.</i> <i>Пояснювати явище sp^3-гібридизації електронних орбіталей атомів Карбону в молекулах алканів.</i> <i>Порівнювати фізичні властивості алканів на прикладі їх температур кипіння і плавлення.</i> <i>Обґрунтовувати залежність між агрегатним станом за нормальніх умов, температурами плавлення і кипіння алканів та їх відносною молекулярною масою; здатність алканів до реакцій заміщення за електронною будовою молекул, застосування алканів (паливо, пальне, розчинники, добування сажі, водню, галогеноалканів) їхніми властивостями.</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
3.2.2.	Алкени	Загальна формула алкенів, їх номенклатура, ізомерія, будова молекул, хімічні властивості, способи добування, застосування; якісні реакції на подвійний зв'язок.	Установлювати зв'язки між будовою молекул і властивостями алканів. <i>Визначати</i> структурні ізомери алкенів за будовою карбонового ланцюга, розташуванням подвійного зв'язку; міжгрупові (алкени і циклоалкани) та просторові (геометричні, або <i>цис-транс-</i>) ізомери. <i>Називати</i> алкени за номенклатурою IUPAC. <i>Складати</i> молекулярні, структурні формули алкенів; рівняння реакцій, що характеризують хімічні властивості етену та пропену (реакції приєднання водню, галогенів, галогеноводнів, води; полімеризація, часткове окиснення етену та повне окиснення алкенів), промислові та лабораторні способи добування алкенів (термічний крекінг алканів, дегідрування алканів, дегідратація насычених одноатомних спиртів, взаємодія галогеноалканів зі спиртовим розчином лугу, реакції алкінів з воднем), добування етену в лабораторії. <i>Пояснювати</i> явище sp^2-гібридизації електронних орбіталей атомів Карбону в молекулах алкенів. <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення етену (взаємодія з бромною водою, водним розчином калій перманганату), алкенів (взаємодія з бромною водою). <i>Обґрунтовувати</i> застосування алкенів (виробництво поліетилену, поліпропілену, етанолу, 1,2-дихлороетану) їхніми властивостями. <i>Установлювати</i> зв'язки між будовою та здатністю алкенів до реакцій приєднання. <i>Аналізувати</i> приєднання галогеноводнів та води до пропену згідно з перерозподілом електронної густини в молекулі (правило В. Марковникова).
3.2.3.	Алкіни	Загальна формула алкінів, їх номенклатура, ізомерія, будова молекул; хімічні властивості та способи добування етину, застосування; якісні реакції на потрійний зв'язок.	<i>Визначати</i> структурні ізомери алкінів за будовою карбонового ланцюга, розташуванням потрійного зв'язку. <i>Називати</i> алкіни за номенклатурою IUPAC. <i>Складати</i> молекулярні та структурні формули алкінів; рівняння реакцій, що характеризують хімічні властивості ацетилену (реакції приєднання водню, галогенів, галогеноводнів, води (реакція Марковникова).

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
			Кучерова); реакції заміщення – взаємодія з натрієм, амоніачним розчином аргентум(I) оксиду; тримеризація ацетилену, повне окиснення алкінів і часткове окиснення ацетилену), промислові та лабораторні способи добування ацетилену (термічний розклад метану, взаємодія кальцій ацетиленіду з водою, реакція 1,2-дихлороетану зі спиртовим розчином лугу). <i>Обґрунтувати</i> застосування ацетилену (газове різання і зварювання металів; добування вінілхлориду, полівінілхлориду, оцтового альдегіду), зумовлене його властивостями. <i>Пояснювати</i> явище sp-гібридизації електронних орбіталей атомів Карбону в молекулах алкінів. <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення ацетилену (взаємодія з бромною водою, водним розчином калій перманганату, амоніачним розчином аргентум(I) оксиду), алкінів, що містять у складі молекул С–Н зв'язки (взаємодія з бромною водою, амоніачним розчином аргентум(I) оксиду). <i>Порівнювати</i> реакційну здатність етену і етину в реакціях приєднання. <i>Установлювати</i> зв'язок між будовою та здатністю ацетилену до реакцій приєднання, заміщення.
3.2.4.	Ароматичні вуглеводні. Бенzen	Загальна формула аренів гомологічного ряду бензену. Будова, властивості, способи добування бензену; поняття про ароматичні зв'язки, π -електронну систему.	<i>Складати</i> молекулярну та структурну формули бензену; рівняння реакцій, що характеризують хімічні властивості бензену (реакції заміщення за участю галогенів, реакції приєднання – гідрування та хлорування (hv), окиснення), добування бензену в промисловості (кatalітичне дегідрування гексану, циклогексану, тримеризація ацетилену). <i>Розрізняти</i> ненасичені та ароматичні вуглеводні. <i>Пояснювати</i> явище sp^2-гібридизації електронних орбіталей атомів Карбону в молекулі бензену, стійкість бензену до дії окисників та його здатність до реакцій заміщення. <i>Порівнювати</i> зв'язки між атомами Карбону в молекулах бензену, алканів і алкенів, реакційну здатність бензену, алканів і алкенів у

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
3.2.5.	Природні джерела вуглеводнів та їхня переробка	Нафта, природний та супутній нафтovий гази, вугілля, їх склад; крекінг і ароматизація нафти та нафтопродуктів, детонаційна стійкість бензину, октанове число; переробка вугілля; проблеми добування рідкого пального з вугілля та альтернативних джерел.	реакціях заміщення та окиснення. <i>Називати</i> продукти переробки нафти та кам'яного вугілля. <i>Наводити</i> приклади використання природної вуглеводневої сировини як джерела органічних сполук. <i>Складати</i> рівняння реакцій, що відбуваються під час спалювання природного газу. <i>Розрізняти</i> реакції, які відбуваються під час крекінгу та ароматизації вуглеводнів. <i>Порівнювати</i> детонаційну стійкість бензинів з урахуванням їх октанових чисел.
3.3. Оксигеновмісні органічні сполуки			
3.3.1.	Спирти	Характеристична (функціональна) група спиртів. Класифікація спиртів. Загальна формула одноатомних наасичених спиртів. Будова, номенклатура, ізомерія, властивості, способи добування та застосування. Поняття про водневий зв'язок.	<i>Визначати</i> структурні ізомери одноатомних наасичених спиртів за будовою карбонового ланцюга, розташуванням гідроксильної групи та міжкласові ізомери (етери). <i>Називати</i> одноатомні наасичені спирти, а також етиленгліколь і гліцерол за номенклатурою IUPAC. <i>Класифікувати</i> спирти за будовою карбонового ланцюга – наасичені, ненасичені, за кількістю гідроксильних груп – одно- і багатоатомні, за природою атомів Карбону, з якими сполучена гідроксильна група, – первинні, вторинні, третинні спирти. <i>Складати</i> молекулярні, структурні формули спиртів; рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості наасичених одноатомних спиртів і гліцеролу (реакції заміщення – взаємодія з активними металами, галогеноводнями, естерифікація, міжмолекулярна дегідратація, внутрішньомолекулярна дегідратація, часткове та повне окиснення), промислові способи добування метанолу (із синтез-газу), етанолу (гідратацією етену, ферментативним бродінням глюкози, відновленням етаналю) і лабораторні способи добування спиртів (гідроліз галогеноалканів). <i>Характеризувати</i> склад і будову молекул одноатомних наасичених спиртів. <i>Обґрунтовувати</i> застосування етанолу (добування оцтової кислоти,

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		Етиленгліколь та гліцерол як представники багатоатомних спиртів; якісна реакція на багатоатомні спирти.	діетилового етеру) та метанолу (добування формальдегіду) їхніми властивостями. <i>Порівнювати фізичні властивості (температури кипіння, розчинність у воді) одноатомних насыщених спиртів і відповідних алканів, метанолу, етанолу, етиленгліколю та гліцеролу; активність одноатомних насыщених спиртів, води і неорганічних кислот у реакціях із лужними металами.</i> <i>Установлювати зв'язки між електронною будовою молекул одноатомних насыщених спиртів та їхніми фізичними і хімічними властивостями.</i>
3.3.2.	Фенол	Формула фенолу. Будова молекули фенолу, характеристична (функціональна) група в ній; властивості, добування, застосування; якісні реакції на фенол.	<i>Складати рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості етиленгліколю та гліцеролу (взаємодія з натрієм, купрум(II) гідроксидом (без запису рівняння реакції), повне окиснення); гліцеролу (взаємодія з нітратною кислотою, вищими насыщеними та ненасиченими карбоновими кислотами); добування гліцеролу (омилення жирів).</i> <i>Установлювати зв'язки між будовою молекул багатоатомних спиртів та їх властивостями.</i> <i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення багатоатомних спиртів (взаємодія з купрум(II) гідроксидом).</i> <i>Складати молекулярну, структурну формули фенолу; рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості фенолу (реакції за участю гідроксильної групи – взаємодія з натрієм, натрієм гідроксидом; реакції за участю бенzenового кільця – взаємодія з бромною водою, нітратною кислотою), його добування в промисловості (гідроліз хлоробензену).</i> <i>Обґрунтовувати взаємний вплив гідроксильної групи і бенzenового кільця в молекулі фенолу.</i> <i>Порівнювати кислотні властивості спиртів, фенолу і карбонатної кислоти; здатність бенzenу і фенолу до реакцій заміщення.</i> <i>Установлювати зв'язки між будовою молекули фенолу і його властивостями.</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
			<i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення фенолу (взаємодія з ферум(III) хлоридом, бромною водою).</i>
3.3.3.	Альдегіди	Загальна формула альдегідів. Будова молекул альдегідів, характеристична (функціональна) група, номенклатура, ізомерія, властивості, добування, застосування; якісні реакції на альдегідну групу.	<i>Визначати структурні ізомери альдегідів за будовою карбонового ланцюга.</i> <i>Називати альдегіди за номенклатурою IUPAC.</i> <i>Наводити приклади застосування етаналю (добування оцтової кислоти, етилового спирту) та метаналю (добування формаліну, уротропіну) їхніми властивостями.</i> <i>Складати структурні формули молекул альдегідів та їх структурних ізомерів; рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості альдегідів (відновлення, часткове окиснення), добування етаналю в промисловості (гідратацією ацетилену за реакцією М. Кучерова) і лабораторії (окисненням етанолу).</i> <i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення альдегідів за якісними реакціями – взаємодія з амоніачним розчином аргентум(I) оксиду, купрум(II) гідроксидом.</i>
3.3.4.	Карбонові кислоти	Характеристична (функціональна) група карбонових кислот. Класифікація карбонових кислот. Загальна формула насичених одноосновних карбонових кислот. Будова, номенклатура, ізомерія одноосновних карбонових кислот, властивості, добування, застосування.	<i>Визначати структурні ізомери насичених одноосновних карбонових кислот за будовою карбонового ланцюга, міжкласові ізомери (естери).</i> <i>Називати за номенклатурою IUPAC насичені одноосновні карбонові кислоти, давати тривіальні назви першим трьом одноосновним карбоновим кислотам.</i> <i>Класифікувати карбонові кислоти за будовою карбонового ланцюга (насичені, ненасичені), кількістю карбоксильних груп (одно-, двохосновні) і кількістю атомів Карбону в їх молекулах (нижчі, вищі).</i> <i>Складати формули структурних ізомерів насичених одноосновних карбонових кислот; рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості карбонових кислот (взаємодія з активними металами, основними оксидами, основами, солями карбонатної кислоти, спиртами); рівняння реакцій добування метанової кислоти (окиснення метану, взаємодія карбон(II) оксиду з натрій гідроксидом із подальшою дією хлоридної кислоти) та етанової кислоти</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
			(окиснення бутану, етанолу, етаналю). <i>Обирають здатність нижчих карбонових кислот до електролітичної дисоціації, а їх розчинів — змінювати забарвлення індикаторів; особливі хімічні властивості метанової кислоти (здатність до окиснення — взаємодія з амоніачним розчином аргентум(I) оксиду, купрум(II) гідроксидом).</i> <i>Порівнюють фізичні властивості (температури кипіння, розчинність у воді) насыщених одноосновних карбонових кислот і одноатомних насыщених спиртів; кислотні властивості карбонових кислот в межах гомологічного ряду, а також зі спиртами, фенолом і неорганічними кислотами.</i> <i>Установлювати зв'язки між електронною будовою молекул і фізичними та хімічними властивостями карбонових кислот.</i>
3.3.5.	Естери. Жири	Загальна формула естерів карбонових кислот. Будова, номенклатура, ізомерія, властивості, добування, застосування. Жири – естери гліцеролу і вищих карбонових кислот. Класифікація жирів, властивості, добування, застосування. Мила і синтетичні мийні засоби.	<i>Визначати структурні ізомери естерів карбонових кислот за будовою карбонового ланцюга, міжкласові ізомери (карбонові кислоти); структурні формули жирів – триолеїну, тристеарину; формули солей пальмітинової і стеаринової кислот.</i> <i>Називати естери за номенклатурою IUPAC.</i> <i>Класифікувати жири на тваринні і рослинні; тверді і рідкі.</i> <i>Складати рівняння реакцій утворення естерів (естерифікація) і їх гідролізу; рівняння реакцій, які відображають властивості жирів (омилення, гідрування).</i> <i>Установлювати зв'язки між складом, будовою молекул, властивостями та застосуванням жирів.</i> <i>Застосовувати знання для вибору способу виявлення ненасичених рідких жирів (взаємодія з бромною водою).</i>
3.3.6.	Вуглеводи	Класифікація вуглеводів; склад, молекулярні формули глюкози, фруктози, сахарози, крохмалю і целюлози; структурна формула відкритої форми молекули глюкози; властивості глюкози, сахарози, крохмалю і целюлози; добування глюкози,	<i>Розрізняти моно-, ди- та полісахариди.</i> <i>Наводити приклади застосування глюкози, крохмалю (виробництво етанолу) та целюлози (добування штучного ацетатного шовку) їхніми властивостями.</i> <i>Складати рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості глюкози (повне і часткове окиснення, відновлення, спиртове та</i>

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		виробництво сахарози і крохмалю; якісні реакції для визначення глюкози і крохмалю; застосування глюкози, крохмалю, целюлози.	молочнокисле бродіння, етерифікація, взаємодія з купрум(II) гідроксидом без нагрівання (без запису рівняння реакції) та з нагріванням), сахарози (повне окиснення, гідроліз, утворення сахаратів), крохмалю (кислотний та ферментативний гідроліз) і целюлози (повне окиснення, гідроліз, етерифікація – утворення триacetату та тринітрату целюлози), фотосинтезу. <i>Установлювати</i> подібність і відмінність крохмалю та целюлози за складом, будовою молекул і властивостями. <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення глюкози (взаємодія з амоніачним розчином аргентум(I) оксиду, реакції з купрум(II) гідроксидом) і крохмалю (взаємодія з йодом).
3.4. Нітрогеновмісні органічні сполуки			
3.4.1.	Аміни	Характеристична (функціональна) група амінів. Класифікація амінів. Номенклатура, ізомерія, будова, властивості, способи добування та застосування.	<i>Визначати</i> структурні формули ізомерних амінів за будовою карбонового ланцюга, положенням аміногрупи та міжвидові ізомери (первинні, вторинні, третинні аміни). <i>Називати</i> аміни за номенклатурою IUPAC. <i>Класифікувати</i> аміни як похідні амоніаку (первинні, вторинні і третинні) та за будовою карбонового ланцюга (насичені, ароматичні). <i>Складати</i> рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості насичених амінів як органічних основ (взаємодія з водою, неорганічними кислотами; горіння); аніліну (взаємодія з неорганічними кислотами, бромною водою); добування аніліну (відновлення нітробензену – реакція М. Зініна). <i>Обґрунтовувати</i> основні властивості насичених амінів та аніліну; зменшення основних властивостей і збільшення реакційної здатності аніліну в реакціях заміщення. <i>Порівнювати</i> основні властивості амоніаку, первинних, вторинних, третинних насичених амінів та аніліну.
3.4.2.	Амінокислоти	Склад і будова молекул, номенклатура, властивості, добування, застосування амінокислот. Поняття про амфотерність амінокислот, біполярний іон; ди-, три-,	<i>Називати</i> амінокислоти за номенклатурою IUPAC. <i>Складати</i> структурні формули найпростіших амінокислот – гліцину (аміноетанової), аланіну (2-амінопропанової); рівняння реакцій, що відображають хімічні властивості амінокислот на прикладі взаємодії

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
		поліпептиди, пептидний зв'язок (пептидна група атомів)	аміноетанової кислоти і 2-амінопропанової кислоти з неорганічними кислотами, основами; утворення ди-, три-, поліпептидів. <i>Обґрунтовувати</i> амфотерність амінокислот, утворення біполярних іонів. <i>Порівнювати</i> за будовою молекул і хімічними властивостями амінокислоти з карбоновими кислотами та амінами.
3.4.3.	Білки	Будова білків, їх властивості, застосування, кольорові реакції на білки.	<i>Характеризувати</i> процеси гідролізу, денатурації білків. <i>Застосовувати</i> знання для вибору способу виявлення білків (ксантопротеїнова та біуретова реакції).
3.5. Синтетичні високомолекулярні речовини і полімерні матеріали на їх основі			
	Синтетичні високомолекулярні речовини і полімерні матеріали на їх основі	Поняття про полімер, мономер, елементарну ланку, ступінь полімеризації. Класифікація високомолекулярних речовин; способи синтезу високомолекулярних речовин; будова і властивості полімерів; термопластичні полімери і пластмаси на їх основі; поняття про натуральні і синтетичні каучуки, синтетичні волокна; значення полімерів у суспільному господарстві та побуті.	<i>Класифіковати</i> полімери за шляхом одержання (природні, штучні, синтетичні); відношенням до нагрівання (термопластичні, термореакційні); будовою (лінійні, розгалужені, сітчасті). <i>Складати</i> рівняння реакцій полімеризації з утворенням найважливіших полімерів (поліетилену, поліпропілену, полістирену, полівінілхлориду, тефлону, фенолформальдегідних смол, поліізопрену, полібутадіену, капрону, лавсану). <i>Розрізняти</i> способи утворення високомолекулярних сполук (реакції полімеризації та поліконденсації). <i>Порівнювати</i> властивості природних (бавовна, льон, шовк, вовна), штучних (штучний ацетатний і віскозний шовк) та синтетичних волокон (капрон, лавсан). <i>Установлювати</i> зв'язки між властивостями та застосуванням полімерів.

№ п/п	Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
3.6. Узагальнення знань про органічні сполуки			
	Встановлення генетичних зв'язків між різними класами органічних сполук, між органічними та неорганічними сполуками		<i>Порівнювати хімічні властивості органічних сполук різних класів.</i> <i>Установлювати зв'язки між складом і хімічними властивостями органічних сполук різних класів, між органічними та неорганічними сполуками; генетичні зв'язки між органічними та неорганічними сполуками.</i> <i>Складати рівняння реакцій — взаємоперетворень органічних сполук різних класів.</i>
4. Обчислення в хімії			
4.1.	Розв'язування задач за хімічними формулами і на виведення формули сполуки	Формули для обчислення кількості речовини, кількості частинок у певній кількості речовини, масової частки елемента в сполуці, відносної густини газу, масової (об'ємної) частки компонента в суміші, виведення формули сполуки за масовими частками елементів	<i>Обчислювати відносну молекулярну та молярну маси речовини; кількість частинок у певній кількості речовини, масі речовини, об'ємі газу; об'єм даної маси або кількості речовини газу за н. у.; відносну густину газу за іншим газом; масові та об'ємні (для газів) частки речовин у суміші; середню молярну масу суміші газів; масову частку елемента у сполуці за її формулою.</i> <i>Установлювати хімічну формулу сполуки за масовими частками елементів, що входять до її складу.</i>
4.2.	Вираження кількісного складу розчину (суміші)	Масова частка розчиненої речовини	<i>Обчислювати масову частку розчиненої речовини в розчині, масу (об'єм) розчину та розчинника, масу розчиненої речовини.</i> <i>Виконувати обчислення для приготування розчинів із кристалогідратів.</i>
4.3.	Розв'язування задач за рівняннями реакцій	Алгоритми розв'язку задач за рівнянням реакції; відносний вихід продукту реакції	<i>Обчислювати за рівнянням хімічної реакції масу, об'єм (для газу) або кількість речовини реагенту або продукту за відомою масою, об'ємом (для газу) або кількістю речовини іншого реагенту або продукту; відносний вихід продукту реакції.</i> <i>Установлювати хімічну формулу речовини за кількісними даними про реагенти і продукти реакції.</i> <i>Виконувати обчислення, якщо речовини містять домішки або наявні в надлишку.</i> <i>Розв'язувати комбіновані задачі (поєднання не більше двох алгоритмів).</i>

ДОДАТКИ

Таблиця розчинності основ, кислот, амфотерних гідроксидів і солей у воді за 20–25 °C

Йони, на які дисоціює сполука	H ⁺	NH ₄ ⁺	Li ⁺	Na ⁺	K ⁺	Mg ²⁺	Ca ²⁺	Ba ²⁺	Al ³⁺	Cr ³⁺	Zn ²⁺	Mn ²⁺	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Pb ²⁺	Cu ²⁺	Ni ²⁺	Ag ⁺	Hg ²⁺
OH ⁻		p	p	p	p	m	m	p	n	n	n	n	n	n	n	n	n	—	—
F ⁻	p	p	m	p	p	m	m	m	p	p	p	m	n	m	p	p	p	p	#
Cl ⁻	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	m	p	p	n	p	p
Br ⁻	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	m	p	p	n	m	
I ⁻	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	—	m	—	p	n	m
S ²⁻	p	p	p	p	p	#	#	p	#	#	n	n	n	#	n	n	n	n	n
SO ₃ ²⁻	p	p	p	p	p	m	m	—	—	p	m	m	—	m	—	m	n	#	
SO ₄ ²⁻	p	p	p	p	p	m	n	p	p	p	p	p	p	m	p	p	m	p	
NO ₃ ⁻	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p
PO ₄ ³⁻	p	p	m	p	p	m	n	n	n	n	m	n	n	#	n	n	#	n	#
CO ₃ ²⁻	p	p	p	p	p	m	n	n	—	—	n	n	n	—	n	#	m	m	—
CH ₃ COO ⁻	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	p	—	p	p	p	p	p

Умовні позначення: «р» – речовина розчинна (розчинність більше 1 г речовини у 100 г води);

«м» – речовина малорозчинна (розчинність – від 1 до 0,001 г у 100 г води);

«н» – речовина практично нерозчинна (розчинність – менше 0,001 г у 100 г води);

«—» – речовина не існує;

«#» – речовина існує, але реагує з водою; її розчинність визначити не можна.

Ряд активності металів

Li, K, Ba, Ca, Na, Mg, Al, Mn, Zn, Fe, Ni, Sn, Pb (H₂) Cu, Ag, Hg, Pt, Au

Найпоширеніші назви та склад деяких неорганічних речовин, сумішей та мінералів

Найпоширеніша назва речовини або суміші	Хімічна формула речовини або компонента (компонентів) суміші	Найпоширеніша назва речовини або суміші	Хімічна формула речовини або компонента (компонентів) суміші
Кухонна (кам'яна) сіль	NaCl	Мідний купорос	CuSO ₄ · 5H ₂ O
Каустична сода, ідкий натр	NaOH	Залізний купорос	FeSO ₄ · 7H ₂ O
Кальцинована сода	Na ₂ CO ₃	Гірка сіль	MgSO ₄ · 7H ₂ O
Кристалічна сода	Na ₂ CO ₃ · 10H ₂ O	Алюмокалієвий галун	KAl(SO ₄) ₂ · 12H ₂ O
Питна (харчова) сода	NaHCO ₃	Перекис водню, пергідроль	H ₂ O ₂ (водний розчин)
Натрійна селітра	NaNO ₃	Йодна настоянка	I ₂ (спиртовий розчин)
Калійна селітра	KNO ₃	Нашатирний спирт, аміачна вода	NH ₃ (водний розчин)
Аміачна селітра	NH ₄ NO ₃	Хлорне вапно	CaCl(OCl), або CaOCl ₂
Нашатир	NH ₄ Cl	Розчинне скло	Na ₂ SiO ₃
Поташ	K ₂ CO ₃	Кремній (напівпровідник)	Si
Крейда, мармур, вапняк	CaCO ₃	Кварц, кварцевий пісок	SiO ₂
Негашене вапно	CaO	Глина, глинозем, каолін	Al ₂ O ₃ · 2SiO ₂ · 2H ₂ O
Гашене вапно	Ca(OH) ₂	Скло (віконне)	Na ₂ O · CaO · 6SiO ₂
Вапняна вода	Ca(OH) ₂ (водний розчин)	Малахіт	(CuOH) ₂ CO ₃
Борна кислота	H ₃ BO ₃	Хлорна вода	Cl ₂ (водний розчин)
Корунд	Al ₂ O ₃	Бромна вода	Br ₂ (водний розчин)
Гематит (залізна руда)	Fe ₂ O ₃	Бертолетова сіль	KClO ₃
Магнетит (залізна руда)	Fe ₃ O ₄	Азотна кислота	HNO ₃
Свинцевий сурик	Pb ₃ O ₄	Соляна кислота	HCl (водний розчин)
Сірчана кислота	H ₂ SO ₄	Плавикова кислота	HF (водний розчин)
Олеум	розвин SO ₃ у H ₂ SO ₄	Ляпіс	AgNO ₃
Гіпс	CaSO ₄ · 2H ₂ O	Марганцівка	KMnO ₄
Алебастр	CaSO ₄ · 1/2 H ₂ O	Карбід, кальцій карбід	CaC ₂
Сухий лід	CO ₂ (твердий)	Фосфорний ангідрид	P ₂ O ₅
Сірководень	H ₂ S	Простий суперфосфат	Ca(H ₂ PO ₄) ₂ · H ₂ O + CaSO ₄ · 2H ₂ O
Сірчистий газ	SO ₂	Подвійний суперфосфат	Ca(H ₂ PO ₄) ₂ · H ₂ O
Чадний газ	CO	Преципітат	CaHPO ₄ · 2H ₂ O
Газ, що звеселяє, закис азоту	N ₂ O	Сечовина	CO(NH ₂) ₂
Пірит	FeS ₂	Амофос	NH ₄ H ₂ PO ₄ + (NH ₄) ₂ HPO ₄

Найпоширеніші назви та склад деяких органічних речовин та сумішей

Найпоширеніша назва речовини або суміші	Хімічна формула	Найпоширеніша назва речовини	Хімічна формула
болотний газ,rudниковий газ	CH_4	карболова кислота, фенол	$\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$
ізобутан	$(\text{CH}_3)_2\text{CHCH}_3$	пікринова кислота	2,4,6-тринітрофенол
ізопентан	$(\text{CH}_3)_2\text{CHCH}_2\text{CH}_3$	мурашина кислота, форміатна кислота	HCOOH
неопентан	$(\text{CH}_3)_4\text{C}$	оцтова кислота, ацетатна кислота	CH_3COOH
ізооктан	$(\text{CH}_3)_3\text{CCH}_2\text{CH}(\text{CH}_3)_2$	пропіонова кислота, пропіонатна кислота	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOH}$
метиленова група	$-\text{CH}_2-$	натрій форміат	HCOONa
діаргентум(I) ацетиленід	$\text{AgC}\equiv\text{CAg}$	магній форміат, магній диформіат	$(\text{HCOO})_2\text{Mg}$
динатрій ацетиленід	$\text{NaC}\equiv\text{CNa}$	натрій ацетат	CH_3COONa
дивініл	$\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}_2$	кальцій ацетат, кальцій діацетат	$(\text{HCOO})_2\text{Ca}$
ізопрен	$\text{CH}_2=\text{C}(\text{CH}_3)\text{CH}=\text{CH}_2$	молочна кислота, лактатна кислота	$\text{CH}_3\text{CH}(\text{OH})\text{COOH}$
метилхлорид	CH_3Cl	щавлева кислота, оксалатна кислота	HOOC-COOH
етилхлорид	$\text{C}_2\text{H}_5\text{Cl}$	динатрій оксалат	NaOOC-COONa
пропілхлорид	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{Cl}$	метилформіат	HCOOCH_3
ізопропілхлорид	$(\text{CH}_3)_2\text{CHCl}$	етилформіат	HCOOC_2H_5
хлороформ	CHCl_3	метилацетат	$\text{CH}_3\text{COOCH}_3$
йодоформ	CHI_3	етилацетат	$\text{CH}_3\text{COOC}_2\text{H}_5$
вінілхлорид	$\text{CH}_2=\text{CHCl}$	натрій метилат	CH_3ONa
метиловий спирт, деревний спирт	CH_3OH	натрій етилат	$\text{C}_2\text{H}_5\text{ONa}$
етиловий спирт, винний спирт	$\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$	глюконова кислота	$\text{HOCH}_2(\text{CHOH})_4\text{COOH}$
пропіловий спирт	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{OH}$	сорбіт	$\text{HOCH}_2(\text{CHOH})_4\text{CH}_2\text{OH}$
ізопропіловий спирт	$(\text{CH}_3)_2\text{CHOH}$	сахарна кислота	$\text{HOOC}(\text{CHOH})_4\text{COOH}$
диметиловий етер	CH_3OCH_3	кальцій сахарат	$\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11}\cdot\text{CaO}$
діетиловий етер, діетиловий ефір	$\text{C}_2\text{H}_5\text{OC}_2\text{H}_5$	гліцин, амінооцтова кислота	$\text{NH}_2\text{CH}_2\text{COOH}$
мурашиний альдегід, формальдегід	HCHO	аланін, α -амінопропіонова кислота	$\text{CH}_3\text{CH}(\text{NH}_2)\text{COOH}$
формалін	36–37% розчин HCHO	піроксилін	$(\text{C}_6\text{H}_7\text{O}_2(\text{ONO}_2)_3)_n$
ацетон	CH_3COCH_3	клітковина	$(\text{C}_6\text{H}_{10}\text{O}_5)_n$
нітрогліцерин, тринітрогліцерин	$\text{CH}_2(\text{ONO}_2)\text{CH}(\text{ONO}_2)\text{CH}_2(\text{ONO}_2)$		

Перелік рекомендованої навчальної літератури

1. Підручник «Хімія. 7 клас» /авт. Попель П.П., Крикля Л.С./ К: Академія, 2007.
2. Підручник «Хімія. 7 клас» /авт. Ярошенко О.Г./ К: Станіца, 2008.
3. Підручник «Хімія. 7 клас» /авт. Буринська Н.М./ К: Перун, 2007.
4. Підручник «Хімія. 7 клас» /авт. Лашевська Г.А./ К: Генеза, 2007.
5. Підручник «Хімія. 8 клас» /авт. Попель П.П., Крикля Л.С./ К: Академія, 2008.
6. Підручник «Хімія. 8 клас» /авт. Ярошенко О.Г./ К: Освіта, 2008.
7. Підручник «Хімія. 8 клас» /авт. Буринська Н.М./ К: Перун, 2008.
8. Підручник «Хімія. 9 клас» /авт. Буринська Н.М., Величко Л.П./ К: Перун, 2009.
9. Підручник «Хімія. 9 клас» /авт. Лашевська Г.А./ К: Генеза, 2009.
10. Підручник «Хімія. 9 клас» /авт. Попель П.П., Крикля Л.С./ К: Академія, 2009.
11. Підручник «Хімія. 9 клас» /авт. Ярошенко О.Г./ К: Освіта, 2009.
12. Підручник «Хімія. 10 клас (рівень стандарту, академічний рівень)» /авт. Ярошенко О.Г./ К: Грамота, 2010.
13. Підручник «Хімія. 10 клас (рівень стандарту, академічний рівень)» /авт. Попель П.П., Крикля Л.С./ К: Академія, 2010.
14. Підручник «Хімія. 10 клас (профільний рівень)» /авт. Буринська Н.М. та ін./ К: Педагогічна думка, 2010
15. Підручник «Хімія. 11 клас (рівень стандарту)» /авт. Лашевська Г.А., Лашевська А.А./ К: Генеза, 2011.
16. Підручник «Хімія. 11 клас (рівень стандарту)» /авт. Ярошенко О.Г./ К: Грамота, 2011.
17. Підручник «Хімія. 11 клас (академічний рівень)» /авт. Попель П.П., Крикля Л.С./ К: Академія, 2011.
18. Підручник «Хімія. 11 клас (академічний рівень)» /авт. Величко Л.П./ К: Освіта, 2011.
19. Сучасна термінологія і номенклатура органічних сполук /авт. Толмачова В.С., Ковтун О.М., Корнілов М.Ю., Гордієнко О.В., Василенко С.В./ Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008.
20. Номенклатура органічних сполук /авт. Толмачова В.С., Ковтун О.М., Дубовик О.А., Фіцайло С.С./ Тернопіль: Мандрівець, 2011.

А також відповідні підручники в перекладі на російську мову та мови національних меншин.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки України
1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШньОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ**
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

Объяснительная записка

Программа внешнего независимого оценивания по русскому языку разработана с учетом действующей программы по русскому языку для 5-9 классов (письмо Министерства образования и науки Украины от 23.12.2004 г. №1/11-6611) и 10-11 классов (приказ Министерства образования и науки Украины от 20.10.2010 г. № 1021).

Программа внешнего независимого оценивания содержит два /три раздела: 1) «Речь. Речевая деятельность» («Общение и речь», «Текст», «Типы речи», «Стили речи»); и 2) «Языковые единицы и нормы их употребления» («Фонетика. Графика», «Лексика. Фразеология», «Состав слова. Словообразование», «Морфология», «Синтаксис»); 3) «Правописание» («Орфография», «Пунктуация»).

РУССКИЙ ЯЗЫК

Название раздела, темы	Знание содержания языковых понятий, терминов, языковых явлений и закономерностей	Предметные умения и способы учебной деятельности
1. Речь. Речевая деятельность		
ОБЩЕНИЕ И РЕЧЬ	Тема и основная мысль высказывания. Качества хорошей речи (правильность, логичность, точность, последовательность, уместность, богатство, выразительность).	Определять тему и основную мысль высказывания; воспринимать полно и точно фактическое содержание текста, его соответствие качествам хорошей речи; отбирать материал для создания речевого произведения, учитывая качества хорошей речи, обнаруживать и исправлять недочёты, связанные с нарушением правильности, логичности, точности, последовательности, уместности, богатства и выразительности речи в собственном высказывании.
ТЕКСТ, ЕГО	Текст, его основные признаки (информационность,	Определять основные признаки текста; выделять микротемы,

ОСНОВНЫЕ ПРИЗНАКИ	связность, членимость, завершённость, подчиненность всех элементов содержания и языковых средств раскрытию темы и основной мысли). Тема, микротема, основная мысль текста. Деление текста на абзацы, тематическое предложение абзаца. Структура текста (зачин, основная часть, концовка). Средства связи предложений и микротем в тексте. Виды связи предложений в тексте.	тематическое предложение абзаца; находить структурные части текста (зачин, основную часть, концовку); выявлять средства связи предложений и микротем в тексте (повтор слов, синонимы, антонимы, однокоренные слова, местоимения, видо-временные формы глагола, вводные слова, порядок слов, речевые обороты, вопросительное предложение); различать виды связи предложений в тексте (цепную, параллельную).
ТИПЫ РЕЧИ	Типы речи: описание, повествование, рассуждение. Сочетание в одном тексте разных типов речи.	Распознавать типы речи; определять их структуру; распознавать сочетание различных типов речи в одном тексте; создавать собственные высказывания, используя различные типы речи.
СТИЛИ РЕЧИ	Стили речи: разговорный, научный, публицистический, официально-деловой, художественный (сфера применения, функции, стилевые черты.) Стилистическая норма, стилистическая ошибка (речевой недочёт). Особенности языковых средств функциональных стилей речи (фонетические, лексические, словообразовательные, морфологические, синтаксические).	Различать стили речи, определять их функции, сферу применения, стилевые черты; выявлять особенности и стилистические возможности языковых средств; создавать письменное высказывание, логически излагая содержание, подчиняя его теме и основной мысли, избранному стилю и типу речи, достигать определённую коммуникативную цель.

2. Сведения о языке. Языковые единицы и нормы их употребления

ФОНЕТИКА. ГРАФИКА. ОРФОЭПИЯ	Звуки речи: гласные и согласные. Согласные твёрдые и мягкие, звонкие и глухие. Обозначение звуков речи на письме. Алфавит. Слог. Ударение. Гласные ударные и безударные. Основные нормы произношения гласных и согласных звуков и их обозначение на письме.	Различать в словах гласные и согласные; безударные и ударные гласные; звонкие и глухие, твёрдые и мягкие согласные; делить слова на слоги, выделять ударный слог; определять звуковое значение букв в слове; располагать слова в алфавитном порядке; ставить ударение в соответствии с нормами русского литературного языка; находить и исправлять орфографические ошибки и ошибки, связанные с нарушением норм ударения.
ЛЕКСИКОЛОГИЯ.	Лексическое значение слова. Однозначные и	Определять лексическое значение слова, различать однозначные и

ФРАЗЕОЛОГИЯ	многозначные слова. Прямое и переносное значение слова. Добавочные значения слова: эмоционально-экспрессивное и стилистическое: Группы слов по значению: синонимы, антонимы, омонимы. Приёмы толкования лексического значения слова. Словарное богатство русского языка. Общеупотребительные (нейтральные) и слова, ограниченные в употреблении: диалектные слова; профессиональные слова, жаргонные, термины. Исконно русские и заимствованные слова. Устаревшие слова и неологизмы. Тематические группы слов. Фразеологизмы. Пословицы, поговорки, афоризмы, крылатые выражения.	многозначные слова, прямое и переносное значение многозначного слова, добавочные значения слова: эмоционально-экспрессивное и стилистическое; объяснять лексическое значение известных слов, используя различные приёмы толкования; находить в тексте омонимы, синонимы, антонимы и слова, относящиеся к одной тематической группе; отличать омонимы от многозначных слов; определять в тексте исконно русские и заимствованные слова, устаревшие слова и неологизмы, общеупотребительные и ограниченные в употреблении слова, опознавать термины, фразеологизмы; правильно и уместно использовать слова и фразеологизмы в соответствии с их значением, в том числе слова с переносным значением, с эмоционально-экспрессивной и стилистической окраской; подбирать к словам синонимы, антонимы, употреблять их для неоправданного повторения слов, а также для связи предложений в тексте.
СОСТАВ СЛОВА. СЛОВО- ОБРАЗОВАНИЕ	Корень, суффикс, префикс и окончание – значимые части слова (морфемы). Основа слова. Однокоренные слова. Изменение и образование слов. Способы словообразования. Чередование гласных и согласных звуков. Сложные и сложносокращённые слова.	Отделять окончание слова от основы, членить основу на значимые части (морфемы); пользоваться словарём строения слов и школьным словообразовательным словарем; подбирать однокоренные слова, слова с одинаковыми префиксами и суффиксами; различать формы одного и того же слова и однокоренные слова; определять способ образования известных слов; опознавать слова с чередованием гласных и согласных звуков; опознавать сложные и сложносокращенные слова, согласовывать сложносокращённые существительные с прилагательными и глаголами; правильно понимать и использовать в речи слова с учётом лексического и грамматического значения их составных частей.
МОРФОЛОГИЯ. Имя существительное	Имя существительное: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Существительные одушевлённые и неодушевлённые, собственные и нарицательные. Род. Число. Склонение имён существительных. Типы склонения имён существительных.	Распознавать имена существительные, определять их грамматические признаки; находить существительные одушевлённые и неодушевлённые, собственные и нарицательные; определять род, число, типы склонения имён существительных; устанавливать способы образования существительных, указывать значение суффиксов и префиксов, правильно образовывать

	Способы образования имен существительных.	существительные; правильно и уместно употреблять в речи имена существительные (в т. ч. и те, род и число которых не совпадает в украинском и русском языках), а также существительные общего рода, существительные, имеющие форму одного числа, падежные формы имён существительных, формы разносклоняемых имён существительных, несклоняемые существительные.
Имя прилагательное	Имя прилагательное: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Качественные, относительные и притяжательные имена прилагательные. Степени сравнения качественных прилагательных и их образование. Полные и краткие качественные прилагательные, их роль в предложении. Способы образования имён прилагательных.	Распознавать имена прилагательные, различать их грамматические признаки; находить прилагательные качественные, относительные, притяжательные; формы степеней сравнения качественных прилагательных; различать полные и краткие прилагательные; определять способы образования прилагательных, указывать значение суффиксов и префиксов, правильно образовывать прилагательные; правильно и уместно употреблять в речи имена прилагательные (в т. ч. формы сравнительной и превосходной степени, краткие имена прилагательные)
Имя числительное	Имя числительное: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Числительные количественные (обозначающие целые числа, дробные, собирательные) и порядковые. Числительные простые и составные. Склонение числительных.	Распознавать имена числительные, определять их грамматические признаки; склонять простые и составные числительные; правильно употреблять в речи сочетания существительных с количественными (в т. ч. дробными и собирательными) и порядковыми числительными.
Местоимение	Местоимение: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Разряды местоимений (личные, возвратное, вопросительные, относительные, неопределенные, притяжательные, отрицательные, указательные, определительные). Склонение местоимений.	Распознавать местоимения, указывать их грамматические признаки; различать разряды местоимений (личные, возвратное, вопросительные, относительные, неопределенные, отрицательные, притяжательные, указательные, определительные); склонять и правильно употреблять в речи местоимения (в т. ч. для связи предложений в тексте); уместно использовать местоимения <i>сам</i> , <i>свой</i> , <i>их</i> для обозначения принадлежности, местоимения <i>Вы</i> , <i>Вам</i> как форму вежливости.
Глагол	Глагол: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Неопределенная форма (инфinitив). Переходные и непереходные глаголы. Вид глагола. Наклонение глагола	Распознавать глаголы, определять их грамматические признаки; определять неопределенную форму глагола, переходные и непереходные глаголы, наклонение глагола (изъявительное, условное, повелительное), время и спряжение глагола, безличные

	(изъявительное, условное, повелительное), образование глаголов повелительного и условного наклонения. Время глагола. Лицо и число (в настоящем и будущем времени), род и число (в прошедшем времени) глаголов. I и II спряжения глаголов. Разноспрягаемые глаголы. Безличные глаголы. Способы образования глаголов.	глаголы; устанавливать способы образования глаголов, указывать значение суффиксов, образовывать глаголы; правильно спрягать и уместно употреблять в речи глаголы совершенного и несовершенного вида, возвратные глаголы, безличные глаголы, глагольные словосочетания, в которых допускаются ошибки в форме зависимого слова (в т. ч. и словосочетания, различающиеся в русском и украинском языках), личные формы разноспрягаемых глаголов, формы повелительного наклонения от глаголов положить, класть, вынуть, не портить, лечь и др.; уместно использовать формы настоящего и будущего времени вместо прошедшего, одни формы наклонений в значении других.
Причастие	Причастие как особая форма глагола: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Действительные и страдательные причастия, их образование. Краткие страдательные причастия, их роль в предложении. Причастный оборот.	Распознавать причастия, определять их грамматические признаки; различать причастия действительные и страдательные, полные и краткие; правильно образовывать и употреблять в речи причастия и причастные обороты; соблюдать нормы употребления кратких причастий.
Деепричастие	Деепричастие как особая форма глагола: общее значение; морфологические признаки, синтаксическая роль. Деепричастия совершенного и несовершенного вида, их образование. Деепричастный оборот.	Распознавать деепричастия, определять их грамматические признаки; различать деепричастия совершенного и несовершенного вида; правильно образовывать и употреблять их в речи, в т. ч. деепричастия с суффиксом -ся (-сь), деепричастный оборот.
Наречие	Наречие: общее значение, морфологические признаки, синтаксическая роль. Разряды наречий по значению (образа действия, времени, места, причины, цели, меры и степени). Степени сравнения наречий. Способы образования наречий. Ударение в наречиях. Наречие как средство связи предложений в тексте, а также как способ повышения изобразительности речи и выражения оценки.	Распознавать наречия, определять их грамматические признаки; различать разряды наречий по значению (образа действия, времени, места, причины, цели, меры и степени), наречия в сравнительной и превосходной степени; определять способы образования наречий, правильно образовывать наречия; правильно и уместно употреблять наречия (в т. ч. в форме сравнительной и превосходной степени) в речи; использовать наречия как средство связи предложений в тексте, а также как способ выражения оценки и повышения изобразительности речи.
Предлог	Предлог как служебная часть речи. Особенности употребления отдельных предлогов	Распознавать предлоги; правильно и уместно употреблять предлоги в речи, в т. ч. и те, употребление которых не совпадает в русском и

	в русском языке (в сопоставлении с украинским). Употребление предлогов <i>в, на, с, из</i> . Употребление существительных с предлогами <i>по, благодаря, согласно, вопреки</i> . Использование в речи предлогов-синонимов.	украинском языках, а также предлоги <i>в, на, с, из</i> ; правильно употреблять имена существительные с предлогами <i>по, благодаря, согласно, вопреки</i> ; использовать в речи предлоги-синонимы.
Союз	Союз как служебная часть речи. Союзы сочинительные и подчинительные. Употребление союзов в простом и сложном предложении.	Распознавать союзы и определять их вид; правильно использовать союзы для связи слов в предложении и предложений в тексте; употреблять в речи союзы-синонимы.
Частица	Частица как служебная часть речи. Формообразующие, отрицательные и модальные частицы. Употребление частиц в речи.	Распознавать частицы, их разряды по значению; правильно использовать частицы в речи, в том числе как средство повышения выразительности речи.
Междометие	Междометие, его особенности. Звукоподражательные слова, их назначение в речи.	Распознавать междометия; уместно использовать междометия в речи, в т. ч. для повышения выразительности речи.
СИНТАКСИС. Словосочетание. Предложение	Словосочетание. Строение и виды словосочетаний по способу выражения главного слова. Словосочетания, в которых допускаются ошибки в форме зависимого слова (в т. ч. словосочетания, отличающиеся в русском и украинском языках). Использование в речи синонимичных словосочетаний. Предложение, его роль в языке. Виды предложений по цели высказывания; восклицательные предложения. Риторический вопрос. Предложения двусоставные и односоставные, простые и сложные предложения. Порядок слов в предложении. Логическое ударение.	Различать словосочетание и предложение, главное и зависимое слово в словосочетании, типы словосочетаний по способу выражения главного слова; различать предложения разных видов (по цели высказывания, по наличию или отсутствию эмоциональной окраски, по характеру грамматической основы, по количеству грамматических основ). Правильно строить, распространять и использовать в речи словосочетания, в том числе словосочетания, в которых допускаются ошибки в форме зависимого слова, и словосочетания, отличающиеся в русском и украинском языках; употреблять синонимичные словосочетания. Правильно строить и употреблять в речи предложения изученных видов с учётом сферы их использования; использовать логическое ударение и порядок слов для повышения точности и выразительности речи.
Двусоставное простое предложение Главные и второстепенные	Главные члены предложения: подлежащее и сказуемое. Способы выражения подлежащего. Простое и составное сказуемое (глагольное и именное).	Определять структуру простого двусоставного предложения; распознавать главные (подлежащее и сказуемое) и второстепенные члены (определение, дополнение, обстоятельство), определять виды главных и второстепенных членов; правильно строить и

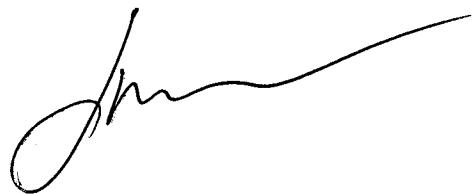
члены предложения	Второстепенные члены предложения: определение, дополнение и обстоятельство. Приложение как разновидность определения. Виды обстоятельств (по значению). Сравнительный оборот.	использовать в речи предложения с разными видами главных и второстепенных членов.
Односоставные предложения	Односоставные простые предложения с главным членом в форме сказуемого (определенноподличные, неопределенноподличные, безличные) и подлежащего (назывные), их роль в языке.	Распознавать односоставные предложения и определять их виды (в том числе в составе сложного); правильно и уместно использовать односоставные предложения разных видов в речи.
Неполные предложения	Неполные предложения.	Распознавать неполные предложения; правильно и уместно использовать неполные предложения в речи, в том числе в диалоге, а также в составе сложных предложений для предупреждения неоправданных повторений.
Предложения с однородными членами	Однородные члены (с союзной, бессоюзной и смешанной связью). Однородные и неоднородные определения. Обобщающие слова в предложениях с однородными членами.	Находить однородные члены предложения (распространённые и нераспространённые), разные ряды однородных членов в одном предложении, обобщающие слова при однородных членах; распознавать однородные и неоднородные определения; правильно строить и уместно использовать в речи предложения с однородными членами.
Предложения с обращениями, вводными словами, (словосочетаниями и, предложениями)	Обращение. Нераспространённое распространённое обращение. Вводные слова (словосочетания, предложения).	Находить обращения, вводные слова (словосочетания, предложения); распознавать распространённые и нераспространённые обращения, определять значение и цель использования вводных слов (словосочетаний, предложений); в предложении и тексте; правильно и уместно использовать в речи обращения и вводные слова (словосочетания, предложения), в том числе для передачи отношения к адресату речи; использовать синонимию вводных слов как средства связи предложений в тексте.
Предложения с обособленными членами	Понятие об обособлении. Обособленные второстепенные члены (в т. ч. уточняющие): определения, приложения, обстоятельства.	Находить обособленные и уточняющие члены предложения; распознавать обособленные определения, приложения, обстоятельства; правильно строить и уместно использовать в речи предложения с обособленными и уточняющими членами предложения.

Способы передачи чужой речи. Прямая и косвенная речь	Прямая и косвенная речь как способы передачи чужой речи. Замена прямой речи косвенной. Цитата как способ передачи чужой речи.	Находить слова автора и прямую речь, предложения с косвенной речью; заменять прямую речь косвенной; правильно использовать в речи цитаты.
Сложное предложение Сложносочинённое предложение	Сложное предложение и его признаки. Основные виды сложных предложений. Сложносочинённое предложение; его строение и средства связи в нём. Смыловые отношения между частями сложносочинённого предложения.	Различать сложные предложения разных видов, находить сложносочинённые предложения в тексте; определять структуру сложносочинённого предложения и указывать средства связи его частей; правильно и уместно использовать в речи сложносочинённые предложения.
Сложно-подчинённое предложение	Сложноподчинённое предложение, его строение и средства связи. Место придаточной части по отношению к главной. Основные виды придаточных: определительные, изъяснительные, обстоятельственные (места, времени, образа действия и степени, сравнительные, причины, следствия, цели, условия, уступки). Сложноподчинённое предложение с несколькими придаточными.	Распознавать сложноподчинённые предложения в тексте; определять структуру сложноподчинённого предложения и указывать средства связи его частей; распознавать сложноподчинённые предложения с разными видами придаточной части; определять место при даточной части по отношению к главной; правильно и уместно использовать в речи сложноподчинённые предложения (в т. ч. и с несколькими придаточными).
Бессоюзное сложное предложение	Бессоюзное сложное предложение, смысловые отношения между его частями.	Находить сложные бессоюзные предложения и определять смысловые отношения между частями; правильно и уместно использовать бессоюзные предложения в речи.
Сложное предложение с разными видами связи	Сложное предложение с разными видами союзной и бессоюзной связи.	Распознавать сложные предложения с разными видами союзной и бессоюзной связи; устанавливать смысловые отношения между частями сложного предложения с разными видами союзной и бессоюзной связи; уместно использовать сложные предложения с разными видами связи в речи.
3. Правописание		
ОРФОГРАФИЯ	Безударные гласные в корне слова. Согласные в корне слова. Гласные и согласные в префиксах. Гласные после шипящих и <i>и</i> . Гласные <i>и</i> , <i>ы</i> после <i>и</i> . Гласные (не после шипящих) в суффиксах	Распознавать изученные орфограммы и объяснять их с помощью правил; правильно писать слова с изученными орфограммами, находить и исправлять орфографические ошибки на изученные правила.

	существительных, прилагательных, глаголов и причастий. Согласные (кроме н) в суффиксах существительных и прилагательных. Гласные е, и в окончаниях слов. Одна и две буквы н в суффиксах. Буквы ъ и ь. Употребление прописных букв. Различение на письме приставок не- и ни- в местоимениях и наречиях и частиц не и ни. Слитное и раздельное написание не и ни со словами. Дефис между частями самостоятельных слов, между словами и в служебных словах. Слитное и раздельное написание омонимичных самостоятельных и служебных слов. Непроверяемые орфограммы в словах. Перенос слов. Соединительные гласные в сложных словах.	
ПУНКТУАЦИЯ	Знаки препинания в простых предложениях (в конце простого предложения; тире между подлежащим и сказуемым; написание одиночных приложений через дефис; приложения, выделяемые кавычками; выделение запятыми сравнительного оборота; тире в неполных предложениях; запятая между однородными членами; двоеточие и тире при обобщающих словах в предложениях с однородными членами; знаки препинания при обращении; знаки препинания при вводных словах (словосочетаниях, предложениях); знаки препинания при обособленных членах предложения). Знаки препинания в сложных предложениях (между частями сложносочиненного предложения; между главной и придаточной частью сложноподчиненного предложения; в бессоюзных предложениях; в сложном	Распознавать изученные пунктуограммы и объяснять их с помощью правил; правильно ставить знаки препинания на изученные правила; находить и исправлять пунктуационные ошибки.

	предложениях с разными видами союзной и бессоюзной связи). Знаки препинания при прямой речи, диалоге и цитатах.	

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

1 10 2014 року № 1121

**ПРОГРАМА
ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ
З ІНОЗЕМНИХ МОВ**
для осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти

ВСТУП

Сучасна парадигма шкільної освіти розглядає іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування. Такий підхід зорієнтовує процес навчання на формування у випускників загальноосвітніх навчальних закладів здатності до соціального контакту з представниками іншої лінгвокультури в найтиповіших ситуаціях мовленнєвої взаємодії. Досягнення цього рівня сформованості навичок та вмінь забезпечується взаємопов'язаним комунікативним, когнітивним і соціокультурним розвитком учня.

Пропонована програма зовнішнього незалежного оцінювання створена з урахуванням основних положень Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (рівень В1) та рівнів навчальних досягнень випускників середніх шкіл, викладених у змісті чинної програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів України (2-11 класи).

Зміст завдань для здійснення контролю якості сформованості іншомовної комунікативної компетенції уніфікується за видами і формами виконання та враховує особливості англійської, німецької, французької, іспанської мови.

Об'єктами контролю є **читання і письмо** як види мовленнєвої діяльності, а також **лексичний і граматичний аспекти іншомовної комунікації (використання мови)**.

Зміст тестових завдань подається на автентичних зразках літературного мовлення, прийнятого у Великій Британії, Франції, Німеччині, Іспанії, та відповідає сферам і тематиці ситуативного спілкування, зазначеним у шкільній програмі.

Завдання для визначення рівня сформованості іншомовної компетенції в **читанні** орієнтується на різні його стратегії: з розумінням основної інформації (ознайомлювальне читання), повної інформації (вивчаюче читання) та пошук окремих фактів (вибіркове читання). Джерелами для добору текстів слугують інформаційно-довідкові, рекламні, газетно-журналальні матеріали, уривки з художніх творів, зміст яких узгоджується з навчальною програмою. Тексти (для ознайомлювального читання) можуть містити незнайомі слова – до 5%, а для вивчаючого та выбіркового читання – до 3%, про значення яких можна здогадатись із контексту, за словотворчими елементами, за співзвучністю з рідною мовою (слова-інтернаціоналізми). Загальний обсяг текстів не перевищує 1500 слів.

Завдання для визначення рівня сформованості компетенції в письмі зорієнтовані на виконання комунікативно-творчих видів діяльності: писати повідомлення, опис, роздум на різні теми, пов'язані з інтересами та комунікативними потребами, що узгоджуються із змістом шкільної навчальної програми. Загальний обсяг письмового завдання не менше 100 слів.

Контроль лексичної та граматичної компетенції (**використання мови**) передбачає визначення рівня сформованості мовних навичок: здатності самостійно добирати і формоутворювати лексичні одиниці та граматичні явища відповідно до комунікативних потреб спілкування у межах сформульованих завдань. Основними зasadами для вибору видів і змісту тестів слугують завдання комунікативно-когнітивного спрямування.

УЧАСНИКИ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

У зовнішньому незалежному оцінюванні з іноземної мови беруть участь випускники загальноосвітніх навчальних закладів усіх форм власності, які бажають вступити до вищих навчальних закладів України, які включили іноземну мову до переліку предметів, необхідних до вступу на відповідний факультет.

МЕТА ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Мета – виявити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції у випускників загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, чинних навчальних програм та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ ТЕСТУ

ЧАСТИНА І. ЧИТАННЯ

Мета – виявити рівень сформованості вмінь учнів читати і розуміти автентичні тексти самостійно, у визначений проміжок часу (Див. Специфікація тесту з іноземної мови).

Вимоги щодо практичного володіння читанням як видом мовленнєвої діяльності

У тестах оцінюється рівень розуміння тексту, уміння випускника узагальнювати зміст прочитаного, виокремлювати ключові слова та визначати значення незнайомих слів за контекстом або словотворчими елементами.

Випускник розуміє прочитані автентичні тексти різних жанрів і стилів, що відображають реалії життя та відповідають віковим особливостям випускників шкіл; знаходить та аналізує необхідну інформацію, робить висновки з прочитаного; виділяє головну думку/ідею, диференціює основні факти і другорядну інформацію; аналізує і зіставляє інформацію, розуміє логічні зв'язки між частинами тексту.

Випускник читає і розуміє автентичні тексти різних жанрів і видів, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації і як засіб оволодіння нею.

Добір текстів для читання, а також ситуацій для писемного мовлення має здійснюватись відповідно до тематики спілкування, окресленої в Програмі з іноземних мов. Основними критеріями вибору текстів є їхня автентичність, прозорість, обсяг і відповідність інтересами сучасної молоді.

Форми завдань:

- із вибором правильної відповіді;
- на встановлення відповідності (добір логічних пар);
- на заповнення пропусків у тексті;
- знаходження аргументів та висновків;
- вибір назв абзаців тексту із запропонованих назв.

Типи текстів

- Статті із періодичних видань;
- листи (особисті, ділові тощо);
- оголошення, реклама;
- розклади (уроків, руху поїздів тощо);
- меню, кулінарні рецепти;
- програми (телевізійні, радіо тощо);
- особисті нотатки, повідомлення;
- уривки художніх творів.

Випускники повинні вміти:

- виокремлювати загальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному спілкуванні (короткі повідомлення для друзів, оголошення, проспекти, меню і т.д.);
- знаходити загальну та детальну інформацію із документів, що використовуються в повсякденному житті (оголошення, проспекти, меню, розклад руху поїздів тощо);
- виділяти детальну інформацію про осіб, факти, події тощо;
- розрізняти фактографічну інформацію і враження;
- надавати точну та детальну інформацію в текстах, що стосується повсякденного життя, написаних розмовною літературною мовою;
- сприймати точки зору авторів на конкретні та абстрактні теми;
- розуміти різноманітні тексти, включаючи уривки художніх творів та творів публіцистичного стилю;
- розуміти структуру тексту і розпізнавати зв'язки між його частинами.

ЧАСТИНА ІІ. ВИКОРИСТАННЯ МОВИ

Мета – визначити рівень володіння лексичним та граматичним матеріалом, що дадуть можливість учням вільно спілкуватися.

Вимоги щодо практичного володіння лексичним та граматичним матеріалом

У тестах оцінюється рівень знань лексичного і граматичного матеріалу випускників середніх шкіл. Випускник вміє аналізувати і зіставляти інформацію, добирати синоніми, фразові дієслова відповідно до контексту, розуміє логічні зв'язки у тексті.

Форми завдань

- із вибором однієї правильної відповіді:

Завдання полягає у тому, щоб випускник вибрал одну правильну відповідь із чотирьох запропонованих варіантів відповідей.

- заповнення пропусків у тексті:

Завдання полягає в тому, щоб випускник заповнив пропуски в тексті, використовуючи запропоновані слова або словосполучення. Вибір здійснюється відповідно до мети, знань, навичок та вмінь, що перевіряються з лексики чи граматики.

Забезпечення

Автентичні тексти невеликі за обсягом.

Завдання завжди пов'язані із ситуаціями спілкування згідно з чинними навчальними програмами.

Випускники повинні вміти:

- ідентифікувати та вибирати правильні формулювання для вживання в мові лексичних одиниць та граматичних конструкцій в процесі писемного спілкування.

У тестах використовуються зразки писемного мовлення країни, мова якої вивчається. Уміння випускників перевіряються за допомогою тестових завдань множинного вибору (з вибором однієї правильної відповіді).

Тест складається із коротких текстів/уривків текстів обсягом до 200 слів, які перевіряють розуміння інструкцій, офіційних повідомлень та рекламних оголошень, а також уривків із рекламних буклетів, листів, газет, журналів.

ЧАСТИНА ІІІ. ПИСЕМНЕ МОВЛЕННЯ

Мета – визначити рівень сформованості в учнів навичок та вмінь, необхідних для вирішення на письмі комунікативних завдань, що пов'язані із повсякденним життям.

Вимоги щодо практичного володіння письмом як видом мовленнєвої діяльності

У тесті перевіряється уміння здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених комунікативних завдань.

Випускник володіє функціональними стилями писемного мовлення в межах, визначених Програмою загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов, що також відповідає Загальноєвропейським рекомендаціям з мової освіти (рівень В1).

Випускник уміє писати особисті і ділові листи, використовуючи формулі мовленнєвого етикету, прийняті в країнах, мова яких вивчається, розповідаючи про окремі факти та події свого життя, висловлюючи власні міркування і почуття, описуючи плани на майбутнє та запитуючи аналогічну інформацію, а також передавати повідомлення у вигляді записки довільної форми.

Випускник уміє повідомити про перебіг подій, описати людину або предмет; написати повідомлення про побачене, прочитане, почуте; уміє обґрунтувати власну точку зору.

Завдання для писемного мовлення формулюється у вигляді мовленнєвих ситуацій, у змісті яких мають бути чітко визначені мета і об'єкт спілкування. Вибір комунікативної ситуації передбачає міжкультурне спілкування, і відтак зміст мовленнєвих ситуацій має включати соціокультурні особливості країни, мова якої вивчається і України.

Обсяг письмового висловлювання складає не менш ніж 100 слів.

Форма завдання

Ця складова частина тесту передбачає створення власного письмового висловлювання відповідно до запропонованої комунікативної ситуації. Від випускників вимагається написати власне письмове висловлювання на основі конкретної ситуації і направляючих вказівок: письмових підказок (повідомень, листів, оголошень, реклами тощо).

Випускники повинні вміти:

- писати розповідь, передавати/розвказувати про перебіг подій, описати людину, предмет;
- написати статтю, щоб передати/передказати перебіг подій, надати детальний опис та порівняння людей, предметів;
- передати особисті повідомлення в короткому листі відповідного зразка або в довільній формі, щоб сформулювати запрошення, описати почуття, привітати з успіхом, подякувати, вибачитися чи запропонувати допомогу або відповісти на повідомлення такого типу;
- висловити свою точку зору та аргументувати її.

Від випускників вимагається написати іноземною мовою особистого листа, повідомлення статтю, висловлюючи власні думки.

Від випускників очікується адекватне використання лексики та граматики відповідно до заданої комунікативної ситуації та з використанням відповідного стилю. Їм також потрібно вміти передавати власну точку зору, ставлення, особисті відчуття та робити висновки.

СФЕРИ СПІЛКУВАННЯ

ТЕМАТИКА ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МОВИ

I. Особистісна сфера

- Повсякденне життя і його проблеми
- Сім'я. Родинні стосунки.

- Характер людини.
- Режим дня.
- Здоровий спосіб життя.
- Дружба, любов
- Стосунки з однолітками, в колективі.
- Світ захоплень.
- Дозвілля, відпочинок.
- Особистісні пріоритети.
- Плани на майбутнє, вибір професії.

ІІ. Публічна сфера.

- Навколошнє середовище.
- Життя в країні, мова якої вивчається.
- Подорожі, екскурсії.
- Культура і мистецтво в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Спорт в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Література в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Засоби масової інформації.
- Молодь і сучасний світ.
- Людина і довкілля.
- Одяг.
- Покупки.
- Харчування.
- Науково-технічний прогрес, видатні діячі науки.
- Україна у світовій спільноті.
- Свята, знаменні дати, події в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Традиції та звичаї в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Видатні діячі історії та культури України та країни, мова якої вивчається.
- Визначені об'єкти історичної та культурної спадщини України та в країні, мова якої вивчається.
- Музеї, виставки.
- Кіно, телебачення.
- Обов'язки та права людини.
- Міжнародні організації, міжнародний рух.

III. Освітня сфера.

- Освіта, навчання, виховання.
- Шкільне життя.
- Улюблені навчальні предмети.
- Система освіти в Україні та в країні, мова якої вивчається.
- Іноземні мови у житті людини.

АНГЛІЙСЬКА МОВА

ВИМОГИ ЩОДО ВОЛОДІННЯ МОВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ

Морфологія

Іменник. Вживання іменників у однині та у множині.

Використання іменників у ролі прикметників. Присвійний відмінок.

Артикль. Основні випадки вживання означених і неозначених артиклів. Нульовий артикль.

Прикметник. Вживання прикметників. Ступені порівняння прикметників.

Займенник. Види займенників. Вживання займенників.

Дієслово. Видо-часові форми дієслова в активному та пасивному стані.

Умовні речення (0, I, II, III типів). Наказовий спосіб дієслів. Правильні та неправильні дієслова. Безособові форми дієслова та їх конструкції. Герундій. Модальні дієслова. Participle I, Participle II.

Фразові дієслова з: get, be, look, keep, go, come, take, run, turn, call, break, give, put, make, clear, cut, fall, hold, let, hand.

Структура *to be going to do smth.*

Прислівник. Вживання ступенів порівняння прислівників. Прислівники місця і часу Основні прислівникові звороти.

Quantifiers/Intensifiers (*quite, a bit, etc*)

Числівник. Кількісні та числівники. Порядкові числівники.

Прийменник. Види прийменників. Вживання прийменників.

Частка. Особливості вживання то з дієсловами.

Сполучники. Вживання сполучників сурядності та підрядності.

Синтаксис

- Структура різних типів речень.
- Прості речення.
- Безособові речення.
- Складні речення (складносурядні і складнопідрядні).

Пряма і непряма мова.

- Узгодження дієслівних часів у складнопідрядних реченнях.

Словотворення

Слова, утворені від відомих коренів за допомогою суфіксів іменників, прикметників і дієслів; префіксів прикметників і дієслів.

ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ (2500 слів)

Лексичний мінімум вступника складає 2500 одиниць, відповідно до тематики ситуативного спілкування, передбаченої Програмою загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов (рівень стандарту).

ФРАНЦУЗЬКА МОВА

ВИМОГИ ЩОДО ВОЛОДІННЯ МОВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ

Grammaire

1. **Nom** (substantif) : genre, singulier, pluriel.
2. **Articles** : défini, indéfini, partitif ; *de* après la négation.
3. **Adjectif** : place de l'adjectif, comparatif et superlatif (*meilleur, pire*) ; démonstratif (*ce, cet, cette, ces*), indéfini; possessif ; interrogatif (*quel, quelle*).
4. **Adverbes** : comparatif et superlatif (*mieux, le mieux*) ; interrogatif (*comment, quand*) ; adverbes du temps et de lieu (*aujourd'hui, demain, ici, là-bas*) ; les adverbes – *très, assez, beaucoup, peu, trop*.
5. **Pronom** : personnel (*je, tu, il, elle, on, nous, vous, ils, elles*) ;

réfléchi

relatif

objet direct et indirect R

place d'objet

démonstratif

possessif

indéfini

interrogatif

y, en

6. Verbes :

- les verbes de tous les groupes dans toutes les personnes du singulier et du pluriel
- la forme négative
- la forme interrogative
- *tu, vous*
- les verbes impersonnels
- infinitif après les verbes suivi ou non d'une préposition
- présent de l'indicatif
- passé composé
- imparfait
- futur proche
- conditionnel
- futur simple R
- plus-que-parfait

- la voix passive (présent de l'indicatif, futur simple, imparfait, passé composé)
- impératif
- participe présent
- gérondif
- conditionnel présent
- subjonctif présent

7. Prépositions, conjonctions. Nombres, quantité, dates. Depuis avec présent de l'indicatif et imparfait.

Grammaire

1. **Nom** : genre, singulier, pluriel, noms composés.
2. **Article** : défini, indéfini, partitif ; *de* après la négation.
3. **Adjectif** : place de l'adjectif, qualitatif; démonstratif (*ce, cet, cette, ces*), indéfini (*chaque, quelque*) ; possessif ; interrogatif (*quel, quelle*). comparatif et superlatif (*mieux, meilleur, pire*).
4. **Adverbes** : comparatif et superlatif (*mieux, le mieux*) ; interrogatif (*comment, quand*) ; adverbes de temps et de lieu (*aujourd'hui, demain, ici, là-bas*) ; de quantité (*très, assez, beaucoup, peu, trop*) ; formation des adverbes.
5. **Pronom** : personnel (*je, tu, il, elle, on, nous, vous, ils, elles*) ;
réfléchi
relatif (*qui, que, lequel, duquel, dont*)
objet direct et indirect R
place d'objet
conjonction
démonstratif (*ça, cela, celui*)
possessif (*le mien, le tien ...*)
indéfini (*quelqu'un*)
interrogatif (*qui, que*)
y, en
Place de deux pronoms compléments

6. Verbes :

- les verbes de tous les groupes dans toutes les personnes du singulier et du pluriel
- la forme négative
- la forme interrogative
- les verbes impersonnels (*il faut*)
- infinitif après les verbes suivi ou non d'une préposition
- présent de l'indicatif

- passé composé
- imparfait
- passé récent
- passé simple
- plus-que-parfait
- futur proche (futur immédiat)
- futur simple R
- futur dans le passé
- la voix passive (présent de l'indicatif, futur simple, imparfait, passé composé)
- impératif
- participe présent
- gérondif
- conditionnel présent
- subjonctif présent
- emploi des temps après un *si* conditionnel
- concordance des temps
- discours direct et indirect

Proposition de condition

Proposition infinitive

Mise en relief

6. Prépositions, conjonctions, adjectifs numéraux.

НІМЕЦЬКА МОВА

ВИМОГИ ЩОДО ВОЛОДІННЯ МОВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЄЮ

МОРФОЛОГІЯ

АРТИКЛЬ: Означений артикль. Неозначений артикль. Нульовий артикль

ІМЕННИК: Рід іменників. Одина і множина іменників. Сильна, слабка, жіноча відміна іменників

ПРИКМЕТНИК: Сильна, слабка, мішана відміна прикметників. Ступені порівняння прикметників

ПРИСЛІВНИК: Прислівники місця, часу, причини й мети, модальні, займенникові прислівники. Ступені порівняння прислівників

ЗАЙМЕННИКИ: Особові, присвійні, вказівні, питальні, відносні, неозначені займенники. Взаємний, безособовий займенник

ЧИСЛІВНИК: Кількісні і порядкові числівники

ПРИЙМЕННИК: Прийменники, що керують родовим відмінком. Прийменники, що керують давальним відмінком. Прийменники, що керують західним відмінком. Прийменники, що керують давальним і західним відмінком

ДІЄСЛОВО: Сильні, слабкі, неправильні дієслова. Модальні дієслова. Зворотні дієслова.

Утворення і вживання часових форм дієслів: **Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum I.**

Пасивний стан дієслова: **Präsens Passiv, Präteritum Passiv.**

Наказовий спосіб дієслів.

Неозначена форма (*Infinitiv*) з частиною **zu** і без неї. Інфінітивні звороти **um ... zu, (an)statt ... zu, ohne ... zu.**

Дієприкметники: **Partizip I, Partizip II**

СИНТАКСИС

РЕЧЕННЯ: Розповідне, питальне, спонукальне речення. Члени речення. Прямий і зворотний порядок слів.

Складносурядне речення зі сполучниками сурядності, які не впливають на порядок слів: **und, aber, oder, denn, sondern,** та сполучниками і сполучниками-прислівниками, які можуть впливати на порядок слів: **darum, trotzdem, dann, deshalb.**

Складнопідрядне речення: Означальні підрядні речення (Attributsätze). З'ясувальні підрядні речення (Objektsätze). Підрядні часу (Temporalsätze). Підрядні причини (Kausalsätze). Підрядні мети (Finalsätze). Підрядні місця (Lokalsätze). Умовні підрядні речення (Konditionalsätze)

ЛЕКСИКА

Beantworte die Fragen auf Deutsch!	Schreib den/einen Artikel auf Deutsch!
Beschreib...!	Schreib den/einen Brief auf Deutsch!
Bringe...(z.B. die Bilder)...in die richtige Reihenfolge!	Schreib die/eine E-Mail auf Deutsch!
Ergänze die Sätze!	Schreib die richtigen Buchstaben in die Kästchen!
Frag...!	Schreib die richtige Antwort!
Fülle die Lücken aus!	Schreib eine Liste!
Fülle die Tabelle aus!	Schreib eine Postkarte!
Gib Gründe warum...	Schreib einen Satz!
Gib zwei Beispiele	Schreib R (richtig), F (falsch) oder NT (nicht im Text)!
Hör gut zu!	Schreib zwei Dinge!
Ist das positiv, negativ oder positiv und negativ?	Unterstreiche die richtige Antwort!
Lies den Brief!	Wähle das passende Bild!
Lies die Sätze!	Wähle den passenden Satz!
Lies den Text!	Wähle die richtige Antwort!
Mach eine Liste!	Was ist richtig?
Sag...!	Was passt zusammen?
Schreib A, B, C oder D!	Welche Sätze sind richtig?
Schreib die richtige Nummer!	Wer...?
Schreib den richtigen Buchstaben ins Kästchen!	
Schreib den richtigen Namen!	

Allgemeine Begriffe 1. Existenz (a) existieren, nicht existieren geben es gibt (nicht) leben	jetzt mit nein nicht da sein noch ohne zusammen	(d) häufig, nicht häufig bestimmt bitte gar nicht geschehen ja können

nicht nicht mehr nie nichts niemand sein sterben werden (b) Präsenz, Abwesenheit allein brauchen dort hier ja an auf auf der anderen Seite aus außen außer bei bis da dort drüben durch entlang für gegen gegenüber hier hinter	(c) brauchbar, nicht brauchbar alles brauchen dürfen erlaubt Gelegenheit die genug haben (nicht) haben möglich sonst unmöglich verboten vielleicht wollen weit von wie weit ist es? (c) Bewegung abfahren ankommen drehen Fahrt die fahren fallen fliegen gehen her hin hinausgehen hineingehen kommen laufen	nein nicht stattfinden vielleicht wahrscheinlich (nicht) wieder zufällig (e) demonstrativ anders dieser jener 2. Raum (a) Lage, Position, Standort (g) Ort Berg der Dorf das Gebiet das Gegend die Küste die Land das Landschaft die See der See die Stadt die Stadtmitte die Vorort der Zentrum das zu Hause (h) Maße

in innen liegen mit mitten nach neben Norden der oben ohne Osten der über überall um unten unter seit Süden der von vor Westen der wohnen zu zwischen (b) Entfernung in der Nähe Kilometer der Meter der nächste neben überall unterwegs	Reise die steigen überqueren verlassen zurück zurückfahren zurückgehen (d) Richtung direkt geradeaus links rechts + 2(a) (e) Beginn von aus welcher Richtung? wovon (f) Bewegung mit Person oder Ding anziehen begleiten einen Ausflug machen fahren folgen mitbringen mitnehmen nehmen + Transport	breit dick dünn eng flach groß hoch klein kurz lang schmal weit Zentimeter der 3. Zeit (a) Kalender Monate: Januar Februar März April Mai Juni Juli August September Oktober November Dezember

Tage:	am nächsten / folgenden Tag Anfang der Augenblick der bald damals Datum das Ende das erst früh gestern gleich heute heute Morgen heutztage Moment der morgen morgens Nachmittag der Nacht die neulich sofort übermorgen Uhr die unterwegs vor vorgestern vor kurzem während der Wievielte	gewöhnlich immer jeden Tag -mal manchmal montags etc. nächst nie nochmal noch einmal normalerweise nur oft täglich wie bitte wie oft wieder wiederholen (f) Reihenfolge
Jahreszeiten:		
Frühling der		damals
Sommer der		danach
Herbst der		dann
Winter der		dritte
Feiertag der		endlich
Ferien die		erste
Jahr das		erstens
Jahreszeit die		letzte
Monat der		mal
Neujahr das		Mal das
Ostern		nach
Tag der		nachher
um		seit
Urlaub der		später
Weihnachten		
Woche die		
Wochenende das		
(b) Uhrzeiten	Abend der dauern bis Jahr das	
Zahlen 1-60		
ab		

früh halb Minute die Mittag der Mitternacht die nach spät später Stunde die um wie viel Uhr ungefähr Viertel vor (c) Zeitpunkt Abend der	kurz lang wie lange? Morgen der Nachmittag der seit Sekunde die Vormittag der Woche die Wochenende das Zeit die (e) Häufigkeit ab und zu erst	und zweite (g) Unvermeidlichkeit am Montag etc bald bis bald bis morgen noch nicht plötzlich sofort vor kurzer Zeit ziemlich zu spät
(h) Schnelligkeit langsam plötzlich schnell (i) Gleichzeitigkeit gerade gleich jetzt nun schon sofort während zur gleichen Zeit (j) Beginn, Dauer und Ende	klein messen Meter der schlank wie? wie viel? + 2h (b) Alter alt Alter das älter ehemalig Erwachsene der früher geboren am.... Jahr das	bisschen Dose die ein / eine / ein ein bisschen einige ein paar einzel etwas fast Flasche die genug Glas das Gramm das jeder Karton der Kilo das Liter der mehr

Anfang der anfangen beenden Beginn der beginnen Ende das endlich nicht mehr schließen sich verabschieden zu Ende zumachen zurück (k) Veränderlichkeit und Unveränderlichkeit bleiben immer noch wechseln werden 4. Eigenschaft und Charakteristik (a) Ausmaß dick dünn groß Größe die Kilo das Kilometer der	jung Junge der jünger Kind das lebendig modern neu (c) Äußere aussehen erscheinen fest frisch genau hart hässlich hübsch leer nett ordentlich sauber schmutzig schön schwer stark streng trocken (d) Quantität all alles beide	mehrere Menge eine mindestens nicht mehr nichts noch nur Paket das Pfund das pro Schachtel die Scheibe die sehr selten Stück das Tüte die viel viele voll welcher..... wenig zu viel (e) Formen Kreis der Quadrat das (f) Temperatur heiß Grad der kalt Klima das

kühl Temperatur die warm g) Eigenschaften amüsant angenehm ausgezeichnet ausreichend bequem berühmt besser am besten einfach fantastisch freundlich frisch froh furchtbar gefährlich gut herrlich hervorragend Klasse klug komisch kompliziert leicht lustig nett nützlich praktisch prima schlecht	frei geschlossen offen schließen verboten (i) Wert Angebot das arm ausverkauft gut / schlecht bezahlen billig Cent der Euro der Geld das Lohn der nichts Pfund das Preis der preiswert reich Stück das Taschengeld das teuer wert (j) Korrektheit falsch Fehler der genau gerecht korrigieren in Ordnung möglich	belgisch Belgier der britisch Brite der deutsch Deutsche der englisch Engländer der französisch Franzose der griechisch Grieche der holländisch Holländer der italienisch Italiener der österreichisch Österreicher der schweizerisch Schweizer der spanisch Land das Länder und Kontinente: Afrika Amerika Ausland das Belgien Deutschland England EU die Europa Frankreich Griechenland

schlimm schrecklich schwach schwierig Spaß Spitze toll total typisch wichtig witzig wunderbar (h) Zugang aufmachen fertig	nötig notwendig O.K. perfekt Pflicht die richtig schlecht schlimm unbedingt ungerecht (k) Volk Nationalitäten: amerikanisch Amerikaner der	Holland Italien Österreich Schweiz die Spanien Turkei die USA die Geographische Objekte: Bonn Kanal der Köln Mittelmeer das München Nordsee die Ostsee die
Rhein der Salzburg Wien (l) Möglichkeiten helfen können leicht natürlich Problem das schwer Schwierigkeit die versuchen (m) Interesse abhängig	böse einsam entschuldigen erfolgreich freuen gern haben glücklich Gott! hassen Lust haben Quatsch Schade schaden sich schämen traurig vorziehen zufrieden	Zucker der (r) Farben blau blond braun bunt dunkel Farbe die gelb grau grün hell lila orange rosa rot

am liebsten beschäftigt besonders bitte dumm einverstanden enorm Erfolg haben es geht sich freuen sich fühlen gern gern geschehen gewaltig gute Idee hassen heftig interessant Interesse das sich interessieren für langweilig lebendig lebhaft Leidenschaft die lieber Lieblings..... mit Freude mögen stimmt super	(o) Kraft arm sich besser fühlen ganz ordentlich gesund Gesundheit die krank müde nutzlos reich schwach stark (p) Stoff Baumwolle die Glas das Holz das Leder das Papier das Plastik die Wolle die (q) Geschmack und Geruch Geschmack der lecker gut / schlecht riechen Salz das schmecken scharf süß	schwarz weiß welche Farbe (s) Persönliche Charakteristiken aktiv auf die Nerven gehen blöd doof dumm faul fleißig freundlich geduldig gemein glücklich hilfsbereit höflich intelligent klug komisch laut lebendig leise lieb lustig müde nett optimistisch Persönlichkeit die pessimistisch sportlich
(n) Emotionen Angst haben		

streng sympathisch unfreundlich ungeduldig unglücklich unhöflich unsympathisch unzufrieden (t) Hörbarkeit hören Lärm der laut ruhig still Stille die wiederholen zuhören (u) Umgangsformen, Benehmen am besten besser sicher überhaupt vor allem wichtig wirklich + 4d 5. Intellektuelle Begriffe (a) Empfindungen	erzählen Frage die fragen heißen lachen sagen schreiben Sprache die sprechen Stimme die verstehen Wort das zeigen (c) Ausdruck danken gefallen hoffen leider wissen wollen sich wünschen (d) Ansichten denken sich entscheiden sich erinnern Erinnerung die finden glauben Idee die meiner Meinung nach meinen	warum wegen weil wenn wie wo (b) Tätigkeiten arbeiten aufstehen aufwachen bekommen benützen bereiten besuchen bezahlen einladen essen fahren fehlen finden geben gehen ins Bett gehen gewinnen holen kaufen kriegen lernen lesen machen nehmen passieren rauchen

sich ansehen hören Durst haben Hunger haben noch einmal sehen sehen (b) Kommunikation anrufen Antwort die antworten Brief der danke sich entschuldigen Entschuldigung die	Meinung die vergessen Wahl die wählen 6. Beziehungen (a) Logisches aber also auch das heißt einschließlich nicht mehr nie während	reisen reservieren schicken schlafen schwimmen sitzen spazieren gehen spielen stecken stehen bleiben suchen tanzen tragen treffen trinken tun unterschreiben
Zeit verbringen vergleichen verkaufen verlieren vorbereiten sich waschen ziehen (c) Fragewörter bitte wann warum was was für ... welcher ... wer wie	niemand null oder sehr selbst so sogar Sorte die und ungefähr wirklich ziemlich (e) Auf die Zukunft verweisend für gehen + Infinitiv hoffen	+ Zeitformen der Vergangenheit + 3c Allgemeine Begriffe (h) Besitz eigen + Possessivpronomen (i) Ähnlichkeit und Unterschied also anders auch dass fast für/gegen sein ganz

wie bitte wie viel wie viele wieso wo woher wohin (d) Indefinites aber Art die besonders doch es gibt etwa etwas irgend jemand Leute die man nichts	hoffentlich ich möchte + Infinitiv in der Zukunft nächste ... wollen + 3c Allgemeine Begriffe (f) Auf Präsens verweisend Präsens + 3c Allgemeine Begriffe (g) Auf die Vergangenheit verweisend es gab schon seit in der Vergangenheit es war	Gegenteil das mehr als Nachteil der Unterschied der Vorteil der wenn nicht 7. Abkürzungen usw. z.B. Zahlen 1-1000 + Million Letters of the alphabet Pronomen: sieh Grammatik

Lexik nach den Themen

THEMA 1 MEINE WELT		
1A Ich, meine Familie und Freunde Alter das Angestellte der Arbeit die arbeiten arbeitslos	Arzt der auf Wiederhören Auf Wiedersehen Auge das aussehen Baby das Bäcker der kennen	Bart der Bauer der Beruf der bestimmt besuchen bleiben Brieffreund der Zahnarzt der

Briefträger der	Kind das	Zwilling der
Brille die	Krankenpfleger der	
Bruder der	Krankenschwester die	
Büro das	Kusine die	
Cousin der	ledig	
Dame die	Lehrer der	1B Interessen und Hobbys
danke	Mädchen das	
danken	Mann der	angeln
Direktor der	Maus die	ausgehen
Einladung die	Mechaniker der	Badminton das
Einzelkind das	Meerschweinchen das	Basketball der
Eltern die	Metzger der	Besuch der
Erwachsene der	Mutter die	besuchen
Fahrer der	Mutti	Briefmarke die
Familie die	Nacht die	Buch das
Familienangehörige der	Name der	CD-Spieler der
Familienname der	Nase die	Computer der
Fleisch das	Oma die	Disko die
Fleischer der	Omi die	Fan der
Frau die	Onkel der	fernsehen
Fräulein das	Opa der	Film der
Freund der	Opi der	Fitnesszentrum das
Freundschaft die	Pferd das	Foto das
Gast der	Polizist der	Fotoapparat der
Gastfreundschaft die	Schnurrbart der	fotografieren
geboren	Schwager der	Freibad das
Geburt die	Schwester die	Freizeit die
Geburtstag der	Sekretärin die	Freund der
geschieden	(sich) setzen	Fußball der
Geschwister die	Sohn der	gewinnen
getrennt	Staatsangehörigkeit die	Gruppe die
Glück das	Stadt die	Gymnastik die
glücklich	Straße die	Hobby das
Großeltern die	Streit der	Hockey das
Großmutter die	streiten	Instrument das
Großvater der	Tante die	Jugendklub der

Guten Abend	Tochter die	Klavier das
Guten Tag	Tier das	Konzert das
Haar das	Tschüs	lesen
Hallo	Vater der	Mannschaft die
Hamster der	Vati	Mitglied das
Hausfrau die	verheiratet	mitkommen
Hausnummer die	Verkäufer der	Musik die
Haustier das	Vetter der	Park der
Herr der	Vogel der	programmieren
Hund der	Vorname der	Rad fahren
Jahr das	vorstellen	reiten
Junge der	Wellensittich der	Rollschuh der
Kaninchen das	wie geht's	sammeln
Kassierer der	willkommen	Schlittschuh laufen
Katze die	wohnen	schwimmen
Kaufmann der	Wohnort der	Schwimmbad das
Kellner der		
segeln	Erdgeschoss das	Möbel das
Ski fahren	Esszimmer das	Motorrad das
spazieren gehen	Fachhochschule die	Museum das
spielen	Fahrkarte die	Nachbar der
Spiel das	Fahrrad das	nass
Spielplatz der	Fahrschein der	Nebel der
Sport der	Fahrt die	neblig
Stadion das	Feld das	Park der
Stadt die	Fenster das	parken
tanzen	Fernseher der	Parkplatz der
Tennis das	Flur der	Pflanze die
Theater das	Fluss der	Platz der
Tischtennis das	frieren	Poster der/ das
trainieren	Frost der	Postleitzahl die
treffen	zu Fuß	Rad das
treiben	Fußgängerzone die	Radio das
üben	Garage die	Rasen der
Verein der	Garten der	Rathaus das
Videospiel das	Gebäude das	Regen der

Volleyball der Walkman der Wettbewerb der Wochenende das Zeitschrift die	Gegend die Geschäft das Geschirrspülmaschine die geschlossen Gewitter das Grundschule die Hafen der Haltestelle die Handy das Hauptbahnhof der Hauptstraße die Haus das Herd der historisch Industrie die Keller der Kellner der Kindergarten der Kirche die Kleiderschrank der Krankenhaus das Kreuzung die Küche die Kuh die Kühlschrank der Küste die Laden der Lampe die Landschaft die Luft die Markt der Marktplatz der Meer das Mikrowelle die	regnen Reihenhaus das Reise die S-Bahn die Schaf das Schauer der Schlafzimmer das Schloss das Schnee der schneien Schule die sehenswert Sehenswürdigkeit die Sessel der Sofa das Sonne die sonnig Spiegel der Spülmaschine die Stadtmitte die Stadtplan der Stadtrand der Stereoanlage die Strand der Straßenbahn die Stuhl der Sturm der stürmisch Supermarkt der teilen Telefon das Teppich der Tisch der Toilette die
1C Haus und Umgebung Adresse die Aussicht die Auto das Autobahn die Bad das Badezimmer das Bahnhof der Balkon der Baum der Berg der Bett das Blitz der blitzen Blume die Brücke die Burg die Bus der Denkmal das Dom der Donner der donnern Dorf das Dusche die Ecke die Einfamilienhaus das Einwohner der	Suppe die Tee der	lesen Lineal das

U-Bahn die umsteigen Verkehr der Vorhang der Vorort der Wagen der Wand die Waschmaschine die Wecker der Wetter das Wind der windig wohnen Wohnung die Wohnzimmer das wolkig Zimmer das Zoo der Zug der 1D Alltag Abendessen das aufstehen aufwachen Braten der Butterbrot das duschen einkaufen essen Fleisch das Freizeit die Fruchtsaft der Frühstück das frühstücken Hausaufgabe die	Toast der trinken Uniform die verlassen sich waschen Wasser das Wecker der 1E Schule und Zukunftspläne Abitur das aufmachen Aula die Austausch der Band die beschreiben Bibliothek die Biologie die Bleistift der Buch das Chemie die Chor der Deutsch Disziplin die Drama das Englisch Erdkunde die Fach das Fenster das Ferien die fertig sein eine Frage stellen Französisch Füller der Gesamtschule die Geschichte die	Mappe die Mathe(matik) die Mittagspause die Note die Orchester das Ordner der Papier das Partner der Pause die Pflichtfach das Physik die Plan der Projekt das Prüfung die (Radier)gummi der Realschule die Religion die Resultat das schreiben Schularbeiten die Schuldirektor der Schule die Schüler der Seite die Semester das singern sitzenbleiben Spanisch Sprechstunde die Sport der Sportzentrum das Student der studieren Studium das Stunde die Stundenplan der

Kantine die Kleidung die kochen klingeln Kuchen der Mahlzeit die Milch die Mittagessen das Mittagszeit die müssen Obst das Pommes frites die putzen schlafen sollen	Gymnasium das Hausaufgabe die Heft das Hof der Informatik die Kassettenrekorder der Klassenfahrt die Klassenzimmer das Klub der kopieren Kugelschreiber der Kuli der Kunst die Labor das lernen	Tafel die Technologie die Test der Turnen das Turnhalle die Umfrage die Unterricht der vorsichtig sein Werken das Wörterbuch das zeichnen Zeichnen das zuhören Zukunft die zumachen
THEMA 2 FREIZEIT UND REISE		
2A Reise, Transport und den Weg finden abfahren Abfahrt die Ampel die ankommen Auskunft die aussteigen Autobahn die Bahnsteig der Bushaltestelle die direkt D-Zug der Ecke die Eilzug der einfach Einfahrt die einsteigen Einstieg der	Schaffner der S-Bahn die Seite die Stadtplan der Tankstelle die U-Bahn die umsteigen Zug der zurückkommen Zuschlag der + 1C	Sehenswürdigkeit die Sonne die sonnig Stadtbummel der Stadtrundfahrt die Sturm der stürmisch Tourist der Touristeninformation die trocken Urlaub der Wetter das Wetterbericht der Wettervorhersage die Wien Wind der windig wolkig

entschuldigen	Boot das	2C Wohnen
Fahrkarte die	Broschüre die	Anfang der
Fahrkartenschalter der	Camping das	Bad das
Fahrplan der	Donner der	Badetuch das
Fahrschein der	donnern	Balkon der
Fahrt die	frieren	Bauernhaus das
Flug der	Fremde der	Campingplatz der
Flughafen der	freundlich	Doppelzimmer das
Flugzeug das	Frost der	Dusche die
Gepäck das	Gewitter das	Einzelzimmer das
Gepäckaufbewahrung die	Information die	Empfang der
Gleis das	Informationsbüro das	Fahrstuhl der
Haltestelle die	Köln	Flur der
Hauptstraße die	Liste die	frei
hin und zurück	München	Gang der
Imbissstube die	nass	Gasthaus das
Inter-City-Zug der	Nebel der	Handtuch das
Klasse die	neblig	Hotel das
Krankenhaus das	Nordsee die	Jugendherberge die
Kreuzung die	Ostsee die	Lift der
Landkarte die	Prospekt der	Person die
Linie die	Regen der	Rechnung die
Nahverkehrszug der	regnen	reservieren
parken	Reisebüro das	Reservierung die
Personenzug der	Rhein der	Restaurant das
rauchen	Rundfahrt die	Seife die
Reise die	Schauer der	Speisesaal der
Reisebus der	Schiff das	übernachten
Reisende der	Schnee der	Übernachtung die
Reisepass der	schneien	WC das
Reiseziel das	See der	Wohnwagen der
Reservierung die	See die	Zahnbürste die
Richtung die	sehenswert	
Zahnpasta die	Pfeffer der	auflegen
Zelt das	Pommes die	aufpassen
Zimmer das	Pommes frites die	Auge das

2D Freizeitaktivitäten		
Apfelsaft der	Portion die	Arm der
Badehose die	probieren	Bank die
Ball der	reichen	Bargeld das
Bar die	Reis der	Bauch der
Becher der	Rundfahrt die	Bein das
Bedienung die	Saft der	Boot das
bestellen	Sahne die	Brief der
bezahlen	Salat der	Briefkasten der
Bier das	Salz das	Briefmarke die
Bratwurst die	Schokolade die	Brieftasche die
Brot das	schwimmen	drucken
Brötchen das	Segelboot das	sich erkälten
Butter die	segeln	Fieber das
Cafe das	Selbstbedienung die	Finger der
Cola die/das	Senf der	sich fühlen
Currywurst die	servieren	Fuß der
Durst der	Serviette die	Fundbüro das
durstig	sich sonnen	Gefahr die
Ei das	Ski fahren	gefährlich
Eis das	Sonnenbrille die	Geld das
Erdbeere die	Sonnencreme die	Geldwechsel der
Essig der	Souvenir das	geöffnet
Fisch der	spazieren gehen	geschlossen
Fräulein das	Speisekarte die	gesund
Gabel die	Spiegelei das	Grippe die
Getränk das	stimmen	Hals der
Glas das	Suppe die	Hand die
Hähnchen das	Tagesmenü das	heben
Hauptspeise die	Tasse die	helfen
Herr Ober	Tee der	Hilfe die
Hunger der	Teller der	Hörer der
hungrig	Torte die	Knie das
Imbiss der	Tour die	Knopf der
	Volleyball der	Kopf der
	Vorspeise die	Körper der
	wandern	kostenlos

Jog(h)urt der/das Kaffee der Kartoffel die Kasse die Kirsche die Kuchen der Limonade die Löffel der Menü das Messer das Milch die Mineralwasser das Nachtisch der Orangensaft der	Wein der Wiener Schnitzel das Wintersport der Wurst die Würstchen das zahlen Zucker der + 3B 2E Service Achtung anrufen Apotheke die	krank Krankenwagen der leihen los Magen der Medikament das müde Mund der Münze die Nase die Notruf der Öffnungszeit die Ohr das Paket das
Polizei die Post die Postkarte die Postleitzahl die Regenschirm der Rettung die Rücken der Schachtel die schicken Schmerzen die	Schnupfen der Sirup der Sparkasse die Tablette die Tasche die telefonieren Telefonkarte die Telefonnummer die Telefonzelle die unterschreiben	Unterschrift die verbinden verletzt Vorsicht Vorwahlnummer die wählen wechseln Wechselstube die wehtun Zahn der
THEMA 3 ARBEIT UND LEBENSWEISE		
3A Familienleben abspülen abtrocknen aufpassen aufräumen bügeln decken einkaufen	Bratwurst die Brot das Brötchen das Butter die Cola die/das Currywurst die Duft der Ei das Eis das	Portion die Reis der Rezept das Rindfleisch das Saft der Sahne die Salat der Salz das Schale die

Fasching der feiern Fest das Gartenarbeit die Geschirr das Haushalt der Karneval der Mülltonne die Neujahr Ostern putzen Seife die Staub saugen Weihnachten Zahnbürste die Zahnpasta die see 1A,1B,1D	Erbse die Erdbeere die Essig der Fett das fettig fit Fisch der Gemüse das Getränk das Hähnchen das Hamburger der Hauptspeise die Jog(h)urt der/das Kaffee der Kartoffel die Käse der Kirsche die Kohl der Lebensmittel die Limonade die Mineralwasser das mischen Nachtisch der Öl das Omelett das Orangensaft der Pfeffer der Pfirsich der Pilz der Pizza die	Schinken der schneiden Schokolade die Schweinefleisch das Senf der Spaghetti die Spezialität die Spiegelei das Steak das Süßigkeit die Tasse die Tomate die ungesund Vanille die Vegetarier der Vitamin das Wein der Weintraube die Wurst die Würstchen das Zitrone die Zucker der + 1D
3B Gesunde Lebensweise Ananas die Apfel der Apfelsaft der Appetit der Aprikose die Banane die Bier das Birne die Blumenkohl der Bockwurst die	Lied das Liste die Nachrichten die Pop Programm das Prospekt der	3C Kurztag-Job und Arbeitserfahrung Antwort die Apparat der Arbeit die
Beruf der Büro das Chef der erlauben Fabrik die Firma die	Brötchen das Buchhandlung die Butter die Chips die CD die Dose die	

fotokopieren Handy das Hallo Kunde der Lehrgang der liefern Lohn der Maschine die Nachricht die organisieren sparen Stelle die Taxi das teilen Teilzeitjob der Telefonnummer die verdienen verschieden wissen Zeitung die zurückrufen 1A,1B,1C,1D,1E 3D Freizeit Abenteuerfilm der annehmen Anzeige die Ausflug der ausgehen ausverkauft Ausweis der bestimmt Dokumentarfilm der einladen Einladung die	Sänger der Schauspieler der Sciencefiction die Sciencefictionfilm der Segelboot das Sendung die Serie die sicherlich Sitz der Sportplatz der Sportzentrum das Tanz der Theaterstück das Touristeninformation die überraschen Überraschung die unglücklich Versammlung die vorschlagen Vorstellung die warten auf Zettel der Zirkus der 1A,1B 3E Einkaufen Abteilung die anbieten Angebot das anprobieren Apfel der Apfelsine die Apotheke die ausgeben Badeanzug der Badehose die	Einkaufszentrum das Erdgeschoss das Etage die Flasche die Fotoapparat der Geldbeutel der Gemüse das geöffnet Geschäft das Geschenk das geschlossen gratis Größe die Handschuh der Hemd das Hilfe die Hose die Hut der Jacke die Jeans die Kamera die Kassette die Käse der kaufen Kaufhaus das Kaugummi der Keks der Kleid das Kleidung die Konditorei die Korb der kostenlos Krawatte die Kreditkarte die Kunde der Laden der

Eintritt der Film der Freizeitpark der Grund der Horrorfilm der Informationsbüro das Karte die klassisch Konzert das Krimi der Liebesfilm der	Banane die Bank die Bäckerei die Baumwolle die bekommen Birne die Bluse die Bonbon das Briefmarke die Brieftasche die Brot das	Lebensmittelgeschäft das Leder das Lift der Mantel der Markt der Metzgerei die Möbel das Mode die Nahrung die Obst das offen
öffnen Öffnungszeit die Orange die Paar das Paket das Packung die Päckchen das Parfüm das Pfirsich der Picknick das Post die Praline die Pulli der Pullover der Regenschirm der Ring der	Rock der Schachtel die Schal der Scheck der Schlafanzug der Schinken der schließen Schmuck der Schnurrbart der Schreibwaren die Schuh der Shorts die Socke die Sonnenbrille die Sonnencreme die	Souvenir das sparen Stock der Supermarkt der Süßwarengeschäft das Tasche die Taschengeld das Tomate die T-Shirt das Tüte die Umschlag der Untergeschoss das Wolle die Zeitschrift die +1C,1D,3B
THEMA 4 DER JUGENDLICHE IN DER GESELLSCHAFT		
4A Charakter und persönliche Beziehungen dumm Erlaubnis die humorlos klug	Problem das rauchen Recycling das Reihenhaus das Umwelt die Umweltverschmutzung die Unterkunft die	Pflichtfach das praktisch Realschule die Regel die Resultat das schick Schmuck der

kritisieren Liebe die Mensch der Streit der streiten Verhältnis das verstehen + 1A, 3D 4B Umgebung Abfall der bauen Erdgeschoss das Fußgängerzone die Gas das Gebäude das Gefahr die Gehsteig der Hauptverkehrszeit die Lärm der Lastwagen der Lebensraum der Luft die Nachbar der öffentlich öffentlicher Personenverkehr	Verkehr der (Verkehrs)stau der wegwerfen Welt die Wohnung die + 1C, 1D, 1E, 2A, 2C 4C Ausbildung Abitur das altmodisch Ausbildung die Berufsausbildung die Disziplin die Fachhochschule die Gesamtschule die Gewalt die Graffiti das Grundschule die Gymnasium das Hochschule die Internat das Kindergarten der korrigieren Lehre die Lehrling der Make-up das Mode die	Schutz der schützen Sicherheit die sitzenbleiben sorgen für Student der studieren Studium das tragen Uniform die Universität die unterstützen Wahlfach das + 1D, 1E 4D Karriere und Zukunftspläne Beruf der im Freien Handel der Lohn der Tourismus der Verantwortung die +1A, 1E, 2B, 3C, 3D, 4C + jobs as appropriate
4E Sozialfragen, Rechte und Pflichten arbeitslos bekannt geben Bild das	sich gewöhnen an Krankheit die Krebs der rauchen Stellenangebote die	Werbung die Zigarette die + 1A, 1C, 3C, 3D, 3E, 4A, 4B, 4C, 4D

A	Angst die ankommen Ankunft die annehmen anprobieren anrufen sich ansehen Antwort die antworten Anzeige die anziehen Apfel der Apfelsaft der Apfelsine die Apotheke die Apparat der Appetit der Aprikose die April Arbeit die arbeiten arbeitslos arm Arm der Art die Arzt der auch auf Auf Wiederhören Auf Wiedersehen aufgeben aufhalten aufhören auflegen aufmachen	aus Ausbildung die Ausfahrt die Ausflug der ausgeben ausgehen ausgezeichnet Ausland das aussehen außen außer außerdem Aussicht die Aussprache die aussprechen aussteigen Austausch der Ausweis der Auto das Autobahn die B Baby das Bäcker der Bäckerei die Bad das Badehose die Badetuch das Badezimmer das Badminton das Bahnhof der Bahnsteig der bald Ball der Balkon der Banane die
ab Abend der Abendessen das Abenteuerfilm der aber abfahren Abfahrt die Abfall der abgehen abhängig Abitur das abspülen Abteilung die abtrocknen Achtung Adresse die Afrika aktiv allein alles Alpen die als also alt älter Alter das altmodisch am besten am liebsten Amerika Amerikaner der amerikanisch Ampel die amüsant		

an Ananas die anbieten anderer ... Anfang der anfangen Angebot das angeln angenehm	aufpassen aufpassen aufräumen aufstehen aufwachen Auge das Augenblick der August Aula die	Band die Bank die Bar die Bargeld das Bart der Basketball der Bauch der bauen Bauer der
Bauernhaus das Baum der Baumwolle die Becher der bedeuten Bedienung die beenden Beginn der beginnen bei beide Bein das bekommen belgisch Belgien Belgier der benützen bequem Berufsausbildung die bereiten Berg der Beruf der berühmt beschreiben besonders besser bestellen	C Cafe das Camping das Campingplatz der CD die CD-Spieler der Cent der Chef der Chemie die Chips die Chor der Cola die/das Computer der Cousin der Currywurst die D da damals Boot das böse Braten der Bratwurst die brauchen braun brechen breit	danken dann das da sein dass Datum das dauern decken denken an Denkmal das der Wieviele deutsch Deutsch Deutsche der Deutschland Dezember dick Dienstag dieser... Direktor der Disko die Disziplin die doch Dokumentarfilm der Dom der Donner der donnern

bestimmt Besuch der besuchen Bett das bezahlen Bibliothek die Bier das Bild das billig Biologie die Birne die bis bisschen bitte blau bleiben Bleistift der Blitz der blitzen blöd blond Blume die Blumenkohl der Bluse die Bonbon das Bonn	Brief der Brieffreund der Briefkasten der Briefmarke die Brieftasche die Briefträger der Brille die Broschüre die Brot das Brötchen das Brücke die Bruder der Buch das Buchhandlung die bügeln bunt Burg die Büro das Bus der Bushaltestelle die Butter die Butterbrot das Dame die damit danach danke	Donnerstag donnerstags doof Doppelzimmer das Dorf das dort Dose die Drama das drehen dritte drucken Duft der dumm dünn dunkel durch dürfen Durst der durstig Dusche die duschen D-Zug der
ehemalig ehrlich Ei das eigen Eilzug der ein/eine/ein ein bisschen ein paar ein wenig einfach	erstens Erwachsene der erzählen es geht es gibt (nicht) es tut essen Essig der Esszimmer das Etage die	Fest das Fett das Fettig Fieber das Film der finden Finger der Firma die Fisch der fit

Einfamilienhaus das einige einkaufen Einkaufszentrum das einladen Einladung die einsam einsteigen Eintritt der einverstanden Einwohner der Einzelkind das einzeln Eis das Eltern die Empfang der Ende das endlich Energie die eng England Engländer der englisch English entlang sich entscheiden (sich) entschuldigen Entschuldigung die Erdbeere die Erdgeschoss das Erdkunde die Erfolg der erfolgreich sich erkälten sich erinnern Erinnerung die	etwa etwas EU die Euro der Europa das extra F Fabrik die Fach das Fachhochschule die fahren Fahrer der Fahrkarte die Fahrkartenschalter der Fahrplan der Fahrrad das Fahrschein der Fahrstuhl der Fahrt die fallen falsch Familie die Familienangehörige der Familienname der Fan der fantastisch Farbe die Fasching der fast Fastenzeit die faul Februar fehlen Fehler der feiern Feiertag der	Fitnesszentrum das flach Flasche die Fleisch das Fleischer der fleißig fliegen Flug der Flughafen der Flugzeug das Flur der Fluss der folgen folgender Foto das Fotoapparat der fotokopieren fotografieren Frage die eine Frage stellen fragen Franken der Frankreich Franzose der französisch Französisch Frau die Fräulein das frei Freibad das Freitag freitags Freizeit die Freizeitpark der Fremde der sich freuen

erklären	Feld das	Freude die
erlauben	Fenster das	Freund der
Erlaubnis die	Ferien die	freundlich
erlaubt	fernsehen	Freundschaft die
erscheinen	Fernseher der	frieren
erst	fertig sein	frisch
erste	fest	froh
Frost der	genug haben	grün
Fruchtsaft der	geöffnet	Gruppe die
früh	Gepäck das	gut
Frühling der	Gepäckaufbewahrung die	Gymnastik die
Frühstück das	gerade	Gymnasium das
frühstücken	geradeaus	H
sich fühlen	gern	Haar das
Füller der	gern haben	haben
Fundbüro das	Gesamtschule die	Hafen der
für	Geschäft das	Hähnchen das
furchtbar	geschehen	halb
zu Fuß	Geschenk das	Hallo
Fuß der	Geschichte die	Hals der
Fußball der	geschieden	Haltestelle die
Fußgängerzone die	Geschirr das	halten
G	Geschirrspülmaschine die	Hamburger der
Gabel die	geschlossen	Hamster der
ganz	Geschmack der	Hand die
Gang der	Geschwister die	Handel der
gar nicht	gestern	Handschuh der
Garage die	gesund	Handtuch das
Garten der	Gesundheit die	Handy das
Gartenarbeit die	Getränk das	hart
Gas das	Gewalt die	hassen
Gast der	gewaltig	hässlich
Gastfreundschaft die	gewinnen	Hauptbahnhof der
Gasthaus das	Gewitter das	Hauptspeise die
Gebäude das	gewöhnlich	Hauptstraße die
geben	es gibt	Haus das

Gebiet das geboren Geburt die Geburtstag der geduldig Gefahr die gefallen gefährlich gegen Gegend die Gegenteil das gegenüber Gehalt das gehen es gehört Gehsteig der gelb Geld das Geldbeutel der Geldwechsel der Gelegenheit die Gemüse das genau genug	Glas das glauben gleich Gleis das Glück das glücklich gold Gott der Grad der Graffiti das Gramm das grau Griechen der Griechenland griechisch Grippe die groß Großbritannien Großeltern die Größe die Großmutter die Großvater der Grund der Grundschule die	Hausaufgabe die Hausfrau die Haushalt der Hausnummer die Haustier das heben Heft das heftig heiß heißen helfen hell Hemd das her Herbst der Herd der hereinkommen Herr der Herr Ober herrlich hervorragend herzlich heute heute Morgen
hier Hilfe die hilfsbereit hin hin und zurück hineingehen hinter historisch Hobby das hoch Hochschule die Hockey das	Italien Italiener der italienisch J ja Jacke die Jahr das Jahreszeit die Januar Jeans die jeder... jemand	Kirsche die Klasse Klasse die Klassenfahrt die Klassenzimmer das klassisch Klavier das Kleid das Kleiderschrank der Kleidung die klein Klima das

Hof der	jener...	klingeln
hoffen	jetzt	Klub der
hoffentlich	Jog(h)urt der/das	klug
höflich	Jugendherberge die	Knie das
holen	Jugendklub der	Knopf der
Holz das	Juli	kochen
hören	jung	Kohl der
Hörer der	Junge der	Köln
Horrorfilm der	Juni	komisch
Hose die	K	kommen
Hotel das	Kaffee der	kompliziert
hübsch	kalt	Konditorei die
humorlos	Kamera die	können
Hund der	Kanal der	Konzert das
Hunger der	Kaninchen das	Kopf der
hungrig	Kantine die	kopieren
Hut der	Karte die	Korb der
I	Kartoffel die	Körper der
Idee die	Karton der	korrigieren
im Freien	Karneval der	krank
Imbiss der	Käse der	Krankenhaus das
Imbissstube die	Kasse die	Krankheit die
immer	Kassette die	Krankenpfleger der
immer noch	Kassettenrekorder der	Krankenschwester die
in	Kassierer der	Krankenwagen der
in Ordnung	Katze die	Krawatte die
Industrie die	kaufen	Krebs der
Informatik die	Kaufhaus das	Kreditkarte die
Information die	Kaufmann der	Kreis der
Informationsbüro das	Kaugummi der	kreuzen
Ingenieur der	kein....	Kreuzung die
innen	Keks der	kriegen
insbesondere	Keller der	Krimi der
Instrument das	Kellner der	kritisieren
intelligent	kennen	Kuchen der
Internat das	Kilo das	Küche die

Inter-City-Zug der interessant Interesse das sich interessieren für irgend	Kilometer der Kind das Kindergarten der Kino das Kirche die	Kugelschreiber der Kuh die kühl Kühlschrank der Kuli der
Kunde der Kunst die kurz Kusine die kühl Küste die L Labor das lachen Laden der Lampe die Land das Landkarte die Landschaft die lang lange langsam langweilig Lärm der lassen Lastwagen der laufen laut leben lebendig Lebensmittel die Lebensmittelgeschäft das Lebensraum der lebhaft lecker Leder das	liegen Lift der lila Limonade die Lineal das Linie die links Liste die Liter der/das Löffel der Lohn der los Luft die Lust haben lustig M machen Mädchen das Magen der Mahlzeit die Mai Make-up das mal Mal das manchmal man Mann der Mannschaft die Mantel der Mappe die Markt der	Mikrowelle die Milch die mindestens Mineralwasser das Minute die mischen mit mitbringen mitgehen Mitglied das mitkommen mitnehmen Mittag der Mittagessen das Mittagspause die Mittagszeit die Mittelmeer das mitten Mitternacht die Mittwoch mittwochs Möbel das Mode die modern Mofa das mögen möglich Moment der Monat der Montag montags

ledig	Marktplatz der	morgen
leer	Marz	Morgen der
Lehre die	Maschine die	morgens
Lehrer der	Mathe(matik) die	Motorrad das
Lehrgang der	Maus die	müde
Lehrling der	Mechaniker der	Mülltonne die
leicht	Medikament das	Mund der
Leid tun	Meer das	München
leider	Meerschweinchen das	Münze die
leihen	mehr	Museum das
leise	mehrere	Musik die
lernen	meinen	müssen
lesen	Meinung die	Mutter die
letzte	Menge die	Mutti
Leute die	(eine) Menge	N
lieb	Mensch der	nach
Liebe die	Menü das	Nachbar der
Liebesfilm der	messen	nachher
lieber	Messer das	Nachmittag der
Lieblings.....	Meter der	Nachrichten die
Lied das	Metzger der	nächst
liefern	Metzgerei die	nächste
Nacht die	Ohr das	Plan der
Nachteil der	Oktober	Plastik die
Nachtisch der	Öl das	Platz der
Nähe die	Oma die	plötzlich
Nahrung die	Omelett das	Polizei die
Name der	Omi	Polizist der
Nase die	Onkel der	Pommes die
nass	Opa der	Pommes frites die
natürlich	Opi	Pop
Nebel der	optimistisch	Portion die
neben	orange	Post die
neblig	Orange die	Poster der/das
nehmen	Orangensaft der	Postkarte die
nein	Orchester das	Postleitzahl die

Nerven die	ordentlich	praktisch
nett	Ordner der	Praline die
neu	organisieren	Preis der
Neujahr	Osten der	preiswert
neulich	Österreich	prima
nicht	Österreicher der	pro
nicht mehr	österreichisch	probieren
nichts	Ostern	Problem das
nie	Ostsee die	Programm das
niemand	P	programmieren
noch	Paar das	Projekt das
noch einmal	Päckchen das	Prospekt der
noch nicht	Packung die	Prüfung die
nochmal	Paket das	Pulli der
Norden der	Papier das	Pullover der
Nordsee die	Parfüm das	putzen
normalerweise	Park der	Pyjama der
Note die	parken	Q
notwendig	Parkplatz der	Quadrat das
November	Partner der	
null	passieren	R
nun	Pause die	Rad das
nur	perfekt	Rad fahren
nützlich	Person die	Radier(gummi) der
O	Personenzug der	Radio das
O.K.	Persönlichkeit die	Rasen der
ob	pessimistisch	Rathaus das
obdachlos	Pfeffer der	rauchen
oben	Pfennig der	Realschule die
Oberstufe die	Pferd das	Rechnung die
Obst das	Pfirsich der	rechts
oder	Pflanze die	Recycling das
offen	Pflicht die	Regel die
öffentlisch	Pflichtfach das	Regen der
öffentlicher Personenverkehr	Pfund das	Regenschirm der
öffnen	Physik die	regnen

Öffnungszeit die oft ohne	Picknick das Pilz der Pizza die	reich reichen Reis der
Reise die Reisebüro das Reisebus der Reisende der Reisepass der reisen Reiseziel das reiten Religion die reservieren Reservierung die Restaurant das Resultat das Rettung die Rezept das Rhein der richtig Richtung die riechen Rindfleisch das Ring der Rock der Rollschuh der rosa rot Rücken der Rückfahrkarte die ruhig Rundfahrt die S Saft der sagen Sahne die	Schauspieler der Scheck der Scheibe die Schein der schick schicken Schiff das Schinken der schlafen Schlafanzug der Schlafsack der Schlafzimmer das schlank schlecht schließen schlimm Schlips der Schlittschuh laufen Schloss das schmal schmecken Schmerzen die Schmuck der schmutzig Schnee der schnieden schnieien schnell Schnupfen der Schnurrbart der Schokolade die schon schon	Schwimmbad das schwimmen Sciencefiction die Sciencefictionfilm der See der See die Segelboot das segeln sehen sehenswert Sehenswürdigkeit die sehr Seife die sein seit seitdem Seite die Sekretärin die Sekunde die selbst Selbstbedienung die selten Sendung die Senf der September Serie die servieren Serviette die Sessel der sich setzen Shorts die sicher Sicherheit die

Salat der Salz das Salzburg sammeln Samstag samstags Sandale die Sänger der satt sauber S-Bahn die Schachtel die Schade schaden Schaffner der Schal der Schale die scharf Schaf das Schauer der	Schrank der schrecklich schreiben Schreibwaren die Schuh der Schuldirektor der Schule die Schüler der Schutz der schützen schwach schwarz Schweinefleisch das Schweiz die Schweizer der schweizerisch schwer Schwester die schwierig Schwierigkeit die	sicherlich singen Sirup der Sitz der sitzen sitzenbleiben Ski fahren so so dass Socke die Sofa das sofort sogar Sohn der sollen Sommer der Sonderangebot das Sonnabend sonnabends Sonne die
sich sonnen Sonnenbrand der Sonnenbrille die Sonnencreme die sonnig Sonntag sonst sorgen für Sorte die Souvenir das Spaghetti die Spanien Spanier der spanisch Spanisch sparen	Stelle die sterben still Stille die Stimme die stimmen stimmt Stock der Strand der Straße die Straßenbahn die Streit der streiten strenge Stück das Student der	Teller der Temperatur die Tennis das Teppich der Test der teuer Theater das Theaterstück das Tier das Tisch der Tischtennis das Toast der Tochter die Toilette die toll Tomate die

Sparkasse die	studieren	Torte die
Spaß	Studium das	total
spät	Stuhl der	Tour die
später	Stunde die	Tourismus der
spazieren gehen	Stundenplan der	Tourist der
Speisekarte die	Sturm der	Touristeninformation die
Speisesaal der	stürmisch	tragen
Spezialität die	suchen	trainieren
Spiegel der	Süden der	traurig
Spiegelei das	super	treffen
Spiel das	Supermarkt der	treiben
spielen	Suppe die	Treppe die
Spielplatz der	süß	trinken
Spitze	Süßigkeit die	trocken
Sport der	Süßwarengeschäft das	Tschüs
sportlich	sympathisch	T-Shirt das
Sportplatz der	T	tun
Sportzentrum das	Tablette die	Tur die
Sprache die	Tafel die	Türke der
sprechen	Tag der	Türkei die
Sprechstunde die	Tagesmenü das	Turnen das
Spulmaschine die	täglich	Turnhalle die
Staatsangehörigkeit die	Tante die	Tüte die
Stadion das	Tanz der	typisch
Stadt die	tanzen	U
Stadtbummel der	Tasche die	U-Bahn die
Stadtmitte die	Taschengeld das	üben
Stadtplan der	Tasse die	über
Stadtrand der	Taxi das	überall
Stadtrundfahrt die	Technologie die	überhaupt
stark	Tee der	übermorgen
Station die	teilen	übernachten
stattfinden	Telefon das	Übernachtung die
Staub saugen	telefonieren	überraschen
stecken	Telefonkarte die	Überraschung die
stehen	Telefonnummer die	überqueren

steigen	Telefonzelle die	Uhr die
um	verpassen	sich waschen
Umfrage die	Versammlung die	Waschmaschine die
Umschlag der	verschieden	Wasser das
umsteigen	verstehen	WC das
Umwelt die	versuchen	wechseln
Umweltverschmutzung die	Verzeihung die	Wechselstube die
unbedingt	Vetter der	Wecker der
und	Videospiel das	wegen
unfreundlich	viel	wegwerfen
ungeduldig	viele	wehtun
ungefähr	vielleicht	Weihnachten
ungesund	Viertel	weil
unglücklich	Vitamin das	Wein der
unhöflich	Vogel der	Weintraube die
Uniform die	Volk das	weiß
Universität die	voll	weit
unmöglich	Volleyball der	welcher.....
unsympathisch	Vollgas	Wellensittich der
unten	von	Welt die
unter	vor	wenig
Unterricht der	vorbereiten	wenn
Unterschied der	vorgestern	wer
unterschreiben	Vorhang der	Werbung die
Unterschrift die	vorher	werden
unterstützen	vor kurzem	Werken das
unterwegs	Vormittag der	wert
unzufrieden	Vorname der	Westen der
Urlaub der	Vorort der	Wettbewerb der
USA die	vorschlagen	Wetter das
usw.	Vorsicht	Wetterbericht der
V	vorsichtig	Wettervorhersage die
Vanille die	Vorspeise die	wichtig
Vater der	vorstellen	wie
Vati	Vorstellung die	wie bitte
	Vorteil der	wie geht's

Verantwortung die verbinden verboten verbringen verdienen Verein der Vergangenheit die Vegetarier der vergessen vergleichen Verhältnis das verheiratet verkaufen Verkäufer der Verkehr der (Verkehrs)stau der verlassen verletzt verlieren	Vorwahlnummer die vorziehen W Wagen der Wahl die wählen Wahlfach das während wahrscheinlich Walkman der Wand die wandern wann warm warten auf warum was was für	wie lange wie viel wie viele Wievielte der wieder wiederholen wiegen Wien Wiener Schnitzel das wieso willkommen Wind der windig Winter der Wintersport der wirklich wissen witzig
wo Woche die Wochenende das woher wohin wohnen Wohnort der Wohnung die Wohnwagen der Wohnzimmer das wolkig Wolle die wollen Wort das Wörterbuch das wovon wunderbar	zahlen Zahn der Zahnarzt der Zahnbürste die Zahnpasta die zeichnen Zeichnen das zeigen Zeit die Zeitschrift die Zeitung die Zelt das Zentimeter der Zentrum das Zettel der ziehen ziemlich	zu Ende zu Fu. zu Hause Zucker der zufrieden Zug der zuhören Zukunft die zumachen zurück zurückkommen zusammen Zuschauer der Zuschlag der zweite Zwilling der zwischen

wünschen (sich) Wurst die Würstchen das Z z.B.	Zimmer das Zirkus der Zitrone die Zoo der zu	

ІСПАНСЬКА МОВА

ВИМОГИ ЩОДО ВОЛОДІННЯ МОВНОЮ КОМПЕТЕНЦІЮ

ВИМОГИ ЩОДО ВОЛОДІННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЮ КОМПЕТЕНЦІЮ

Лексичний мінімум вступника складає 2000 одиниць, відповідно до тематики ситуативного спілкування, передбаченої Програмою загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов (іспанська мова – рівень стандарту) та Європейським стандартом B1.

VOCABULARIO TEMÁTICO

Тематичний словник

General Notions - Spanish		
1. Existential		
(a) Existence, non-existence		
hay	estar (situado)	(c) Motion
ser	hallarse	a
(b) Presence, absence		a pie
afuera	abajo (de)	andar
aparecer	aislado	andando
aquí	adentro	bajar (de)
ausente	afuera	caer(se)
desaparecer	ahí	cambiar
estar	allá	coger
faltar	allí	con destino a
pertenecer	alrededor (de)	correr
presente	aquí	cruzar
(c) Availability, nonavailability		de
alcanzar	arriba (de)	detener(se)
hacer falta	centro, en el __ (de)	dirección, la = direction
hay	contra	dirigir(se)
necesitar	debajo (de)	doblar
quedar	delante (de)	empujar
tener	dentro (de)	en autobús
(d) Occurrence, nonoccurrence		en autocar
a lo mejor	derecha, a la __ (de)	en avión
ocurrir	detrás (de)	en coche
pasar = to happen	donde	en metro
	en	en tren
	en/por todas partes	entrar
	encima (de)	hacia
	enfrente (de)	
	entre	
	exterior, el	

quizá(s) tener lugar (e) Demonstration aquel este, ese, aquel (m) esta, esa, aquella (f) esto, eso, aquello (n) 2. Space (a) Location encontrarse	extranjero, el final, al fondo, el fuera (de) izquierda, a la __ (de) interior, el lado, al __ (de) próximo siguiente sobre (b) Distance cerca (de) centímetro, el cercano estar a (X) metros de estar a (X) kilómetros de estar a (X) minutos de kilómetro, el lejano lejos (de) metro, el	hasta ir (a / en) irse llegar (a / de) llevar marcharse para parar(se) pasar (por) = to go past, through paseo, dar un __ por procedente de salir (a / de) subir (a) tirar tomar torcer traer venir viajar viaje, el volver (a / de)
vuelta, dar una __ (d) Direction derecha, a la __ derecho, todo __ Este, el izquierda, a la __ Norte, el Oeste, el por aquí/allí recto, todo __ Sur, el (e) Origin	grande grueso largo mediano medida, la medir pequeño pesar peso, el talla, la tamaño, el 3. Time (a) Calendar	Nochevieja, la Semana Santa, la Viernes Santo, el celebrarse día festivo, el fiesta, la = festival fin de semana, el (b) Clock ¿A qué hora .? ¿Qué hora es? a la una a las dos, etc. a medianoche

de ¿De dónde? ser de _____	fecha, la ¿A cuántos estamos? ¿Qué día es hoy? ¿Qué fecha es (hoy)? Es el (primero) de _____ Estamos a (dos) de _____ día, el domingo, el lunes, el martes, el miércoles, el jueves, el viernes, el sábado, el semana, la año, el estación, la invierno, el otoño, el primavera, la verano, el mes, el enero febrero marzo abril mayo junio julio agosto se(p)tiembre octubre noviembre diciembre Año Nuevo, el Carnaval, el	a mediodía . y/ menos cinco etc. . y media . y/ menos cuarto a eso de la(s) _____ cuarto de hora, un de la mañana de la tarde de la noche en punto es la una son las dos etc. hora, la horario, el minuto, el (c) Point in time a principios (de) a mediados (de) a fines (de) actualidad, la actualmente ahora (mismo) anoche anteayer antes (de) año pasado, el año próximo, el año que viene, el año siguiente, el ayer cuando después (de) diá siguiente, al durante época, en la _____ de esta semana
(f) Motion with person or thing acompañar conducir ir a buscar ir con _____ llevar poner (g) Places afuera, las aldea, la alrededores, los barrio, el centro, el ciudad, la lugar, el mundo, el país, el por aquí por allí pueblo, el región, la sitio, el (h) Dimensions alto altura, la ancho bajo (centí)metro, el corto delgado estatura, la estrecho		

gordo	Día de Reyes, el Navidad, la Nochebuena, la	este año / mes fin de semana, el futuro, el
hoy	todo el tiempo	dejar (de)
lunes, los etc.	todos los días / meses, etc.	desde
lunes pasado, el etc.	una vez	empezar
mañana	vez, la	final, el
noche, la	(f) Sequence	hasta
pasado, el	Ordinal numbers	llevar (+ time) + gerund
pasado mañana	primero . décimo	parar
por la(s) mañana(s)	antes (de)	ponerse a
por la(s) noche(s)	después (de)	seguir
por la(s) tarde(s)	entonces	terminar
principio, al	final, al	(k) Change and permanence
semana pasada, la etc.	finalmente	acabar de
(d) Length of time	luego	cambiar
¿cuánto tiempo hace que	por fin	encontrarse
?	siguiente	hacerse
pasar (+ time)	último	ponerse
quedarse (+ time)	(g) Imminence	quedar(se)
dentro de (diez) minutos	a tiempo	volverse
de	al / en un momento	4. Qualities and Characteristics
desde	apenas	(a) Size
desde hace	en seguida	alto
durante	pronto	bajo
durar	tarde	grande
en (una) hora	temprano	mediano
hace	ya	pequeño
hasta	(h) Rapidity	profundo
mucho tiempo	(cien) kilómetros por hora	(b) Age
ocho días	darse prisa	¿Cuántos años tiene(s) /
quince días	deprisa	cumple(s)?
rato, un	de repente	tener ___ años
(e) Frequency	despacio	adolescente
algunas veces	inmediatamente	adulto
a menudo	lentamente	

a veces cada (diez) minutos de nuevo de vez en cuando dos veces, etc. generalmente jamás los lunes, etc. muchas veces normalmente nunca otra vez pocas veces por año, _ día, _ noche, etc. por lo general raramente siempre tiempo, el = time todas las semanas	lento rápidamente rápido tener prisa (i) Contemporaneousness ahora en ese / este momento mientras (que) mientras tanto todavía (j) Begin, continue and end al final a partir de acabar comenzar continuar	antiguo anciano bebé, el cumpleaños, el cumplir edad, la joven = young joven, el = young person juventud, la ayor menor moderno morir muchacho, el muerto nacer nacimiento, el nuevo
santo, el vida, la viejo (c) Appearance aspecto, el bello bonito castaño feo guapo horrible igual limpio moreno pálido parecer parecerse a	pedazo, un ración, una solamente solo sólo suficiente tarro, un taza, la trozo, un vaso, el (e) Shape cuadrado (el) redondo (f) Temperature calor, el caliente caluroso	ventaja, la (h) Access abierto abrir cerrado cerrar completo entrada, la = entrance entrar libre lleno ocupado paso, el poder prohibido prohibir salida, la = exit

parecido	fresco	salir
roto	frío, el	vacío
rubio	grado, el	(i) Value
sucio	temperatura, la	¿Cuánto cuesta(n)?
típico	templado	¿Cuánto vale(n)?
tranquilo	tener calor	¿Cuánto es?
(d) Quantity	tener frío	barato
Cardinal numbers: 0 -	(g) Quality	caro
1.000.000	bien	céntimo, el
bolsa, la	bueno	costar
bote, un	desventaja, la	deber = to owe
botella, una	especial	económico
cada	estupendo	euro, el
caja, la = box	excelente	gratis
cantidad, la	extraordinario	gratuito
cartón , el	fantástico	libra (esterlina), la
cuarto, un = quarter	fatal	peseta, la
doble	genial	precio, el
docena, una	ideal	rico = wealthy
exactamente	igual	(j) Correctness
gramos	importante	correcto
kilo, el	inconveniente, el	dar igual
lata, una	mal	deber = must
litro, el	malo	estar bien/mal
loncha, una	mejor	estar equivocado equivocarse
máximo, el	mejorar	falso
mayoría, la	necesario	mentir
medio	peor	mentira, la
mínimo, el	perfecto	optar
mitad, la	pobre	optativo
nada	regular	tener razón
nada más	sobresaliente	¡Vale!
paquete, un	terrible	verdad, la
par, un	único	verdadero
parte, la		
(k) Nationality	éxito, el	feliz

¿De dónde eres / es? ser + adjective ser de + place vivir alemán Alemania América del Sur Andalucía andaluz Bélgica británico castellano catalán Cataluña Escocia escocés España español Estados Unidos, los/EEUU Europa europeo francés Francia Gales galés Galicia gallego Gran Bretaña Grecia Inglaterra inglés Irlanda irlandés Italia italiano latinoamericano	fácil fracasar imposible inútil possible problema, el suerte, la tener éxito tratar de útil (m) Interest aburrido aburrirse aguantar animado atención, la callado dar igual detestar divertido emocionante encantar favorito fenomenal gustar interesante interesar(se) odiar pasarlo bien popular preferir raro tener ganas de valer la pena (n) Emotion actitud, la	felicidad, la gritar ilusionado independiente injusto justo llorar negativo nervioso optimista pesimista positivo reírse sentirse sonreírse sorprender sorpresa, la susto, el tener miedo tolerante triste (o) Strength débil durable duro enérgico flojo fuerte suave (p) Materials algodón, el cerámica, la cristal, el cuero,el hierro, el lana, la

Londres mexicano (mejicano) México (Méjico) nacionalidad, la norteamericano país, el Portugal portugués sudamericano or suramericano (l) Facility ayuda, la ayudar desastre, el difícil	afortunadamente alegre alegrarse de alegría, la cansado celoso contento decepcionado desafortunado enfadado enfadarse estar a favor (de) estar de acuerdo estar en contra (de)	madera, la oro, el papel, el piel, la plástico, el plata, la plomo, el seda, la tela, la vidrio, el (q) Taste and smell amargo dulce olor, el
picante rico = tasty sabor, el salado (r) Colour ¿de qué color? amarillo azul blanco claro color, el gris marrón morado naranja negro oscuro pálido rojo rosa rosado	famoso femenino formal generoso goloso gracioso honrado impaciente independiente insolente inteligente introvertido llamarse mal educado masculino nervioso normal obediente orgulloso paciente perezoso	muy menos mucho poco poco, un suficiente tan tanto ¡Qué + adjective! 5. Mental Notions (a) Senses buscar escuchar estar bueno/ malo gustar mirar oír oler probar sentir tener hambre

verde violeta vivo (s) Personal characteristics ¿Cómo te (se) llama(s)? apellido, el desobediente dirección, la estado civil, el identidad, la nombre, el señas, las sexo, el activo agradable agresivo alegre amable ambicioso antipático atrevido bien educado callado capaz cobarde contento cortés desagradable elegante extrovertido	práctico responsable sencillo sensible serio simpático tímido tono trabajador travieso triste valiente (t) Audibility alto bajo callar(se) en voz alta en voz baja fuerte ruido, el ruidoso silencio, el silencioso sonar sonido, el (u) Degree, manner bastante bastar casi demasiado más	tener sed tocar ver (b) Communication artículo, el carta, la = letter charlar contar contestación, la contestar conversación, la conversar correspondencia, la decir diálogo, el escribir hablar hacer una pregunta leer llamar (por teléfono) mensaje, el palabra, la pregunta, la preguntar repetir responder respuesta, la sugerir telefonear
(c) Expression acordarse creer decidir desear	tomar trabajar usar utilizar (c) Question words	(h) Ownership tener pertenecer ser de (+ person) Possessive adjectives and

olvidar opinar pensar querer quisiera recordar 6. Relations (a) Logical entonces ni . ni o . o o/u para pero por eso porque pues si sin sin embargo sino también tampoco todavía y/e (b) Actions andar caminar coger comprar conseguir dar dejar esperar gastar hacer	¿Adónde? ¿Cómo? ¿Cuál(es)? ¿Cuándo? ¿Cuánto(s)? ¿De dónde? ¿De quién? ¿Dónde? ¿Por dónde? ¿Por qué? ¿Qué? ¿Quién? (d) Indefinites algo alguno cada cosa, la cualquier(a) demasiado gente, la mismo mucho muy nadie ninguno otro poco, un tanto todo todo el mundo uno varios (e) Referring to future See 3 (c) ir a + infinitive Present and Future tenses	pronouns (i) Similarity and difference como diferente (de) distinto (de) igual (a) parecerse (a) parecido Comparatives and superlatives 7. Social Activities (a) Greetings and salutations abrazo, un adiós atentamente bienvenido buenas noches buenas tardes buenos días ¿Cómo está(s)? despedirse estar bien/fatal/regular estimado hasta luego hasta mañana hola ¿Qué hay? ¿Qué pasa? ¿Qué tal? querido recuerdos saludos (b) Introductions conocer

invitar necesitar obtener organizar participar poner(se) practicar preparar recoger sacar sentarse	(f) Referring to the present See 3 (c) Present and Present continuous (g) Referring to the past See 3 (c) Past tenses	encantado mucho gusto presentar (c) Please, thank you and apologies de nada disculpa, la disculparse gracias
perdón perdona / perdone por favor siento, lo __ (mucho) (d) Express good wishes ¡Buen viaje! ¡Buena suerte! ¡Enhorabuena! ¡Felizidades! ¡Feliz cumpleaños! ¡Feliz Navidad! ¡Que aproveche! ¡Que lo pase(s) bien! (e) Express a reaction ¡Basta! ¡Olé! ¡Qué asco! ¡Qué bien! ¡Qué horror! ¡Qué lástima! ¡Qué pena! ¡Qué va! (f) Language problems/ Linguistic activities The alphabet	decir deletrear describir descripción, la ejemplo, el entender escribir explicar pronunciar querer decir repetir saber significar (g) Social interactions: (dis)agreement, permission, opinions aceptar aconsejar con permiso consejo, el creer (estar) de acuerdo hay que me parece molestar(se)	pedir prestado pensar permitir poder prestar queja, la quejarse quisiera recomendar sí tocarle a uno (h) Forms of address señor señora señorita tú usted(es) vosotros caballero(s) Appropriate forms of verbs as required.

accento, el	no pedir pedir permiso	

Theme 1 . My World

1A - Self, family and friends abogado, el abuelo, el albañil, el amigo, el animal, el aprendiz, el azafata, la barba, la bigote, el boda, la bombero, el caballo, el cajero, el calvo camarero, el	cara, la carpintero, el cartero, el casado chico, el cobaya, la coche, el cocinero, el comerciante, el compañero, el conductor, el conejo, el contable, el dentista, el dependiente, el divorciado	electricista, el empleado, el enfermero, el en paro esposo, el familia, la gafas, las gato, el gemelo, el granjero, el hermanastro, el hermano, el hijo (único), el hombre, el hombre de negocios, el ingeniero, el
jardinero, el jubilado lentes de contacto, las liso loco madrastra, la madre, la mamá, la marido, el matrimonio, el mecánico, el médico, el militar, el mujer, la nieto, el	veterinario, el viudo voz, la 1B - Interests and Hobbies actor, el aficionado, el ajedrez, el ambiente, el aprender (a) atletismo, el bailar baloncesto, el batería, la = drums bicicleta / bici, la billar, el	grupo, el guitarra, la instrumento, el internet, la juego, el Juegos Olímpicos, los jugador, el jugar juguete, el lectura, la lotería, la marcar = to score medalla, la miembro, el monitor, el

niño, el	bolera, la	monopatín, el
novio, el	boxeo, el	montar a caballo
obrero, el	campeón, el	moto, la
ojos, los	campeonato, el	nadar
orejas, las	campo, el	natación, la
padrastro, el	canción, la	novela, la
padre, el	cantante, el	ordenador, el
pájaro, el	cantar	parque, el
parado	cartas, las = playing cards	parque de atracciones, el
papá, el	ciclismo, el	parque infantil, el
parado	cine, el	parque temático, el
pareja, la	club, el	participar
parientes, los	club de jóvenes, el	partido, el
pecas, las	colección, la	pasatiempo, el
pelirrojo	concierto, el	pasear
pelo, el	copa, la = cup, trophy	patinaje, el
peluquero, el	corrida de toros, la	patinar
periodista, el	deporte, el	patines, los
periquito, el	deportista	película, la
perro, el	disco (compacto), el	pelota, la
pez, el	discoteca, la	perder
policía, el	entrada la = ticket	pesca, la
primo, el	equipo, el = team	pescar
programador, el	equipo de música, el	piano, el
ratón, el	equitación, la	ping-pong, el
recepcionista, el	espectáculo, el	piscina, la
rizado	esquí, el	pista de hielo, la
secretario, el	esquiar	plaza de toros, la
sentido del humor, el	estadio, el	polideportivo, el
separado	estéreo personal, el	practicar
sobrino, el	fiesta, la = party	premio, el
soldado, el	flamenco, el	programa, el
soltero	flauta, la	público (adj.)
técnico	footing, el	radio, la
técnico, el	fútbol, el	ratos libres, los
tío, el	ganar = to win	revista, la

trabajador, el tortuga, la vecino, el	gimnasia, la gol, el	sala de fiestas, la serie, la socio, el
teatro, el tebeo, el televisión, la tenis, el tiempo libre, el tocar = to play (an instrument) torero, el torneo, el toro, el vela, la videoclub, el videojuego, el windsurf, el zoo, el or parque zoológico, el 1C - Home and local environment aeropuerto, el afuera, las aire acondicionado, el alfombra, la alquilado amueblado aparcar aparador, el aparato, el aparcamiento, el árbol, el armario, el aseo, el aspiradora, la autobús, el autopista, la avión, el	entro, el centro comercial, el césped, el chalet / chalé, el chimenea, la clima, el cinturón de seguridad, el coche, el cocina, la = kitchen cocina (de gas), la = cooker cocina eléctrica, la comedor, el comisaría, la cómoda, la cómodo compartir concurrido conductor, el congelador, el correo, el Correos cortina, la costa, la cruce, el cuadro, el cuarto de baño, el desván, el dirección, la = address discoteca, la domicilio, el dormitorio, el ducha, la edificio, el	hierba, la histórico hospital, el iglesia, la industria, la industrial jardín, el lago, el lámpara, la lavabo, el lavadora, la lavaplatos, el librería, la, = bookcase manta, la máquina, la mar, el mesa, la metro, el montaña, la monumento, el moqueta, la moto, la mudarse (de casa) muebles, los museo, el nevera, la oficina de turismo, la paisaje, el palacio, el papelera, la parada, la pared, la pasillo, el

avenida, la ayuntamiento, el balcón, el barrio, el biblioteca, la = library bloque, el bonobús, el bosque, el butaca, la calefacción, la calle, la cama, la campo, el capital, la carretera, la casa, la casa adosada, la castillo, el catedral, la céntrico	enseñar escalera, la escritorio, el espejo, el esquina, la estación, la estación de autobuses, la estación de servicio, la estanco, el estante, el estantería, la finca la flor, la fregadero, el frigorífico, el fuente, la galería (de arte), la garaje, el granja, la habitación, la habitante, el	patio, el pintado piso, el = floor; flat planta baja, la playa, la plaza, la póster, el precioso propio puente, el puerta, la puerto, el radiador, el radio, la Renfe/RENFE (or estación de tren, la/estación de ferrocarril, la) residencial río, el sala de estar, la salón, el
sierra, la silla, la sillón, el sofá, el sótano, el suelo, el supermercado, el taxi, el techo, el tejado, el terraza, la tienda, la = shop tocador, el tren, el turístico	apagar aprender aprobar apuntes, los arte dramático, el asignatura, la asistir aptitud, la aula (f.), el biología, la bolígrafo/boli, el borrador, el = rough copy; board rubber campo de deportes, el cancha / pista de (tenis), la	goma, la guardar historia, la idioma, el impresora, la informática, la inglés, el insignia, la instalaciones, las instituto, el laboratorio, el lápices de colores, los lápiz, el lección, la lengua, la

valle, el ventana, la vídeo, el vista, la = view zona, la 1D - Daily routine acostarse afeitarse almorzar almuerzo, el arreglar arreglarse bañarse bañera, la cena, la cenar comer comida, la desayunar desayuno, el despertador, el despertarse diente, el dormir(se) ducharse lavarse levantarse limpiarse los dientes merendar merienda, la peinarse quitarse vestirse 1E - School and Future Plans agenda, la alemán, el	cantina, la carpeta, la casete, la = cassette casete, el = cassette player ciencias, las cinta, la clase, la cocina, la = food technology colegio, el comercio, el = business studies corregir cuaderno, el curso, el deberes, los = homework despacho, el dibujar dibujo, el = art diccionario, el director, el diseñar educación física, la ejercicio, el encender encuesta, la enseñanza, la entrevista, la escuela, la español, el estuche, el estudiante, el estudiar estudios, los ética, la examen, el física, la francés, el	levantar la mano libro, el literatura, la matemáticas, las mensaje, el mochila, la música, la nota, la orientación profesional, la página, la pantalla, la pasar (la) lista pasillo, el patio, el pizarra, la presentación (oral), la profesor, el prueba, la química, la recreo, el regla, la = ruler religión, la repasar resumen, el rotulador, el sacapuntas, el sacar buenas/ malas notas salón de actos, el ser bueno en . subrayar suspender taller, el teclado, el tecnología, la texto, el tijeras, las

alumno, el	geografía, la gimnasia, la gimnasio, el	tiza, la trabajo, el trabajos manuales, los
tutor, el uniforme, el	vocabulario, el	
Theme 2 . Holiday Time and Travel & Travel 2A - Travel, Transport and Finding the Way aeropuerto, el andén, el aparcar autocar, el autobús, el autopista, la AVE, el (tren de alta velocidad español) avión, el barco, el billete, el (billete) sencillo, el (billete) de ida, el (billete) de ida y vuelta, el bonobús, el carretera, la cinturón de seguridad, el coche, el conductor, el = driver; motorists consigna, la despacho de billetes, el destino, el directo expreso, el (no) fumador informarse	taxi, el TER (train) transbordo, el transporte (público), el tranvía, el tren, el vía, la viajero, el vuelo, el + see 1C 2B - Tourism acampar acondicionado aduana, la bañarse camping, el caravana, la climatizado Costa Brava, la Costa del Sol, la Costa Verde, la descansar divertirse DNI (National Identity card) documento, el equipaje, el estar de vacaciones excursión, la	turístico vacaciones, las visita, la visitar Weather cielo, el estar nublado/despejado haber tormenta/hielo/niebla hacer buen/mal tiempo hacer calor/frío hacer sol/viento llover lluvia, la nevár nieve, la nube, la pronóstico, el tiempo, el = weather 2C - Accommodation albergue juvenil, el alojarse aparcar apartamento, el ascensor, el balcón, el baño, el caravana, la cepillo (de dientes), el

llegada, la mapa, el metro, el moto, la parada, la parking, el pasajero, el paso subterráneo, el plano, el (primera) clase rápido, el retraso, el revisor, el sacar sala de espera, la salida, la = departure semáforo, el suplemento, el taquilla, la = ticket office Talgo (train)	ferry, el folleto, el foto(grafía), la gafas de sol, las guía (turística), la = guidebook guía, el = guide hotel, el intercambio, el lista, la maleta, la máquina de fotos, la Mediterráneo, el pasaporte, el Pirineos, los sacar fotos sombra, la tomar el sol turismo, el turista, el	champú, el desayuno, el desodorante, el ficha, la firmar funcionar habitación doble, la habitación individual, la hotel, el jabón, el lavandería, la libre = available llave, la luz, la media pensión parador, el papel higiénico, el pasta de dientes, la peine, el
pensión, la = boarding house pensión completa persona, la recepción, la reserva, la reservar saco de dormir, el secador de pelo, el sitio, el = place, space, room tienda, la = tent 2D - Holiday Activities copa, la = wine glass cuchara, la cuchillo, el mantel, el platillo, el	ambulancia, la aspirina, la avería, la boca, la bomberos, los brazo, el cabeza, la catarro, el comprimido, el consultorio, el consulta, la crema, la cuello, el cuerpo, el ¡Cuidado! Cruz Roja, la	medicina, la muela, la nariz, la oídos, los ojo, el ¡Ojo! pastilla, la picadura, la pie, el pierna, la policía, la primeros auxilios, los quemadura, la resfriado, el romperse rueda, la

plato, el = plate servilleta, la taza, la tenedor, el vaso, el + See 1B, 3B 2E - Services Post Office buzón, el carta, la = letter cartero, el enviar estanco, el mandar paquete, el postal, la sello, el Getting help in an emergency accidente, el	dedo, el doler dolor, el enfermedad, la enfermo espalda, la esparadrapo, el estómago, el fiebre, la garganta, la gasolinera, la gripe, la hambre, el herida, la herido incendio, el insolación, la inyección, la jarabe, el mano, la mareado mareo, el medicamento, el	sed, la socorrista, el ¡Socorro! sueño, tener _____ tirita, la urgencias, las Other alquilar billete, el = bank note cajero automático, el cambio, el cheque de viaje, el descollar equipo, el = equipment introducir moneda, la oficina de cambio, la

Theme 3 . Work and Lifestyle

3A - Home Life arreglar belén, el cocinar compras, las costumbre, la faenas, las fregar lavar lavar los platos	planchar quehaceres, los quitar el polvo tareas, las tarjeta (de crédito), la toalla, la tradición, la tradicional +See 1A, 1B, 1D	aceituna, la agua (f.), el agua mineral (con/sin gas) (f.), el ajo, el arroz, el asado atún, el azúcar (f.), el bacalao, el

limpiar pasar la aspiradora	3B - Healthy Living aceite, el	barra (de pan), la beber bebida, la
bistec, el or bisté, el bocadillo, el bombón, el café, el = coffee calamares, los caramelo, el carne, la cebolla, la cena, la cenar cereales, los cerveza, la champiñones, los chicle, el chocolate, el chorizo, el chuleta, la churros, los coca-cola, la cocinar col, la coliflor, la comida, la = lunch; food ensalada, la filete, el flan, el freír fresa, la fruta, la gambas, las gazpacho, el guisantes, los hamburguesa, la	paella, la pan, el pastel, el patata, la patatas fritas, las pera, la perrito caliente, el pescado, el pimienta, la pimiento, el piña, la plátano, el pollo, el postre, el queso, el rellenar relleno, el = stuffing sal, la salchicha, la salchichón, el salsa, la sangría, la sardina, la servicio, el sopa, la tapas, las tarta, la té, el tomate, el tortilla, la tostada, la uvas, las vainilla, la vegetariano	dinero, el dueño, el ejército, el empleo, el empresa, la encargado encontrar estar comunicando experiencia laboral, la fábrica, la fax, el ganar = to earn guía (telefónica), la hacer prácticas hacer un aprendizaje jefe, el línea, la llamada, la marcar = to dial oficina, la pagar bien / mal prefijo, el recado, el repartir solicitador trabajo sueldo, el teléfono (móvil), el tomar un año libre + See 1A, 1B, 1C, 1D, 1E 3D - Leisure actuar anuncio, el apto

helado, el hervir huevo, el jamón (de york), el jamón serrano, el judías verdes, las leche, la lechuga, la legumbres, las limón, el limonada, la mantequilla, la manzana, la mariscos, los melocotón, el melón, el merluza, la mermelada, la naranja, la naranjada, la nata, la	verduras, las vinagre, el vino (blanco/rosado/tinto), el yogur, el zanahoria, la zumo (de fruta), el + See 1D 3C - Part-time Jobs and Work Experience banco, el cabina de teléfono, la canguro, de clínica, la colgar compañía, la correo electrónico, el cuidar de parte de . ¡Diga! ¡Dígame!	asiento, el baile, el bar, el café, el = coffee shop cafetería, la cantante, el carta, la = menu cartelera, la ciencia - ficción, la clásico comedia, la concierto, el concurso, el corrida de toros, la cuenta, la de acción de aventura de terror delicioso dibujos animados, los
documental, el entrada, la = ticket entremeses, los especialidad, la estrella, la función, la hamburguesería, la libre = free menú, el menú del día, el noticias, las ocio, el ¡Oiga! paga, la pagar	cheque, el cinturón, el cliente, el comprar confitería, la corbata, la descuento, el droguería, la estanco, el falda, la farmacia, la frutería, la gastar = to spend grandes almacenes, los guantes, los impermeable, el	traje de baño, el vaqueros, los vender vestido, el zapatería, la zapatillas de deporte, las zapatos, los + See 1C, 1D, 3B

partido, el plato, el = dish plato combinado, el policíaco postre, el propina, la publicidad, la ración, la restaurante, el romántico ¡Salud! servicios, los sesión, la taquilla, la = box office telenovela, la tipo, el trabajar = to act Tráigame . + See 1A, 1B 3E - Shopping a mitad de precio abanico, el abrigo, el ahorrar anuncio, el artículo, el bañador, el blusa, la bolso, el botas, las caja, la = till calcetines, los camisa, la camiseta, la carnicería, la castañuelas, las	jersey, el juguete, el librería, la = bookshop medias, las mercado, el monedero, el muñeca, la oferta, la paga, la = pocket money panadería, la pantalón, el pantalón corto, el panty, el paraguas, el pastelería, la peluquería, la pendientes, los periódico, el pescadería, la probarse quedar quiosco, el rebajas, las recibo, el recuerdo, el reembolso, el regalo, el reloj, el ropa, la sandalias, las sección, la servir sombrero, el supermercado, el surtido tabacalera, la	

cerillas, las chandal, el	tarjeta de crédito, la tienda de comestibles, la traje, el	
Theme 4 . The Young Person in Society		
4A - Character and Personal Relationships agresivo ambicioso amistoso antipático atento atrevido avaricioso carácter, el cariñoso celoso cobarde comportamiento, el comportarse comprensivo conducta, la confianza, la creativo cruel calidad, la cuidadoso defecto, el desobediente egoísta emprendedor estúpido extrovertido formal generoso	tímidо torpe travieso valiente + See 1A, 3D 4B - The Environment ahorrar aire, el amenazar arruinar atasco, el basura, la campaña, la causa, la causar circulación, la contaminación, la contaminar controlar desastre, el desastroso destrucción, la destruir ecología, la ecológico estropear evitar gasolina (sin plomo), la	castigo, el deberes, los = duties derechos, los desobedecer empleo, el estricto norma, la obedecer obligatorio opción, la práctica(s), la(s) = training regla, la = regulation respetar respeto, el riguroso universidad, la + See 1D, 1E 4D - Careers and Future Plans ambición, la aprendiz, el aprendizaje, el calificación, la calificado capacitar(se) certificado, el formación profesional, la + See 1A, 1E, 2B, 3C, 3D, 4C

glotón hablador honrado impaciente insolente lleverse bien / mal con mal educado mentiroso mezquino nervioso obediente orgulloso paciente perezoso personalidad, la prudente seguro de sí mismo sensible serio severo sincero	hogar, el medio ambiente, el peatón, el peatonal planeta, el polución, la preocupar(se) proteger recurso, el salvar selva, la tierra, la tráfico, el urbanización, la vehículo, el vivienda, la + See 1C, 1D, 1E, 2A, 2C 4C - Education Issues academia, la carrera, la castigar	4E - Social Issues, Choices and Responsibilities acceptable alcohol, el alcohólico borracho cigarrillo, el dañar daño, el desempleo, el droga, la drogarse emborracharse en forma en paro fumar horroroso humo, el
mantener(se) parado peligro, el peligroso salud, la	saludable sano tabaco, el + See 1A, 1C, 3C, 3D, 3E, 4A, 4B, 4C, 4D	

LÉXICO**Лексика**

A a ¿A cuántos estamos? a eso de la(s) __ a fines (de) a la una	acordarse acostarse actitud, la actividad, la activo actor, el	alegrarse de alegre alegría, la alemán alemán, el Alemania

...menos cuarto	actualidad, la	alfombra, la
.y/ menos cinco, etc	actuar	algo
.y media	actualmente	algodón, el
a las dos, etc.	adentro	algunas veces
a lo mejor	adiós	alguno
a mediados (de)	adolescente	allá
a medianoche	¿Adónde?	allí
a mediodía	aduana, la	almorzar
a menudo	adulto	almuerzo, el
a mitad de precio	aeropuerto, el	alojarse
a partir de	afeitarse	alquilado
a pie	aficionado, el	alquilar
a principios (de)	afirmación, la	alrededor (de)
¿A qué hora ..?	afortunadamente	alrededores, los
a tiempo	afuera	alto
a veces	afuertas, las	altura, la
abajo (de)	agenda, la	alumno, el
abanico, el	agosto	amable
abierto	agradable	amargo
abogado, el	agresivo	amarillo
abrazo, un	agua (f.), el	ambición, la
abrigo, el	agua mineral (con/sin gas) (f.),	elambicioso
abril	aguantar	ambiente, el
abrir	ahí	ambulancia, la
abuelo, el	ahora (mismo)	amenazar
aburrido	ahorrar	América del Sur
aburrirse	aire, el	amigo, el
acabar (de)	aire acondicionado, el	amistoso
academia, la	aislado	amueblado
acampar	ajedrez, el	ancho
accidente, el	ajo, el	anciano
aceite, el	al / en un momento	Andalucía
aceituna, la	al final (de)	andaluz
acento, el	albañil, el	andando
aceptable	albergue juvenil, el	andar
aceptar		andén, el

acompañar aconsejar	alcanzar alcohol, el alcohólico aldea, la	animado animal, el añadir
año, el Año Nuevo, el año pasado, el año próximo, el año que viene, el año siguiente, el anoche anteayer antes (de) antiguo antipático anuncio, el apagar aparador, el aparato, el aparcamiento, el aparcar aparecer apartamento, el apellido, el apenas aprender (a) aprendiz, el aprendizaje, el aprobar apropiado aptitud, la apto apuntes, los aquel aquella aquello	atento atletismo, el atrevido atún, el aula (f.), el ausente autobús, el autocar, el autopista, la avaricioso AVE, el tren de alta velocidad español avenida, la avería, la avión, el ayer ayuda, la ayudar ayuntamiento, el azafata, la azúcar, el azul B bacalao, el bailar baile, el bajar (de) bajo balcón, el baloncesto, el banco, el bañera, la	bello biblioteca, la = library bicicleta / bici, la bien bien educado bienvenido bigote, el billar, el billete, el = bank note billete, el = ticket .de ida .de ida y vuelta .sencillo biología, la bistec, el or bisté, el blanco bloque, el blusa, la boca, la bocadillo, el boda, la bolera, la bolígrafo/boli, el bolsa, la bolso, el bomberos, los bombón, el bonito bonobús, el borracho borrador, el = board rubber borrador, el = rough copy

aquí árbol, el armario, el arreglar arreglarse arriba (de) arroz, el arruinar arte dramático, el artículo, el asado ascensor, el aseo, el asiento, el asignatura, la asistir aspecto, el aspiradora, la aspirina, la atasco, el atención, la atentamente	bañador, el bañarse baño, el bar, el barato barba, la barco, el barra (de pan), la barrio, el ¡Basta! bastante bastar basura, la batería, la = drums bebé, el beber bebida, la belén, el Bélgica	bosque, el botas, las bote, el botella, la boxeo, el brazo, el breve británico ¡Buen viaje! ¡Buena suerte! buenas noches buenas tardes bueno buenos días buscar butaca, la buzón, el
C caballero(s) caballo, el cabeza, la cabina de teléfono, la cada cada (diez) minutos caer(se) café, el = coffee café, el = coffee shop cafetería, la caja, la = box caja, la = till cajero, el	carácter, el caramelo, el caravana, la cariñoso Carnaval, el carne, la carnicería, la caro carpeta, la carpintero, el carrera, la carretera, la carta, la = letter carta, la = menu	cerrado cerrar certificado, el cerveza, la césped, el chalet/chalé, el champiñones, los champú, el chandal, el charlar cheque de viaje, el cheque, el chicle, el chico, el

cajero automático, el	cartas, las = playing cards	chimenea, la
calamares, los	cartelera, la	chocolate, el
calcetines, los	cartero, el	chorizo, el
calefacción, la	cartón, el	chuleta, la
caliente	casa, la	churros, los
calificación, la	casa adosada, la	ciclismo, el
calificado	casado	cielo, el
callado	casi	(cien) kilómetros por hora
callar(se)	casilla(s) correcta(s), la/ las	ciencia-ficción, la
calle, la	casete, el = cassette player	ciencias, las
calor, el	casete, la = cassette	cierto
caluroso	castaño	cigarrillo, el
calvo	castañuelas, las	cine, el
cama, la	castellano	cinta, la
camarero, el	castigar	cinturón, el
cambiar	castigo, el	cinturón de seguridad, el
camisa, la	castillo, el	circulación, la
cambio, el	catalán	ciudad, la
caminar	Cataluña	claro
camiseta, la	catarro, el	clase, la
campaña, la	catedral, la	clásico
campeón, el	causa, la	cliente, el
campeonato, el	causar	clima, el
camping, el	cebolla, la	climatizado
campo de deportes, el	celebrarse	clínica, la
campo, el	celoso	club de jóvenes, el
cancha/pista de (tenis), la	cena, la	club, el
canción, la	cenar	cobarde
canguro, de __	centímetro, el	cobaya, la
cansado	céntimo, el	coca-cola, la
cantante, el	céntrico	coche, el
cantar	centro comercial, el	cocina (de gas), la = cooker
cantidad, la	centro, el	cocina eléctrica, la
cantina, la	centro, en el __ (de)	cocina, la = food technology
capacitar(se)	cepillo (de dientes), el	cocina, la = kitchen
capaz	cerámica, la	cocinar

capital, la cara, la	cerca (de) cercano cereales, los cerillas, las	cocinero, el coger col, la colección, la
colegio, el colgar coliflor, la color, el comedia, la comedor, el comenzar comer comerciante, el comercio, el = business studies comida, la = food comida, la = lunch comisaría, la como ¿Cómo? ¿Cómo está(s)? ¿Cómo te (se) llama(s)? cómoda, la cómodo compañero, el compañía, la comparar compartir completar completo comportamiento, el comportarse comprar compras, las comprensivo comprimido, el con permiso	contestación, la contestar continuar contra controlar conversación, la conversar copa, la = cup, trophy copa, la = wine glass corbata, la correcto corregir correo, el correo electrónico, el Correos correr correspondencia, la corresponder corrida de toros, la cortés cortina, la corto cosa, la costa, la Costa Brava, la Costa del Sol, la Costa Verde, la costar costumbre, la creativo creer crema, la	cuarto de hora, un cuarto, un = quarter cuchara, la cuchillo, el cuello, el cuenta, la cuero, el cuerpo, el ¡Cuidado! cuidadoso cuidar cumpleaños, el cumplir curso, el D dañar daño, el dar dar igual darse prisa de de acción de acuerdo de aventura ¿De dónde? ¿De dónde eres/ es? de la mañana de la noche de la tarde de nada de nuevo de parte de .

concierto, el concurrido concurso, el conducir conducta, la conductor, el = driver conductor, el = motorist conejo, el confianza, la confitería, la congelador, el conocer conseguir consejo, el consigna, la consulta, la consultorio, el contable, el contaminación, la contaminar contar contento	cristal, el cruce, el cruel Cruz Roja, la cruzar cuaderno, el cuadrado, (el) cuadro, el ¿Cuál(es)? cualidad, la cualquier(a) cuando ¿Cuándo? ¿Cuánto(s)? ¿Cuánto cuesta(n)? ¿Cuánto es? ¿Cuánto tiempo hace que ..? ¿Cuánto vale(n)? ¿Cuántos años tiene(s)/ cumple(s)? cuarto = fourth cuarto de baño, el	¿De qué color? ¿De quién? de repente de terror de vez en cuando debajo (de) deber = must deber = to owe deberes, los = duties deberes, los = homework débil decepcionado decidir décimo decir dedo, el
defecto, el dejar dejar de delante (de) deletrear delgado delicioso demasiado dentista, el dentro (de) dentro de (diez) minutos dependiente, el deporte, el	Día de Reyes, el día festivo, el día, el día siguiente, al diálogo, el dibujar dibujo, el = art dibujo, el = drawing dibujos animados, los diccionario, el diciembre diente, el diferencia, la diferente (de)	durable durante durar duro E ecología, la ecológico económico edad, la edificio, el educación física, la egoísta ejemplo, el ejemplo, por

deportista	difícil	ejercicio, el
deprisa	¡Diga!	ejército, el
derecha, a la _____	¡Dígame!	electricista, el
derecho, todo _____	dinero, el	elegante
derechos, los	dirección, la = address	emborracharse
desafortunado	dirección, la = direction	emocionante
desagradable	directo	empezar
desaparecer	director, el	empleado, el
desastre, el	dirigir(se)	empleo, el
desastroso	disco (compacto), el	empresa, la
desayunar	discoteca, la	empujar
desayuno, el	disculpa, la	en
descansar	disculparse	en (una) hora
descolgar	diseñar	en autobús
describir	distinto (de)	en autocar
descripción, la	divertido	en avión
descuento, el	divertirse	en coche
desde	divorciado	en ese momento
desde hace	DNI (National Identity Card)	en forma
desear	doblar	en metro
desempleo, el	doble	en paro
desobedecer	docena, una	en punto
desobediente	documental, el	en seguida
desodorante, el	documento, el	en tren
despacho de billetes, el	doler	en voz alta
despacho, el	dolor, el	en voz baja
despacio	domicilio, el	en/por todas partes
despedirse	domingo, el	encantado
despertador, el	donde	encantar
despertarse	¿Dónde?	encargado
después (de)	dormir(se)	encender
destino, el	dormitorio, el	encima (de)
destrucción, la	dos veces, etc.	encontrar(se)
destruir	droga, la	encuesta, la
desván, el	drogarse	enérgico
desventaja, la	droguería, la	enero

detalle, el detener(se) detestar detrás (de)	ducha, la ducharse dueño, el dulce	enfadado
enfadarse enfermedad, la enfermero, el enfermo enfrente (de) ¡Enhorabuena! ensalada, la enseñanza, la enseñar = to show/ teach entender entonces entrada, la = entrance entrada la = ticket entrar entre entremeses, los entrevista, la enviar época, en la ____ de equipaje, el equipo de música, el equipo, el = equipment equipo, el = team equis, la equitación, la equivocarse esa Es el (primero) de ____ es la una escalera, la escocés Escocia	estación de autobuses, la estación de ferrocarril, la estación de servicio, la estación de tren, la estación, la estado civil, el estadio, el Estados Unidos, los/ EEUU Estamos a (dos) de ____ estanco, el estante, el estantería, la estar estar (situado) estar a (X) (kiló)metros de estar a (X) minutos de estar a favor (de) estar bien/fatal/regular estar bien/mal estar bueno/malo estar comunicando estar de acuerdo estar de vacaciones estar en contra (de) estar equivocado estar nublado/despejado estatura, la este este año/mes Este, el estéreo personal, el estimado	éxito, el experiencia, la explicar expreso, el exterior, el extranjero, el extraordinario extrovertido F fábrica, la fácil faenas, las falda, la falso faltar familia, la famoso fantástico farmacia, la fatal favorito fax, el febrero fecha, la felicidad, la ¡Felicidades! feliz ¡Feliz cumpleaños! ¡Feliz Navidad! femenino fenomenal feo

escoger escribir escritorio, el escuchar escuela, la ese eso espalda, la España español español, el esparadrapo, el especial especialidad, la espectáculo, el espejo, el esperar esposo, el esquí, el esquiar esquina, la esta	esto estómago, el estrecho estrella, la estricto estropear estuche, el estudiante, el estudiar estudios, los estupendo estúpido ética, la euro, el Europa europeo evitar exactamente examen, el excelente excursión, la	ferry, el ficha, la fiebre, la fiesta, la = festival fiesta, la = party filete, el finca, la
fondo, el footing, el formación profesional, la formal formulario, el foto(grafía), la fracasar francés francés, el Francia frase, la fregadero, el fregar freír	genial gente, la geografía, la gimnasia, la gimnasio, el glotón gol, el goloso goma, la gordo gracias gracioso grado, el gramos	hacer un aprendizaje hacer una pregunta hacerse hacia hallarse hambre, el hamburguesa, la hamburguesería, la hasta hasta luego hasta mañana hay hay que helado, el

fresa, la	Gran Bretaña	herida, la
fresco	grande	herido
frigorífico, el	grandes almacenes, los	hermanastro, el
frío, el	granja, la	hermano, el
fruta, la	granjero, el	hervir
frutería, la	gratis	hierba, la
fuente, la	gratuito	hierro, el
fuera (de)	Grecia	hijo (único), el
fuerte	gripe, la	historia, la
(no) fumador	gris	histórico
fumar	gritar	hogar, el
función, la	grueso	hola
funcionar	grupo, el	hombre, el
fútbol, el	guantes, los	hombre de negocios, el
futuro, el	guapo	honrado
G	guardar	hora, la
gafas, las	guía (telefónica), la	horario, el
gafas de sol, las	guía (turística), la = guidebook	horrible
galería (de arte), la	guía, el = guide	horroroso
Gales	guisantes, los	hospital, el
galés	guitarra, la	hotel, el
Galicia	gustar	hoy
gallego	H	huevo, el
gambas, las	haber tormenta/hielo/ niebla	humo, el
ganar = to earn	habitación, la	I
ganar = to win	habitación doble, la	ideal
garaje, el	habitación individual, la	identidad, la
garganta, la	habitante, el	idioma, el
gasolina (sin plomo), la	hablador	iglesia, la
gasolinera, la	hablar	igual
gastar	hace = ago	ilusionado
gastar = to spend	hacer	imaginar
gato, el	hacer buen/mal tiempo	impaciente
gazpacho, el	hacer calor/frío	impermeable, el
gemelo, el	hacer falta	importante
generalmente	hacer prácticas	imposible

generoso	hacer sol/viento	impresora, la
incendio, el	jardín, el	lejos (de)
incluir	jardinero, el	lengua, la
inconveniente, el	jefe, el	lentamente
independiente	jersey, el	lentes de contacto, las
indicar	joven = young	lento
industria, la	joven, el = young person	letra, la
industrial	jubilado	levantar la mano
información, la	judías verdes, las	levantarse
informarse	juego, el	libra (esterlina), la
informática, la	Juegos Olímpicos, los	libre = available
ingeniero, el	jueves, el	libre = free
Inglatera	jugador, el	librería, la, = bookcase
inglés	jugar	librería, la = bookshop
inglés, el	juguete, el	libro, el
injusto	julio	limón, el
inmediatamente	junio	limonada, la
insignia, la	justificar	limpiar
insolación, la	justo	limpiarse los dientes
insolente	juventud, la	limpio
instalaciones, las	K	línea, la
instituto, el	kilo, el	liso
instrumento, el	kilómetro, el	lista, la
inteligente	L	literatura, la
intercambio, el	laboral	litro, el
interesante	laboratorio, el	llamada, la
interesar(se)	lado, al __ (de)	llamar (por teléfono)
interior, el	lago, el	llamarse
internet, la	lámpara, la	llave, la
introducir	lana, la	llegada, la
introvertido	lápices de colores, los	llegar (a/de)
inútil	lápiz, el	lleno
invierno, el	largo	llevar
invitar	lata, una	llevar (+ time) + gerund
inyección, la	latinoamericano	lleverse bien/mal con
ir (a/en)	lavabo, el	llorar

ir a + infinitive ir a buscar ir con __ Irlanda irlandés irse Italia italiano izquierda, a la __ (de) J jabón, el jamás jamón (de york), el jamón serrano, el jarabe, el	lavadora, la lavandería, la lavaplatos, el lavar lavar los platos lavarse lección, la leche, la lechuga, la lectura, la leer legumbres, las lejano	llover lluvia, la loco loncha, una Londres lotería, la luego lugar, el lunes pasado, el etc. lunes, el luz, la M madera, la madrastra, la madre, la mal
mal educado maleta, la malo mamá, la mañana = tomorrow mañana, la = morning mandar mano, la manta, la mantel, el mantener(se) mantequilla, la manzana, la mapa, el máquina, la máquina de fotos, la mar, el marca, la marcar = to dial marcar = to score	mejor mejorar(se) melocotón, el melón, el mencionar menor menos mensaje, el mentir mentira, la mentiroso menú del día, el menú, el mercado, el merendar merienda, la merluza, la mermelada, la mes, el mesa, la	mucho tiempo mudarse (de casa) muebles, los muela, la muerto mujer, la mundo, el muñeca, la museo, el música, la muy N nacer nacimiento, el nacionalidad, la nada nada más nadar nadie naranja

Marcharse	metro, el = metre	naranja, la
Mareado	metro, el = underground	naranjada, la
Mareo, el	mexicano	nariz, la
Marido, el	México	nata, la
Mariscos, los	mezquino	natación, la
Marrón	miembro, el	Navidad, la
Martes, el	mientras (que)	necesario
Marzo	mientras tanto	necesar
Más	miércoles, el	negativo
Masculino	militar, el	negro
Matemáticas, las	mínimo, el	nervioso
Matrimonio, el	minuto, el	nevár
Máximo, el	mirar	nevera, la
Mayo	mismo	ni . ni
Mayor	mitad, la	niebla, la
Mayoría, la	mochila, la	nieto, el
Me parece	moderno	nieve, la
Mecánico, el	molestar(se)	ninguno
Medalla, la	moneda, la	niño, el
Media pensión	monedero, el	no
Medianó	monitor, el	noche, la
Medianoché	monopatín, el	Nochebuena, la
Medias, las	montaña, la	Nochevieja, la
Medicamento, el	montar a caballo	nombre, el
Medicina, la	monumento, el	norma, la
Médico, el	moqueta, la	normal
Medida, la	morado	normalmente
Medio	moreno	Norte, el
Medio ambiente, el	morir	norteamericano
Mediodía	moto, la	nota, la
Medir	muchacho, el	noticias, las
Mediterráneo, el	muchas veces	
Méjicano	mucho	
Méjico	mucho gusto	
Novela, la	Otoño, el	parte, la

noveno	otra vez	participar
noviembre	otro	partido, el
novio, el	P	pasado mañana
nube, la	paciente	pasado, el
nuevo	padrastro, el	pasajero, el
número, el	padre, el	pasaporte, el
nunca	paella, la	pasar (+ time)
O	paga, la = pocket money	pasar (por) = to go past, through
o . o	paga, la = wages	pasar = to happen
o/u	pagar	pasar la aspiradora
obedecer	pagar bien/mal	pasar (la) lista
obediente	página, la	pasarlo bien
obligatorio	país, el	pasatiempo, el
obrero, el	paisaje, el	pasear
obtener	pájaro, el	paseo, dar un __
ocho días	palabra, la	pasillo, el
ocio, el	palacio, el	paso subterráneo, el
octavo	pálido	pasta de dientes, la
octubre	pan, el	pastel, el
ocupado	panadería, la	pastelería, la
ocurrir	pantalla, la	pastilla, la
odiar	pantalón, el	patata, la
Oeste, el	pantalón corto, el	patatas fritas, las
oferta, la	panty, el	patinaje, el
oficina, la	papá, el	patinar
oficina de cambio, la	papel, el	patines, los
oficina de turismo, la	papel higiénico, el	patio, el
¡Oiga!	papelera, la	peatón, el
oídos, los	paquete, el	peatonal
oír	par, el	pecas, las
¡Ojo!	para	pedazo, el
ojo, el	parada, la	pedir
¡Olé!	parado	pedir permiso
oler	parador, el	pedir prestado
olor, el	paraguas, el	peinarse
olvidar	parar	peine, el

opción, la opinar opinión, la optar optativo optimista ordenador, el oreja, la organizar orgulloso orientación profesional, la oro, el oscuro	parar(se) parecer parecerse (a) parecido pared, la pareja, la parientes, los parking, el parque, el parque de atracciones, el parque infantil, el parque temático, el parque zoológico, el	película, la peligro, el peligroso pelirrojo pelo, el pelota, la peluquería, la peluquero, el pendientes, los pensar pensión completa pensión, la = boarding house peor pequeño pera, la perder
perdón perdonar perezoso perfecto periódico, el periodista, el periquito, el permitir pero perrito caliente, el perro, el persona, la personalidad, la pertenecer pesar pesca, la pescadería, la pescado, el pescar peseta, la	plomo, el pobre pocas veces poco poco, un poder policía, el policía, la policíaco polideportivo, el pollo, el poner ponerse ponerse a popular por por año, _ día, _ noche, etc. por allí por aquí ¿Por dónde?	primavera, la primera (clase) primero primeros auxilios, los primo, el principio, al probar probarse problema, el procedente de profesor, el profundo programa, el programador, el prohibido prohibir pronóstico, el pronto pronunciar propina, la

pesimista	por eso	propio
peso, el	por favor	proteger
pez, el	por fin	próximo
piano, el	por la(s) mañana(s)	prudente
picadura, la	por la(s) noche(s)	prueba, la
picante	por la(s) tarde(s)	publicidad, la
pie, el	por lo general	público (adj.)
piel, la	por todas partes	pueblo, el
pierna, la	¿Por qué?	puente, el
pimienta, la	porque	puerta, la
pimiento, el	Portugal	puerto, el
piña, la	portugués	pues
ping-pong, el	posibilidad, la	Q
pintado	possible	¿Qué?
Pirineos, los	positivo	¡Qué + adjective!
piscina, la	postal, la	¡Que aproveche!
piso, el = flat	póster, el	¡Qué asco!
piso, el = floor	postre, el	¡Qué bien!
pista de hielo, la	práctica(s), la(s) = training	¡Qué día es hoy?
pizarra, la	practicar	¡Qué fecha es (hoy)?
planchar	práctico	¡Qué hay?
planeta, el	precio, el	¡Qué hora es?
plano, el	precioso	¡Qué horror!
planta baja, la	preferir	¡Qué lástima!
plástico, el	prefijo, el	¡Que lo pase(s) bien!
plata, la	pregunta, (la)	¡Qué pena!
plátano, el	preguntar	¡Qué pasa?
platillo, el	premio, el	¡Qué tal?
plato combinado, el	preocupar(se)	¡Qué va!
plato, el = dish	preparar	quedar
plato, el = plate	presentación (oral), la	quedarse (+ time)
playa, la	presentar	
plaza, la	presente	
plaza de toros, la	prestar	
quehaceres, los	relleno, el = stuffing	salchicha, la
queja, la	religión, la	salchichón, el

quejarse	reloj, el	salida, la = departure
quemadura, la	Renfe/RENFE	salida, la = exit
querer	repartir	salir (a/de)
querer decir	repasar	salón, el
querido	repetir	salón de actos, el
queso, el	reserva, la	salsa, la
¿Quién?	reservar	¡Salud!
química, la	resfriado, el	salud, la
quince días	residencial	saludable
quinto	respetar	saludos
quiosco, el	respeto, el	salvar
quisiera	responder	sandalias, las
quitar el polvo	responsable	sangría, la
quitarse	respuesta, la	sano
quizá(s)	restaurante, el	santo,el
R	resumen, el	sardina, la
ración, la	retraso, el	se(p)tiembre
radiador, el	revisor, el	secador de pelo, el
radio, la	revista, la	sección, la
rápidamente	rico = tasty	secretario, el
rápido	rico = wealthy	sed, la
rápido, el	riguroso	sed, la
raramente	rio, el	seguir
raro	rizado	segunda (clase)
rato, el	rojo	segundo
ratón, el	romántico	seguro de sí mismo
ratos libres, los	romperse	sello, el
razón, la	ropa, la	selva, la
reacción, la	rosa	semáforo, el
rebajas, las	rosado	semana pasada, la etc.
recado, el	roto	Semana Santa, la
recepción, la	rotulador, el	semana, la
receptionista, el	rubio	señal, la
recibo, el	rueda, la	señas, las
recoger	ruido, el	sencillo
recomendar	ruidoso	señor

recordar recreo, el recto, todo __ recuerdo, el recurso, el redondo reembolso, el regalo, el región, la regla, la = regulation regla, la = ruler regular reír(se) rellenar	S sábado, el saber sabor, el sacapuntas, el sacar sacar buenas/ malas notas sacar fotos saco de dormir, el sal, la sala de espera, la sala de estar, la sala de fiestas, la salado	señora señorita sensible sentarse sentido del humor, el sentir (se) separado séptimo ser ser (+ adjective) ser bueno en ser de (+ person) ser de (+ place) ser de (+ material) ser fuerte en . serie, la
serio servicio, el servicios, los servilleta, la servir sesión, la severo sexo, el sexto sí sí siempre siento, lo __ (mucho) sierra, la significar siguiente silencio, el silencioso silla, la sillón, el	sudamericano sueldo, el suelo, el sueño, el suerte, la suficiente sugerir supermercado, el suplemento, el Sur, el suramericano surtido suspender susto, el T tabaco, el tabla, la Talgo, el (train) talla, la taller, el	temperatura, la templado temprano tenedor, el tener tener __ años tener calor tener éxito tener frío tener ganas de tener hambre tener lugar tener miedo tener prisa tener razón tener sed tener sueño tenis, el TER, el (train) tercero

simpático	tamaño, el	terminar
sin	también	terraza, la
sin embargo	tampoco	terrible
sincero	tan	texto, el
sino	tanto	tibio
sitio, el	tapas, las	tiempo libre, el
sitio, el = place, space, room	taquilla, la = box office	tiempo, el = time
sobre	taquilla, la = ticket office	tiempo, el = weather
sobresaliente	tarde = late	tienda, la = shop
sobrino, el	tarde, la = afternoon/evening	tienda, la = tent
socio, el	tareas, las	tienda de comestibles, la
socorrista, el	tarjeta, la	tierra, la
¡Socorro!	tarjeta de crédito, la	tijeras, las
sofá, el	tarro, un	tímido
sol, el	tarta, la	tío, el
solamente	taxi, el	típico
soldado, el	taza, la	tipo, el
solicitar trabajo	té, el	tirar
sol	teatro, el	tirita, la
sólo	tebeo, el	tiza, la
soltero	techo, el	toalla, la
sombra, la	teclado, el	tocador, el
sombrero, el	técnico	tocar = to play (an instrument)
sonar	técnico, el	tocar = to touch
sonido, el	tecnología, la	tocarle a uno
sonreír(se)	tejado, el	todas las semanas
sopa, la	tela, la	todavía
sorprender	telefonear	todo
sorpresa, la	teléfono (móvil), el	todo el mundo
sótano, el	telenovela, la	todo el tiempo
suave	televisión, la	todos los días / meses, etc.
subir		tolerante
subrayar		tomar
sucio		tomar el sol
tomar un año libre	uno	videojuego, el
tomate, el	urbanización, la	vidrio, el

tono	urgencias, las	viejo
torcer	usar	viento, el
torero, el	usted(es)	Viernes Santo, el
torneo, el	útil	viernes, el
toro, el	utilizar	vinagre, el
torpe	uvas, las	vino (blanco/rosado/tinto), el
tortilla, la	V	violeta
tortuga, la	vacaciones, las	visita, la
tostada, la	vacío	visitar
trabajador	vainilla, la	vista, la = sight
trabajador, el	¡Vale!	vista, la = view
trabajar = to act	valer la pena	viudo
trabajar = to work	valiente	vivienda, la
trabajo, el	valle, el	vivir
trabajos manuales, los	vaqueros, los	vivo
tradición, la	varios	vocabulario, el
tradicional	vaso, el	volver (a / de)
traer	vecino, el	volverse
tráfico, el	vegetariano	vosotros
Tráigame .	vehículo, el	voz, la
traje de baño, el	vela, la	vuelo, el
traje, el	vender	vuelta, dar una _____
tranquilo	venir	W
transbordo, el	ventaja, la	windsurf, el
transporte (público), el	ventana, la	Y
tranvía, el	ver	y/e
tratar de	verano, el	ya
travieso	verdad, la	yogur, el
tren, el	verdadero	Z
triste	verde	zanahoria, la
trozo, el	verduras, las	zapatería, la
tú	vestido, el	zapatillas de deporte, las
turismo, el	vestirse	zapatos, los
turista, el	veterinario, el	zona, la
turístico	vez, la	zoo, el
tutor, el	vía, la	zumo (de fruta), el

U	viajar	
último	viaje, el	
una vez más	viajero, el	
único	vida, la	
uniforme, el	vídeo, el	
universidad, la	videoclub, el	

GRAMÁTICA

Граматика

Морфологія.

Іменник. Вживання іменників у однині та у множині.

Артикль. Основні випадки вживання означених і неозначених артиклів. Нульовий артикль.

Прикметник. Вживання прикметників, їх узгодженість з іменниками у роді та числі. Ступені порівняння прикметників.

Особливі форми прикметників.

Займенник. Види займенників у різних функціях. Вживання займенників, рід і число, їх узгодженість з іменниками.

Дієслово. Дієслівні часи Modo Indicativo (Presente, Pretérito perfecto, Pretérito imperfecto, Pretérito indefinido, Pretérito pluscuamperfecto, Futuro simple), Modo Subjuntivo (Presente, Pretérito perfecto (рецептивний рівень), Pretérito imperfecto, Pretérito pluscuamperfecto (рецептивний рівень). Condicional. Imperativo. Неправильні та зворотні дієслова. Інфінітивні конструкції. Герундій.

Прислівник. Вживання ступенів порівняння прислівників.

Сполучники. Вживання сполучників.

Синтаксис.

- Структура різних типів речень.
- Прості речення.
- Безособові речення.
- Складносурядні речення.
- Складнопідрядні речення.
- Узгодження дієслівних часів у складнопідрядних реченнях.
- Пряма і непряма мова.

Словотворення. Слова, утворені від відомих коренів за допомогою суфіксів іменників, прикметників і дієслів; префіксів прикметників і дієслів; зменшувальних і збільшувальних суфіксів окремих слів.

Директор департаменту
загальної середньої та дошкільної освіти

Юрій Кононенко